

TIGHT BINDING BOOK

Osmania University Library

Call No 1835485

Name Of Book Dr. B. S. S. S. S.

Name Of Author Dr. B. S. S. S.

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_200331

UNIVERSAL
LIBRARY

మనోజిత గ్రంథమాలయం
అవినయం కుసుమ

అవినయం వరుషద గవినయం కుసుమ

అగస్త్య గ్రంథాలయం

● SMANIA UNIVERSITY LIBRARY,
HYDERABAD (DECCAN)

సరసమృత సమాధి

‘ శివరామ కారంఠ ’

కన్నెరడు అనే

మనోజిత గ్రంథప్రకాశన సమితి

— ధారవారి —

ಸಂಸಾದಕರು .

ಜಿ. ಬಿ. ಜೋಶಿ

ಜಿ. ವಿ. ಚುಳಿ

ಪ್ರಕಾಶಕರು :

ಜಿ. ಬಿ. ಜೋಶಿ

ಮನೋಹರ ಗ್ರಂಥಮಾಲಾ

ಧಾರವಾಡ

ಈ ಪುಸ್ತಕದ ಪ್ರಥಮ ಮುದ್ರಣದ ಅಧಿಕಾರವು ಮಾತ್ರ
ಮ. ಗ್ರ. ಮಾಲೆಯವರದು.

ಮುದ್ರಕರು :

ಶೇಷಗಿರಿರಾವ ಗೋವಿಂದರಾವ

ಕುಲಕರ್ಣಿ

ಸಾಧನ ಪ್ರೆಸ್, ಧಾರವಾಡ

ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸಲಹೆಗಾರರು .

ಶ್ರೀ. ದ. ರಾ. ಬೇಂದ್ರೆ, ಎಂ. ಎ.

,, ರಂ. ಶ್ರೀ. ಮುಗಳಿ, ಎಂ. ಎ. ಬಿ. ಕೆ

,, ಎ. ಕೃ. ಗೋಕಾಕ, ಎಂ. ಎ.

(ಇಂಗ್ಲೆಂಡ್)

ಮು ನ್ನು ಡಿ

“ ಸರಸಮ್ಮನ ಸಮಾಧಿ ”ಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ಅಂಜಿಕೆ ನನಗಿ. ಆದರಲ್ಲಿ ಎತ್ತಿಕೊಂಡ ಪ್ರಸಂಗವು ಮನುಷ್ಯಜೀವನದ ಮುಖ್ಯ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿದೆ; ದಾಂಪತ್ಯನೀತಿಯು ಯಾವ ದೇಶವನ್ನು, ಯಾವ ಕಾಲವನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರದ ಪ್ರಶ್ನೆಯೆಂಬುದು ನಿಜ. ಆದುದರಿಂದ ಈ ವಿಷಯವು ತೀರ ಹಳೆಯ ವಿಷಯ. ಆದರೆ ಆ ವಿಷಯವನ್ನು ನೋಡತಕ್ಕ ಕಣ್ಣು ಬೇರೆಬೇರೆ ದೇಶಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿರುವಂತೆ, ಕಾಲವನ್ನು ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿರುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮ ನಾಡಿನ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿದರೆ ಇಂಥ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹಲವು ಸಂದಿಗ್ಧ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಹುಟ್ಟುತ್ತವೆ. ನಮ್ಮ ಇತಿಹಾಸ-ಪುರಾಣಗಳು ಆ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಎಷ್ಟೋ ಬಾರಿ ‘ ಶಾಪ-ವರ-ಖುಷಿ ಕೊಟ್ಟ ಫಲ ’ ಎಂಬಿತ್ಯಾದಿ ಚಮತ್ಕಾರಿಕ ಕಥೆಗಳಿಂದ ಮುಚ್ಚಿ ಬಿಟ್ಟಿದೆ.

ಮಹಾಭಾರತದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇದ್ದಿರಲಾರದ ದಾಂಪತ್ಯನೀತಿಯನ್ನು ನಾವು ಮಹಾಭಾರತ ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಊಹಿಸಲು ಯತ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಇವೆಲ್ಲದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವೆಂದರೆ—ನಮ್ಮ ಸಮಾಜದ ಇಂದಿನ ಜೀವನ ಎರಡು ಮೈ ಜೀವನವಾಗಿದೆ. ನಮ್ಮ ನೀತಿ-ಮನುವಿಗೂ ಹಿಂದಿನದು. ನಮ್ಮ ಆದರ್ಶ ಸೀತೆಯನ್ನು ವಿಾರುವಂಥದು. ನಮ್ಮನ್ನು ಉಳಿದು ಇತರರನ್ನು ನಾವು ವಿಮರ್ಷಿಸುವ ಬಗೆಯು ಕೇವಲ ಯಮಧರ್ಮ ರಾಯನದು. ಆದರೆ ಜೀವನ ಹಾಗಿಲ್ಲ—ಆದು ಪಾಪ,—ಎಲ್ಲ ಕಾಲದಂತೆ, ಎಲ್ಲ ದೇಶಗಳಂತೆ ಕಲುಷಿತವಾಗಿದೆ, ಪಾಪಭರಿತವಾಗಿದೆ. ಅದು ಹಾಗಿರಲು ಎರಡೂ ಕಾರಣವಾಗಬಹುದು—ಪಾಪವನ್ನು ಪಾಪವೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದರಿಂದ ಇರಬಹುದು. ಸಾಮಾನ್ಯ ವಿಷಯವನ್ನು ಅತಿ-ನೀತಿ ಸ್ಪ್ರೀರಿತ ನಮ್ಮ ಬುದ್ಧಿಯು ತನ್ನ ಕಲ್ಪನೆಯ ಬೆಲೆಯಿಂದ ಅಳಿದು, ಮನುಷ್ಯನ ಮಾಂಸದ ತಿಲವನ್ನು ‘ ಪಾಪ ’ವೆಂದು ಕರೆಯುವುದರಿಂದ

ಇರಬಹುದು. ಹೀಗೆ ಕರೆದುದರಿಂದ ಪಾಪ ಮಾತ್ರ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನಾವು-ಗತಕಾಲವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತೇವೆ. ಅಹಲ್ಯಾ, ದ್ರೌಪದಿ, ಸೀತಾ...ಎಂದು ಹಂಬಲಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಸರಸಮ್ಮನು ಗತಕಾಲದ ಮೂಡಂಬೈಲಿನ ತಾರೆ, ಅಹುದು.. ಅಥವಾ ಅಂತಿರುವ ಇನ್ನೊಬ್ಬಳು. ಈಗಿನವರು ಅವಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿ ದ್ದಾರೆ.

ನಮ್ಮ ಸಂಕೋಚಬುದ್ಧಿ, ಅರೆದರೆದ ಕಣ್ಣುಗಳಿಗೆ ಈಗಿನ ಜೀವನ ವಸ್ತುಚಿತ್ರ ಸಮನಾಗಿ ದೊರೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಅಥವಾ ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಇದು ಗೌರವ ಎನ್ನುತ್ತೇವೆ. ಹಾಗಿರಲು ನಮಗೆ ಏನು ಸಮಾಧಾನ? ಗತ, ತ್ರೇತೆ, ದ್ವಾಪರಗಳು. ಕಾರಣ ಗತಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈಗ ಉಳಿದು ಕಾಣಿ ಸುವುವು ಉನ್ನತ ಬೆಟ್ಟಗಳು..ರಾಮ ಕೃಷ್ಣರು..ಜನಜೀವನ ಮರೆ ಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಆ ರಾಮಕೃಷ್ಣರನ್ನು, ಆರಾಧಿಸುವ ಚಿತ್ರಕಾರರು ಬರೆದಿರುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗಿರಲು ಹಿಂದಿನ ಕೊಳೆ ಕಣ್ಣಿಗೆ, ನೆರೆಮನೆಯ ಕೊಚ್ಚೆಯಂತೆ ಕಾಣಿಸಲು ಶಕ್ಯವಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಹಾಳು ಕಲಿಯುಗ ವನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಶಪಿಸುತ್ತಾರೆ.

ದಾಂಪತ್ಯನೀತಿಯೂ ಈ ಶಾಪಕ್ಕೆ ಬಲಿಯಾಗಿದೆ. ನಮ್ಮಲ್ಲಿನ ಜೀವನವನ್ನು ಕಾಣಲಾರದೆ, ಜಗತ್ತನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಲು ಹೊರಟ ಭಾರತೀ ಯರಿಗೆ—ಇಂಗ್ಲಂಡಿನ, ಆಮೇರಿಕದ ಡ್ರಾಪೋರ್ಟುಗಳು—೧೬ ನೇ ಮದುವೆಗಳು ಕಾಣಿಸುತ್ತವೆ. ಅಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣವಿದೆ. ಅಲ್ಲಿನ ಹೆಣ್ಣುಗಳು—ಹೆಣವಾಗಿಲ್ಲ. ಗಂಡಿನಂತೆ ತಮಗೆ ಬಿನ್ನು ಕೋಲಿದೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯತೊಡಗಿದ್ದಾರೆ. ಆದರಿಂದ ಡ್ರಾಪೋರ್ಟುಗಳು. ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ಹೆಣ-ಮಕ್ಕಳಾಗಿರುವಷ್ಟು ದಿವಸ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯ ಸಾಬೀತಾಗಿ ಸಾಗುತ್ತದೆ.

ಇನ್ನು ಅವರಿವರ ಪಾಪಗಳು — ವಿಷಯಲೋಲುಪತೆಗಳ ವಿಚಾರ ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯರು ಅದನ್ನು ಮುಹುತ್ಯವಾಗಿ ಎಣಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ನಾಲ್ಕು ಜನ ಗಳು ಕೂಡಿದಲ್ಲಿ ಅವನ-ಇವಳ ಹಾದರವನ್ನು ಕುರಿತು ಗುಜುಗುಜು

ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಆ ಪುಣ್ಯದ ಕೆಲಸ ನಮ್ಮದು. ನಾಲ್ವರು ಸಾಧುಗಳೋ, ಸಾಧ್ವಿಯರೋ ಸೇರಿದರೆ—ನೆರೆಮನೆಯ ಅವನ ಇಲ್ಲವೆ ಇವಳ ಓರೆ ನೋಟ, ಜಾರತ್ಯವೇ ನಮಗೆ ಆಹಾರವಾಗುವುದು. ಇದು ಪ್ರಾಣ, ಆರೋಗ್ಯಶೀಲ ಮಿದುಳಿನ ಚಿಹ್ನೆಯೇ?

ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯರಲ್ಲಿ ಹ್ಯಾವಲಾಕ್ ಎಲ್ಲಿಸನಂಥವರು ಮುಂದೆ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ತಮ್ಮ 'ಅಸೀತಿ'ಯು ಜೀವನವನ್ನು ಬಹಿರಂಗವಾಗಿ ಒಪ್ಪಿ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಈ 'ಸೀತಿ'ಯು ಅರ್ಥವನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಲು ಎಲ್ಲಸಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ನಾವು—ವೋಟರಿನ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತರೂ, ರೇಡಿಯೋ ಕೇಳಿದರೂ—ರಾಮಾಯಣದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳೆಂದೇ ತಿಳಿದು ಭಟ್ಟನೆ ಬೇರೆಯವರ ವಿಷಯ ಬುದಾಗಲೆಲ್ಲ 'ಆಹಾ-ಸೀತಾವಾತೆ' ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ನಾವಿನ್ನು ನಮ್ಮನ್ನೇ ಆಳವಾಗಿ ಇಣಕಿ ನೋಡಿದ್ದೆ.

ಹಿಂದುಸ್ಥಾನದ ಮೆಡಿಕಲ್ ಕೌನ್ಸಿಲಿನವರು ಈ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಗುಹ್ಯರೋಗಪೀಡಿತರ ಸಂಖ್ಯೆ ಎಷ್ಟೆಂದು ಹೇಳಿದೆ? ಅದರ ಸೇಕಡದ ಸೆಲೆ ಎಷ್ಟಂತೆ?

ಹಳ್ಳಿಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಅಲೆದು ನಮ್ಮ ಬಡವರ, ಶ್ರೀಮಂತರ, ಆಚಾರ್ಯ, ಅನಾಚಾರ್ಯ—ಒಳಜೀವನವನ್ನು ಹರಿದು ಬಿಂಬಿಸಿ ತೋರಿಸಿದವರಿದ್ದಾರೆಯೇ?

ಅನೈಸರ್ಗಿಕ ಭೋಗಜೇಷ್ಠಿಗಳನ್ನುವು ಹಿಂದುಸ್ಥಾನದಲ್ಲ ಎಷ್ಟರ ಸೆಲೆ ಇದೆ..? ಈ ಎಲ್ಲ ಸಂಖ್ಯೆಗಳನ್ನು ಕೂಡಿಸಿ, ಬೇರೆ ದೇಶದವರೊಡನೆ ನಮ್ಮನ್ನು ಅಳೆದರೆ ಹಿಂದುಸ್ಥಾನವು ಇನ್ನೊಂದು ದೇಶಕ್ಕೆ ಏನು ಬೋಧಿಸುವ ಅವಶ್ಯಕತೆಯೂ ಇಲ್ಲ. ಅದು ತನ್ನನ್ನು ತಾನು ತಿಳಿದರೆ ಸಾಕು.

ಹೀಗೆ ತೆರಗಣ್ಣಿಂದ ಇಂದು ನಾವು ದಾಂಪತ್ಯಜೀವನವನ್ನು ವಿಮರ್ಶಿಸಬೇಕು. ಆಗ ನಮ್ಮ ದೃಷ್ಟಿಪಥ ಬದಲಾಗುವುದು. ಮಲೆಯಾಳದಲ್ಲಿ ನಂಬೂದರಿ ಅವಿವಾಹಿತ ಕನ್ಯೆಯು ಮಡಿದರೆ, ಅವಳಿಗೆ ಸ್ವರ್ಗದೊರೆಯದೆಂದು ಅವಳ ಶವದೊಡನೆ ಯಾವನಾದರೊಬ್ಬನನ್ನು

ಹಿಡಿದು ತಂದು ಮದುವೆ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಅಂಥ ದಾಂಪತ್ಯದಿಂದ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯವಲ್ಲದೆ ಬೇರೇನು ಬಂದೀತು?

ನಾವು ಮದುವೆಯಾದವಳನ್ನು ಹೆಣವಾಗಿ ಮಾಡಿ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯದ ಯಶಸ್ಸನ್ನು ಸಾರುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಈ ನಿಯಮ ಮುರಿದು, ಸ್ತ್ರೀಯ ಸಮಾನತೆ, ಆಸೆಗಳಿಗೆ ಗೌರವಕೊಟ್ಟು ವರ್ತಿಸಿದರೆ, ಇಲ್ಲವೇ ಅವರು ಅಂಥ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕುಳಿತರೆ ಆಗ ನಮ್ಮ ದಾಂಪತ್ಯ ನೀತಿ ಬದಲಾಗುವುದು. ಇಲ್ಲವೆ ಆದನ್ನು ವಿಮರ್ಶಿಸುವ ರೀತಿ ಬದಲಾಗುವುದು.

ನಾವು ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯರಂತೆ ಆಗಬೇಕೆಂದು ನನ್ನ ತೀರ್ಮಾನವಲ್ಲ. ಎಲ್ಲ ದೇಶಗಳು ತಂತಮ್ಮ ತೀರ್ಮಾನವನ್ನು ತಾವೇ ಮಾಡಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಆ ತೀರ್ಮಾನಗಳು ಮನುಷ್ಯ ಸ್ವಭಾವಗಳನ್ನು ಮರೆತು ನಡೆಯತಕ್ಕವಲ್ಲ. ಮನುಷ್ಯ ಶೀಲದ ದೌರ್ಬಲ್ಯವನ್ನೋ (ಸಹಜತೆ) ಯನ್ನು ಎಣಿಕೆ ಹಾಕಬೇಕು. ಇಂದಿಗೆ ಇಂದಿನದೇ ಆದರ್ಶಬೇಕು. ಹಿಂದಿನ ಸಮಾಜ ಚರಿತ್ರೆಗಳೆರಡರ ಪರವೆಯಿಲ್ಲದೆ-ಇಂದಿನ ಬರಿಯ ಪುಸ್ತಕ ನೀತಿಯನ್ನು ಇಂದಿಗೂ ಅಂಟಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಫಲವಿಲ್ಲ "Honest is the best policy" ಬೋರ್ಡನ್ನು ತೂಗಹಾಕಿ ಗಿರಾಕಿಗಳನ್ನು ವಂಚಿಸುವ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳಾದರೇನು ಬಂತು?

ಇಂದು ನಮ್ಮ ದೇಶ ಪ್ರಪಂಚದ ಸುಳಿಗೆ ಸಿಲುಕಿದೆ. ಹಿಂದಿನ ಗಂಡು ಇಂದು ಬದುಕಿಲ್ಲ; ಆ ಸಮಾಜವಿಲ್ಲ, ಆ ಆರ್ಥಿಕ ಜೀವನವಿಲ್ಲ, ಆ ಮಾನಸಿಕ ಜೀವನವಿಲ್ಲ. ಆದರಿಂದ ಗಂಡಿನ ಮನಸ್ಸಿನ ಲವಲವಿಕೆ ಕೊಸಪಾದಿಯಲ್ಲಿ ಹರಿಯುತ್ತದೆ. ಆದರಂತೆ ಹೆಣ್ಣಿನ ಸ್ವಭಾವ.

ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ದಾಂಪತ್ಯ ನೀತಿಯಲ್ಲಿ ಎರಡು ಬಗೆಯ ಜೀವನ ಸಾಧ್ಯವಿದೆ. ಜೀವನಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೆ ಇಲ್ಲದ ಆದರ್ಶವನ್ನು ಲಿಸಿಕೊಂಡು-ಮೌಢ್ಯದಿಂದ ಬಂದ ಫಲವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುವುದು. ಇಲ್ಲವೆ-ಜೀವನದ ಒಳಹೊರಗನ್ನು ಆರಿತು, ಆದಕ್ಕೆ ಸಮನಾದ ಆದರ್ಶವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸುವುದು. ಬಂದರಿಂದ ಆದರ್ಶ ಉಳಿಯುತ್ತದೆ; ಇನ್ನೊಂದರಿಂದ ಜೀವನ ಉಳಿಯುತ್ತದೆ.

ಸರಸಮ್ಮನ ಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ 'ಆದರ್ಶ' ಸೂಚಿಸಿಲ್ಲ; ತೀರ್ಮಾನ ಮಾಡಿಲ್ಲ- ಜೀವನ ಮುಚ್ಚಿದ್ದನ್ನು ತೆರೆದು ಅದರ ಅಸಹ್ಯತೆಯನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ 'ಅಸಹ್ಯತೆ' ಎನೆಂದು ವಿಮರ್ಶಿಸಬೇಕು. ಅನೀತಿಯ ಅಸಹ್ಯತೆಯಲ್ಲ- ನೀತಿಯ ಹೆಸರಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಅಸಹನೀಯತೆ.

ಇದು ಒಂದು ಹಳ್ಳಿಯ-ಆಸುಪಾಸಿನ ಅಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಚಿತ್ರ. ಹಿಂದುಸ್ಥಾನವು ಇದರಂಥ ಹಳ್ಳಿಗಳ ರಾಜ್ಯ.

ಸರಸಮ್ಮನ ಸಮಾಧಿಯು ಕಟುತರ ಟೀಕೆಗೆ ಒಳಗಾಗುವುದೆಂದು ಮೊದಲೇ ಊಹಿಸಬಲ್ಲೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಂತೋಷವಿದೆ. ಜನರು 'ಬುಕ್' ಓದುತ್ತಿದ್ದಾರೆಂದು. ಇನ್ನು ಅವರ ಟೀಕೆ-ಪ್ರತಿಟೀಕೆಗಳಿಗೆ ಉತ್ತರ ಅವಶ್ಯವಿಲ್ಲ. 'ನಿಮ್ಮ ಎದೆ, ಜೀವನಗಳನ್ನು ಅಳಿಯು ಕೋಲಿಂದ ಎಲ್ಲರನ್ನು ಅಳಿಯಿರಿ.'- ಅಷ್ಟೇ ಸಂತಿ ಮಾಡಬಲ್ಲೆ. ಶಾಸ್ತ್ರದ 'ನೀತಿ'ಯ ಕೋಲು ಈಗ ಬೇಡ. ಶಾಸ್ತ್ರದ ಸಾಂಪರಾಜ್ಯ ಗಂಡಸರು ಹೆಂಗಸರಿಗೆ ಅದು ಸಾಕು-ಜೀವನಕ್ಕೆ ಆ ಕೋಲು ಸಂಕೋಚ ವಾದುದು. ಅದರ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಎಂಥ ದೀರ್ಘ ಕಾಯನೂ ಮೂರಡಿ ಮನುಷ್ಯನಾದಾನು. ಅದರ ನಮ್ಮನ್ನು ಅಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಕೋಲಿಗೆ ಆ ಜ್ಯೋತಿಯಿಲ್ಲ. .

೨೧-೮- ೧೯೩೭

ವುತ್ತೂರು

}

'ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತ'

ನಮ್ಮ ಮಾತು

ಆಗಸ್ಟ್ ೧೯೩೩ರಲ್ಲಿ ಈ ಮ. ಗ್ರ. ಮಾಲೆಯು ತಲೆದೋರಿ, ಈಗ ಐದನೆಯ ವರುಷದಲ್ಲಿ ತಲೆಯೆತ್ತಿ ನಿಂತಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳಲು ಧೈರ್ಯ ಬಂದಿದೆ. ಈ 'ಸರಸಮ್ಮನ ಸವಾಧಿ'ಯು ಮಾಲೆಯ ಐದನೆಯ ವರುಷದ ಪ್ರಥಮ ಪ್ರಕಟನೆಯಾದರೂ ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ೨೫ನೆಯ ಪ್ರಕಟನೆಯಾಗಿದೆ. ಈ ಕೃತಿಯ ಕರ್ತರು ಶ್ರೀಮಾನ ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತರು. ಸಾಹಿತ್ಯಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ ಇವರ ಹೆಸರು ಈಗಾಗಲೆ ಚಿರಸ್ಮರಣೀಯವಾಗಿ ನೆಲೆಸಿದೆಯೆಂದು ದೃಢವಾಗಿ ನಂಬಿದ್ದೇವೆ. ಇಂಥವರ ಕೃತಿಯನ್ನು ಸಮ್ಮ ಮಾಲೆಯ ಚಂದಾದಾರರಿಗೆ ನೀಡಬೇಕೆಂಬ ನಮ್ಮ ಮನದಾಸೆಯು ಇಂದಿಗೆ ಈಡೇರಿತೆಂದು ಹಿಗ್ಗಿದ್ದೇವೆ. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ನಾವು ಶ್ರೀಮಾನ ಕಾರಂತರಿಗೆ ಎಂದಿಗೂ ಕೃತಜ್ಞರಾಗಿದ್ದೇವೆ.

ಸಂಪಾದಕರು

ಮ. ಗ್ರ. ಮಾಲಾ, ಧಾರವಾಡ

ಸರಸಮ್ಮನ ಸಮಾಧಿ

ಮನೋಹರ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆಯ ೫ ನೆಯ ವರ್ಷದ

೨ ನೆಯ ಕುಸುಮ

ಶ್ರೀ. ವಿ. ಸ. ಖಾಂಡೇಕರ

ಇವರ

ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಮರಾಠಿ ಕಾದಂಬರಿಯ ಕನ್ನಡ ಭಾಷಾಂತರ

'ಎರಡು ಧೃವ'

ಅನುವಾದಕರು :

ಶ್ರೀ. ಡಿ. ಎಂ. ಇನಾಮದಾರ

ಬಿ. ಎ. (ಆನ್‌ಲೈನ್)

ಸರಸಮ್ಮನ ಸಮಾಧಿ

೧

ನಾನೂ ಅಲ್ಲಿಗೇ?

‘ನಾನೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವುದಾಯಿತೇ?’ ಎಂದು ಚಾಸಕಿ ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಡುವುದಾಯಿತು. ಅವಳ ಹಣೆ ಬೆವರಿತ್ತು. ಸೆಕೆ ದಿವಸವೇನಲ್ಲ. ಅಷ್ಟೊಂದು ಗಾಬರಿಯೂ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಚಾಸಕಿಯಮ್ಮ, ನೆರೆಮನೆ ಸೀತಕ್ಕನೊಡನೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದವಳು, ಹಣೆಯ ಬೆವರನ್ನು ಸವರಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಯಿತು. ಕೈ ನೋಡುತ್ತಾಳೆ: ಬೆರಳುಗಳಿಗೆ ಕುಂಕುಮದ ಸೀರು ಕರಗಿ ರಕ್ತದಂತೆ ಅಂಟಿಕೊಂಡಿತ್ತು. ಆದನ್ನು ಕಂಡು, ಸೀತಕ್ಕನೊಡನೆ ‘ಸೀತಕ್ಕ, ಇದು ನೋಡು ನನ್ನ ಕೈಬೆರಳು’—ಎಂದಳು. ಬಹುಮೌನವಾಗಿ ‘ರಕ್ತ!’ ಎಂದು ಸೀತಕ್ಕ ಬಿಚ್ಚುವುದಕ್ಕೆ ನೋಡಲೇ ಚಾಸಕಿ ‘ರಕ್ತ ಅಲ್ಲ, ರಕ್ತದ ಹಾಗೇ.. ಅದು ಹಣೆ ಬೆವರಿ ಕುಂಕುಮವನ್ನು ತೇಲಿಸಿತು ನೋಡು—ನಾನು ಬೆವರು ಉಜ್ಜಿಕೊಂಡೆನಲ್ಲ. ಈಗ, ಅದೇ ರಕ್ತದ ಹಾಗೆ ಬೆರಳಿಗೆ ಅಂಟಿತು. ಸೀತಕ್ಕ, ಏನು ರಕ್ತ, ಏನು ಬೆವರು! ಏನು ಕುಂಕುಮ! ನೋಡೇ,

ಈ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ವರ್ಷಗಳು ಕಳೆದದ್ದು ಅಂತೀಯಾ. ಅದು ಹೀಗೇನೆ ರಕ್ತ ಸುರಿಸಿದ್ದು ಅಂತಿಟ್ಟುಕೋ! ಐದು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹಡೆದ ಹೊಟ್ಟೆ—ವರ್ಷ ಮುವತ್ತೈದು ಮಾರಿತು. ಈ ಕುಂಕುಮದ ಗತಿ—ಇದು ಇದ್ದರೂ ಅಷ್ಟೆ—ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಅಷ್ಟೆ ಎಂಬ ಹಾಗೆ.....' ಎಂದು ಮಾತುಗಳನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಮೋರೆ ತಗ್ಗಿಸಿ ಬೆರಳಿಗೆ ಅಂಟಿದ ಕುಂಕುಮದ ನೀರನ್ನೇ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದಳು. ಇಷ್ಟುರತನಕ ಹಣೆ ಬೆವತ್ತಿದ್ದರೆ ಈಗ ಕಣ್ಣು ಪಸಿಯುವ ಹಾಗಾಯಿತು.

ನೀತಕ್ಕನಿಗೆ ಇದೊಂದು ಹೊಸ ಚಿತ್ರವಲ್ಲ. ನೀತಕ್ಕ ಸ್ವತಃ ಕಣ್ಣೀರು ಸಾವಿರಸಾರಿ ಕಳೆದವಳು. 'ಅದು ಕಣ್ಣೀರು—ಹೆಂಗಸರ ಹಣೆಬರಹ' ಎಂದು ಅವಳ ಬಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬದುಕಿದ್ದ ಗಂಡ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರೂ ನೀತಕ್ಕನ ಕಣ್ಣೀರು ಬೇರೆ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಈಗ ಅವಳು ಕುಂಕುಮದ ಋಣವಿಲ್ಲದವಳು. ಆದರೂ ನಂಟರ ಕಾಟ, ಬಡತನದ ಹಿಂಸೆ ಎಂದು ಕಣ್ಣೀರಿನ ಸ್ನಾನ ತಪ್ಪುತ್ತಲಿಲ್ಲ. ತನಗೆ ಗಂಗಾಭಾಗೀರಥಿ ತಪ್ಪದಿದ್ದರೂ ಬೇರೆಯವರು ಗೋಳುಗರೆಯುವುದನ್ನು ಕಂಡರೆ ನೀತಕ್ಕನಿಗೆ ಆಗದು. ಆದರಲ್ಲೂ ಅವಳ ಜೀವದ ಜಾನಕಿ ಆಳುವುದೆಂದರೆ ಅವಳ ಆಕ್ಕನೋ ತಂಗಿಯೋ ಅತ್ತಂತೆ. ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಕುಳಿತು ಆತ್ಮದ್ವಂಟು; ಬಬ್ಬರನ್ನು ಇನ್ನೊಬ್ಬರು ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿರಿಸಿಯೂ ಆತ್ಮದ್ವಂಟು. ಆದೂ ಜಾನಕಿಯ ಗಂಡ ತಿಮ್ಮಪ್ಪಯ್ಯ ಹೇಳುವಂತೆ 'ಸಾವಿರದ ನೂರ ಮುವತ್ತೆರಡುವರೆನೆ ಬಾರಿಗೆ.' ಕಾರಣಗಳು ಹೆಂಗಸರ ಪಾಲಿಗೆ ಬೇರೇನೇ ಇದ್ದರೂ ತಿಮ್ಮಪ್ಪಯ್ಯನ ಪಾಲಿಗೆ ಇದಕ್ಕೆಲ್ಲಾ ಹಣೆಬರಹವೇ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣ.

ನೀತು:- ಮೆಲ್ಲನೆ ಜಾನಕಿಯ ಹಗಲಮೇಲೆ ಕೈಯಿಟ್ಟು ಬೆರಳಿಂದ ಸವರುತ್ತ 'ಜಾನಕಿ ಇವತ್ತೇನು ಬಂತು....ಅದೇ ಅಲ್ಲವೆ....ಚಿನ್ನ ಗಿನ್ನ ಬೇಡ ಅಂದ್ರಲ್ಲ. ನೀನು ಹಟ ಹಿಡಿದೀನೇ? ಸಾಯಲಿ ಆ ಚಿನ್ನ. ಅದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ನಿನಗೇನು ಮಾಡಬೇಕು?....'

ಜಾನಕಿ:- ನೀನು ಹಾಗೆಂದರೆ? ನನಗೇನು ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲವೇ. ನಾಳೆ ಆ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಮುಸುಡು ನೋಡಿಯೇ ಅಳಿಯಂದಿರು ಬರುತ್ತಾರೆ ಯೇ! ಅಲ್ಲ-ಏನು ವಿದ್ಯೆಯೇ!

ಸೀತು:- ನಾಳೆ ಅಳಿಯನನ್ನು ಹುಡುಕುವುದು ಕಷ್ಟವಾದರೆ ಅವರಿಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಬರುತ್ತದೆ.

ಜಾನಕಿ:- ಬುದ್ಧಿ ಬರುತ್ತೆ—ಹೇಳಿದ್ದನ್ನು ಕೇಳುವವರಿಗೆ. ನಾನು ಹೇಳಿದರೆ ನನಗೇ 'ಬುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲ. ಈ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳ ಕುಲಕ್ಕೆ ಹಾಗೆ' ಅನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಅವರು....ಏನಿಲ್ಲ ಆ ಕೆಳಗಿನ ಗದ್ದೆ ಮಹಾಲಿಂಗ ಕಳೆದ ವರ್ಷದ ಗೇಣಿ ಹಣ ತಿಂದೇ ಹೋಗಿದ್ದ. ಇವರಿಂದ ವಸೂಲು ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಆಗದೆ, ಅವನನ್ನು ಜಾಗದಿಂದ ಓಡಿಸಿದರು. ನಾನು ಶತಂ ಸಾಟಿ ಹಟವಾಡಿ ಅವನ ಗುಡಿಯ ಮುಂದೆ ಕುಳಿತು, ಅವನನ್ನು ಚಂದ ಮಾಡತಾಡಿಸಿ ಆ ಐದು ರೂಪಾಯಿ ಬರುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದೆ.

ಸೀತು:- ಮಾಲಿಂಗ ಕೊಟ್ಟ ಕಡೆಗೂ!

ಜಾನಕಿ:- ಅವನು ಕೊಟ್ಟಾಯಿತು. ದೇವರು ಕೊಟ್ಟರೂ ಪೂಜಾರಿ ಬಿಡ ಎಂಬ ಹಾಗೆಯೂ ಆಯಿತು. ಅದನ್ನು ಅಕ್ಕಸಾಲಿಗನ ಕೈಮೇಲಿರಿಸಿ, ನಮ್ಮ ಪುಟ್ಟಮ್ಮನಿಗೇನಾದರೂ ಚಿನ್ನ ಮಾಡಿಸುವ ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿದರೆ....

ಸೀತು:- ಹೌದಕ್ಕೆ, ಪುಟ್ಟಿಯ ಮೂಗು ಬರಿ ಬೋಳು ಕಾಣುತ್ತೆ. ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಮೂಗಿಗೆ ಮೂಗುತಿ ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ಅಲಂಕಾರವೇ ಇಲ್ಲ.

ಜಾನಕಿ:- ತುಸು ಸಿಟ್ಟುಬಂದವಳಂತೆ 'ಹೌದು, ಇದ್ದರೆ ಚಂದ. ಇಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಚಂದ. ಸೀತಕ್ಕೆ, ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಹಣ ಕಾಸಿನ ಮೇಲೆ ಹಕ್ಕೇನು ಹೇಳು? ಅಡುಗೆ ಒಲೆ ಮುಸುರೆ ಪಾತ್ರೆ ಇದು ನಮ್ಮ ಹಣೆಯ ಬರಹ' ಹೀಗೆಂದು ಬೆಳಗ್ಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಆ ದಿನ ನಡೆದ ಚರಿತ್ರೆ ಯನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ಬಿಡಿಸಿ ಹೇಳಿದಳು. ದುಃಖದ ಭರದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಕಥೆಯನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸುವುದಕ್ಕೇನೇ ನಡೆದುಕೊಳ್ಳು ಹೆಚ್ಚು ಸಮಯ ಹಿಡಿಯಿತು.

ಮಹಾಲಿಂಗನಿಂದ ಐದು ರೂಪಾಯಿ ವಸೂಲು ಬಂದಿತೆಂದು ಬಾಸಕಿ ಯಜಮಾನರಿಗೆ ಹೇಳಿಲ್ಲ. ನಗ ಮಾಡಿಸಿ ಮಗಳಿಗೆ ತೋಡಿಸಿದ ಮೇಲೆ ಪೇಳಿದರೆ ಸಾಕೆಂದಿತ್ತು. ಆದರೆ ಈ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತಿಮ್ಮಪ್ಪ ಯ್ಯನ ಕಣ್ಣು, ಕಿವಿಗಳೆರಡೂ ಬಲು ಶುದ್ಧ. ಅವರಿಗೆ ಅಡಚಣೆಯೂ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲ. ಸಿಕ್ಕ ಅಡಚಣೆಯ ಜನ ಅವರು. ಆದರಲ್ಲಿ ಈ ಹೊತ್ತು ಬೇರೆ ಮುನ್ಸೀಫ ಕೋರ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಬಂದು ಕೈಫಿಯತ್ತು ಹತ್ತಿಸಬೇಕೆಂದು ನಿರ್ಣಯವಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಜಾಸಕಿಯು ವಸೂಲು ಮಾಡಿ ತಂದ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ನಾಗಂದಿಗೆ ಮೇಲೆ ಇರಿಸಿ ಸ್ನಾನಕ್ಕೆ ಹೋದಳು. ಒರುವುದರಲ್ಲಿ ಅದು ತಿಮ್ಮಪ್ಪ ಗಿಡುಗನಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿತ್ತು; ಅವರ ಮಂಗ-ಮುಷ್ಟುಗೂ ಸೇರಿತು. ತಿಮ್ಮಪ್ಪಯ್ಯನು ಉಸುರೆತ್ತಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ನಾಗಂದಿಗೆಯ ಮೇಲಿನ ಕಾಸು ಕಾಣದೆ, ಜಾಸಕಿ ತಬ್ಬಿಬ್ಬಾದಳು. ಸುಕ್ಕಳಿಗೆ ಎಟಕುವ ಸ್ಥಳವಲ್ಲ. ಅಡುಗೆ ಮನೆಗೆ ಬೇರೆಯವರು ಬರುವ ಹಾಗಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ರೂಪಾಯಿ ಇಲ್ಲ ಎಂದರೆ....ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಊಟಕ್ಕೆ ಕುಳಿತಾಗ 'ಆಸಾಗ ಅಡುಗೆ ಮನೆಗೆ ಬಂದಿದ್ದೀರಾ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು. ಕೇಳಿದ್ದು ಮೆತ್ತಸೆಯೇ.....ಉತ್ತರ ಮಾತ್ರ 'ಉಪ್ಪಳಿಸೇಶ'ನ* ರಾವಣನ ಕೇಕೆಯಲ್ಲಿಯೇ ದೊರೆಯಿತು.

ಹಣ ಸಂಪಾದಿಸಿದ ರೀತಿ ಅವಳು ಹೇಳಿದರೆ ಸಂತೋಷ ಪಡುವ ಬದಲು 'ಅವನ ಅಪ್ಪನಿಂದ ವಸೂಲು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ಪಂಚಾಯತು ಕೋರ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕೈಪೀತು ತೆಗೆಯುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಪೊನ್ನೆ ಹದರಿಸಿದ್ದಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟ ಮಗ'--ಎಂದು ಅಬ್ಬರಿಸಿದರು. ಮುಂದೆ ಮಾತೆತ್ತವ ಹಾಗಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಜಾಸಕಿ ಮಗಳ ಮೂಗುತಿ ನೆನಪಿಂದ 'ಮೂಗುತಿಗಾದೀತು' ಎಂದಿರಿಸಿದ್ದೆ ಎಂದಳು.

ಈಗ ರಾವಣನ ಅಡಗಿದ್ದ ಇನ್ನೊಂಭತ್ತು ಕಂತಗಳು ಸೇರಿದುವು. 'ಅಲ್ಲ. ಇನ್ನುಮುಂದೆ ನನ್ನ ಆಸ್ತಿ ವಹಿವಾಟನ್ನು ನೀನೇ ನೋಡಿ-ಕೊಂಡು ಬಿಡು. ಗೇಣಿ ವಸೂಲಿ, ಒಕ್ಕಲನ್ನು ಸೇರಿಸುವುದು ಬಿಡು ವುದು, ಕೋರ್ಟಿಗೆ ಹೋಗುವುದು ಬಿಡುವುದು ನಿನಗಿರಲಿ. ನಾನು

* ಯಕ್ಷಗಾನ ಬಯಲಾಟದ ರಾಕ್ಷಸಭೂಮಿಕೆ ವಹಿಸುವವನೊಬ್ಬ.

ಮನೆಯಲ್ಲಿ ದೇವರ ಪೂಜೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುತ್ತೇನೆ. ಐದು ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳನ್ನು ಪಡೆದ ಮಹಾತಾಯಿ. ಡಜನಿಗೆ ಇನ್ನೂ ಏಳು ಕಡಿಸೆಯಷ್ಟೆ. ಅವರಿಗೆ ಚಿನ್ನಗಿನ್ನ ಮಾಡಿಸಿ ಅಳಿಯಂದಿರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಹುಡುಕಿ ತಂದು ಒಂದು ಸಂಭ್ರಮ ನಡೆಸು....' ಎಂದರು.

ತಿಮ್ಮಪ್ಪಯ್ಯ ಒಮ್ಮೆ ಬಾಯಿ ತೆರೆದರೆಂದರೆ ಅವಕ್ಕೆ ಜಿರಿ ಇಲ್ಲ. ತಾಳಮದ್ದಲಿಯ ಒಂದು ಅರ್ಧವನ್ನು ಮುಗಿಸಿಯೇ ಜಿಟ್ಟರು. ಎದುರು ಅರ್ಧ ಹೇಳುವ ತ್ರಾಣ ಚಾಸಕಿಗಿಲ್ಲ. ಅವಳು ಬೇಗ ಬೇಗ ಒಡಿಸಿ, ಎರೆ ತೆಗೆದು, ಎಂಚಲು ಸಾಲಿಸಿ ಮುಸುರೆ ತಿಕ್ಕಿ, ಹೆಪ್ಪುಹಾಕಿ, ದೇವರ ಮನೆಯ ಪಡಸಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಕುಕ್ಕುರಿಸಿದಳು.....ರಾತ್ರಿಯ ಊಟವೆಚಾ....ಈ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಊಟವನ್ನು ಉಂಡಹಾಗೆ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಎಂದಿನಂತೆ ಮನೆಗೆ ಸೀತಕ್ಕು ಬಂದಿದ್ದೆಂದು ಹಿಂದಿನ ದಿನದ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದಳು.

ಸೀತಕ್ಕುನಿಗೆ ಏನೇನೋ ಅನಿಸಿತು. 'ಚಾಸಕಿ, ನೀನು ಎಷ್ಟು ಹೇಳು-ತರಬಲ-ಗೀರಬಲ ಎಲ್ಲ ಸುಳ್ಳು. ಪಡೆದು ಒಂದದ್ದು ಯಾರಿಂದಲೂ ತಪ್ಪಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಬರುವದಿಲ್ಲ. ಮನೋಬಲ-ಆದು ಗಟ್ಟಿ. ಚಾತಕ ಎಷ್ಟು ಕೂಡಿದರೇನು? ಹೆಣ್ಣು ಸಲ ನೋಡುತ್ತಿರಲಿ; ಮಾಣಿ ಗೋಡೆ ನೋಡುತ್ತಿರಲಿ. ಫಲವೇನು?. ಅಲ್ಲ ಈ ವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಾದರೂ ಕೈಹಿಡಿದವಳನ್ನು ಗೋಳಾಡಿಸಬಾರದು.' ಎಂಬ ಬುದ್ಧಿ ಆ ತಿಮ್ಮಪ್ಪಯ್ಯನಿಗೆ ಬರಬಾರದೇ! ತಿಮ್ಮಪ್ಪಯ್ಯ ಊರವರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕೂಡಿಸಿ ಮಳೆ ಜರೆನ್ನುವಾಗ ರಾಮಾಯಣ, ಸಾವಿತ್ರಿ-ಎಂದು ಪುರಾಣ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಚಾಸಕಿ ಆಗ 'ಸೀತಕ್ಕು ಪುರಾಣ-ಗೀರಾಣ ನಮ್ಮನ್ನೇನು ಮಾಡೀತು! ಕೈ ಬೀವಿನಗಿಡಕ್ಕೆ ಬೆಲ್ಲದ ಪಾಸಕ ಎರೆದರೆ, ಬೀವಿನ ಚಿಗುರು ಸೀ ಅದೀತೆ? ಹೇಳು'

ಯಾವಾಗಲೂ ಮಾಡುವಷ್ಟು ಉಪದೇಶಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ತೋರುವಷ್ಟು ಸಮಾಧಾಸಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿ, ಕೊನೆಗೆ 'ನೀನು ಅದೊಂದು ಕೆಲಸ ಇನ್ನೂ ಯಾಕೆ ಬಾಕಿ ಇಡುತ್ತಿ ಹೇಳು'— ಎನ್ನುವ ವಾದಿಕೆಯಂತೆ

ಈ ದಿನವೂ ಸೀತಕ್ಕ 'ನಾನನ್ನು ತ್ತೇನೆ: ನಾನೂ ಬರುತ್ತೇನೆ. ಹತ್ತಿರ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲದ ಹಾಗೆ ಹೋಗುವ. ಯಾರಾದರೂ ಬಂದರೆ ನಾನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಮಾಸ್ತಿ ಹಣಿಗೆ ಕುಂಕುಮ ಇಟ್ಟು ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ತೆಂಗಿನ ಕಾಯಿ ಮುಣುಗಿಸಿ ಬಿಡು' ಎಂದಳು. ಹಾಗೊಂದು ಪದ್ಧತಿ ಆವರ ಊರಿಸದು. ಮಾಸ್ತಿ ಗುಡಿಗೆ ಯಾರೂ ಹೋಗಬಹುದು. ಹೆಂಗಸರೂ ಗಂಡಸರೂ ಸಾವಿರಾರು ಮಂದಿ ಶುಕ್ರವಾರಕ್ಕೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬರು ತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಕೆಲಸ ಮಾಡಬೇಕಾದ್ದು ಗುರುವಾರ ದಿವಸ ಮಾತ್ರ. ಗಂಡಸರಾಗಲಿ ಹೆಂಗಸರಾಗಲಿ ದಾಂಪತ್ಯಸುಖವಿಲ್ಲ ವೆಂದು ಕಂಡವರು ಗುರುವಾರ ಒಂಟಿಯಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಮಾಸ್ತಿ ಹಣಿಗೆ ಕುಂಕುಮವೇರಿಸಿ ಹೊರಗೆ ಬಂದು, ಗುಡಿಯ ಮುಂದಿನ ತೀರ್ಥ ದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಟೆಂಗಿನಕಾಯನ್ನು ಹಾಕಿ ಒರಬೇಕು. ಈ ಕೊನೆಯ ವಿಧಿ ಮಾತ್ರ ಗುಪ್ತವಾಗಿ ನಡೆಯಬೇಕು, ದಾಂಪತ್ಯ ಕ್ಲೇಶಹೇಗೆ ಪ್ರಪಂಚಕ್ಕೆ ತಿಳಿಯದೋ ಅಥವಾ ತಿಳಿಯಬಾರದೋ ಹಾಗೇನೇ ಈ ವಿಚಿತ್ರ 'ಮುಟ್ಟು'ನ್ನು* ಯಾರೂ ಕಣ್ಣಿಂದ ಕಾಣಕೂಡದು.

ಅಂಥಾ ಹರಕೆಯನ್ನು ತಾನೂ ಹೊರಬೇಕಾಯಿತೇ ಎಂಬುದು ಜಾನಕಿಯ ವ್ಯಥೆ. 'ಸಾಯುವ ತನಕ ಹೀಗೆ ನರಳಿ ಸಾಯುವುದಕ್ಕಿಂತ ಮಾಸ್ತಿ ಸರಸಮ್ಮನ ಅನುಗ್ರಹ ಪಡೆದು ಸುಖ ಬರುವುದಾದರೆ ಯಾಕೆ ಪಡೆಯಬಾರದು' ಎಂಬುದು ಸೀತಕ್ಕನ ಹಿತೋಕ್ತಿ.

* ಗುಪ್ತ ಚಿಕಿತ್ಸೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ಔಷಧ ಬಲಕ್ಕಿಂತ ಗೋಪ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಹೆಚ್ಚಿನ ಬೆಲೆ. ಅದನ್ನು ವಿಶ್ವಾಸ ಚಿಕಿತ್ಸೆ (faith cure) ಎಂದರೂ ಸಲ್ಲುವುದು.

ಮಹಾಸತಿ ಸರಸಮ್ಮ

ಮಹಾಸತಿ ಸರಸ್ವತಿಯಮ್ಮನೇ ತದ್ಭವಿಸಿ ಮಾಸ್ತಿ ಸರಸಮ್ಮ ಇಲ್ಲವೇ, ಮಾಸ್ತಿ ಸರಸಿಯಾಯಿತು. ಮಾಸ್ತಿಯ ಕಲ್ಲು ಈಗಲೂ ಅವರ ಊರಿನಲ್ಲಿದೆ. ಮಾಸ್ತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ವದಂತಿ, ಸ್ಥಳ ಪುರಾಣ, ಮಹಾತ್ಮೆ—ಹೀಗೆ, ಅರೇಬಿಯನ್ ನ್ಯಾಟ್ಸ್‌ನ್ನು ಅರವತ್ತು ಪಾಲಿಗೆ ಮಿಗಿಸುವ ಸಾಹಿತ್ಯವಾಗಿದೆ. ಅದನ್ನೆಲ್ಲಾ ತಿಳಿದುಕೊಂಡರೆ ಎಂಥ ನಾಸ್ತಿಕನೂ 'ಮಾಸ್ತಿಕ' ನಾದಾನು. ಬಾರಕೂರಿನಲ್ಲಿ ಫರ್ಲಾಂಗು ಕಲ್ಲುಗಳಿಗೆ ಸಿಗುವ ಮರ್ಯಾದೆ ಅಲ್ಲಿನ ಮಾಸ್ತಿ ಕಲ್ಲುಗಳಿಗೆ ಸಿಗುತ್ತ ಲಿಲ್ಲ. ಪ್ರಾಯಶಃ ಅಲ್ಲಿ ಕಲ್ಲುಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ ತುಂಬಾ ವಿಪರೀತವೆನ್ನುವ ಹಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ, ಕಲ್ಲಿಗೆ ಕಾರಣರಾದವರು ವೀರ ಸತಿಯರು ಎಂಬುದಿಷ್ಟೇ ಗೊತ್ತು— ಹೆಚ್ಚಿನ ಕಥೆ ಕಾವ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಗಳು ಅವಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಈ ಮಾಸ್ತಿ ಕಲ್ಲು ಮಂಜೇಶ್ವರದ ಸುತ್ತ ೩೦ ಮೈಲಿಗೆ ಒಂದೇ ಒಂದು ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ಚರ್ಚಿಸಿ ಉಪಯೋಗವಿಲ್ಲ. ಮಂಜೇಶ್ವರಕ್ಕೆ ಮೂರು ನಾಲ್ಕು ಮೈಲಿನೊಳಗೆ, ಅಥವಾ ಬರಿಯ ಒಂದು ಕೂಗಿನ ದೂರದಲ್ಲಿರುವ ಕಲ್ಲು ಅದು.

ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಮಾಸ್ತಿ ಕಲ್ಲು ಅದು ಇದು ಎಂದು ಮರ್ಯಾದೆಗೆ ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿ ಮಾತನಾಡುವಂತಿಲ್ಲ. ಮಾಸ್ತಿಯ ಮರ್ಯಾದೆ ಅವಳಿಗೇನೇ ಇದೆ. ಉಳಿದ ಪಂಚಪತಿವ್ರತೆಯರ ಹೆಸರನ್ನು ಮೂಡಂಬೈಲಿನವರು, ಏಕೆ ಉಳಿದ ಜನರೂ ಸಹ 'ಅಹಲ್ಯಾ ದ್ರಾಪದೀ ಸೀತಾ...' ಎಂದು ಒಂದು ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲೇ ಮುಗಿಸಿಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಸರಸಮ್ಮ ಹುಟ್ಟಿದ್ದು ಸತ್ತದ್ದು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರಿಗೂ ತಿಳಿದ ಕಥೆ. ತೀರ ಹಣ್ಣು ಜಬ್ಬು ಮುದುಕಿಯರನ್ನು ಕೇಳಿದರೆ 'ನಮ್ಮ ಅಜ್ಜಿಯ ಅಕ್ಕ 'ನಾನು ಸಣ್ಣದಿರುವಾಗ ಅವಳನ್ನು ಕಂಡಿದ್ದೇನೆ' ಎಂದು ಅನ್ನುತ್ತಿದ್ದಳಂತೆ' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಮೂಡಂಬೈಲಿನ ಅಂಚಿನಲ್ಲಿ ನಾಗನ ಬನವಿರುವ ಹಾಗೆ ಗಿಡಗಳ ದಟ್ಟಣಿ ಇದೆ. ಆದರೊಳಗೆ ಚಿಕ್ಕೊಂದು ಗುಡಿಯೂ ಇದೆ. ಗುಡಿಯ ಮುಂದೆ ಸಣ್ಣದೊಂದು ಕೊಳವಿದೆ....ಅವೇ ತೀರ್ಥ. ಇಷ್ಟನ್ನೂ ಊರಿನ ಕ್ರೈಸ್ತ ಶಾಸುಭಾಗರು ಮೂಡಂಬೈಲಿನ ಪಡುಬದಿಯಲ್ಲರುವ ನಾಗನಬನ ಎಂದು ರಿಕಾರ್ಡ್ ಮಾಡಿದಾರೆ. ಆದರೆ ಆ ಶಾಸುಭಾಗರ ಹಾಗೆ ಉಳಿದ ಅಸ್ತಿಕರು ಮಾಸ್ತಿಯನ್ನು ಎಣಿಸುವಂತಿಲ್ಲ. ನೀವು ಬೈಲಿನ ಚನ್ನಕ್ಕನನ್ನು ಕೇಳಿ, ಈಶ್ವರಭಟ್ಟರ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನೂ ಸ್ತುತೆ ಈಶ್ವರಭಟ್ಟರನ್ನೂ ಕೇಳಿರಿ—ಅವರೆಲ್ಲ ಮಾಸ್ತಿಯೆಂದರೆ ಅಮ್ಮನವರ ಹಾಗೆ ಕಾಣುತ್ತಾರೆ. ಸೀತಮ್ಮನವರೇ ರಾಮಚಂದ್ರನನ್ನು ತಿರುಗಿ ಪಡೆಯಲಕ್ಕೆ ಮೂಡಂಬೈಲಿನಲ್ಲಿ ಜನ್ಮವೆತ್ತಿದ್ದಳಂತೆ. ಆದೇ ಊರಿನ ಸೀಲಾಚಲಯ್ಯನನ್ನು ಮದುವೆಯಾದಳಂತೆ. ಮದುವೆಯಾದಂದಿನಿಂದ ಬಂದೇ ಬಂದು ದಿನ ಪತಿಯ ಸೇವೆ ತಪ್ಪಿಸಿದವರಲ್ಲ. ಸೀಲಾಚಲಯ್ಯ ಬಂದೇ ಬಂದು ದಿವಸ ಸರಸಮ್ಮನನ್ನು ನೋಯಿಸಿದವರಲ್ಲ. ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಅಗಸರವನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ, ತಾವು ಸೀತೆಗೆ ಎಸೆದ ದ್ರೋಹ ವನ್ನು ಕಂಡು ಅವರಿಗೆ ನೋವಾಗದಿದ್ದೀತೆ? ಕೊನೆಗೆ ಅನೇಕ ಮನೆ ಗಳನ್ನು ಹರಸಿ ಬಂದು ದಿವಸ ಸೀಲಾಚಲಯ್ಯ ಅಂತರ್ಧಾನವಾದರು. ಆಗ ಸರಸಮ್ಮ, ಅವರ ಕಳೆಬರವನ್ನು ಚಿತೆಯಲ್ಲಿರಿಸಿ, ಊರಿನ ಎಲ್ಲಾ ಮುತ್ತೈದೆಯರಿಂದ ಕುಂಕುಮವಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಸಹಗಮನ ಮಾಡಿದರು! ಆಗ ನೆರೆದವರೆಲ್ಲ ಹೊಗೆ ಸುರಳಿಸುರುಳಿಯಾಗಿ ಸ್ತ್ರೀರೂಪ ತಾಳಿ ಅಂಬರವನ್ನು ಚುಂಬಿಸಿದ್ದನ್ನು ಕಂಡರಂತೆ.

ಆ ದಿವಸ ನಡೆದ ಬಂದು ಚಮತ್ಕಾರವನ್ನು ಹೇಳದೆ ಇರಬಾರದು. ಸರಸಮ್ಮ ಎಂದರೆ ಊರಿಗೆನೇ ಅವ್ಯುತ. ಅವರು ಚಿತೆಯೇರಿದರೆ ಕಾಣುವವರಿಗೆ ಹೇಗೆ ಕಂಡಿತು! ಅವರ ಅತಿ ಆಪ್ತರೆನ್ನುವ ನಾಲ್ಕೈದು ಮಂದಿ ಹೆಂಗುಸರು ಲೋದಿಸಿ, ಎದೆಯೊಡೆದುಕೊಂಡರು. ಕೊನೆಗೆ ಸರಸಮ್ಮ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ—ಎಂದು ಚಿತೆ ಏರುವ ಕಾಲಕ್ಕೆ ತಮ್ಮನ್ನು ತಾವೇ ಮರೆತು 'ಸರಸಿ, ನಮ್ಮನ್ನು ಎಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುತ್ತಿ ತಾಯಿ' ಎಂದು ಅದೇ ಚಿತೆಯನ್ನು ಹಾರಿಕೊಂಡರು. ಹಾಗೆ ಹಾರಿದವರನ್ನು

ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಸೆಳೆದರಂತೆ. ಅವರೆಲ್ಲ ಮೈ ಸುಟ್ಟುಕೊಂಡು ಸತ್ತರು ಎಂದು ಒಂದು ಕಥೆ. ಇಲ್ಲ-ಅವರೂ ಅಂತರ್ಧಾನವಾದರು ಎಂದು ಇನ್ನೊಂದು ಕಥೆಯಿದೆ.

ಈ ಎಲ್ಲ ಕಥೆ ಮೂಡಂಬೈಲಿನ ಆಸುಪಾಸಿನವರಿಗೆ ಬರಿ ಕಥೆಯಾಗದೆ ಹೋದದ್ದು ಸರಸಿಯ ಮಾಹಾತ್ಮೆಯಿಂದ. ಅವಳು ಹೋದ ಕೆಲವು ದಿನಗಳಲ್ಲೇ ಅಲ್ಲೊಂದು ಮಾಸ್ತಿ ಕಲ್ಲು ಸ್ಥಾಪನೆಯಾಯಿತು. ಮಂದಿರ ವೆನ್ನುವಷ್ಟು ದೊಡ್ಡದಿಲ್ಲವಾದರೂ ಚಿಕ್ಕದಾಗಿ ಜೆನ್ನಾಗಿ, ಗಂಡಹೆಂಡಿರ ಶಯ್ಯೆಯ ಮನೆಗೆ ಸಹಜವಾದಷ್ಟು ಅನುಕೂಲವಾಗಿ ಒಪ್ಪಾಗಿ ಒಂದು ಗುಡಿ ನಿರ್ಮಿತವಾಯಿತು. ಗುಡಿಯಾದನಂತರ ಆಗಾಗ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬರುವ ಯಾತ್ರಿಕರು ಹೆಚ್ಚಿದರು. ಹರಕೆಯು ತೊಡಗಿತು. ಯಾವ ಸಂಸಾರದಲ್ಲೇ ಆಗಲಿ ದಂಪತಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಡಕು ಬಂದು ಬೇವನ ಅಸಹ್ಯವಾದರೆ ಸರಸಮ್ಮನಲ್ಲಿಗೆ ದೂರು ಬರುವುದು. ಗಂಡಸಾದರೆ ತಮ್ಮ ಸತಿ ವಿಧೇಯಳಾಗಲೆಂದು, ಹೆಂಗಸಾದರೆ ತಮ್ಮ ಸತಿ ಒಲಿಯಲೆಂದೂ ಬೇಡಿ, ಮಾಸ್ತಿಗೆ ಕುಂಕುಮವಿರಿಸಿ ಹೊರಗೆ ಬಂದು ಕೆರೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ ಬಿಟ್ಟುಹೋಗುವರು. ಇದು ಗುರುವಾರ ದಿನ; ಮರು ದಿನ ಶುಕ್ರವಾರ. ಹೇಗೂ ಅಮ್ಮನವರ ದಿವಸ. ಆ ದಿನ ಹರಕೆ ಹೊತ್ತವರು ಬಂದೇ ಬರುತ್ತಾರೆ. ತಾವು ಬಿಟ್ಟ ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ ಏನಾಯಿತು ಎಂದು ನೋಡಲು, ಒಂದು ದಿವಸ, ಒಬ್ಬರ ಕಣ್ಣಿಗೂ ಅವು ಕಾಣಿಸಿದ್ದಿಲ್ಲವಂತೆ. 'ಸರಸಮ್ಮನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಸಿದ ಕೆಲಸ ಗುಟ್ಟು ರಟ್ಟಾದೀತೇ?' ಎಂದು ಭಕ್ತರು ಸಂತೋಷದಿಂದ ಮರಳುವರು. ಸತಿಪತಿಯವರು ಎಂಥವರೇ ಇರಲಿ, ಅವರಲ್ಲಿ ಮನೋಕ್ಲೇಶಗಳು ಸಾವಿರವಿರಲಿ—ಕೈಹಿಡಿದ ಸತಿ, ಚಿತೆಯ ತನಕವೂ ಸತಿ, ಆಮೇಲೆಯೂ ಸತಿ. ಸರಸಮ್ಮ 'ನೀಲಾಚಲಯ್ಯ ಸತ್ತನು' ಎಂದು ಕುಂಕುಮ ಅಳಿಸಿ ಕೆಂಪುಸೀರೆ ಉಡಲಿಲ್ಲ.

ಇದೆಲ್ಲ ಮೊಳ್ಳು ನಂಬಿಕೆ ಎನ್ನುವವರಿದ್ದಾರೆ. ನಂಬದಿದ್ದವರಿಗೆ ಎಲ್ಲಾ ಮೊಳ್ಳು, ನಂಬಿದವರಿಗೆ ಎಲ್ಲಾ ದಿಟ. ತಿಳಿದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಹೇಳುವುದಾದರೆ—

ಈ ತಲೆಯವರಲ್ಲಿ ಯಾರಾರೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಈ ಗುಪ್ತ ಹರಕೆ ಹೊತ್ತು ಬಂದಿದ್ದಾರೆ, ಹೊತ್ತವರಿಗೆ ಏನೇನಾಗಿದೆ ಎಂದು ಸಂಪೂರ್ಣ ಹೇಳಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಕಾಲದವರ ನಂಬಿಕೆಯೂ ಅಷ್ಟರಲ್ಲೇ ಇದೆ. ಅಲ್ಲದೆ—ಅದಕ್ಕೆ ಎದೆಗಾರಿಕೆ ಬೇಕು. ವಾಸ್ತಿ ನಡೆಯಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾಳೆ ಎಂದು ನಂಬಿ, ರಾತ್ರಿ ಒಂಟಿಯಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಬರುವ ಸ್ತ್ರೀ ಪುರುಷರು ಬೇಕು. ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ಒಮ್ಮೆಗೇ ಹಾಗೆ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಹೊರಬೀಳುತ್ತಾರೆಯೇ ಎಂಬ ಮಾತೂ ಬರಬಹುದು. 'ಗಂಡಸರಿಗೆ ಅಂಥ ಚರೂರಿ ಏನು ಬಂತು?' ಎಂಬ ಕುಚೇಷ್ಟೆಯೂ ಬರಬಹುದು. ಆದರೆ ಕೇಳಿ ತಿಳಿದಮಟ್ಟಿಗೆ, ಕಳೆದ ತಲೆಯವರಲ್ಲಿ ಒಂದಲ್ಲ ಹತ್ತು ಅನುಭವಗಳನ್ನು ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಿ ಒದಗಿಸಬಹುದು.

ಇದೇ ಸೀತಕ್ಕನ ತಾಯಿ ಮಾಚಕ್ಕ ಇರುತ್ತಿದ್ದಳು. ಮಾಚಿಯನ್ನು ಕಂಡರೆ ಗಂಡನಿಗೆ ಹಾಗಲ ಸೊಪ್ಪಿನ ರಸ ಕುಡಿಸಿದ ಹಾಗೆ. ಮದುವೆಯಾದದ್ದೇ ಏಕೋ—ಆ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮ. ಮದುವೆಯಾದ ಮೇಲೆ ಒಂದು ದಿವಸ ಮಾಚಿಯ ಜೀವ ತಿನ್ನದೆ ಬಿಟ್ಟವನಲ್ಲ. ಅವಳು ಮಾಡಿದ್ದ ರಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ದೋಷಾರೋಪಣೆ. ಸಾಲದುದಕ್ಕೆ 'ನೀನು ನಿನ್ನೆ ಅವನನ್ನು ನೋಡಿದಿ ಯಾಕೆ? ಇವತ್ತು ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಕೆಲಸದವನೊಡನೆ ಅಷ್ಟುಹೊತ್ತು ಮಾತನಾಡಿದ ಏಕೆ?' ಎಂದು ಅಪವಾದ ಬೇರೆ. ಇತ್ತ ತಾನಾದರೂ ಪುನೀತನೋ.....ಬೈಲು ಕರೆ ಬಿಟ್ಟಿನ ಬೆಳ್ಳಮ್ಮನಿಲ್ಲವೇ ಅವಳ ತಾಯಿಯೋ ಅಜ್ಜಿಯೋ ಆಗಿನ ಕಾಲಕ್ಕೆ ರತಿಯಾಗಿದ್ದಳಂತೆ. ಅವಳ ಮನೆಗೆ ಸರ್ಕೀಟು ಬೇರೆ. ಅದೆಲ್ಲಾ ಹದಿನೈದೇ ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಹೋಯಿತು. ಆ ಮೇಲೆ ಮಾಚಮ್ಮನ ಗಂಡನಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮ ಬಹಳ ಆಯುಷ್ಯ—ಬರೆಯಲಿಲ್ಲ—ಎಂಬುದೊಂದೇ ಹೇಳಬೇಕೇ ಹೊರತು, ಅವರು ಬದುಕಿ ಉಳಿದಷ್ಟು ದಿವಸ ಮಾಚಿಗೆ ಒಂದು ಗಳಿಗೆ ಬೇಸರ ತರಲಿಲ್ಲವಂತೆ. ಮಾಚಿ ಗಂಡನನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡ ಬಳಿಕ, ಮಗಳಿಗೆ ಹೇಳಿದ ಕಥೆಯಿದು. ಅದರಿಂದಲೇ ಸೀತಕ್ಕನಿಗೆ ಸರಸಮ್ಮನಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟು ನಂಬಿಕೆ.

ಇದೊಂದೇ ಕಥೆಯಲ್ಲ. ಪಠೇಲ ನಾರ್ಣಯ್ಯ, ಅಂದರೆ ಈಗಿನ ವೀರಪ್ಪನ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪನೋ ದೊಡ್ಡಪ್ಪನೋ ಆಗಬೇಕು. ಅವರು ಸಾಮಾನ್ಯ ಇಂಧಾ ಮರ್ಯಾದೆಗೆಟ್ಟವರೆಂದರೆ ಹೇಳಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಅಕ್ಕ-ಸಾಲ್ತಿ ಬಂಗಾರಿಯ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಕಾಡುವುದಂತೆ. ಅವಳ ಗಂಡ ಒಬ್ಬ ಉಂಡಾಡಿ. ಅವನಿಗೆ ಅವನ ಮರ್ಯಾದೆಯೂ ಇಲ್ಲ; ಅವಳದು ಮೊದಲೇ ಬೇಡ. ಯಾರಾರು ನಂಟರ ಮನೆಯೆಂದು ತಿಂದು ತಿರುಗುವ ಕೆಲಸ ಅವನದು. ಬಂಗಾರಿ ಎಷ್ಟು ಬಾರಿ ಗಂಡನೊಡನೆ ದೂರು ಕೊಟ್ಟರೂ ಅವನು ಕಿವಿಯ ಮೇಲೆ ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟು ಅವಕಾಶ ಇಲ್ಲ ಅವನಿಗೆ. ಅತ್ತು ಹೇಳಿದರೆ: 'ಪಠೇಲರ ಎದುರಿಗೆ ನಾವೇನು ಮಾಡುವುದು. ಅವರು ಮನೆಗೆ ಬಂದರೆ ಯಜಮಾನರಿಲ್ಲ, ನನಗೇನು ತಿಳಿಯದು ಅನ್ನು' ಎನ್ನುವನು. 'ಎಸಿಲ್ಲದ ಹರಟೆ ಹಿಡಿದು, ಒಳಗೆ ನಿಲ್ಲಲಿಕ್ಕೆ ಬಿಡುವಂತಿಲ್ಲ.. ಚೆನ್ನ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೆ, ಬೆಂಡೆಕಾಯಿ ಆಗಲಿಲ್ಲವೇ? ಬಿರುವಾಚಾರಿ ಯಾಕೆ ಬರಲಿಲ್ಲ? ಈಗ ಮದ್ದಲೆ ಯಾರು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಬಾರಿಸುತ್ತಾರೆ' ಎಂದು ಮೈಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಮಾತನಾಡಿಸುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ಬಂಗಾರಿ ದೂರುಕೊಡುವಳು.

- ಾಚಿಕೆಗೆಟ್ಟ ಗಂಡ—ಹಾಗಾದರೆ ಈ ಊರಿಂದ ಒಕ್ಕಲುಕಿತ್ತು ಮೂಡುಗೆರೆಗೋ, ಶೃಂಗೇರಿಗೋ, ಕೊಪ್ಪಕ್ಕೋ ಹೋಗುವ.... ಎನ್ನುವನಂತೆ.

ನಿಜಕ್ಕೂ ಹಾಗೇನೆ ತೀರ್ಮಾನವಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಕೊನೆಯ ಆಸೆ ತೀರಿಸಿಬಿಡುವ ಎಂದು ರಾತೋರಾತ್ರಿ ಸರಸಮ್ಮನ ಗುಡಿಗೆ ಬಂಗಾರಿ ಹೋಗಿ ಬಂದಳು. ಹೋಗಿ ಬಂದ ಹದಿನೈದೇ ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ ಪಠೇಲ ನಾರ್ಣಯ್ಯನ ಮೈಯಲ್ಲಿ ನೀರು ತುಂಬಿಕೊಂಡಿತು. ಮತ್ತೊಂದು ಹದಿನೈದು ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ ನಾರ್ಣಯ್ಯನ ಶ್ರಾದ್ಧಕ್ಕೆ ತಯಾರಿ ನಡೆಯಿತು.

ಆಗಿನ ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ ಇನ್ನು ಹೆಂಡಿರ ಕಾಟ ಸಹಿಸದೆ ಸರಸಮ್ಮನ ತನಕ ದೂರಿಟ್ಟ ಗಂಡಸರೂ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲ. ಈಗಿನ ಮಂಜನಾಥಯ್ಯನ ತಂದೆ ಸೋಮನಾಥಯ್ಯ, ಬೆಟ್ಟಿನ ಶುಕ್ರನಾಯಕನ ಅಜ್ಜಿ ಐತುನಾಯ್ಕ,

ವಾಳೂರು ಪರಮೇಶ್ವರಯ್ಯನ ಸೋದರಮಾವ ಸದಾಶಿವಯ್ಯ ಇವರೆಲ್ಲ ಒಂದೊಂದು ಹಿಡಿಂಬೆಯೋ, ಶೂರ್ಪನಖಿಯೋ, ಪೂತನಿಯೋ ಇವರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿ ನರಳಿದವರು. ಕೆಲವರು 'ಇವರೇ ಪೂತನಿಯರನ್ನು ಆಹಲ್ಯೆ ತಾಕೆ' ಎಂದುದೂ ಉಂಟು. ಗಂಡಂದಿರನ್ನು ಮಾರಿಚ, ಸುಬಾಹು ಎಂದುದೂ ಉಂಟು. ಹೇಗಿದ್ದರೂ ಅವರೆಲ್ಲರ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಒಲೆಗೆ ಏರಿಸಿದ ಎಸರು ತಿರುತಿರುಗಿ ಬಿಂಕಿಮಾಡದೆ ಒಂದೇ ಉಸುರಿಗೆ ಬಿಂದದ್ದಿಲ್ಲವಂತೆ.

ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಮಂಜುನಾಥಯ್ಯನ ಒಂದೇ ಒಂದು ಕಥೆ ಸಾಕು. ಅವರೆಂದರೆ ಎಂಥ ಶ್ರೋತ್ರಿಗಳು! ಏನು ಓದಿ ತಿಳಿದವರು! ಅವರ ಜಪಕ್ಕೆ ಹಗಲು ಸಾಲದೆ ಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು. ದೇವತಾಮನುಷ್ಯ. ಆದರೆ ಅವರಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದ ಅಪರಂಜಿ ಹೇಗಿನದು? ಕಾಣಲಿಕ್ಕೊಂದು ರೂವವೂ ಇಲ್ಲ. ಬೆಳಗಿನಿಂದ ಸಂಜೆಯತನಕ ಇವರ ಬಾಯಿಯಿಂದ ಹೊರಟ ಮೂರು ಪಾಲು ಸ್ವರ ಅವಳ ಬಾಯಿಯಿಂದ ಹೊರಡಬೇಕು. ಇವರು 'ಅಚ್ಚು-ತಾಯ ನಮಃ ಅನಂತಾಯ ನಮಃ ಕೇಶವಾಯ ನಮಃ' ಎಂದರೆ ಅವಳು 'ಸೀರೆ, ಚಿನ್ನ, ಹೂವು-ವಡೆ, ಪಾಯಸ, ಕಡುಬು-ಚಕ್ಕುಲಿ, ಕೋಡ್ಯಳೆ ಮತ್ತೊಂದು—ಅನ್ನುತ್ತಿರಬೇಕು. ಪಾಪ, ಮಂಜುನಾಥಯ್ಯನ ಕಿವಿ ಮರದ್ದಾಗಿದ್ದರೆ ಎಂದೇ ಹೊಟ್ಟೆಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು ಅನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಅನರಾದುದಕ್ಕೆ ಕೇಳಿದರು. ಕೇಳಿ ಕೇಳಿ ಜಪದ ಸರಣಿ ತಪ್ಪಿ ತಿರುಗಿ ತಿರುಗಿ 'ಗುರುರೇಕೋ, ಗುರುಬ್ರಹ್ಮ....' ಎಂದು ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ಏನಾ 'ಥೂ ದಿಂಡೆ, ಥೂ....' ಎಂದು ಒಂದು ಸಾರಿಯೂ ನಾಲಿಗೆ ಕೆಡಿಸಿಕೊಂಡವರಲ್ಲ. ಆದರೆ ಎಷ್ಟೆಂದರೂ ಮನುಷ್ಯ ನಲ್ಲವೇ. ಕಿವಿತುಂಬಾ ಕರೆಕರೆಯಾದರೆ ಮನಸ್ಸುಬಿಟ್ಟು ಜಪವನ್ನಾ ದರೂ ಮಾಡಬೇಕು ಅಂದರೆ ಹೇಗೆ? ಒಂದು ದಿನ ಅವರು ಹೆಂಡತಿ ಕಾಟ ತಡೆಯಲಾರದೆ ಸರಸಮ್ಮನಲ್ಲಿ ದೂರುಕೊಟ್ಟರಂತೆ. ಮತ್ತೊಂದು ತಿಂಗಳಿನಲ್ಲಿ ಅವರೇ ಹೆಂಡತಿಯ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಪಂಚಾಕ್ಷರಿ ಜಪವನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿದ್ದರು.

ಅಂಥ ಮಹಾಸತಿಯ ಗುಡಿ ಇಂದು ಮೂಡಂಬೈಲಿಗೆ ಸಂಜೀವನ ವಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವೇನು? ಸರಸಮ್ಮನ ಕೀರ್ತಿ ಬರಿಯ ಆ ಊರಿ ಗೇನೆ ಅಂಟಿ ನಿಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಸುತ್ತಲಿನ ನಾಲ್ವತ್ತು ಹಳ್ಳಿಯವರು ತಿಳಿದಿ ದ್ದರು. ಪ್ರತಿ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಗೆ ಸರಸಮ್ಮನ ಗುಡಿಯ ಮುಂದೆ ಸಂತೆ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಮಕರ ಸಂಕ್ರಾಂತಿಗೆ ಭಾರೀ ಜಾತ್ರೆಯೇ ನೆರೆಯು ತ್ತಿತ್ತು. ಜಾತ್ರೆಗೆ ಹಾಳು 'ಕೋಳಿ ಅಂಕದ' * ಜನರೇ ಹೆಚ್ಚಿದ್ದರೂ, ಭಕ್ತಿ ಇದ್ದವರಿಗೆ 'ತಾವು ಬರುವುದು ಕೋಳಿಯ ಜೂಜಿಗಲ್ಲ ಸರಸಮ್ಮ ನಿಂದ ವರಪ್ರಸಾದ ಪಡೆಯಲಿಕ್ಕೆಂ' ಬುದು ತಿಳಿದೇ ಇದೆ.

೨

ಅಡಾಳುಡಿ ಚಂದ್ರಯ್ಯ

ಹಂಸಪಕ್ಷಿಯಿದ್ದಲ್ಲಿ ಕೆಸರೂ ಇರುತ್ತದೆ. ದೀಪವಿದ್ದಲ್ಲಿ ಕತ್ತಲೂ ಇರುತ್ತದೆ. ಎನ್ನುವ ಪಾಗೆ ಸರಸಮ್ಮನ ಗುಡಿ ಇರುವ ಊರಿನಲ್ಲೆ ಅಡಾಳುಡಿ ಚಂದ್ರಯ್ಯನ ಮನೆಯಿರುವುದು. ಸರಸಮ್ಮ ಸ್ಥೂಲಕಾಯ ದಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರಿಯಾಗಿ ಮೂಡಂಬೈಲಿನ ಮೂಲೆ ಮೂಲೆಯನ್ನು ತನ್ನ ದಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾಳೆ. ಚಂದ್ರಯ್ಯನು ಯಾವ ಮೂಲೆಯನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟವನಲ್ಲ; ಏಚಿತ್ರ ಪ್ರಾಣಿ. ಅವನ ಕೆಲಸವೆಲ್ಲಾ ಸ್ಥೂಲಶರೀರಕ್ಕೇನೆ ಸಂಬಂಧಪಟ್ಟುದು. ಯಾರನ್ನು ಕೇಳಿದರೂ ಅವನಿಗೆ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಬುದ್ಧಿಯೇ ಇಲ್ಲವೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಬುದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಯಾವುದು ಸ್ಥೂಲ ಯಾವುದು ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಗುರುತಿಸುವುದು ಕಷ್ಟವಾದರೂ,

* ಕೋಳಿ ಪಡೆ ಎಂದು ಕೋಳಿಗಳಿಗೆ ಕತ್ತಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ ಕಾದಾಟಕ್ಕೆ ನಿಲ್ಲಿಸುವ ವಿಧೋದ.

ಊರವರ, ದ್ವೈಷಿಕರಲ್ಲ, ಅವನದೇ ಹಿತೇಚ್ಛುಗಳ ಮಾತನ್ನು ನಂಬುವುದಾದರೆ, ಅವನ ಯಾವತ್ತು ಕೆಲಸ, ಮನಸ್ಸಿನ ರೀತಿಗಳನ್ನು ಸ್ಥೂಲ ಕೈನೆ ಸೇರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಚಂದ್ರಯ್ಯನಿಗೆ 'ಆಡಾಲುಡಿ' ಎಂಬ ಬಿರುದು ಬೇರೆ ಬಂದಿದೆ. ಊರವರು ಮಾತನಾಡುವಾಗ 'ಆಡಾಲುಡಿ' ಎಂದೇ ಅವನನ್ನು ಕರೆಯುವುದು ವಾಡಿಕೆ. ಚಂದ್ರಯ್ಯನನ್ನುವುದು ಸರಕಾರಿ ಪಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿ, ಟಪಾಲು ವಿಳಾಸದಲ್ಲಷ್ಟೇ ರೂಢಿ. ಅವನನ್ನು ಎದುರಿಂದ ಸಂಬೋಧಿಸುವುದಾದರೆ ಚಂದ್ರನಾಥಯ್ಯನನ್ನುವುದೂ ಉಂಟು. ಈ ಚಂದ್ರನಾಥಯ್ಯನಿಗೂ ಸೋಮನಾಥ ಮಂಜುನಾಥಯ್ಯನವರ ಕುಟುಂಬಕ್ಕೂ ಯಾವ ಸಂಬಂಧವೂ ಇಲ್ಲ. ಬರೇ 'ನಾಥ' ಪದದ ಸಂಬಂಧ. ಆದರೆ ಚಂದ್ರಯ್ಯನ ನಾತ ಊರಿಂದ ಬಲು ದೂರದ ತನಕ ಹಬ್ಬಿದೆ.

ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನ ಓಟದ ರೀತಿಯೇ ಬೇರೆ. ಅದನ್ನು ಓಟ ಎನ್ನುವುದಕ್ಕಿಂತ ಹಾರಾಟ ಎನ್ನುವುದೇ ಲೇಸು. ಇಡೀ ದಿವಸ ತಿರುಗಾಟ ಅವನಿಗೆ-ಕಾಲಿಗೆ ಚಕ್ರ ತಗಲಿಸಿದಂತೆ. ಊರಿಗೆ ಯಾರು ಬಂದರೂ ಅವನಿಗೆ ಬೇಕು. ಊರಿನ ಸುತ್ತಲೂ ಏನು ನಡೆದರೂ ಅದು ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಮಂಗಳೂರಲ್ಲಿ ಸತ್ಯಾಗ್ರಹ ತೊಡಗಿದಾಗ ಮೊದಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಕಾರ್ನಾಡು ಸದಾಶಿವರಾಯರನ್ನು ಮಾತನಾಡಿಸಿ ಬಂದವನು ಅವನು. ಕನ್ನಾನೂರಿನಲ್ಲಿ ಕಾರಾಗೃಹವಾಸವನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಬಂದ ಮೊದಲಿನ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಅವನು. ಇತ್ತ ದೇಶಭಕ್ತಿ ಅಷ್ಟು ಉಕ್ಕಿದ್ದರೆ, ಅತ್ತ ರಾಜಭಕ್ತಿಯೂ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲ. ಜಾರ್ಜ್ ಸಾರ್ವಭೌಮರು ತೀರಿದ ದಿವಸ ಉಪವಾಸವನ್ನೇ ಮಾಡಿದ್ದನು. ಆ ಕೆಲಸವನ್ನು ಯಾವ ಕಲೆಕ್ಕರಾಗಲಿ, ತಹಸಿಲ್ದಾರರಾಗಲಿ ಮಾಡಿರಲಿಲ್ಲ. ಆ ದಿವಸ ಅವರ ಮನೆಗೆ ಶ್ಯಾನುಭಾಗ ಸಂತಾನ ಸೋಜರು ಬಂದಿದ್ದರು. 'ನಿಮಗೆ ತಿಳಿಯದೇ? ಜಾರ್ಜರು ತೀರಿದುದು. ನಾನು ಉಪವಾಸ. ನೀವು ಉಪವಾಸ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೇ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ಸೋಜರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ, ಬಾಯಾರಿ ಬಂದವನಿಗೆ ಎಳೆನೀರು 'ಚಕ್ಕರು' ಕೊಡಲಿಕ್ಕೆ ಉಪಾಯ

ವಿದೆಯೆಂದು ತೋರಿದರೂ, ಚಂದ್ರಯ್ಯನಾಡಿದುದು ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ವಾಗಿಯೇ ಇತ್ತು.

ಅಂದರೆ ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ- ಎಲ್ಲಾ ನನಗೆ ತಿಳಿದಿದೆ, ಅಥವಾ ತಿಳಿಯಬೇಕು ಎಂಬುವ ಹಟ. ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಸಾಧಿಸಿ ನೋಡುವವ. ಪುರಾಣವನ್ನೂ ನಂಬುತ್ತಾನೆ; ವಿಜ್ಞಾನವನ್ನೂ ನಂಬುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಕಲಿತು ಫೈಲಾದ ಫೊರ್ತು ಫಾರ್ಮಿಗೆ ಹತ್ತುಮಡಿ ವಿಾರಿದ ವಿಜ್ಞಾನ ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿದಿದೆ. ಈಶ್ವರ ಭಟ್ಟರು ಸಿಕ್ಕಿದರೆ 'ಭಟ್ಟರೇ, ನಿಮ್ಮ ಅದ್ವೈತ ತಕ್ಕೂ, ಎನ್‌ಸೈನಿನ 'ರಿಲೆಟಿವಿಟಿ ಥೀರಿ'- ಅಂದರೆ ಅದೂ ಮಾಯಾ ವಾದವೇ- ಅದಕ್ಕೂ ಇಷ್ಟು ಬಿಟ್ಟು ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ' ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಚೌತಿಯ ದಿವಸ ಬಂದಿತೇ! ಆಳೆತ್ತರದ ಆವೆಮಣ್ಣಿನ ವಿನಾಯಕನನ್ನು ಮಾಡಿ ಮನೆಗೆ ಬಂದವರಿಗಿಲ್ಲಾ ಅರಳು ಪಂಚಕಚ್ಚಾಯವನ್ನು ಹಂಚು ತ್ತಾನೆ. ಅವನ ಏನು ಅಡಾಳುಡಿಯಾದರೂ 'ಅಪ್ಪ ಬಿಟ್ಟುಹೋದ ಆರು ನೂರು ಮುಡಿ ಹುಟ್ಟುವಳಿಯ ಆಸ್ತಿ ಇದ್ದುದರಿಂದ ನಡೆಯುತ್ತದೆ' ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ಊರವರು.

ಚಂದ್ರಯ್ಯನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲದ ಸಾಮಗ್ರಿಯಿಲ್ಲ. ಮುತ್ತಜ್ಜನ ಕಾಲದ ನೀಲಾಂಜನ, ಹಿರಿಯಜ್ಜ ಗವ್ವೆ ಸಾಗುವಳಿಗೆ ಹೋಗುವಾಗ ತೊಡುತ್ತಿದ್ದ 'ಮುಟ್ಟುಪಾಳೆ' ಇವೂ ಇವೆ. ಅವನ್ನು ಇರಿಸಿದ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಹೊಸತಾಗಿ ಬಂದ 'ರೇಡಿಯೋ ಸೆಟ್' ಸಹ ಇದೆ. ಊರವರು ಸಂಗೀತ ಕೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಅವನ ಮನೆಗೆ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಮುಂದೆ ಗ್ರಾಮಪೋಸು ಇರಿಸಿ, ಸತಾರಮೆಯ ಪ್ಲೇಟುಗಳನ್ನು ಹಾಕುತ್ತಾನೆ. ಅರ್ಧದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ರೇಡಿಯೋ ತಿರುಗಿಸಿ 'ಒಹೋಯ್- ಭಟ್ಟರೇ ಇದು ಪಿತೃಲೋಕದ ಸಂಗೀತ. ಸಾತಾಕದಿಂದಲೂ ಇಲ್ಲಿಗೆ ವರ್ತಮಾನ ಬರುತ್ತದೆ' ಎಂದು ಬಿ.ಬಿ. ಸಿ. ಸ್ಟೇಶನಿಗೆ ನಿಲ್ಲಿಸಿಬಿಡುವನು. ನಡುವೆ ಆಗುವ ಚಿಟಿಪಿಟಿ (atmospherics) ಕೇಳಿ 'ಇದೇನು ಸಿಡಿಲು ಗುಡುಗು' ಎಂದು ಭಟ್ಟರು ಕೇಳಿದರೆ, ಕೂಡಲೆ ಉತ್ತರ ಒಂದಿತು. ನಿಮ್ಮ ಇಂದ್ರಯ್ಯ ವಜ್ರಾಯುಧ ಹಿಡಿದುಕೊಡುವ ತಕಲೀಫು'

ಅಷ್ಟಕ್ಕೇ ಅಲ್ಲಿನ ಗದ್ಯವಾಣಿ ಕೇಳಿಸುವುದು. ಭಟ್ಟರಿಗೆ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಅರ್ಥವಾಗದಿದ್ದರೂ, ಇದು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಎನ್ನುವಷ್ಟು ಮಾಹಿತಿಯುಂಟು. ಆದುದರಿಂದ ನಗುತ್ತ 'ಇದು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಅಲ್ಲವೇ' ಎನ್ನುವರು. ಆಗ ಚಂದ್ರಯ್ಯ ಬಂದ ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಹೇಳುವನು.... ರೇಡಿಯೋ ಎಂದದ್ದೆಂದೂ ಬಣ್ಣಿಸುವನು. ಈಶ್ವರ ಭಟ್ಟರು 'ಈಗಲೇ ಇಷ್ಟು ಸಾಧ್ಯವಿದ್ದರೆ ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆಕಾಶವಾಣಿ, ಅಶರೀರವಾಣಿ ಎಂಬುದು ಸುಳ್ಳಲ್ಲ ಎನ್ನುವನು.'

'ಆಕಾಶವಾಣಿ'- ಅಯ್ಯೋ ಭಟ್ಟರೇ, ಆಕಾಶವಾಣಿ ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನೇ ಮೈಸೂರಿನ ರೇಡಿಯೋ ಜನರು ಇಟ್ಟುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ' ಎನ್ನುವನು ಚಂದ್ರಯ್ಯ.

'ಹಾಗಾದರೆ ಬಿಡಾರಂ ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನವರ ಸಂಗೀತ ಬರುತ್ತದೆಯೋ?'

'ಭಟ್ಟರೇ ನೀವೆಲ್ಲಿದ್ದೀರಿ? ಇದರಲ್ಲಿ ಸತ್ತವರು ಮಾತನಾಡುವುದಿಲ್ಲ.'

'ಕೃಷ್ಣಪ್ಪನವರು ತೀರಿಕೊಂಡರೇ?'

'ಯುಗವೆರಡು ಕಳೆಯಿತು.'

'ಅಯ್ಯೋ ರಾಮ ರಾಮ. ಚಂದ್ರ, ನಿನ್ನ ಹಾಗೆ ನಾನೇನು ಗಜೇಟು ಓದುತ್ತೇನೆಯೇ! ಆದರೆ ನಿನ್ನ ರೇಡಿಯೋ ಕಂಪನಿಯವರು ಸತ್ತವರನ್ನು ಒಂದು ದಿವಸ ಮಾತಾಡಿಸದೆ ಇರುತ್ತಾರೆಯೇ?'

ನನಗೂ ಹಾಗೆ ಅನಿಸುತ್ತದೆ ಭಟ್ಟರೇ. ಎನ್‌ಸ್ಟನ್ ಅನ್ನುವವನು ನಾಳೆ ಆಗುವುದನ್ನು ಇವತ್ತು ಕಾಣಬಹುದು ಅನ್ನುತ್ತಾನೆ. ಅದಲ್ಲದೆ ಅಲಿವರ್ ಲಾಜ್, ಕಾನೊಡಾಯಲ್ ಮುಂತಾದವರು ಈಗ ಪ್ರೇತ ಸಂಭಾಷಣೆ ಮಿಥ್ಯವಲ್ಲ-ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಕಾನೊಡಾಯಲ್ ತೀರಿಕೊಂಡನು. ಆದರೂ ಅವನಿಂದ ಸುದ್ದಿ ಬರುತ್ತಿದೆಯಂತೆ ಈ ಲೋಕಕ್ಕೆ. ಇಂತಹ ಮಹಾ ತರ್ಕ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ಒಂದು ದಿವಸ ಅಲಂಬಾಡಿ ರಾಮಣ್ಣನು ನಡುವೆ ಬಾಯಿಹಾಕಿದ್ದು. ರಾಮಣ್ಣನು ಚಂದ್ರಯ್ಯನ ದೂರದ ನಂಟ. ಏನೋ ಕೆಲಸದ ಮೇಲೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ

ಬಂದಿದ್ದ. ಇವರೆಲ್ಲ ಕುಳಿತು— 'ಪಿತೃಲೋಕ, ಪ್ರೇತ ಪ್ರೇತ ಸಂಭಾಷಣೆ'—ಎನ್ನುತ್ತಿರುವಾಗ, 'ಓಹೋ ಇಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ಯಾಕೆ? ನಮ್ಮ ಅಲಂಬಾಡಿಗೆ ಬನ್ನಿ. ಆಮಾವಾಸ್ಯೆಯ ದಿವಸ ನಮ್ಮ ಮನೆಯ ಹಿಂದಿನ ಗುಡ್ಡದ ಮೇಲೆ ಸಾಲಾಸಾಲು ಸೂಜಿಗಳನ್ನು ನಾನು ತೋರಿಸುತ್ತೇನೆ. ಗುಡ್ಡವನ್ನೇರಿದರೆ, ಘಂಟೆಯ ಧ್ವನಿ ಕೇಳುತ್ತದೆ....'

ಚಂದ್ರಯ್ಯನಿಗೆ ಈ ಪ್ರೇತ ಭೂತಗಳ ಕಥೆ ಕೇಳುವುದೆಂದರೆ ತುಂಬಾ ಇಷ್ಟ. ಆದರಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆ ಉಂಟೆಂತಲೂ ತಿಳಿಯದು, ಇಲ್ಲವೆಂದೂ ಅವನೆನ್ನಲಾರ. ಆದುದರಿಂದ ಬಲು ಆತುರದಿಂದ 'ನಿಜವೇ ನಯ್ಯಾ. ಅಲ್ಲವೇ ನಮ್ಮ ಮೂಡಂಬೈಲಿನ ಬೆಳ್ಳಕ್ಕನ ಹಾಗೆಯೋ?'

'ನಿಮ್ಮ ಬೆಳ್ಳಕ್ಕ-ಗಿಳ್ಳಕ್ಕ ನನಗೆ ತಿಳಿಯದು. ನಾನು ಹೇಳಿದುದು ನ್ನಾದರೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ತೋರಿಸಿಯೇನು. ಆದರೆ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮನಿಗೆ ನಮ್ಮ ಅಲಂಬಾಡಿ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳಬೇಕಲ್ಲ; ನಂಟರು, ಸಂಬಂಧಿಗಳು ಇದ್ದಾರೆ— ಎಂಬ ಅಭಿಮಾನ ಬೇಕಲ್ಲ.'

'ಎ ಮಹಾರಾಯಾ—ಹಾಗೆಲ್ಲ ಹೇಳಬೇಡ. ಬರಲಿಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶ ವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ನೀನು ಭೂತವನ್ನು ತೋರಿಸುವುದಾದರೆ ನಾನು ಬರುತ್ತೇನೆ. ನನಗಿಷ್ಟೇ ಬೇಕು—ಅದು ಸತ್ಯವೋ ಸುಳ್ಳೋ ಎಂದು ತಿಳಿಯುವ ಆತುರ.'

ಇದೆಲ್ಲ ಪಂಚಾತಿಕೆ ಆಗುವಾಗ ಈಶ್ವರಭಟ್ಟರು ಕುಳಿತು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರೆಂದರು 'ಚಂದ್ರಯ್ಯ ಭೂತ ನೋಡುವುದಾದರೆ ಇದನ್ನು ಹಟ ಹಿಡಿದು ಸಾಧಿಸು.'

'ಇದನ್ನು ಎಂದರೆ?'

'ಹಾಂ—ಭಟ್ಟರೇ ನೀವು ನಡುವೆ ಬರಬೇಡಿ. ಒಂದು ಸಾರಿ ನಮ್ಮ ಅಲಂಬಾಡಿಗೆ ಬಂದವನಲ್ಲ ಚಂದ್ರ—ಅವನು ಬರುವುದನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಿ ಹಾಕಬೇಡಿ.'

'ನಾನು ತಪ್ಪಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಹೇಳಿದ್ದಲ್ಲ. ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿದ್ದಷ್ಟೇ ಸತ್ಯ ಈ ಬೆಳ್ಳಕ್ಕನಲ್ಲೂ ಇದೆ ಅಂದೆ. ಅಂದರೆ ನಾನೇ ಕಂಡಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮಪ್ಪ

ಇರುವಾಗ ತಾನು ತಿಂಗಳಿಗೆ ಒಂದೆರಡು ಸಾರಿಯಾದರೂ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದೆ ಆನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಂದರೆ ಅವರು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯ ಪಂಚಾಯತಿ ಪುರೋಹಿತಿ ತಲೆಗೆ ಗುಟು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ತಿರುಗಾಡುವವರು. ಬೆಳಗ್ಗೆ ಸ್ನಾನಮಾಡಿ ನಿಧಾನಿತಿ ಬಳಿದುಕೊಂಡು ಹೊರಟರೆ ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಗೇನೆ ಮನೆಗೆ ಬರುವುದು. ಅವನಾವಾಸ್ಯೆ ಎಂದಿಲ್ಲ, ಹುಣ್ಣಿಮೆಯೆಂದಿಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ಬಹಳ ಸಾರಿ ಅವರಿಗೆ ಅದು ಕಾಣಲಿಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿದೆಯಂತೆ. ಬೆಳಗ್ಗೆನ ರೂಪ ಅಂದರೆ ಧೇಟು ರತಿಯಂತೆ ಅನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು.

ಆಗ ಚಂದ್ರಯ್ಯನು ಜೇಷ್ಠಿಗೆ 'ಅದೇ ನಮ್ಮ ಒಯಲಿನ ಬೆಳ್ಳಮ್ಮನೂ ಕಡಿಮೆಯಿಲ್ಲ. ಅವಳೂ ಒಂದು ರತಿಯಲ್ಲವೇ?' ಎಂದನು. ಈಶ್ವರಭಟ್ಟರಿಗೆ ಸಿಟ್ಟು ಬಂದಿತು. 'ನಿನಗೇನು ಜೇಷ್ಠೆ. ಈ ಬೆಳ್ಳಮ್ಮನನ್ನು ಸುಡು. ಹಾದರಗಿತ್ತಿ...' ಹೀಗೆಂದು ಮಾತನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿಬಿಟ್ಟರು.

ಚಂದ್ರಯ್ಯನು ಇನ್ನೂ ಕಡ್ಡಿ ಹಾಕಿ ಕೆರಳಿದರೂ ಆ ದಿವಸದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಅವರ ಬಾಯಿಂದ ಬೆಳ್ಳಮ್ಮನ ಸುದ್ದಿ ತರಿಸುವಂತಿಲ್ಲ. ಅಂದರೆ ಈ ಬೆಳ್ಳಮ್ಮ ನಿಜಕ್ಕೂ ಒಬ್ಬಳು 'ತುಂಡು ಸೂಳೆ' ಅವಳಿಂದಲೇ ಆಗಿ ಈಶ್ವರಪ್ಪಯ್ಯನ ಹಿರಿಮಗನು ಎಲ್ಲ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಊರು ಬಿಟ್ಟುದು. ಹಾಗಾಗಿ ಈ ಮಾತು ಅವರನ್ನು ರೇಗಿಸಿತು. ಚಂದ್ರಯ್ಯನು ಆ ಪ್ರಸ್ತಾಪವನ್ನು ಅಲ್ಲಿಗೇ ಬಿಟ್ಟು ರಾಮಣ್ಣಯ್ಯನೊಡನೆ ಅಲಂಬಾಡಿ ಪ್ರೇತಭೂತಗಳ ವಿಚಾರ ಮಾತಾಡತೊಡಗಿದನು. ಅವನೂ ಉಪ್ಪು ಕಾರ ಸೇರಿಸಿ ಅವುಗಳ ಪುರಾಣವನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿದನು. ರಾಮಣ್ಣನಿಗೆ ಈ ಭೂತಗಳಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆ ಇಲ್ಲವೆಂದಿಲ್ಲ. ಈ ಉಪ್ಪುಕಾರದ ಉದ್ದೇಶ ಒಮ್ಮೆಗೆ ಚಂದ್ರಯ್ಯನನ್ನು ತಮ್ಮೊಳಗೆ ಕರೆದೊಯ್ಯುವುದು. ಅವರ ಉದ್ದೇಶ ಇನ್ನೊಂದು ಇತ್ತು. ಚಂದ್ರಯ್ಯ ಬರುವೆನೆಂದು ವಚನ ವಿತ್ತನು.

ಮೊತ್ತು ಬಹಳವಾಯಿತೆಂದು ಎಲ್ಲರೂ ಎದ್ದರು. ಈಶ್ವರಭಟ್ಟರೂ ಎದ್ದರು. ಚಂದ್ರಯ್ಯನ ಸಮ್ರನಾಗಿ 'ಭಟ್ಟರೇ, ಮನಸ್ಸಿಗೆ ನೋವಾಯಿ ತೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಅಂದರೆ ನಿಮ್ಮ ಮಗನ ನೆನಪು ನನಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲ.

ನಾನು ಸುಮ್ಮನೆ ಅಂದೆ. ಇನ್ನು ಅವಳ ಸುದ್ದಿ ಸಿಮ್ಮಿದುರಿಗೆ ತೆಗೆಯುವುದಿಲ್ಲ.' ಎಂದನು. ಎಷ್ಟು ಉಚಾಪಿ ಮಾತನಾಡಿದರೂ ಚಂದ್ರಯ್ಯನಿಗೆ ವಿನಯವಿದ್ದೇ ಇದೆ ಎಂಬುದು ಭಟ್ಟರಿಗೆ ಗೊತ್ತು. ಆದುದರಿಂದ ಅವರು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಮರೆತು 'ಹೋಗಲಿ ಬಿಡು ಚಂದ್ರಯ್ಯ, ಇನ್ನೊಂದು ದಿವಸ ಬೆಳ್ಳಕ್ಕನ ವಿಚಾರ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ' ಎಂದರು.

'ನಾಳೆಗೆ' ಎಂದನು ಚಂದ್ರಯ್ಯ.—'ನಾಳೆಗೇ' ಎಂದು ಅವರೂ ಒಪ್ಪಿದರು.

೪

ಬೆಳ್ಳಕ್ಕನ ಪ್ರೇತ

ಮರುದಿನ ಈಶ್ವರ ಭಟ್ಟರ ಸವಾರಿ ಚಂದ್ರಯ್ಯನ ಮನೆಗೆ ಬಂದಿತು. ಚಂದ್ರಯ್ಯನು ಇರುತ್ತಾನೆಯೋ ಇಲ್ಲವೋ ಎಂಬ ಸಂಶಯ ಅವರಿಗಿತ್ತು. ಮನೆಯಲ್ಲಿರುತ್ತೇನೆಂದ ದಿವಸ ಚಂದ್ರಯ್ಯನಿರುವುದೇ ಕಷ್ಟ. ಅಂದರೆ ಒಂದಲ್ಲ ಒಂದು ಕೆಲಸ. ಎನಾದರೊಂದು ಗಾಳಿಗೋಪುರ ಕಟ್ಟುತ್ತಿರುವ ಅವನು ನಿತ್ಯವೂ ಮನೆಯಲ್ಲಿರುವುದು ಸಾಧ್ಯವೇ? ಆದರೆ ಈ ದಿನ ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಉಳಿದುಕೊಂಡನು. ಬೆಳ್ಳಕ್ಕನ ಪ್ರೇತದ ಕಥೆ ಯೇನೆಂದು ತಿಳಿಯುವ ಕುತೂಹಲ ಅವನದು. ಭಟ್ಟರು ಬರುವಾಗ ಕಾಫಿ ಉಪ್ಪಿಟ್ಟು ಸಿದ್ಧವಾಡಿ ಕುಳಿತಿದ್ದನು. ಫಲಾಹಾರ ಮುಗಿದೊಡನೆಯೇ 'ಭಟ್ಟರೇ, ನೀವು ನೋಡಿಲ್ಲವೇ ಆ ಪ್ರೇತವನ್ನು' ಎಂದು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿದನು.

'ಇದೇನು ಚಂದ್ರಯ್ಯ, ಪ್ರೇತಕ್ಕೇನು ಅಷ್ಟು ತಗಲಿಕೊಂಡಿದ್ದಿಯಾ?' ಎಂದು ನಕ್ಕರು. 'ಇಲ್ಲ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಒಂದು ದಿನವಂತೆ. ನಮ್ಮಪ್ಪ ಕುಂಬಳೆಯಿಂದ ಕಾಲು ನಡೆಯಾಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಕಾಲುನಡೆ

ಎಂದರೆ ಆಗಿನ ದಿವಸ ವೋಟರೇ ಇರಲಿಲ್ಲವಲ್ಲ. ರೈಲು ಬಂದಿತ್ತಷ್ಟೆ. ಅವರು ಹಾಗೆಲ್ಲ ಹಣ ವ್ಯಯಿಸಿ ರೈಲು ಏರಿದವರಲ್ಲ. ರಾತ್ರಿ ಒಬ್ಬರೇ ಕೈಬೀಸಿಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಒರುತ್ತ ಬರುತ್ತ ಮೂಡಂಬೈಲಿನ ಸರಗು ಬಂದಿತು. ಒಮ್ಮೆಗೇ ಎನೋ ಬೆಳ್ಳನೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿತಂತೆ. ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತಂತೆ'

'ಹೆದರಲಿಲ್ಲವೇ' ಎಂದು ಚಂದ್ರಯ್ಯನು ಕೇಳಿದ.

'ಹೆದರಿಕೆ ಯಾಕೆ? ಅವರಿಗೆ ಹೆದರಿಕೆ ಏನೆಂದು ತಿಳಿಯದು. ಅಲ್ಲದೆ ಆಂಜನೇಯನ ಸ್ತೋತ್ರ, ಸೂರಾರು ಅಷ್ಟೋತ್ತರಗಳೆಲ್ಲಾ ಅವರ ನಾಲಿಗೆ ತುದಿಯಲ್ಲಿತ್ತು. ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಗೇನೋ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸುತ್ತ ನಿಂತರಂತೆ. ಆದೂ ನಿಂತಿತಂತೆ. ಇವರು ಎಷ್ಟುಹೊತ್ತು ನಿಂತರೋ ಅದೂ ಅಷ್ಟು ಸಮಯ ನಿಂತಿತಂತೆ.

'ಕಡೆಗೆ?'

'ಹೋ, ಇದು ನಿಂತು ಪೂರೈಸುವ ಬಾಬತ್ತು ಅಲ್ಲವೆಂದು ಮುಂದೆ ಹೆಜ್ಜೆ ಕಿತ್ತರು. ಇವರಿಗೆ ಐವತ್ತು ಮಾರು ದೂರದಲ್ಲಿ ಅದೂ ಸರಿಯಿತು. ಬೈಲಿನ ಮುಂದಿರುವುದು ಗೊತ್ತಿದೆಯಲ್ಲ ಮಾಸ್ತಿ ಗುಡಿ. ಅಲ್ಲಿ ಹಿಂದೆ ಯಾರು ತಿರುಗುತ್ತಿದ್ದರೋ, ಈಗಂತೂ ರಾತ್ರಿ ಸಂಚಾರ ಮಾಡುವವ ರಿಲ್ಲ. ಈ ಭೂತ ಆ ಕಡೆ ಸರಿಯಿತಂತೆ. ಇವರೂ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದರು. ಅಂದರೆ ಮನೆಗೆ ಬರಬೇಕಾದರೂ ಅಲ್ಲಿಂದಲೇ ಬರಬೇಕಷ್ಟೆ.'

'ಭೂತ ಕೆರೆದಂಡೆಯಲ್ಲಿ ನಿಂತಿತು'

'ಮಾಸ್ತಿ ತೀರ್ಥದಲ್ಲೇ?'

'ಅಹುದು. ಅಲ್ಲೇ. ನೋಡುತ್ತಿರುವಾಗಲೇ ವಸ್ತ್ರ ಕಳಚಿ ಹಾಕಿ ಮಕ್ಕಳ ಹಾಗೆ 'ದೋಳುಂ' ಎಂದು ನೀರಿಗೆ ಹಾರಿತು. ಕೆಲವು ನಿಮಿಷ ಮೇಲೆ ಬರಲೇ ಇಲ್ಲವಂತೆ. ನಮ್ಮ ಅಪ್ಪನಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ನೀರಿಸೊಳಗೆ ಇದು ಎಲ್ಲಿ ಹೋಯಿತು? ಹೋದರೆ ವಸ್ತ್ರ ಯಾಕೆ ಕಳಚಿ ಪಾಕಿತು ಎಂದು. ವಸ್ತ್ರ ಮತ್ತೂ ಕೆರೆಯದಂಡೆಯ ಮೇಲೇನೆ ಇತ್ತಂತೆ. ಆಗ ಇದೇನು ಎಂದು ಮೂಗಿಗೆ ಬೆರಳೆಟ್ಟರೆ ಅದೂ ಕೆರೆಯ

ದಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ನಿಂತಿತ್ತು. ಬರಿ ಬತ್ತಲೆಯಂತೆ. ತನಗೆ ನಾಚುಗೆ ಯಾಯಿತು ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.

‘ಭೂತಗಳಲ್ಲೂ ಅಷ್ಟು ನಾಚಿಕೆಗೆಟ್ಟವು ಇರುತ್ತಾವೆಯೇ?’

‘ಅಯ್ಯೋ ಅವಕ್ಕೇನು ನಾಚಿಕೆ? ಹಾಗೆ ಕೇಳಿದರೆ ಪ್ರೇತಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ವಸ್ತ್ರ ಇರುವುದು ನಾಚಿಕೆ. ಕಥೆ ಕೇಳು: ಎರಡು ಮೂರು ಆವೃತ್ತಿ ಹಾಗೆ ಕರೆದಂಡೆಯಿಂದ ನೀರಿಗೆ ಹಾರಿ ಮೇಲೆ ಬಂದಿತು. ಇವರು ಬೆಪ್ಪಾಗಿ ನೋಡುತ್ತಲೇ ಇದ್ದರು. ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಗೆ, ಒಮ್ಮೆ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಬಂದು ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಗುಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮಾಯ ವಾಯಿತು....ಅಪ್ಪಯ್ಯ ಹರಹರ ಎಂದು ಮನೆಗೆ ಬಂದರು.’

‘ಒಂದೇ ಸಾರಿ ನೋಡಿದ್ದೇ? ಅದನ್ನು’

‘ಇಲ್ಲ, ತುಂಬ ಸಾರಿ ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿದೆಯಂತೆ. ಪ್ರತಿ ಸಾರಿಯೂ ಆ ಬಯಲಿನಲ್ಲಿ ಅಮಾವಾಸೆ, ಸಂಕ್ರಾಂತಿ ಸಮಯ ತಪ್ಪದೆ ಇದೆಯಂತೆ. ಆದರೆ ಹಾಗೆ ಬೆತ್ತಲೆ ನೀರಲ್ಲಿ ಹಾರಿ ಕುಣಿದದ್ದು ಮಾತ್ರ ಒಂದೇ ಸಾರಿಗೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ.’

ಇಷ್ಟು ಕಥೆಯನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಲೇ ಚಂದ್ರಯ್ಯನ ಕಿವಿ ನೆಟ್ಟ ಗಾಯಿತು. ತಮ್ಮ ಊರಿನಲ್ಲೇ ಅಷ್ಟೊಂದು ವಿಚಿತ್ರವಿರುವುದು ನಿಜವಾದರೆ ತಾನೇಕೆ ನೋಡಬಾರದು. ಆದು ನಿಜವಾದರೆ ಆ ವಿಷಯ ವಾಗಿ ವರ್ತಮಾನ ಪತ್ರಿಕೆಗಳಿಗೆ ಒಂದು ಲೇಖನ ಬರೆದರೂ ಬರೆಯುವ ಎಂಬ ಮನಸ್ಸಾಯಿತು. ‘ಭಟ್ಟರೇ, ಒಂದು ದಿವಸ ನಾನೂ ನೀವೂ ಹೋಗಿ ರಾತ್ರಿ ಕಾದಿರೋಣವೇ ಅಲ್ಲಿ. ಸಂಕ್ರಾಂತಿಯಾದರೂ ಸರಿಯೆ, ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯಾದರೂ ಸರಿಯೇ-ಹಟೆ ಸಾಧಿಸಿ ಅದನ್ನು ಕಾಣಬೇಕು.’

‘ಕಂಡು..?’

‘ನಾನು ಮಾತನಾಡಿಸಲಿಕ್ಕೂ ತಯಾರಿ. ಬರಿ ಬತ್ತಲೆ ಯಾಕೆ ನಿಂತಿದ್ದಿ ಎಂದು ಕೇಳಿಯೇ ಬಿಟ್ಟೀನು? ನಿಮ್ಮಪ್ಪಯ್ಯನ ಹಾಗೆ ನಾಚಿಕೊಂಡು ತಲೆ ತಗ್ಗಿಸಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ....’

‘ಆದರೆ ಅಪ್ಪಯ್ಯ ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು: ರೂಪ ಮಾತ್ರ ರತಿದೇವಿ ಸುಳ್ಳೆನ್ನುವ ಹಾಗಿತ್ತಂತೆ..’

‘ನಿಜವೇ ? ಪ್ರೇತಕ್ಕೆ ಯಾಕೆ ಅಂಧ ರೂಪ ?’

‘ಯಾರನ್ನಾದರೂ ಹಿಡಿದು ಮುಣಗಿಸಲಿಕ್ಕೆ. ಎಲ್ಲಾದರೂ ನಮ್ಮಪ್ಪ ಮಂಕು ಹಿಡಿದು ರೂಪ ವೋಹಿಸಿ ಕೆರೆಯ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದರೆ ಜುಟ್ಟುಹಿಡಿದು ನೀರಲ್ಲಿ ಮುಣಗಿಸುತ್ತಿತ್ತೋ. ಎನೋ ? ಈ ಪ್ರೇತ ಗಳೆಂಬವೆಲ್ಲ ಎನು. ಅತ್ಯಪ್ತ ಜೀವಿಗಳು. ಬದುಕಿದ್ದಾಗ ನಿರಾಶೆ ಗೊಂಡವು. ಸತ್ತ ಮೇಲೆ ಈ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರವನ್ನಾದರೂ ತಾಳಿ ಆಸೆ ಪೂರೈಸಿಕೊಳ್ಳುವುವು..’

‘ಆದರಿಂದ ನಮಗೇನು ಬಂದೀತು?’ ಎಂದು ಚಂದ್ರಯ್ಯನ ವಾದ.

‘ಅವನ್ನು ನೋಡಿಯೇ ಸಾಧಾರಣದವರಿಗೆ ಜೀವ ಹಾರಿ ಹೋದೀತು. ನಿನ್ನಂಥವರು ಯಾರಾದರೂ ಹಾಗೆ ಮುಂದರಿದಾರೆಯೇ ಎನಹ ಸಾಮಾನ್ಯರು ಬರಲಾರರು. ಅಲ್ಲದೆ ಮಂತ್ರವಾದದ ಬಲವಿಲ್ಲದೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಬಗ್ಗಿಸುವುದೂ ಅಸಾಧ್ಯ..’

‘ಅದೆಲ್ಲ ಇರಲಿ—ನೀವು ನನ್ನೊಟ್ಟಿಗೆ ಬರುತ್ತೀರಾ ? ಉಳಿದ ಕೆಲಸ ನನ್ನಿಂದ ಸಾಧ್ಯ. ನಮ್ಮನ್ನು ಎನೂ ಮಾಡಲಾರವು ಅವು. ಅವನ್ನು ನಾವು ಹಾನಿ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ..’

‘ನಿನಗೆ ಇಲ್ಲದ ಅಡಾವುಡಿ. ಒಮ್ಮೆ ಎಲ್ಲಾದರೂ ಎಟು ಹಾಕಿ ತೆಂದರೆ ಹಾಸುಗೆಯಿಂದ ಬಿಟ್ಟೀಳುವಂತಿಲ್ಲ.’

‘ಆ ! ಹೆದರಿದರೆ ಮಾತ್ರ..’

‘ಹೆದರುವ ಬಿಡುವ ಕೆಲಸ ನನಗೆ. ನೀವು ಒಂದು ದಿವಸ ಬನ್ನಿ ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ಸಿಗಲಿ. ಆ ಮೇಲೆ ನೀವು ಮರಳಿದರೂ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ.’

ಆಷ್ಟಕ್ಕೇನೆ ಈಶ್ವರಭಟ್ಟರ ಉಸಿರು ಅರ್ಧವಾಯಿತು. ‘ಆಯಿತು ನೋಡುವ. ಆಯಿತು ನೋಡುವ’ ಎಂದು ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿದರು. ಚಂದ್ರಯ್ಯನಿಗೆ ಇದು ಕೆಲವು ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ ಮರವೆಯಾದೀತು ಎಂದು ಅವರು ತಿಳಿದಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಇವರ ಕಥೆ ಚಂದ್ರಯ್ಯನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬಿತ್ತಿದ ಹೊಸಬೀಜ, ಅದೆಷ್ಟು ಬೆಳೆದೀತು ಎಂದು ಅವರಿಗೆ ಎನು ಗೊತ್ತು ?

ಸುನಾಲಿನಿಯ ಸಂತಾಪ

ಸ್ವದೇಶಾಭಿವಾನ್ವಿ, ಪ್ರಭಾತಗಳೆರಡನ್ನೂ ಸುನಾಲಿನಿ ತಿರುವಿ ಹಾಕಿದಳು. ಒಂದೊಂದನ್ನು ಐದೈದು ಸಾರಿ ಓದಿ ಮುಗಿಸಿದಳು. ಸಾಲದುದಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿನ ಒಂದು ವಾರದ ಪೇಪರನ್ನು ತಿರುವಿ ಹಾಕಿಯಾಯಿತು. ಅವಳು ಪೇಪರು ಓದುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡರೆ ಅತ್ತೆ ರಾಜೀವಿಗೆ ಮೈಯೆಲ್ಲಾ ಉರಿ. ಆದರೂ ಇವಳಿಗೆ ಸಮಯ ಕಳೆಯಲು ಬೇರೆ ದಾರಿಯಿಲ್ಲ. ಅತ್ತೆ ಜತೆಯಲ್ಲಿ ದಾಳಿ ತೊವೈ ತಯಾರಿಗೆ ನೆರವಾದಳು. ಅಡುಗೆ ಮಾಡಿ ಇರಿಸಿಯಾಯಿತು. ಸಮಯ ಹೋಗದು. ನೆರೆಮನೆಯಿಂದ ಎರವಾಗಿ ತಂದ ಸಂಜೇ ಟ್ಯಾಪ್ಸನ್ನು ತಿರುವಿ ಹಾಕಿದಳು. ಆದರೂ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ನೆಮ್ಮದಿ ಇಲ್ಲದಿರುವಾಗ ಪೇಪರುಗಳ ರಾಶಿ ಏನು ಮಾಡೀತು? 'ಹಿಂದೂ' ತರಿಸಿದ್ದರೆ ಇನ್ನಷ್ಟು ವೇಳೆ ಕೊಲ್ಲಬಹುದಿತ್ತು. ತಿಂಗಳಿಗೆ ಎರಡೂ ಚಿಲ್ಲರೆ ರೂಪಾಯಿ ವರ್ಗಣಿ ಕೊಡಬೇಕೆಂದರೆ ಅವಳ ಗಂಡ ಅಣ್ಣಪ್ಪ ಕಮ್ಮಿಗೆ ದಿಗಿಲು ಹಾರುತ್ತಿತ್ತು.

ರಾತ್ರಿ ಎಂಟು ಬಡಿದು ಮಿನಿಟಿನ ಮುಳ್ಳು ಇನ್ನೊಂದು ಸುತ್ತು ಬರುವಲ್ಲಾಯಿತು. ಗಂಡ ಬಾರದೆ ಊಟ ಮಾಡುವಂತಿಲ್ಲ; ಸಿದ್ಧ ಹತ್ತುವಂತಿಲ್ಲ. ಅಂಗಡಿ ಮುಚ್ಚಿ ಅಣ್ಣಪ್ಪ ಕಮ್ಮಿಯರ ಸವಾರಿ ಮನೆಗೆ ಚಿತ್ತೈಸುವಾಗ ಹತ್ತುಗಂಟಿಯಾಗುವುದು ರೂಢಿ. ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಎಂಟು ಘಂಟೆಗೆ ತೆರೆದ ಅವರ ಅಂಗಡಿ ರಾತ್ರಿ ಹತ್ತರ ತನಕ ತೆರೆದಿರಲೇಬೇಕು. 'ಅವರ ಅಂಗಡಿಯಲ್ಲಿಲ್ಲದ ದಿನಸಿಲ್ಲ. ಸಾಲ, ಕಡ ಕೊಡುವ ತ್ರಾಣವೂ ಉಂಟು. ಅಂತು ಊರಿನ ಸುತ್ತಲಿನ ವರ್ಗದಾರರಿಗೆ ಅದು ವ್ಯಾಪಾರದ ಅಂಗಡಿ, ಗ್ರಾಮ ಚಾವಡಿ, ಜನಾರ್ಥನ ಕಚೇರಿ—ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅಣ್ಣಪ್ಪಯ್ಯ ಊರಿನ ಸಂಗತಿ ತಿಳಿದವರಾದುದರಿಂದ ಚಂದ ಮಾತನಾಡುತ್ತ, ಆಳತೆಯಲ್ಲಿ ತೊಲಾ, ನಾಲ್ಕು ತೊಲಾ ಕತ್ತರಿಸಿದರೆ ಬೆಪ್ಪು ಗಿರಾಕಿಗಳಿಗೆ ತಿಳಿಯುತ್ತಲೂ ಇದ್ದಿಲ್ಲ. ಪಾಕೆ ಕೇಳಬೇಕೆಂದರೆ ಸಂಜೆ

ಮುನ್ನೂರು ಚೀಲ ತುಂಬಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಹಾಳು ತುಫಾನು ಬಿಡುವ ಹಾಗೇ ಇಲ್ಲ. ಕೊಲಂಬೋದಲ್ಲಿ ಮೊಸೂಮು (monsoon) ನಿಂತಿದೆಯಂತೆ...ಎಂದರು. ಸುನಾಲಿನಿಗೆ ಈ ಉಪನ್ಯಾಸ ಕೇಳಿ ರೇಗಿತು. ತಿಂಗಳಿಗೆ ಎರಡು ದಿವಸ ಅವಳ ಸುಖದುಃಖ ವಿಚಾರಿಸಿದವರಲ್ಲ. ಅದರಿಂದ 'ದಯಾವತಿ ಸ್ವೀಮರು ಬಂದರಾಗದಿದ್ದರೆ ಹೋಗಲಿ—ತಮ್ಮ ಸ್ವೀಮರು ಬಂದರೇ ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಸಕ್ಕರೆ ಬೇಡ—ಸಕ್ಕರೆ ಹಾಗಿನ ಮಾತಿಗೂ ಬರಗಾಲವೇ? ಮಾತಿಗೂ ಪುರುಸೊತ್ತು ಇಲ್ಲದವರು ಮದುವೆಯಾಗಬೇಕು ಏಕೆ?'—ಎಂದುಬಿಟ್ಟಳು.

ಮುಂದಿನ ವಿಚಾರ ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಮೋಸೂಮು—ಮಳೆ. ಅಣ್ಣಪ್ಪಯ್ಯ ಈಗ ಮಾತನಾಡಬಾರದು ಎಂದು ತಿಳಿದು ಮೂಕಾದರು. ರಾತ್ರಿಯೆಲ್ಲಾ ಮೌನವಾಗಿಯೇ ಕಳೆಯಿತು. ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ತಾಯಿ ಮತ್ತು ಅವರು ಊಟಕ್ಕೆ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಸುನಾಲಿನಿ ಅನ್ನ ಬಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆಗ ಅಣ್ಣಪ್ಪಯ್ಯನು ಸಂಜೆಸಿಂದ ಮಾತನಾಡತೊಡಗಿದರು, 'ನನ್ನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಸಕ್ಕರೆಯಂತಹ ಮಾತೂ ಸಹ ಇಲ್ಲವಂತೆ! ತಾನೊಂದು ಮೆಟ್ರಿಕ್ಯು ಓದಿದ್ದೇನೆ ಎಂದು ತಲೆತುಂಬ ಹುಳಿ ಬಂದರೆ ಮತ್ತೇನಾ ದೀತು?' ಎಂದರು.

ತಾಯಿ ಸಂಗತಿ ಏನೆಂದು ಕೇಳಿದಳು. ಎಲ್ಲಾ ಸುದ್ದಿ ಬಂದಿತು. ಅವಳೂ ಮಗನ ಕಡೆಗೆ ಸೇರಿ 'ಅವಳಿಗೆ ಗಂಡನೇಕೆ? ಸೂಸ್ ಪೇಪರಿಲ್ಲವೇ? ಈ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಏನು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿದೆ? ಉಣ್ಣಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೇ? ತಿನ್ನಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೇ? ಉಡಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೇ?'

ಸುನಾಲಿನಿಗೂ ಪಿತ್ತ ಅಡರಿತು.....'ಹೌದು ಎಲ್ಲಾ ಇದೆ. ಅದು ಹಟ್ಟಿಯಲ್ಲಿರುವ ಗೋಪಿ (ವನ) ಗೂ ಇದೆ.'

ಆತ್ತೆಯ ಅಧಿಕಾರಕ್ಕೆ ಅವಮಾನವಾದಂತಾಯಿತು. 'ಹೂಂ.. ನನಗೆ ಏಮರು ಮಾತನಾಡುತ್ತೀಯಾ? ಈ ಮನೆಯ ಗೋಪಿಯ ಹಾಗೆ ಸಿನ್ನನ್ನು ಕಂಡರೇ? ಅಣ್ಣಪ್ಪ, ನಾಳೆಯಿಂದ ನೀನು ಅಂಗಡಿಗೆ ಹೋಗಬೇಡ ಏನು—ನಿನ್ನ ಈ ಬೀಸಣಿಗೆ ಬಟ್ಟಿಗೆ ಕೂತು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಪೇಪರು

ಓದು....ಆಂಗಡಿಯನ್ನು ಹುಲಿ ತಿನ್ನಲಿ....ಆಮೇಲೆ ಏನಾದೀತು ನೋಡಿಕೊಳ್ಳುವ....

ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಓದಿಯೇ ದೇವಪ್ಪ ಪ್ರಭು ದಿವಾಳಿ ತೆಗೆದದ್ದು. ಅಲ್ಲ ವಾದರೆ ಬಂದರಿನಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷಾಂತರ ರೂಪಾಯಿ ವ್ಯಾಪಾರ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವರು, ಒಂದು ಸಾರಿ ಅಡಿಕೆ ಧಾರಣೆ ಇಳಿದರೆ ಮುಣುಗಿ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ ಯೇ ?'

ಅತ್ತೆಯ ಅಪೂರ್ಣ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಅಣ್ಣಪ್ಪಯ್ಯ ಪೂರೈಸಿದರು, 'ಅದು ಅಡಿಕೆ ವ್ಯಾಪಾರದಿಂದಲ್ಲ. ಅವರು ಕೊನೆಕೊನೆಗೆ ಹಗಲೂ ರಾತ್ರಿ ಬಿದ್ದಿರುವುದೇ ಕ್ಲಬ್ಬಿನಲ್ಲಿ. ಬೆಳಗಿಂದ ಸಂಜೆಯತನಕ ಇಸ್ಪೀಟು. ಮಾಳ್ಪೆ, ಬಿಸ್ಕುಟಾಂಬಡೆ, ಇಸ್ಪೀಟು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಪೇಪರು..ಆಂಗಡಿಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದವರ ದರ್ಬಾರು. ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಲಕ್ಷವಲ್ಲ ಹತ್ತುಲಕ್ಷವಿದ್ದರೂ ನಿಂತೀತೇ?. ಅವರ ರೀತಿ ಮೊದಲಿನ ಹಾಗೆ ಇದ್ದರೆ, ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ತಿಳಿಯದ ಅಳಿಯನಿಗೆ ತಮ್ಮ ಮೆಟ್ಟಿಕ್ಕಿನ ಮಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರೇ' ಎಂದರು.

ಅಣ್ಣಪ್ಪಯ್ಯ ಮಾತನಾಡಿಸದಿದ್ದರೂ ಹೋಗಲಿ, ಇಷ್ಟು ಮುಂದು ಪರಿಡು ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ಸುನಾಲಿನಿ ಊಹಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ತಾನು ಎಂಥ ಮನೆಗೆ ಬಂದೆ-ಎಂದು ಅವಳಿಗಿದ್ದ ಚಿಂತೆ ನೂರ್ಮಡಿಯಾಯಿತು.

ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಊಟವಿಲ್ಲ. ಹಾಗೇನೇ ತನ್ನ ಕೊಟಡಿಗೆ ಬಂದು ಮುಖ ಉಬ್ಬಿಸಿ ಕುಳಿತಳು. ಎಷ್ಟು ಉಬ್ಬಿಸಿ ಕುಳಿತರೂ, ಅವಳನ್ನು ಮಾತನಾಡಿಸುವರಾರು? ಅತ್ತೆ ಬರುವವಳಲ್ಲ, ಗಂಡನ ಉದ್ಯೋಗ ಆಂಗಡಿಯಲ್ಲೇ ಪರಿಸಮಾಪ್ತಿ. ಪೇಪರುಗಳನ್ನು ತೆಗೆದಳು-ಹರಿದು ಎಸೆದು ಬಿಟ್ಟಳು. ಅವರು ತನ್ನ ತಂದೆಯನ್ನು ನಿಂದಿಸಿದ್ದು ನೆನಪರಿಕೆಯಾಯಿತು. ಅವರು ದಿವಾಳಿಯಾಗಲು 'ಇಸ್ಪೀಟು' ಕಾರಣವಿತ್ತೋ ಎನ್ನೋ-ಆತು ಆದೊಂದೇ ಇರಲಾರದು. ಪೇಪರು ಓದಿ ದಿವಾಳಿಯಾದರೆ? ಅಂತು ದಿವಾಳಿಯಾದದ್ದೂ ನಿಜ. ತನ್ನ ಮಗಳನ್ನು ಐ. ಸಿ. ಎಸ್. ಮಾಡಿದ ಅಳಿಯನಿಗೆ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಹೊತ್ತ ಆಸೆಯನ್ನು

ಅಲ್ಲಿಗೇ ಮುರಿದು, ಮಂಜೇಶ್ವರ ಅಣ್ಣಪ್ಪ ಕಮ್ಮಿಯವರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟದ್ದೂ ನಿಜ. ಎನ್ನಿಲ್ಲವಾದರೆ ಹೊಟ್ಟೆಬಟ್ಟೆಗಿಲ್ಲದೆ ಹೋಗಬಾರದು. ಸುಖದಿಂದ ಬೆಳೆಯಿಸಿದ ಮಗಳು. . ಒಂದೇ ಒಂದು ರತ್ನ-ಎಂಬುದರಿಂದ. ಮದುವೆ ಯಾದ ಕೆಲವು ದಿವಸಗಳಲ್ಲಿ ತಾನೆಂಥ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದನೆಂದು ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಯಿತು.

ಈಗೇನು ಗತಿ? ಸುನಾಲಿನಿ ತಿರುಗಿ ತಂದೆಯ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಲೇ? ದೇವಪ್ಪ ಪ್ರಭುಗಳ ವಾನಪ್ರಸ್ತಾಶ್ರಮದ ಚಿಂತೆಯನ್ನು ತನ್ನ ಚಿಂತೆಯಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿಸಲೇ? ಸುನಾಲಿನಿಗೆ ಮದುವೆಯಾಗುವಾಗ ಹದಿನೇಳನೆಯ ವಯಸ್ಸು. ಈಗ ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕು ವರುಷವಾಗಿದೆ. ದುಃಖವನ್ನು ಮರೆಯಲು ಸಂತತಿಯೂ ಇಲ್ಲ. ಮನುಷ್ಯರ ಎಡೆಯಲ್ಲಿ ನಲಿದು ನಲಿದು ಅವಳು ಒಬ್ಬಂಟಿಗಳು.

ಎಷ್ಟೋ ಬಾರಿ ಅವಳ ಮನಸ್ಸು ತಂದೆಯ ಮನೆಗೆ ಹರಿಯುವುದು. ಇವಳನ್ನು ಕಂಡಾಗಲೆಲ್ಲ 'ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ಹಳ್ಳಕ್ಕೆ ನೂಕಿದೆ.' ಎಂದು ಅಳುತ್ತಿದ್ದವರ ಮುಂದೆ, ತನ್ನ ಜೀವನವನ್ನು ಬಣ್ಣಿಸಿ ಹೇಳಿದರೆ- ಆವರ ಮುಪ್ಪಿನ ಎದೆ ತಟಸ್ಥವಾಗಲು ಬೇರೆ ಔಷಧಿಯೇ ಬೇಡ. ಆದುದರಿಂದ ಆಗಾಗ ಮಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋದರೂ—ಗಂಡನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವ ವೈಭವವನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಬಣ್ಣಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಈಗೇನು ಒಮ್ಮೆಗೇ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ಈ ಶಸ್ತ್ರಘಾತದ ಗಾಯವನ್ನು ತಂದೆಯ ಮುಂದೆ ಬಿಡಿಸಲೇ? ಅವನೊಂದಿಗೆ ಬಡತನವನ್ನು ಸವಿಯಲೇ?

ಬದಲೇನು? ಗಂಡನನ್ನು ವಿದ್ಯಾವಂತನಾಗಿ ಮಾಡಲು ಬಂದೀತೇ? ಎದ್ದೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಇದೆ. ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗಿ ಸಾಮಾನ್ಯಜ್ಞಾನವನ್ನು, ಸಾಮಾನ್ಯವಲ್ಲವಾದರೂ ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೆ ಸಹಜವಾದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆದು ಬಂದವರೇ. ಆದರೆ ಯಾವ ಶಾಲೆ ದಾಂಪತ್ಯಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತದೆ. ಇವೇ ಯೋಚನೆಗಳೆಲ್ಲ ಅವಳ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದವು. ಬಂದು 'ಹಾಗೆ ಕೊಟ್ಟರೆ ಶಾಲಾ ಕಾಲೇಜುಗಳೆಲ್ಲಾ

ಪರೀಕ್ಷಾಮಂದಿರಗಳಾಗುವ ಬದಲು ವಿವಾಹ ಮಂಟಪಗಳಾಗಲಿಕ್ಕೆ ಲ್ಲವೇ?' ಎಂದು ತೋರಿ ನಕ್ಕಳು. ಹೊಟ್ಟೆ ಬಿರಿಯುವಂತೆ ನಕ್ಕಳು. ಮರುಕ್ಷಣ— 'ಹಾಗಾದರೇನು? ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ಸೆರವಾಗದ ವಿದ್ಯೆ ಎಷ್ಟಿದ್ದರೇನು? ಎರಡು ಅಪರಿಚಿತ ಹೆಣ್ಣು ಗಂಡುಗಳನ್ನು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಬೆಳೆಸಿ, ಒಂದು ದಿವಸ ಅವರನ್ನು ಮಂಟಪದೊಳಗೆ ಕೂಡಿಸಿ ದಾಂಪತ್ಯ ದಲ್ಲಿ ಬೆಸೆಯುತ್ತೇವೆ ಎಂಬುದು ಭ್ರಮೆಯಲ್ಲವೇ?' ಎಂದುಕೊಂಡಳು.

೬

ಆರುತಿಂಗಳೆ ಅಂತರಿಕ್ಷ

ಈಶ್ವರಭಟ್ಟರಿಂದ ಬೆಳ್ಳಕ್ಕನ ವಿಚಾರ ಅನುಭವ ವಡೆದು ಇಂದಿಗೆ ಆರು ತಿಂಗಳಾಯಿತು. ಚಂದ್ರಯ್ಯನ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಳ್ಳಕ್ಕನ ಪ್ರೇತವು ಅಹೋರಾತ್ರಿಯೂ ಸಂಚರಿಸುತ್ತದೆ. ಆರು ತಿಂಗಳಿನಲ್ಲಿ ಮೂರು ತಿಂಗಳ ಕಾಲ ಅವನು ಊರ ಹೊರಗೇನೆ ಇದ್ದರೂ, ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಪ್ರೇತರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಯಾವ ಊರಿಗೆ ಹೋಗಲಿ, ಯಾವ ಮಿತ್ರರು ಭೇಟಿಯಾಗಲಿ, ಅವನು ಅವರೊಡನೆ ಪ್ರೇತಭೂತಗಳನ್ನು ಕೂರಿತು ಮಾತನಾಡುವುದು ರೂಢಿಯಾಯಿತು. ಮನೆಯ ರೇಡಿಯೋ ಸೆಟ್ಟಿನ ಮೇಲೆ ಜೇಡರ ಬಲೆ ಕಟ್ಟಿತು.

ಈಶ್ವರಭಟ್ಟರು ದೊರೆತಾಗಲೆಲ್ಲ 'ಭಟ್ಟರೇ, ಈ ಹೊತ್ತು ಹೋಗೋಣವೇ?' ಎಂದು ಕೇಳುವನು. ಭಟ್ಟರು 'ಅಯ್ಯೋ ಇದು ಹುಣ್ಣಿಮೆ ಸಮಯವಲ್ಲವೇ. ತಿಂಗಳು ಪ್ರಕಾಶವಿರುವಾಗ ಅದೆಲ್ಲಾ ಕಾಣಿಸಿಗುತದೆಯೇ' ಎನ್ನುವರು. ಅಮವಾಸ್ಯೆಗೆ ಮೂರು ದಿನ ಮುಂಚೆ ಮಾತನಾಡಿಸಿ ಬಂದರೆ, ಅಮವಾಸ್ಯೆಯ ದಿನ ಈಶ್ವರಭಟ್ಟರು

ಏನಾದರೊಂದು ನೆಪದಿಂದ ಊವಲ್ಲಿಯೇ ಇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಈ ರೀತಿ ಯಾಗಿ ಆರು ತಿಂಗಳು ಕಾಲ ಸರಿಯಿತು. ಅವನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ರತಿ ಸಮಾ ನದ ಬೆಳ್ಳೆಕ್ಕನು ಏಕೆ ಆವರಿಸಿದಳೋ—ಕಾರಣ ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿಯದು. ಅವನಿಗೆ ಅಂತರಿಕ್ಷದಲ್ಲಿ ತಿರುಗುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ನಡುವೆ ಕಾರಣಾಂತರ ದಿಂದ ಅಲಂಬಾಡಿ ರಾಮಣ್ಣಯ್ಯ ಅವರ ಮನೆಗೆ ಬಂದರು. ಅವನೊ ಡನೆ ಸುಮ್ಮನಿರುತ್ತಾನೆಯೇ? ಅವನಾಗಿ—‘ಏನು ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿಯ ಭೂತ ನೋಡಲು ಯಾವಾಗ ಬರುವುದು?’ ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ರಾಮಣ್ಣಯ್ಯ ನಿಗೆ ಆ ಪ್ರಥಮ ವಾಕ್ಯವೇ ರುಚಿಸಲಿಲ್ಲ. ‘ನಿನ್ನ ಮರ್ಜಿ ತೋರಿದಾಗ’ ಎಂದು ಅವರು ಉತ್ತರವಿತ್ತರು. ‘ನಾಳೆಗೇ ಜತೆಯಲ್ಲಿ ಹೊರಡೋಣ; ಆಮವಾಸ್ಯೆ ನಾಡಿದ್ದು ಅಲ್ಲವೇ’ ‘ನೀನು ಸುಮ್ಮನೆ ಚೇಷ್ಟೆಗೆ ಹೇಳುತ್ತಿ ಚಂದ್ರಯ್ಯ, ನಿನಗೆ ಬಡವರ ಮನೆ....’

‘ಆಯ್ಯೋ ಆಯ್ಯೋ...ನನ್ನ ದೊಡ್ಡಸ್ತಿಕೆ ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೂ ಇದೆ. ನಾನೂ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬೇಯಿಸಿ ತಿನ್ನುವುದು ಕುಚ್ಚಲು ಅಕ್ಕಿಯನ್ನು. ಬೆಳ್ಳಿಯ ಆಗಳು ತಿನ್ನಲು ಇನ್ನೂ ತೊಡಗಿಲ್ಲ..’

ರಾಮಣ್ಣನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ‘ಚಂದ್ರಯ್ಯನು ದೊಡ್ಡಸ್ತಿಕೆ ಠೀವಿಯಿಂದ ತಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಸಂಶಯ ಮಾಯವಾಯಿತು. ಆದರಿಂದ ತುಸು ಉಲ್ಲಾಸವಾಗಿ ‘ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಹೋಗೋಣವೇ’ ಎಂದನು. ಚಂದ್ರಯ್ಯನು ಅಲಂಬಾಡಿಗೆ ಹೋಗಲು ಬಸ್ಸಿಲ್ಲ..ಅಲ್ಲವೇ ಎಂದನು.

‘ಬಸ್ಸಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಎತ್ತಿನ ಗಾಡಿ ಮಾಡುವ’

‘ಆಯ್ಯೋ ಆಯ್ಯೋ ನನ್ನ ಬೆನ್ನೆಲುಬು ಅಷ್ಟು ಗಟ್ಟಿ ಇಲ್ಲಪ್ಪ.. ನಡೆದಾದರೂ ಹೋಗಬಹುದು. ನಿಮ್ಮ ‘ಲಿಗಡಿ’ ಬೇಡ’

‘ನಡೆದು ಹೋಗುವುದಾದರೆ ಬೆಳಗಿನ ಜಾವಕ್ಕೇನೆ ಏಳಬೇಕು’

‘ಸ್ಯಾಕಲು ಬಂದೀತೇ?’

‘ನನಗೆ? ಇನ್ನೊಂದು ಜನ್ಮಕ್ಕೆ’

‘ನಿಮಗೆ ಬಾರದಿದ್ದರೂ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ. ನೀವು ಹೋಗುವ ಹಾಗೆ

ಹೋಗಿಬಿಡಿ. ಗಾಡಿ 'ರೋಟು' ಇದ್ದರೆ ನಾನು ಸ್ಯಾಕಲ್ ಫೇರಿ ಬಿಡುತ್ತೇನೆ.'

ಆಂತೆಯೇ ತೀರ್ಮಾನವಾಯಿತು. ಆ ದಿನ ರಾತ್ರಿ ರಾಮಣ್ಣ ಯ್ಯನಿಗೆ ಸವಿಗನಸುಗಳು. ಒಂದು ಸಾರಿ ಚಂದ್ರಯ್ಯನನ್ನು ಊರಿಗೆ ಒಯ್ದರೆ ಮಗಳ ಮದುವೆ ವಿಚಾರ ಹೇಗೂ ಆವನಿಂದ ಒಪ್ಪಿಸಬಹುದು ಎಂಬ ಧೈರ್ಯ ಅವನಿಗೆ. ರೂಪಗೀಪ ತಕ್ಕಮಟ್ಟಿಗೆ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವಹಾಗಿತ್ತು ಜಲಜಾಕ್ಸಿಗೆ. ಅದಕ್ಕೇನೆ ಅವನು ಚಂದ್ರಯ್ಯನನ್ನು ಬಾ ಎಂದು ಬಲವಂತಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದುದು. ಈ ಬಾರಿ ತೆಗೆದ ಬಾಯಿಗೆ 'ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿಯ ಭೂತವನ್ನು ಯಾವಾಗ ನೋಡಲು ಬರುವುದು....' ಎಂದುದನ್ನು ಕೇಳಿ ಅವನಿಗೆ ದಿಗಿಲುಹಾರಿತು. 'ಹೋ. ಯಾರೋ ಹುಡುಗಿ ತೋರಿಸಲು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದಾನೆ ಎಂದು ಕಿವಿ ಚುಚ್ಚಿ ರಬೇಕು. ರೂಪ ಚೆನ್ನಾಗಿಲ್ಲ ಅಂದಿರಬೇಕು. ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಇವನು ಕುಚೇಷ್ಟೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ' ಎಂದು ಅವರಿಗೆ ಅನಿಸಿತು. ಸಿಚಕ್ಕೂ ಚಂದ್ರಯ್ಯನಿಗೆ ಹುಡುಗಿಯ ವಿಚಾರವೇ ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ.

ಚಂದ್ರಯ್ಯನು ಆವಿವಾಹಿತ. ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ವಯಸ್ಸು ನಡೆಯುತ್ತದೆ. ಇನ್ನೂ ಮದುವೆಯಾಗಿಲ್ಲ. ಏಕೆ ಎಂದು ಈಶ್ವರಭಟ್ಟರು ಕೇಳಿದರೆ 'ಆಯ್ಯೋ ಹುಡುಗಿ ಸಿಗಬೇಡವೇ? ನಮ್ಮ ಜಾತಿಯವರು ಇರುವುದು ಮೂರು ಮುಷ್ಟಿ ಮಂದಿ.. ರೂಪವೋ ದೇವರೇ ಗತಿ..' ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದನು. ಈಶ್ವರಭಟ್ಟರು ಬಲವಾಗಿ ಒತ್ತಾಯಿಸಿ 'ಎಲ್ಲಿಂದಾದರೂ ಒಂದು ಹುಡುಗಿ ಸಂಸಾದಿಸಿ ಮದುವೆಯಾಗು. ಇನ್ನು ಮದುವೆ ಯಾಗದೆ ಇರುವುದು ಚಂದವಲ್ಲ. ಗಡ್ಡ ಹಣ್ಣಾದವೇಲೆ ಸಂಸಾರವೇ?' ಎಂದು ಹೇಳುವರು. 'ನನ್ನ ಗಡ್ಡ ಫಕ್ಕನೆ ಹಣ್ಣಾಗುವ ಜಾತಿಯವಲ್ಲ' ಎಂದು ಚಂದ್ರಯ್ಯ ನುಡಿದರೂ ಅವನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಆವ್ಯಥೆ ಇದೆ ಇತ್ತು. ಮದುವೆಯಾದರೆ ರೂಪಗೀಪ ಇರುವ ತಕ್ಕವಳನ್ನು ಮದುವೆ ಯಾಗಬೇಕೆಂದು ಯೋಚನೆ. ತಕ್ಕವಳು ಅವನ ಸುಟ್ಟಜಾತಿಯಿಲ್ಲ. ಯಾವುದೋ ಅಡ್ಡಗೆರೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಕುಲ ಅವರದು. 'ಅಡ್ಡಗೆರೆ'

ಬಂದವರು ಆ ಊರಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಇದ್ದವರ ಮಕ್ಕಳು 'ಕೆಸರು ಮುಕ್ಕ' ನೋರೆಗಳು. ಅ ಆ ಇ ಈ ಯೂ ಆಗದವರು. ಅವರನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಏನು ಮಾಡುವುದು?

ಹಾಗೆ ಊರಲ್ಲೆಲ್ಲಾದರೂ 'ಚಂದ್ರಯ್ಯನಿಗೆ ಇಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ಆಸ್ತಿ ಇದ್ದು ಅವನು ಮದುವೆಯಾಗಿಲ್ಲ ಯಾಕೆ?' ಎಂದರೆ 'ಅಯ್ಯೋ ಮದುವೆಯೆಂದರೆ ಮೇ ಬಳ್ಳಿ ಹಾಕಿದ ಹಸುವಿನ ಹಾಗಾಯಿತು. ಇದೇನಿಲ್ಲ-ಗೋ ಬಿಟ್ಟು ಬಸವನಂತೆ ತಿರುಗಬಹುದಲ್ಲ' ಅನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಮಾತು ಚಂದ್ರಯ್ಯನ ಕಿವಿಗೆ ಮುಟ್ಟಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ನಗುತ್ತ 'ಮನುಷ್ಯನೂ ಒಂದು ಗೂಳಿಯೇ. ಏನು ಹೆಚ್ಚು? ಏನು ಕಡಿಮೆ? ಮದುವೆ ಯಾದವರನ್ನು ನೋಡಿದ್ದೇನೆ. ಆಗದವರನ್ನೂ ನೋಡಿದ್ದೇನೆ. ಸಂಸಾರ ಹೀಗಿಲ್ಲವಾಗಿದ್ದರೆ ಬೆಳ್ಳಮ್ಮನ ಹಾಗಿನವರು ಇರುತ್ತಲೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಬೆಂಕಿಯಿಂದುಂಟೆ ಏಳು ಹೆಜ್ಜೆ ಬಂದ ಸಂಸಾರಗಳೆಲ್ಲಾ ಸಂಭಾವಿತತನದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಯೂ ಇಲ್ಲ.' ಎಂದೂಬಿಡುತ್ತಿದ್ದನು.

ಚಂದ್ರಯ್ಯನು ಸರಳ, ಉಢಾಳ. ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನ ವಿಚಾರ ತಿಳಿಯುವವರು ಕಡಿಮೆ. ತಿಳಿದು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡವರು ದುರ್ಲಭ. ಹಾಗಿರಲು 'ಅವನಿಗೆ ಬಹಳ ಮಂದಿ ಇದ್ದಾರೆ' ಎನ್ನುವ ಮಾತಿಗೆ ಅವಕಾಶವಿದ್ದೇ ಇದೆ. 'ಇಲ್ಲ' ಎಂದು ನಿರಾಕರಿಸಿದವನು ಚಂದ್ರಯ್ಯನಲ್ಲ. ಒಂದು ಮಾತನ್ನು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಅನ್ನುತ್ತಿದ್ದ. 'ಮದುವೆಯಾಯಿತು ಎಂದಾದೊಡನೆ ವೆಣ್ಣುಗಂದುಗಳು ಸಂಭಾವಿತರಾಗುವದಿಲ್ಲ.' ಎಂದು ಈ ಮಾತಿಗೆ ಸಾವಿರ ಅರ್ಥಗಳನ್ನು ಸಾವಿರ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದವರುಂಟು. ಒಮ್ಮೆ ಈಶ್ವರ ಭಟ್ಟರೇ ಆ ತರ್ಕವನ್ನು ಅವನೊಡನೆ ತೆಗೆದರು. ಅದಕ್ಕೆ ಚಂದ್ರಯ್ಯನಿಂದ 'ಭಟ್ಟರೇ, ಸಿಟ್ಟು ಮಾಡಬೇಡಿ. ಈಗ ಸಿಮ್ಮನ್ನೇ ನೀವು ಕೇಳಿ, ನೀವು ಎಷ್ಟು ಒಲವಿಂದ ನಿಮ್ಮವಳನ್ನು ಕೂಡಿದ್ದೀರಿ. ಅವರಿಗೆ ಸಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಒಲವಿದೆ ಹೇಳಿ... ಶಾಸ್ತ್ರದ ವೆವರಿಕೆಯಿಂದಲೋ ಸರಕದ ಹೆವರಿಕೆಯಿಂದಲೋ ನೀವು ದಾಂಪತ್ಯದ ಹೊರಗೆ ಕಾತಟ್ಟಿರಲಾರಿ... ಈಶ್ವರ ಭಟ್ಟರು ಮೊದಲಿಗೆ ನಕ್ಕರೂ,

ಆ ಮೇಲೆ 'ಅದು ಸಹಜ' ಅನ್ನುವ. ಮದುವೆಯಾಯಿತೆಂದೊಡನೆಯೇ ಮನಸ್ಸು ಕೂಡುತ್ತದೆಯೇ? ನಾವು ಕೂಡಬಹುದು. ಮನಸ್ಸು....? ಎಂದರು.

'ಅದಕ್ಕೆ ನಾನೆಂದುದು ಮನುಷ್ಯನೂ ಒಂದು ಗೋಳಿಯೇ' ಎಂದು. ಚಂದ್ರಯ್ಯನ ಅಂತರಂಗವು ಚತುರ್ಗಾತಿಗಾಗಿ ಬಾಯಾರುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ರಾಮಣ್ಣನಿಗೆ ಮಗಳೊಬ್ಬಳಿದ್ದಾಳೆ ಎಂದು ಕನಸಿನಲ್ಲೂ ಅವನು ಎಣಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಇತ್ತ ಆ ರಾತ್ರಿ ರಾಮಣ್ಣಯ್ಯ ಆಲೋಚನೆ ಉಳಿದು ಕೊಂಡರು. ಅವರನ್ನು ಚಂದ್ರಯ್ಯ ಬೆಳಗಿನ ಚಾವಣಿಯಲ್ಲಿ ಎಚ್ಚರಗೊಳಿಸಿ ಊರಿಗೆ ಅಟ್ಟಿದನು. ಆದರೂ ಚಂದ್ರಯ್ಯನ ನಂಬಿಕೆ ಅವರಿಗಿಲ್ಲ. ರಾಮಣ್ಣನು ಬೇಗ ಬೇಗ ನಡೆದು ಹೊತ್ತು ಮೂಡಿ ಬಂದಿರತು ಗಣಿಗೆ ಯಲ್ಲಿಯೇ ಮನೆಯನ್ನು ಸೇರಿದರು. 'ಇವತ್ತು ಚಂದ್ರಯ್ಯ ಬರುತ್ತಾನೆಂದು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸುದ್ದಿ ಸಾರಿದರು.' 'ಸುದ್ದಿ ಜಲಜಾಕ್ಷಿಯ ಕಿವಿಗೂ ಮುಟ್ಟಿತು. ಜಲಜಾಕ್ಷಿ ಹದಿನಾರು ವರ್ಷದವಳು. ಶಾರದಾ ಜಿಲ್ಲೆ, ವರಸ ಅಭಾವ ಇವೆರಡೂ ಸೇರದಿದ್ದರೆ ಲಗ್ನವಾಗಿ ಇಂದಿಗೆ ಮೂರು ವರ್ಷವಾಗಬೇಕಿತ್ತು. ಅವಳೂ ಗಂಡನ ಚಿಂತೆಯಲ್ಲಿರುವಂತೆ ಮನೆಯ ಅವರಣ ಪ್ರೇರೇಪಣೆ ಕೊಟ್ಟಿತ್ತು. ಜಲಜಾಕ್ಷಿಯು ಬೇಗ ಸ್ನಾನಮನೆಗೆ ಹೋದಳು. ಅಡುಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತೆಂಗಿನ ಕಾಯಿ ಹೆಚ್ಚುವ ಗಡಿಬಿಡಿ. ರಾಮಣ್ಣಯ್ಯ ಖುದ್ದು ಹಾಲು ತರಲು ನೆರೆ ಕೆರೆಗೆ ಓಡಿದರು. ರಾಮಣ್ಣಯ್ಯನವರ ಮನೆಯ ಎಮ್ಮೆಗಳು ಹಾಲು ಕೊಡುವ ಪರಿಪಾಠವನ್ನು ಮರೆತು ಬಹಳ ಕಾಲವಾಗಿತ್ತು.

ರಾಮಣ್ಣಯ್ಯನು ಹಾಲನ್ನು ಕೊಂಡು ಅವರರ ಅವರದಿಂಥ ಮನೆಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ 'ಒಮ್ಮೆ ದೇವರು ಅಷ್ಟು ಮಾಡಿಸಿದ್ದರೆ' ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥನೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡೇ ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಮನೆಯ ಅಂಗಳಕ್ಕೆ ಕಾಲಿರಿಸಿದ್ದೇ ತಪ. ಸ್ವಾಮಿಗಳು ಒಂದು 'ಟ್ರೈಂಟಿನ್' ಆಯಿತು. ಚಂದ್ರಯ್ಯನು ಸರ್ಕಸು ಘೈಲವಾನರಂತೆ ಸ್ವಾಮಿ ನಿಂದ ನೆಗೆದು ಹಾರಿ 'ಹೂಂ....' ರಾಮಣ್ಣಯ್ಯ ಬಂದಿದ್ದೇನೆ.

ಭೂತ ತೋರಿಸಿ. ಹೋ ಮರೆತೇ ಹೋಯಿತು. ಹಗಲಿಗಲ್ಲಿಯ ಭೂತ?
ಎಂದು ಹೇಳಿ ನಕ್ಕನು.

ಬಲಜಾಕ್ಷಿ ಸ್ನಾನದ ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಬೀಳುವಾಗ ಈ ಮಾತು
ಕೇಳಿಸಿತು. ಅವಳ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಏನೇನೋ ಅನಿಸಿತು.

2

ಭೂತದ ಬೆನ್ನ ಹಿಂದೆ

ರಾಮಣ್ಣಯ್ಯ ಆತ್ಯಂತ ಆದರ ಉತ್ಸಾಹಗಳಿಂದ ಚಂದ್ರಯ್ಯನ
ಉಪಚಾರವನ್ನು ತೊಡಗಿದರು. ಅಳಿಯನನ್ನು ಬಲಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಲೋಕ
ರೂಢಿ ಏನೆಲ್ಲವನ್ನು ದೇಳುತ್ತದೆಯೋ ಅದೆಲ್ಲವನ್ನು ಮಾಡತೊಡಗಿದರು.
ಅರ್ಧ ಪಾವಿನ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಮುಂದೆ ಒಂದು ಸೇರು ಉಪ್ಪಿಟ್ಟು ಸುರಿಸಿ
ದರು. ಒಂದು ಕೊಡ ಕಾಫಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿದರು. ಎಲೆ ಅಡಿಕೆ ತಿನ್ನದವನ
ಮುಂದೆ ತಾಂಬೂಲದ ಹರಿವಾಣವನ್ನು ಇರಿಸಿದರು. ಆ ಮೇಲೆ
'ಏಳನೀರನ್ನು ತರಿಸಲೇ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ಚಂದ್ರಯ್ಯನು ಭಾವಿ
ಅಳಿಯನಾಗಿ ಹೋದುದು ಇದು ಮೊದಲನೆ ಬಾರಿಗೆ. ಆನಿಗೆ ಗೆಳೆತನದ
ಹದವಾದ, ಇಲ್ಲವೇ ತುಸ ಹದವೇರಿದ ಉಪಚಾರ ತಿಳಿದಿತ್ತು. ಆದರೂ
ಭಾವಿ ಮಾವನು ಭಾವಿ ಅಳಿಯನಿಗೆ ತೋರಿಸುವ ಹದ ವಿಾರಿದ ಉಪ
ಚಾರ ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ—ಅದೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅಳಿಯನಾಗುವ ಕಲ್ಪನೆಯೂ
ಇದ್ದಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ಅವರ ಉಪಚಾರವನ್ನು ಕಂಡು ನಕ್ಕು 'ರಾಮ-
ಣ್ಣಯ್ಯ, ನಾನು ಭೂತ ನೋಡಲು ಬಂದಿದ್ದೆ. ನೀವು ನನ್ನನ್ನೇ ಭೂತ
ಎಂದು ತಿಳಿದು ಈ ಕೋಲ* ಕೊಟ್ಟಿರೆ ಹ್ಯಾಗೆ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

* ಭೂತ ಪ್ರೇತಗಳಿಗೆ ಬಪ್ಪಿಸುವ ಸಮಾಧಾನ.

ಆವನ ಮಾತಿನ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ರಾಮಣ್ಣಯ್ಯಗೆ ಹೊಳೆಯದೆ ಬೆರಗಾ ದ್ದನ್ನು ಕಂಡು 'ರಾಮಣ್ಣಯ್ಯ, ಯಾರಾಸರೂ ಇಷ್ಟು ಉಪ್ಪಿಟ್ಟು ತಿಂದಾರೇ? ಇಷ್ಟೊಂದು ಕಾಫಿ ಕುಡಿದಾರೇ. ಎಮ್ಮೆ ಇಷ್ಟು ಅಕ್ಕ-ಚ್ಚನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೆ 'ಬೋರ'ಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಏನು ಇದುವರೆಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಯಾವತ್ತು ಉಪ್ಪಿಟ್ಟನ್ನು ವಸೂಲಿ ಕೊಟ್ಟ ಹಾಗೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ.' ಎಂದನು. ಆ ಬಳಿಕ ರಾಮಣ್ಣಯ್ಯನ ಉತ್ತರವನ್ನು ಕಾಯಲೂ ಇಲ್ಲ, ಅವರ ಕೈಯನ್ನು ಹಿಡಿದು 'ಹೂಂ ನಿಮ್ಮ ಊರನ್ನೆಲ್ಲಾ ನೋಡಿ ಬರುವಾ' ಎಂದು ಎಳೆದನು.

ರಾಮಣ್ಣಯ್ಯ ಆಯಿತೆಂದು ಒಳಗೆ ಹೋದರು.

'ಏನು ನಿಮ್ಮ ಊರಿಗೊಂದು ಸ್ವೆಶಲ್ ಡ್ರೆಸ್ ಬೇಕೆ?'

ರಾಮಣ್ಣಯ್ಯ ಒಳಗಿನಿಂದಲೇ 'ಸ್ವೆಶಲ್ ಡ್ರೆಸ್ ಎಂಥದು. ಇಲ್ಲ- ಈಗ ಬಂದೆ.....'

ರಾಮಣ್ಣಯ್ಯ ಒಳಗೆ ಹೋದುದು ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಊಟಕ್ಕೆ ಇಂಥಿಂಥದು ಆಗಲಿ ಎಂದು ಹುಕ್ಕಂ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ. ಅದು ತಿಳಿಯುತ್ತಲೇ ಹೊರಗಿಂದಲೇ ಚಂದ್ರಯ್ಯನು 'ಆಮ್ಮಾ, ಏನು ಹೆಚ್ಚು ಬೇಡ. ಒಂದು ಹತ್ತು ಬಗೆ ಪಲ್ಯ, ಐದು ಬಗೆ ಹುಳಿ, ಒಂದು ಸಾರು, ಒಂದು ಆರೆಂಟು ಕಜ್ಜಾಯ, —ಒಂದು ಗುಡಾಣ ವಾಯಸ— ಇಷ್ಟನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಸಾಕು. ಬೇಕಾದರೆ ಒಂದು ನೂರು ಮಂದಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೂ ಹೇಳಿ ಬಿಡಿ. ಒಂದು ಸಂತರ್ಪಣೆ ನಡೆಯಲಿ' ಎಂದನು. ಆ ಮಾತಿಂದ ರಾಮಣ್ಣಯ್ಯಗೆ ನಾಚುಗೆಯಾಗಿ, ನಗುತ್ತ 'ಹೂಂ ಏನೂ ಮಾಡಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ನಿತ್ಯದ ಊಟ—ತಿಳಿಯಿತೇ' ಎಂದು ಹೊರಕ್ಕೆ ಬಂದರು.

ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಹದಿನೆರಡು ಘಂಟೆ ತನಕ ಚಂದ್ರಯ್ಯನನ್ನು ಕೂಡಿಕೊಂಡು ರಾಮಣ್ಣಯ್ಯ ತಮ್ಮೂರಿನ ಪರಿಭ್ರಮಣೆ ಮಾಡಿದರು. ಹೊರ ಬಿದ್ದೊಡನೆಯೇ ಚಂದ್ರಯ್ಯನು 'ಅದು ಯಾವ ಗುಡ್ಡ....ಭೂತದ ಸೂಟಿ, ಘಂಟೆ ಕೇಳುವುದು ಎಂದಿರಲ್ಲ' ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು. 'ಅದು ಸ್ವಲ್ಪ ದೂರದಲ್ಲಿದೆ' ಎಂದು ರಾಮಣ್ಣಯ್ಯ ಹೇಳಿದರು. ಸರಿ ಆವನ

ಹಟವನ್ನು ಸಹಿಸದೆ ಆ ಗುಡ್ಡದ ತನಕ ಹೋದರು. ಗುಡ್ಡವನ್ನು ಎರಿದರು. ರಾಮಣ್ಣಯ್ಯ ಹಗಲಿಗೂ ಸಹ ಗುಡ್ಡವನ್ನು ಎರಿದವರಲ್ಲ. ಅದರ ಮೇಲೆ ಮೂರು ಆಲದ ಮರ ಒಂದು ಅಶ್ವತ್ಥ ಮರ ಇವೆ ಎಂದು ಕೇಳಿದ್ದರು. ಯಾರೊಡನೆ ಮಾತನಾಡುವುದಾದರೂ ಮೂರು ಆಲದ ಮರ, ಒಂದು ಅಶ್ವತ್ಥದ ಮರ-ಆವರ ಲೆಕ್ಕದಿಂದ ತಪ್ಪುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಈಗ 'ಸ್ಥಳ ತನಿಖೆ' ಮಾಡಲಾಗಿ ಒಂದು ಆಲದ ಮರ ಮಾತ್ರ ಉಳಿದಿತ್ತು. ಉಳಿದ ಮೂರು ಮರಗಳ ಬದಲು, ಹಲವು ಕಾಸರಕ, ಜಾಕಟಿ ಗಿಡಗಳು ಬೆಳೆದಿದ್ದವು.

ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ,—ಅಲ್ಲಿನ ಮೂರು ಆಲದ ಮರ, ಒಂದು ಅಶ್ವತ್ಥ ಮರದ ಲೆಕ್ಕ ಬಂದಿತ್ತು. ಅದುದರಿಂದ ಗುಡ್ಡವೇರಿದ ಬಳಿಕ ಅಲ್ಲಿನ ಬರಿಯ ಒಂದು ಆಲದ ಮರವನ್ನು ಕಂಡು ಚಂದ್ರಯ್ಯನು 'ಎನು ಮರಗಳನ್ನು ಕಿತ್ತುಕೊಂಡೇ ಭೂತಗಳು ಜಿಜಾರ ಕಿತ್ತಿರಬೇಕು' ಎಂದನು. 'ಛೇ, ಗಾಳಿಮಳೆಗೆ ಮರ ಹೋಗಿರಬೇಕು. ನಾನು ಈ ಕಡೆಗೆ ಬಾರದೆ ವರ್ಷವೆಷ್ಟೋ ಆಯಿತು. ಎನು ಕೆಲಸ?'

'ರಾತ್ರಿ ಬರುವುದು ನಿಜವಷ್ಟೆ?'

'ನೀನು ನಿಜಕ್ಕೂ ಹೋಗಬೇಕೆನ್ನುವುದಾದರೆ ಹೋಗುವ. ನಮ್ಮ ನಂಬನನ್ನೂ ಪುಟ್ಟನನ್ನೂ ಬರಲಿಕ್ಕೆ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ.'

'ಎಲ್ಲರೂ ಹೊರಟರೆ ಭೂತಗಳು ಹೊರಬೀಳಬಿದ್ದರೆ..'

'ಅದು ನಿಜ. ಆದರೆ ಇಬ್ಬರೇ ಹೋಗಲು ಧೈರ್ಯ ಸಾಕೇ?'

'ಧೈರ್ಯ..ನನಗೆ ಧೈರ್ಯ ಎಂದರೆ ನೀವು..'

'ಹೂಂ.. ನೋಡುವಾ.. ಈಗ ಬಿಸಿಲಾಯಿತು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಗುಡಾಣ ತುಂಬಾ ಪಾಯಸ ಕಾದಿರಬೇಕು.. ತಡವಾದೀತು.'

'ಇಲ್ಲ ಮಹಾರಾಯಾ. ಪಾಯಸ ಮಾಡಬಾರದು ಎಂದು 'ತಾಕತ್' ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ. ನಿನಗೆ ಆಗದ್ದನ್ನು ನಾನೇಕೆ ಮಾಡಿಸುತ್ತೇನೆ.'

‘ನನಗೆ ಪರಮಾನ್ನ ಆಗದು ಎಂದು ಯಾರು ಹೇಳಿದರು? ಕಡಿಮೆ ಮಾಡಿದರೆ ಆಗದು-ಅಷ್ಟೆ. ಒಂದು ಗುಡಾರಣಕ್ಕಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಮಾಡ ಬಾರದು— ಕೈಮರಿಗೆಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಬಡಿಸಬಾರದು.’

ಇಬ್ಬರೂ ನಗುತ್ತ ಮನೆಗೆ ಬಂದರು. ಬಿಸಿ ನೀರಿನ ಸ್ನಾನವಾ ಯಿತು. ಸ್ನಾನ ಮುಗಿಸಿ ಚಂದ್ರಯ್ಯನು ಕೆಂಪಗಾಗಿ ಹೊರಬಿದ್ದನು. ಬಿದ್ದವನೇ ‘ಯಾವಾಗ ಒಕ್ಕೊತ್ತೂರಿನ ಕಂಬಳ*?’ ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

ರಾಮಣ್ಣಯ್ಯನು ‘ಎನು ಕಂಬಳಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಕೇ? ಒಕ್ಕೊತ್ತೂ ರಿನದು ಯಾವಾಗಲೋ— ಬೇರೆ ಹತ್ತಿರವೆಲ್ಲಿಯೂ ಇಲ್ಲ..’

‘ಆಯೋ, ದೇವರೇ ಗತಿ. ಇಷ್ಟು ಬಿಸಿ ನೀರು ಮಿಂದು ಕಂಬಳದ ಹೋರಿಯಂತೆ ಕೆಂಪಗಾದದ್ದು ವ್ಯರ್ಥವಾಯಿತಲ್ಲ.’

ಸ್ನಾನವಾಗಿ ಊಟಕ್ಕೆ ಎಲ್ಲರೂ ಕುಳಿತರು. ಅಷ್ಟೊಂದು ಪೆಚ್ಚಿಗೆ ಪಲ್ಯ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಲ್ಲವಾದರೂ, ಹೆಂಗಸರು ತಾವು ತಿಳಿದ ಮಟ್ಟಿಗೆ ಮಾಡದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಹಲಸಿನ ಹಣ್ಣಿನ ಪಾಯಸವೂ ಇತ್ತು. ಸ್ನಾನಮಾಡುವಾಗ ಚಂದ್ರಯ್ಯನ ಮೂಗಿಗೆ ಅದರ ವಾಸನೆ ಬಡಿಯ ದಿರಲಿಲ್ಲ. ಊಟಕ್ಕೆ ಪಾಯಸ ಬಡಿಸಲು ಚಂದ್ರಯ್ಯನು ‘ಹೂಂ. ನೋಡಿ ‘ಪಾಯಸ’ ರು ಬಂದರಲ್ಲ’ ಎಂದನು. ರಾಮಣ್ಣಯ್ಯನಕ್ಕನು. ಊಟ ವಾಗಿ ಜನುಟಾಸದ ಮೇಲೆ ಎಲೆ ಅಡಿಕೆ ತಿನ್ನುವ ಸೇವೆ ನಡಿಯಿತು. ಚಂದ್ರಯ್ಯನೂ ಮೆಲುಕಾಡಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದನು. ಊಟಕ್ಕೆ ಕುಳಿತಾಗ ಚಂದ್ರಯ್ಯನು ಮನೆಯವರನ್ನೆಲ್ಲಾ ವಿಚಾರಿಸಿದನು. ಅಂದರೆ ದೂರದ ಸಂಬಂಧ ಎಂಬ ಅಭಿಮಾನದಿಂದ. ಇದು ನನ್ನ ಅಜ್ಜಿ, ಇದು ಅಕ್ಕ. ಇದು ಮನೆಯವಳೇ.. ಇದು ಆಜಿ ಮನೆ ರಾಧಕ್ಕನ ಮಗಳು. ಪಾಯಸ ಮಾಡಿದೆಯಲ್ಲಾ ಎಂದು ಕರೆದಿರಬೇಕು .. ಇದು ಅನ್ನುವಾಗ .. ಜಲಜಾಕ್ಷಿಯು ಆ ಕಡೆಯಿಂದ ಹಾದು ಹೋದಳು.

ಚಂದ್ರಯ್ಯ ‘ಇದ್ಯಾರು.. ಮಗಳೇ’ ಎಂದನು.

‘ಹೌದಪ್ಪ ಒಬ್ಬಳೇ.. ಗಂಡುಮಕ್ಕಳು ಇಲ್ಲ.’

* ಕೋಣಗಳನ್ನು ಓಡಿಸುವ ಸ್ವರ್ಥ

‘ಎಲ್ಲಿಗೆ ಕೊಟ್ಟೆದು?..’

ಚಂದ್ರಯ್ಯನ ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ರಾಮಣ್ಣಯ್ಯನ ಎದೆ ಕುಸಿದು ಬಿಟ್ಟಿತು. ತನ್ನ ಮಗಳಿಗೆ ಮದುವೆಯಾಗಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಕಲ್ಪನೆ ಚಂದ್ರಯ್ಯನಿಗೆ ಏಕೆ ಬಂದಿರಲಿಲ್ಲವೋ ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಯದು.

‘ಅವಳಿಗೆ, ಜಲಜಾಕ್ಷಿಗೆ ಮದುವೆ ಇನ್ನೂ ಇಲ್ಲ. ಆದೇ ಯೋಚನೆಯಲ್ಲಿದ್ದೇನೆ’ ಎಂದರು. ಚಂದ್ರಯ್ಯನು ಜಲಜಾಕ್ಷಿಯನ್ನು ಎಲ್ಲರನ್ನು ಕಾಣುವಂತೆ ಕಂಡನು. ಸುಮ್ಮನಾದನು. ‘ಅವಳಿಗೆ’ ಎಂದು ಆದಕ್ಕೆ ‘ಜಲಜಾಕ್ಷಿ’ ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಸೇರಿಸಿದರೆ ಹುಡುಗಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಂಡಾಳು ಎಂದು ರಾಮಣ್ಣಯ್ಯ ತಿಳಿದಿರಬೇಕು. ಆದರೂ ಆ ಬಗ್ಗೆ ರಣೆ ವ್ಯರ್ಥವಾಯಿತು.

ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಕಳೆಯಿತು. ರಾತ್ರಿ ಊಟವಾಯಿತು. ನಂಜಪ್ಪ, ಪುಟ್ಟ ಇಬ್ಬರೂ ಬಂದು ಕಾದಿದ್ದರು. ಚಂದ್ರಯ್ಯ ‘ಹೊರಡುವ’ ಎಂದನು. ಮನೆಯ ಹೆಂಗುಸರಿಗೆ ವನೂ ತಿಳಿಯದು. ರಾಮಣ್ಣಯ್ಯನ ವೆಂಡತಿ ಗಂಡನನ್ನು ಕರೆದು, ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ‘ಅಯ್ಯೋ ಈ ರಾತ್ರಿಯೇ ಊರಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕಂತೇನು?’ ಎಂದಳು... ‘ಊರಿಗಲ್ಲ.. ಇನ್ನೊಂದೆರಡು ಗಂಟೆಯಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತೇವೆ’ ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಎಲ್ಲರೂ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದು ಸೂಟಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದು ಹೊರಟರು. ಭರದಿಂದ ಸಾಗಿದರು. ಒಂದು ತಾಸಿನಲ್ಲಿ ಹಳ್ಳಿಯ ಅಡ್ಡತಡ್ಡದ ಕಾಲುಹಾದಿ ಸುತ್ತಿ ಗುಡ್ಡದ ಬುಡ ಬಂದಿತು. ನಿಜಕ್ಕೂ ಆಗ ಗುಡ್ಡದ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ನಾಲ್ವಾರು ಸೂಟಿಗಳು ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದವು.

ರಾಮಣ್ಣಯ್ಯನು ಹಿಗ್ಗಿನಿಂದ ‘ನಾನು ಅಂದದ್ದು ಸುಳ್ಳೇ.. ಸೂಟಿ ನೋಡಬಾರದೇ. ಇನ್ನು ಎರಡು ಗಳಿಗೆ ಕಾದು ಕುಳಿತರೆ ಘಂಟೆ ಧ್ವನಿಯೂ ಕೇಳಿಸೀತು.’

ನಂಜಪ್ಪ:- ಅಯ್ಯೋ ನಾನು ಎಷ್ಟೋ ಸಾರಿ ಘಂಟೆ ಸ್ವರ ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಸೂಟಿ ಕಂಡದ್ದು ಮಾತ್ರ ಇವತ್ತು.

ಚಂದ್ರ:- ಮೇಲೆ ಹೋಗಿದ್ದೀಯಾ ನೀನು.

‘ಮೇಲೆ..ನನಗೇನು ಕೆಲಸ!’

ಪುಟ್ಟ:- ಮೇಲೆ ಹೋದರೆ ಆಯಿತು.

ಚಂದ್ರ:- ಈಗ ಹೋಗುವ. ಮೇಲೆ ಹೋಗುವ ದಾರಿ ಇದೇ ಅಲ್ಲವೆ?

ನಂಜ ಪುಟ್ಟರಿಗೆ ಇವರು ಬಂದ ಉದ್ದೇಶ ತಿಳಿಯಿತು. ಅವರು ಬೇಡವೆಂದು ಬಲವಂತ ಮಾಡಿದರು. ಚಂದ್ರಯ್ಯನು—‘ನೀವಿಲ್ಲಿ ಕಾದು ಕುಳಿತಿರಿ. ಗಾಬರಿಯಾದರೆ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತೇವೆ’ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಹೊರಟನು. ರಾಮಣ್ಣಯ್ಯನಿಗೆ ಮೇಲೆ ಹೋಗುವ ಧೈರ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ಚಂದ್ರಯ್ಯನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸದೆ ಮಾರ್ಗವಿಲ್ಲ. ಹಾಗಾಗಿ ಹಿಂದೇನೇ ‘ರಾಮ ರಾಮ’ ಎಂದು ಹೊರಟರು. ಚಂದ್ರಯ್ಯನು ಗುಡ್ಡದ ಮೇಲಿನ ಸೂಟಿ ಬೆಳಕುಗಳ ಮೇಲೆ ಕಣ್ಣಿಟ್ಟು ಚಲಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಪೂತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಬೆಳಕು ಮಾಯವಾಯಿತು. ಇಬ್ಬರೂ ಬೆಟ್ಟದ ತುದಿಯನ್ನು ಎರಿದರು. ಒಂಟಿ ಅಲದ ಮರ ಸಮಾಸಿತು. ಅಲ್ಲಿಯ ತನಕ ಹೋಗುವುದು ಬೇಡವೆಂದು ರಾಮಣ್ಣಯ್ಯ ಹಟಹಿಡಿದರೂ ಚಂದ್ರಯ್ಯ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದ. ಎಸೂ ಆಗಲಿಲ್ಲ.

ಅರೆ ತಾಸಿನಲ್ಲಿ ಎನೋ ಘಂಟೆ ಧ್ವನಿಯಂತೆ ಕೇಳಿಸಿತು ನಿಜ. ರಾಮಣ್ಣಯ್ಯನ ಎದೆ ಬಡಿಯತೊಡಗಿತು. ಮೆಲ್ಲಗೆ ಚಂದ್ರಯ್ಯನ ತೋಳನ್ನು ತಬ್ಬಿ ‘ಚಂದ್ರಯ್ಯ, ಕೇಳುವುದಿಲ್ಲವೇ? ಕಿವಿಗೊಡು ಘಂಟೆ ಸ್ವರ. ಅದು ಗಣಗಳು ಬಾರಿಸುವುದು. ಭೂತ ಅಲ್ಲ. ಭೂತ ಬೇರೆ, ಗಣ ಬೇರೆ’ ಎಂದರು. ಚಂದ್ರಯ್ಯನಿಗೂ ಕೇಳಿಸಿತು. ಆದರೆ ಅಂಥ ಸ್ವರ ಹಲವು ಸಾರಿ ಅವನು ಕೇಳಿದ್ದನು. ಎಲ್ಲಿ ಎಂದು ನೆನಪುನಾಡಿಕೊಂಡರೆ ನಗು ಬಂದಿತು. —‘ಇದೇನೇ ನಿನ್ನ ಘಂಟೆ. ಇದೊಂದು ಜಾತಿಯ ಹುಳು. ತೀರ್ಥಕ್ಕೆ ಆಗುಂಬೆಗೆ ಹೋದರೆ ಕಾಡುತುಂಬ ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ಇದೇ ಹುಳು’ ಎಂದನು.

ರಾಮಣ್ಣಯ್ಯನು ನಂಬಲಿ, ನಂಬದಿರಲಿ—ಮಾತನಾಡಲಿಲ್ಲ. ಇನ್ನು ಮನೆ ಸೇರುವ ತನಕ ಮಾತನಾಡುವಂತೆಯೂ ಇಲ್ಲ.

ಚಂದ್ರಯ್ಯನು 'ತುಸು ಸಮಯ ಕಾದು ಕುಳಿತಿರೋಣ—ಆ ಮೇಲೆ ಮರಳಿದರಾಯಿತು....' ಎಂದನು. ರಾಮಣ್ಣಯ್ಯ ಬಮ್ಮೆಗೆ 'ಓ ಅಲ್ಲಿ ಕೆಳಗೆ ಬಯಲಲ್ಲಿ' ಎಂದನು. ನಿಜ, ಕೆಳಗಿನ ಬಯಲಲ್ಲಿ ಐದಾರು ಬೆಳಕುಗಳು ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದುವು. ಚಂದ್ರಯ್ಯನು ನೋಡಲು ಕಂಡ ದೀವಿಗೆಗಳನ್ನು ಎಣಿಸಿದನು. 'ಆರು'—ಈಗಲೂ ಆರು. ಎದ್ದುನಿಂತು ಇವನ್ನು ಎಣಿಸಿದನು. 'ಆರು' ಬಳಿಕ ರಾಮಣ್ಣಯ್ಯನನ್ನು ಕುರಿತು 'ಕೆಳಗೆ ಅಲ್ಲಿ ಮನೆಗಳಿಲ್ಲವೇ?' ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು.

'ಉಂಟು, ಆದರೂ ದರಿದ್ರ ಬಯಲಷ್ಟು. ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ವಂದಿಲ್ಲ ರಾತ್ರಿಯೆಂದಿಲ್ಲ. ಭೂತಗಳು ಯಾವಾಗಲೂ ಇವೆಯಂತೆ' ಎಂದನು.

ಚಂದ್ರಯ್ಯನು ಈ ಬೆಳಕು ಘಂಟೆಯ ಧ್ವನಿಗಳಿಂದ ತೃಪ್ತಿಹೊಂದಲಾರದೆ ಪೋದನು. ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಮರಳಿದರು. ಗುಡ್ಡವನ್ನು ಇಳಿದರು. ನಂಜಪುಟ್ಟರು—ಕುಳಿತಲ್ಲೇ ನಿಡ್ಡಿತೂಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರು ನೆಲದಲ್ಲಿ ಇಳಿಸಿದ್ದ ಸೂಜಿ ಉರಿಮು ಮುಗಿದುಹೋಗಿತ್ತು. ಅವರನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸಿ ಎಲ್ಲರೂ ಮನೆಗೆ ಹಿಂದೆರಳಿದರು.

ಮರುದಿವಸ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಚಂದ್ರಯ್ಯನು ಸ್ಯಾಕಲಿಗೆ ಕೈಪಾಕಿ ದೊಡನೇ ರಾಮಣ್ಣಯ್ಯನು 'ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಊಟಮಾಡಿ....' ಎಂದು ಬಲವಂತಪಡಿಸಿದನು. ಚಂದ್ರಯ್ಯನಿಗೆ ಭೂತ ಕಾಣಲು ಸಿಗಲಿಲ್ಲ, ಎಂದು ಆಸಮಾಧಾನ. ಮನಸ್ಸು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೋ ಚಲಿಸುತ್ತಿತ್ತು. 'ಈಶ್ವರಭಟ್ಟರ ಬೆಳ್ಳೆಕ್ಕುನೂ ಹೀಗೆ ಇರಬೇಕು....' ಎಂದುಕೊಂಡನು. ಈ ಅಸ್ವಸ್ಥ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿಯೇ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ತನಕ ಅಲ್ಲಿ ಇರಲು ಬಡಂಬಟ್ಟನು.

ಊಟ ಮುಗಿದು ಮನೆಯವರನ್ನು ಬೀಳ್ಕೊಡುವಾಗ, ಮನೆಯ ಅಡ್ಡಿಯನ್ನು ಕಾಣಲು ಹೋದನು. ಆವಳು 'ಚಂದ್ರ, ನಿನಗೆ ನೆನಪಿಲ್ಲ ಮಗು. ನಿನ್ನ ಅಪ್ಪನನ್ನು, ತಾಯಿಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದು ವರ್ಷ ತೊಡೆಯ ಮೇಲಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಆಡಿಸಿವೆ.... ನೀನಾಗ ಎಲ್ಲಿದ್ದಿ..... ಈ ಮುದುಕಿ ನೆನಪಿರಲಿ.....ಎಂಬತ್ತೊತ್ತೊ ತೊಂಭತ್ತೊತ್ತೊ ಆಯಿತು.

ಸಾಯುವ ಮುದುಕಿಯದು ಒಂದು ಮಾತು ನಡೆಯಿಸು. ರಾಜುಣ್ಣನೂ ಹೇಳಿರಬಹುದು....'

ಚಂದ್ರಯ್ಯನು 'ಎನು' ಎಂದು ಕೇಳಲು ಆಕೆ 'ಜಲಜಾಕ್ಷಿ. ವಾಪ—ಮದುವೆ ಆಗಿಲ್ಲ' ಎಂದಳು. ಚಂದ್ರಯ್ಯನು ಊರಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದನು.

೮

ಗುರುವಾರ ಬರಲು

ನಾಳಿನ ಗುರುವಾರ ಬಂದಿತು. ಆ ದಿನ ಜಾನಕಿಯು ಉಪವಾಸ ಆಚರಿಸಿದಳು. ನಡುರಾತ್ರಿಗೆ ಮನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಬೀಳಬೇಕು. ಧೈರ್ಯಕ್ಕೆ ಸೀತಕ್ಕು ಇದ್ದಾಳೆ. ಸೀತಕ್ಕನಿಗೆ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಯಾವುದೊಂದು ಅಂಜಿಕೆಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಭೂತ-ಪ್ರೇತಗಳು ಅವಳನ್ನು ಎನು ಮಾಡಿಯಾವು? ಇತ್ತ ಕೋರ್ಟು ಬೆನ್ನುಹತ್ತಿಹೋದ ತಿಮ್ಮಪ್ಪಯ್ಯನು ಆ ದಿನ ಮನೆಗೆ ಬರುವಂತಿಲ್ಲ. ಮೂರು ದಿವಸಗಳಿಗೆ ನೋಟೀಸು ಕೊಟ್ಟೀ ಹೋಗಿದ್ದರು.

ರಾತ್ರಿ ಜಾನಕಿ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಊಟವಾಡಿಸಿ, ಮನೆಯ ಒಳ ಪಡಸಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿಸಿ, ಅಗಳಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಹೊರಗೆ ಬಂದಳು. ಸೀತಕ್ಕ ಅವಳಿಗಾಗಿ ಕಾದಿದ್ದಳು. 'ಹೂಂ, ಹೋಗುವ' ಎಂದು ಇಬ್ಬರೂ ಸರಸಮ್ಮನ ಗುಡಿಗೆ ಹೊರಟರು. ಅದು ಅವರ ಮನೆಯಿಂದ ಬಲು ದೂರದ ಸ್ಥಳವೇನಲ್ಲ. ಸರಿ-ಅರ್ಧತಾಸಿನ ನವಿಗಿಯಲ್ಲಿ ವಾಸ್ತು ಗುಡಿಯಿರುವ ಬಯಲು ಬಂದಿತು.

ಸೀತಕ್ಕ ಜಾನಕಿಯನ್ನು ಕುರಿತು 'ಮೆಲ್ಲಗೆ. ಹರೆಯುವುದೇನಾ ದರೂ ಇದ್ದೀತು. ಕೋಲನ್ನು ನೆಲಕ್ಕೆ ಬಡಿಯುತ್ತ ಹೋಗು. ನಾನು

ಇಲ್ಲಿ ಕಾದಿರುತ್ತೇನೆ. ಕರ್ಪುರ ಬೆಂಕಿಪೆಟ್ಟಿಗೆ ಎಲ್ಲವು ಇದೆಯಷ್ಟೆ? ಗದ್ದೆ ಅಂಚಿನ ಮೇಲೆ ಮೆಲ್ಲಗೆ ಕಾಲಿರಿಸು.....ಈಗ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಣ್ಣು ಶುಭ್ರವಾಗಲಿಲ್ಲವೇ? ಆಚೀಚೆಗೆಲ್ಲ ಕಾಣಿಸುವುದಿಲ್ಲವೇ?' ಎಂದು ಎಚ್ಚರಿಸಿದಳು.

ಜಾನಕಿ, 'ಆಗಲಿ. ನೀನಿಲ್ಲೇ ಇರು....ಈಗ ಬರುತ್ತೇನೆ.. ಅಮ್ಮನವರು ನನ್ನೊಂದು ಮಾತನ್ನು ನಡೆಯಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದರೆ' ಎಂದಂದು-ಕೊಂಡು ಮುಂದವರಿದಳು. ಸರಸಮ್ಮನಿಗೆ ಕನಿಕರವಿಲ್ಲವೇ. ಅವಳು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ನೀತಮ್ಮನವರಲ್ಲವೇ? ನಂಬಿದವರಿಗೆ ಎಂದೂ ಮೋಸವಿಲ್ಲ.'- ಎಂದು ನೀತಮ್ಮನ ಅಭಯವಿತ್ತಳು. ನಂಬುಗೆಯಲ್ಲಿ ಜಾನಕಿ ಎಂದರೆ ಹಿಮಾಚಲ. ಯಾವುದನ್ನು ನಂಬಿದರೂ ಅರ್ಥಮರ್ಥ ನಂಬುವವಳೇ ಅಲ್ಲ.

ವಾಪ—ಮೆಲ್ಲ ಡೆಯಿಂದ ಬನಕ್ಕೆ ಸಾಗಿದಳು. ಅವಳ ಮನಸ್ಸೆಲ್ಲ ಸರಸಮ್ಮನ ಕಡೆಗೇನೆ ಇತ್ತು. ಅವಳೇನು ಗುಡಿಗೆ ಹೊಸಬಳಲ್ಲ. ಪ್ರತಿ ಶುಕ್ರವಾರ ಸಂಜೆ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿ ದೀಪ ಹಚ್ಚಿ ಬರುವವಳು. ಎಷ್ಟೋ ಬಾರಿ, ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಮುಸ್ಸಂಜೆಯಾಗಿ ಮನೆಗೆ ಬರುವಾಗ ಕತ್ತಲಾದುದೂ ಉಂಟು. ಆದುದರಿಂದ ಅವಳು ಹಾದಿದುಲ್ಲಿ ಎಡವಿ ಬೀಳುವ ಭೀತಿಯೇನಿಲ್ಲ. ಗುಡಿಯ ಒಳಗೂ ತಮ್ಮ ಮನೆಯ ದೇವರು ಕೋಣೆಯಷ್ಟೇ ಪರಿಚಿತವಾದುದು. ಆದರೆ 'ಹರೆಯುವುದು ಏನಾದರೂ ಇದ್ದರೆ' ಎಂಬ ಅಂಜಿಕೆ. ಅದಕ್ಕೂ ಪರಿಹಾರವಿದೆ. 'ಸತ್ತರೆ ಎಲ್ಲಾ ಮುಗಿಯಿತಲ್ಲ' ಎಂಬ ಮನೋಭಾವವಿದ್ದವಳಿಗೆ ಅದೊಂದು ಅಂಜಿಕೆಯ ವಿಷಯವಲ್ಲ.

ಯೋಚನೆ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಗುಡಿ ಬಂದಿತು. ಗುಡಿಯ ಬಾಗಿಲು ಮುಚ್ಚುವುದೆಂದೇ ಇಲ್ಲ. ಜಾನಕಿ ಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಡುವಾಗ ದೀಪ ನೊಂದಿ ಬತ್ತಿಯ ಕೆಂಡವೂ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ಆಕೆ ತಾನು ತಂದ ಕರ್ಪುರ ವನ್ನು ಉರಿಸಿದಳು. ಆ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಮಾಸ್ತಿಯ ಕೈಯು ಎಚಿತ್ರ ಸೊಗಸಿ ಸಿಂದ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಜಾನಕಿ ಅದಕ್ಕೆದುರಾಗಿ ಕುಳಿತು 'ಅಮ್ಮ ನನ್ನ

ಸಂಸಾರವನ್ನು ಹಾಲುನ್ನು ಆಗದಂತೆ ರಕ್ಷಿಸು ತಾಯಿ ' ಎಂದು ಬೇಡಿ ಉದ್ದಂಡ ಸಮಸ್ಕರಿಸಿದಳು, ಪೂಜೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಹೊರಕ್ಕೆ ಬಂದಳು. ಅಲ್ಲೇ ಎಡಮಗ್ಗುಲಿಗೆ ತೀರ್ಥವಿದೆ. ತೀರ್ಥವೆಂದರೆನು !-ಚಿಕ್ಕಕೆರೆ. ಹೆಚ್ಚಿನ ನೀರಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿ ತಾನು ತಂದ ತೆಂಗಿನಕಾಯನ್ನು, ಬಗ್ಗಿ ನೀರಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟಳು.

ಬಳಿಕ ತಾನು ಬಂದ ಕೆಲಸವಾಯಿತೆಂದು ಸರಸರನೆ ನಡೆದು ಸೀತಕ್ಕ ಕಾದುಸಿಂತಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಳು. ಬರುವಾಗ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಯಾರದೋ ಕಾಲಸಪ್ಪಳದಂತೆ ಕೇಳಿಸಿತು. ಬಂದವಳೇ ' ಸೀತಕ್ಕ-ಇಲ್ಲಿ ಯಾರಾದರೂ ಸುಳಿದಾಡಿದಂತೆ ಕಂಡಿತೇ? ಏನೋ ಸದ್ವಾಯಿತ್ವ. ಯಾರಾದರೂ ನನ್ನನ್ನು ಕಂಡರು-ಅನ್ನುತ್ತೀಯಾ? ' ಎಂದು ವಿಚಾರಿಸಿದಳು.

ಸೀತಕ್ಕನಿಗೂ ದೂರದಲ್ಲಿ ಏನೋ ಸಪ್ಪಳವಾದಂತೆ ಕೇಳಿಸಿತ್ತು. ' ಇಲ್ಲಿ, ಹೆಗ್ಗಣ, ಮೊಲ ಮತ್ತೊಂದು ತಿರುಗಾಡುವ ಜಾಗವಲ್ಲವೇ? ಸದ್ವಾಗದೆ ಇರುತ್ತದೆಯೇ. ಅಂತು ನನ್ನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಮನುಷ್ಯರಾರೂ ಬೀಳಲಿಲ್ಲ. ನಿನಗೆ ಯಾರಾದರೂ ಕಾಣಿಸಿಕ್ಕಿದರೇ? '

' ಹೂಂ-ಯಾರೂ ಕಾಣಿಸಲಿಲ್ಲವು. ಆದರೆ ಸದ್ವು ಕೇಳಿ ಸಂಶಯ ವಾಯಿತು '

' ಹೇಗೂ, ನಾಳೆ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ತೀರ್ಥವನ್ನು ನೋಡಲು ಬರುತ್ತೇನೆ, ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ ಕಾಣಿಸದಿದ್ದರಾಯಿತು. ಹಾಗೆ ನೀನು ಕಾಯಿ ಎಸೆಯುವುದನ್ನು ಯಾರಾದರೂ ಅಡಗಿ ಕುಳಿತು ಕಂಡಿದ್ದರೆ ಅದು ಅಲ್ಲೇ ಕಾಣಿಸಬೇಕು. ಯಾರು ಆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಹಾಗೇನಾದರೂ ಕಂಡರೆ ಮುಂದಿನ ಗುರುವಾರ ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಬರುವುದಾಯಿತು. '

ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಮುಂಚಿನ ವೇಗದಿಂದ ತಂತಮ್ಮ ಮನೆಗಳನ್ನು ಸೇರಿದರು. ಜಾನಕಿಗೆ ಆ ರಾತ್ರಿ ಸುಖಸ್ವಪ್ನಗಳ ಸಂತೆ. ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಸರಸಮ್ಮನು ಬಂದು ಅವಳನ್ನು ಹರಸಿದ ಹಾಗೆಯೇ ಕಂಡಿತು.

ಇತ್ತ ಸರಸಮ್ಮನ ಗುಡಿಯ ಬಳಿ ಯಾರದೋ ಕಾಲಸಪ್ಪಳ ಕೇಳಿಸಿದ್ದು ನಿಜ. ಇವರಂತೆ ಬೇರೆ ಯಾರೋ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಆಗಷ್ಟೆ

ಹಿಂದಿರುಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಇನ್ನೊಂದು ಪಾಪದ ಜೀವಿ-ಆದೇ ಊರಿನ ತರುಣ ನೊಬ್ಬನು. ಮೂಡಂಬೈಲಿನ ವೆಂಕಟರಮಣಯ್ಯನ ಹಿರೇ ಹುಡುಗ ಹಿರಣ್ಯ. ಹಿರಣ್ಯ ನಿಜಕ್ಕೂ ಹಿರಣ್ಯ. ಆದರೆ ಅವನ ಅಂಕೆಯಿಂದ ಮಗನಿಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಾಯಿತೆರೆಯುವ ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲ. ಅವನಿಗೆ ಮದುವೆಯಾದ ಎರಡನೇ ವರ್ಷವದು. ಮನೆತುಂಬಿಸಲು ಬಂದ ಅವನ ಹೆಂಡತಿಯು ಒಮ್ಮೆ ತವರುಮನೆಗೆ ತೆರಳಿದವಳು ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬರಲಿಲ್ಲ. ತವರುಮನೆ ಮೂಡಂಬೈಲಿನಿಂದ ಬರಿಯ ಎರಡು ಹರದಾರಿ ದೂರ ವಿದ್ವರೂ ಆಕೆ ಹಿಂದಿರುಗಿದವಳಲ್ಲ.

ಹಿರಣ್ಯನ ಹೆಂಡತಿ ಹೆಸರು ಭಾಗೀರಥಿ. ಭಾಗೀರಥಿ ಒಳ್ಳೆ ರೂಪವತಿ. ಅವಳು ಹಿರಣ್ಯನ ಮಡದಿಯಾಗಿ ಬಂದು ಬರಿಯ ಹದಿನೈದು ದಿನಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಮಾವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕಳೆದಿದ್ದಳು. ಹಿರಣ್ಯನಿಗೆ ಹೊಸ ಹೆಂಡತಿ ಯೊಡನೆ ಸ್ನೇಹ ಬೆಳೆಯಿಸುವ ಆತುರ ಬಹಳವಾಗಿತ್ತು. ಭಾಗೀರಥಿಯು ಲಜ್ಜಾಶೀಲೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಈ ನವದಂಪತಿಗಳು- 'ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಮೂರು ಗಳಿಗೆಯಲ್ಲೇ ಹಾಗೆ ಪರಸ್ಪರ ಹರಟುವುದು ವೆಂಕಟರಮಣಯ್ಯನ ಲೌಕಿಕ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಸರಿಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಒಂದು ದಿನ ಹಿರಣ್ಯಭಾಗೀರಥಿಯರು ಹಿತ್ತಲಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಪ್ರಣಯಪ್ರಸ್ತಾಪಕ್ಕೆ ಬಾಯಿತೆರೆಯುವಾಗಲೇ ಯಜ ಮಾನರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದರು. ಆಗ ವೆಂಕಟರಮಣಯ್ಯ ನೋಡಿಯೂ ನೋಡದ ಹಾಗೆ ಅಲ್ಲಿಂದೆದ್ದು ಬಂದರು. ಬಂದವರು ಹೆಂಡತಿಯೊಡನೆ 'ನಿನ್ನ ಮಗನಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಹೇಳು. ಹೆಂಡತಿ ಮನೆಗೆ ಬಂದಳು ಎಂದು ನಾಯಿಯ ಹಿಂದಿನ ಬಾಲವಾಗುವುದಲ್ಲ. ಯಾವುದು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿರ ಬೇಕೋ ಅದು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಇದ್ದರೇನೆ ಚಂದ. ಕಾಲಿಸದ್ದು ಕಾಲಿಗೇ. . ತಲೆಗಲ್ಲ ಎಂದರು. ಅವಳಿಗೂ ಈ ಮಾತುಗಳ ಅರ್ಥ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಮಗನು ಅಡುಗೆ ಮನೆಗೆ ಬಂದಾಗ 'ನಿನ್ನ ತಂದೆ ಹಾಗೇಕೆ ಹೇಳಿದರು, ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು. ಹಿರಣ್ಯನು ಸತ್ಯವನ್ನು ಸುರಿದನು.' ಬೇಡ ಮಗು, ಅವರಿಗೆ ಅದನ್ನೆಲ್ಲಾ ನೋಡಿದರಾಗದು. ನಾಳೆ ಅವಳು ದೊಡ್ಡ ವಳಾದ ಮೇಲೆ ಮಾತನಾಡಿಸಬಹುದಲ್ಲ, ಈಗಲೇ ಏನು ಅವಸರ. ಅಲ್ಲದೆ ಈಗಲೇ

ಸಲಿಗೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಿದರೆ- 'ನೆನೆಕೊಟ್ಟ ನಾಯಿ ನೊಸಲು ನಕ್ಕೀತು'-
ಎಂಬಂತಾದರೆ ಕಷ್ಟ. ಅದಕ್ಕೇನೆ ಅವರಿಂದದ್ದು ಕಾಲಿಗಿರುವುದು
ಕಾಲಿಗೇ ಇರಬೇಕು.

ಹಿರಣ್ಯನಿಗೆ ಲಜ್ಜೆಯಾಯಿತು; ಸಿಟ್ಟುಬಂದಿತು. ಭಾಗೀರಥಿಯಂಥ
ಕನ್ಯೆ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದು ತನ್ನ ಭಾಗ್ಯ. ಅಂಥವಳು ಮನೆಗೆ ಒಂದರೆ ಗಂಡನಾದವನು
ಮಾತನಾಡಿಸದೆ ಮೂಕನಾಗಿರಬೇಕೇ? ರಾತ್ರಿ ಅವಳು ಮಲಗುವ
ಕಡೆಯೂ ಬೇರೆ; ಆಗಂತು ಮಾತಿಲ್ಲ. ಹಗಲು ಮಾತನಾಡಿಸುವುದು
ತಪ್ಪೇ? ಅಲ್ಲದೆ ಮದುವೆಯಾದವಳನ್ನು 'ತಲಿಗೆ...ಕಾಲಿಗೆ' ಎಂದ
ರಲ್ಲ-ಇಂಥ ಎಲ್ಲ ವಿಚಾರತರಂಗಗಳು ಅವನಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾದುವು.

ದುರ್ದೈವಕ್ಕೊಬಂತೆ ಅಡುಗೆ ವಸೆಯಲ್ಲಿ ಆತ್ತಿವಾವಂದಿರಿಗೆ
ನಡೆದ ಸಂಭಾಷಣೆ, ತಾಯಿಮಗಸಿಗಾರ ಮೂತುಗಳು ಭಾಗೀರಥಿಯ
ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದವು. ಇದು ಅವಳ ಅಭಿಮಾನಶೀಲ ಬುದ್ಧಿಗೆ ಬರೆ ಎಳೆದಂತಾ
ಯಿತು. ಇಷ್ಟು ನಡೆದುದು ಮನೆತುಂಬಿಸಿದ ಎರಡನೆಯ ಇಲ್ಲವೆ ಮೂರ
ನೆಯ ದಿನವಿರಬೇಕು. ಅನಂತರ ಅವಳು ಗಂಡನನ್ನೆ ಕಣ್ಣೆತ್ತಿ
ನೋಡಲಿಲ್ಲ.

ಹಿರಣ್ಯನು ಹಲವು ಸಾರಿ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಕಾಣುವ ಆಸೆಯಿಂದ
ಅವಳ ಮುಂದೆಯೇ ಹಾದು ಹೋದನು. ನಾಲಕ್ಕಾರು ದಿನ ಶಾಸ್ತ್ರೋ
ಕ್ತವಾಗಿ ಎಂಬಂತೆ ಅವರು ಜತೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಊಟವನ್ನು ಮಾಡಿದರು.
ಆಗ ಒಂದೆರಡು ಬಾರಿ ಒಳದನಿಯಲ್ಲಿ 'ಭಾಗೀ, ಸಿಟ್ಟೇ' ಎಂದು ಕೇಳಿ
ದನು. ಆಗಲೂ ಭಾಗಿಯೂ ಉತ್ತರವನ್ನು ಕೊಡಲಿಲ್ಲ.

ಅವಳನ್ನು ತವರುಮನೆಗೆ ಕರೆಯಬಂದರು. ಭಾಗಿಯು ಎಲ್ಲರನ್ನು
ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಗಂಡನಿದ್ದಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಳು. ಕತ್ತಿತ್ತಿ ನೋಡಲಿಲ್ಲ. ಹಿರಣ್ಯನು
ಮೆಲುಧನಿಯಿಂದ 'ಹೋಗಿ ಬರುತ್ತೀಯಾ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.
ಅವಳು 'ಹೂಂ-ಹೋಗುತ್ತೇನೆ. ಆದರೆ ಕಾಲಿನದಾಗಿ ಬರುವುದಿಲ್ಲ'-
ಎಂದಳು. ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಮಾತುಗಳು ಅವಳ ಕಿವಿಗೂ ಬಿದ್ದಿತ್ತೆಂದು

ಅವನು ಊಹಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವಳ ಮೌನಕ್ಕೆ ಆ ಮಾತುಗಳು ಕಾರಣವೆಂದು ಆಗಷ್ಟೆ ತಿಳಿಯಿತು.

ಅನಂತರ ಸೊಸೆಯು ಮನೆಗೆ ಬರಲು ವೆಂಕಟರಮಣಯ್ಯನ ಅಭಿಮಾನವೇ ಅಡ್ಡವಾಯಿತು. 'ಬೇಕಾದರೆ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಕಳುಹಿಸು. ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಹಿರಣ್ಯನಿಗೆ ಸಾವಿರಜನರು ಹೆಣ್ಣುಕೊಟ್ಟಾರು' ಎಂದರು. ಹಿರಣ್ಯನು ತಾನಾಗಿ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಕರೆಯ ಹೋಗುವ ಸಾಹಸಿಯಲ್ಲ. ಈ ಎರಡುವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಒಂದು ದಿವಸ ಅವನ ಸ್ಮೃತಿಯಿಂದ 'ಭಾಗೀರಥಿ'ಯು ಮರವೆಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ತಂದೆಯು ಅವರ ಕುಲಕ್ಕೆ ಭೈರವಸ್ವರೂಪನು. ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರಕ್ಕೆ ವಿೂರಿದ ಮೂರ್ತಿ ಯಾಗಿದ್ದನು.

ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಭಾಗೀರಥಿಯ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಉಗ್ರಚಿಂತೆಯುಂಟಾಗಿದೆ. ಅವಳು ಸಲ್ಲದ ಶೀಲವನ್ನು ಕೈಕೊಂಡಳೆಂಬ ವಾರ್ತೆ ಊರೆಲ್ಲ ಹಬ್ಬಿತು. ಅವನ ಕಿವಿಗೂ ಬಿದ್ದಿತು. 'ತಾನು ಗಂಡನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಲಜ್ಜೆಯಿಲ್ಲದೆ ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ'ಂಬ ಸುದ್ದಿಯೂ ಬಂದಿತು. ಇತ್ತ ವೆಂಕಟರಮಣಯ್ಯನು ಮಗನಿಗೆ ಬೇರೆ ಲಗ್ನದ ಸನ್ನಾಹದಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ. ಹಿರಣ್ಯನ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ 'ನಾನು ಹೋದರೆ ಭಾಗೀರಥಿ ಹೇಗಿದ್ದರೂ ಅವಳನ್ನು ಕರತಂದೇನು' ಎಂಬ ಧೈರ್ಯವಿತ್ತು. ಅದೇ ಧೈರ್ಯದಿಂದ ಕೊನೆಯ ಒಂದು ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ತಾಯಿಗೂ ತಿಳಿಸದೆ ತನ್ನೊಬ್ಬ ಮಿತ್ರನ ಮೂಲಕ ಭಾಗೀರಥಿಯ ಬಳಿಗೆ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಕುಹಿಸಿದನು; 'ಭಾಗೀ, ನಾವಿಬ್ಬರೂ ಕೂಡಿ ಬೇರೆ ಮನೆ ಮಾಡಿರುವ; ಬರುತ್ತೀಯಾ' ಎಂದು. ಊಹೆಗೆ ವಿೂರಿದ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರ ಬಂದಿತು 'ಕಾಲಿನದನ್ನು ಸೀವಾಗಲೇ ದೂರವಿರಿಸಿದಿರಿ. ಇನ್ನು ಅದು ನಿಮ್ಮಿಂದ ದೂರವೇ ಸರಿ.' ಈ ಮಾತಿಗೂ ಊರವರು ಹೊರಸಿದ ಆಪವಾದಕ್ಕೂ ಸರಿಗೊಂಡಿತು. 'ನನ್ನ ಭಾಗೀರಥಿ ಬೇರೆಯವರ ಮೋಹಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದಳೇ' ಎಂಬ ಶಂಕೆ ಅವನಲ್ಲಿ ಉಂಟಾಯಿತು.

ಹಿರಣ್ಯನು ಅವಳ ಚಿಂತೆಯನ್ನು ಮರೆಯುವ ನಿರ್ಧಾರ ಮಾಡಿ ದಷ್ಟಕ್ಕೂ ಆದು ಆಳವಾಗಿ ಬೇರೂರ ತೋಡಗಿತು. 'ಸಾಯಲಿ, ಬದುಕಲಿ-ಭಾಗೀರಥಿಯೇ ಬೇಕು' ಎಂಬ ಹಂಬಲ ಬಲವತ್ತರ ವಾಯಿತು. ಅದೇ ಭ್ರಾಂತಿಯಿಂದ ಅವನು ದೂರದ ಭಾಗಿಯನ್ನು ಒಲಿಸ ಲೋಸುಗ ಸರಸಮ್ಮನ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಬಂದುದು. ಜಾನಕಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಹೋಗುವ ತುಸು ಮೊದಲು, ಸರಸಮ್ಮನ ಆದರ್ಶಪತಿ ನೀಲಾಚಲಯ್ಯ ನನ್ನು ಮರೆಹೊಕ್ಕು, ಗುಡಿಮುಂದಿನ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ ಯನ್ನು ಹಾಕಿ ಹೊರಟಿದ್ದನು. ಅಷ್ಟು ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಿ, ತಾನೇ ಒಂದು ದಿನ ಭಾಗೀರಥಿಯ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವನೆಂದೂ, ಅವಳು ಬರಲೊಲ್ಲೆನೆಂದರೆ ತಿರುಗಿ ಮನೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗುವುದಿಲ್ಲೆಂದೂ ನಿರ್ಣಯಿಸಿದ್ದನು.

ಜಾನಕಿಯು ಗುಡಿಯಿಂದ ಮರಳಿದ ಆ ರಾತ್ರಿ ಸುಖದಿಂದ ಮಲಗಿ ನಿದ್ರೆಹೋದರೆ ಹಿರಣ್ಯನು ಮಾತ್ರ ತೀರ ಭೀಕರ ಕನಸುಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತು ಹಾಸುಗೆಯಲ್ಲಿ ಉರುಳಾಡುತ್ತಿದ್ದನು, 'ತಂದೆ ನನಗೆ ಬೇರೆಯೇ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ನಿರ್ಣಯಿಸಿರಬೇಕು. ತಾನಿನ್ನು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಲಾರೆ. ಆದರೆ ಹೊರಡುವ ಮೊದಲು ತಾಯಿಗೆ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸಬೇಡವೇ. ಎಂಬೆಲ್ಲ ಚಿಂತೆಗಳು ಕಾಡುತ್ತಿದ್ದುವು. ತಾಯಿಗೆ ತಿಳಿಸದೆ ಮನಸ್ಸು ಕೇಳದು. ತಿಳಿಸಿದರೆ ಅವಳು ತಡೆಯದಿದ್ದಾಳೆಯೇ ಎಂಬ ಭೀತಿ. ಆಗ ಎಲ್ಲವೂ ಬಹಿರಂಗವಾಗಿ ತಂದೆಯ ಕೋಪಕ್ಕೆ ಬಲಿಯಾದರೆ.. ?

ಬೆಳ್ಳಮ್ಮನ ಭೇಟಿ

ಬೆಳಗಿನ ಬಿಸಿಲು ವೆಂಕಟರಮಣಯ್ಯನ ಮನೆಯ ಮುಂದಿನ ಸುಗ್ಗಿ ಗದ್ದೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಣಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ತಂಗಾಳಿ ಹಸುರು ಭತ್ತದ ಸಸಿಗಳನ್ನು ಹಾವಾಡಿಗನಂತೆ ತಲೆದೂಗಿಸುತ್ತಿತ್ತು; ಮಂಜಿಸಿಂದ ತೊಯ್ದ ಆಂಗಣದ ಮುಂದಿನ ತೆಂಗಿನಮರದ ಸೋಗೆಗಳನ್ನು ಹೊಳಪಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಮನೆಯ ಯಜಮಾನವೆಂಕಟರಮಣಯ್ಯನು ಒಂದು ಕಿರುಪಂಚೆಯುಟ್ಟು ಸೃಷ್ಟಿಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಮೆಲ್ಲುವವರಂತೆ ಮೂಡನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ಮನೆಯ ಮುಂಭಾಗದ ಚಾವಡಿಯ ಕಂಭಕ್ಕೆ ಬರಗಿ ಎಲೆ ಅಡಿಕೆ ಮೆದ್ದು, ಹೊಗೆಸೊಪ್ಪಿಗೆ ಸುಣ್ಣವನ್ನು ತೀಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಎನೋ ಕೆಲಸದ ನೆನವಾಗಿ 'ಹಿರಣ್ಯಾ ಎಂದು ಮಗನನ್ನು ಕೂಗಿದರು. ಒಳಗಿನಿಂದ ಅವರ ಕೆಂಡತಿ—'ಎಳೆಲ್ಲವೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ' ಎಂದಳು. ವೆಂಕಟರಮಣಯ್ಯನಿಗೆ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. 'ಎನು! ಬೆಳಗಾಗಿ ಜಾವವಾಯಿತು. ಇನ್ನೂ ಮಲಗಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆಯೇ? ದಿನಕ್ಕೆ ಒಂದೊಂದನ್ನೇ ಕಲಿಯುತ್ತಾ ಬರಲಿ'—ಎಂದರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅವರ ಗಮನವು ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಅತಿಥಿಗಳೇವರ ಕಡೆಗೆ ಹರಿಯಿತು. ಈ ಅವೂರ್ವದವರನ್ನು ಕಂಡು ಅವರಿಗೂ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು.

ಬಂದವರಿಬ್ಬರೂ ಹೆಂಗಸರೇ. ಒಬ್ಬಳು ನಾಲ್ವತ್ತು ವಯಸ್ಸಿನ ವೃದ್ಧೆ; ತಲೆಕೂದಲು ನೆರೆದಿದೆ; ಕುಳ್ಳ ಶರೀರ. ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ರೂಪವು ಆ ಕಾಯದಲ್ಲಿ ತುಂಬಿ ನೆಲಸಿದ್ದಿರಬೇಕು. ಮೈಬಣ್ಣ 'ನಿಂಬೆ' ಯಾಗಿರಬೇಕು. ಈಗ ಒಣ ನಿಂಬೆಯ ತೊಗಟೆಯ ಬಣ್ಣ ಅದಕ್ಕೆ ಬಂದಿದೆ. ತುಟಿಗಳೆರಡು ಚಳಿಯಿಂದೆಂಬಂತೆ ಬಿರುಕುಗೊಂಡಿವೆ. ಗದ್ದೆ ಬೇಸಾಯಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಉಡುಗಿಯಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಅವಳ ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಾಗಿ ಬುಗುಡಿ ಸರಪಳಿಗಳೆಲ್ಲಾ ತೂಗುತ್ತಿದ್ದವು. ಅರೆಕ್ಕೆ ರವಕೆ—ಮೋಣಕಾಲಿನ ತನಕ ಒಂದು ಹಳೆಯ ಮೊಳಕಾಲ್ಮುರು ಸೀರೆ.

ಜತೆಯಲ್ಲಿದ್ದವಳು ಜವ್ವನೆ. ಹದಿನೆಂಟು ವಯಸ್ಸಿರಬೇಕು. ಹಳ್ಳಿಯ ಮರ್ಚಿಗೆ ವಾರಿದ ಉಡುಗೆಯಾಗಿ ಕಾಣಿಸುವುದು. ನಡೆಯುವಾಗ ಝಣಝಣಿಸುವ ಕಾಲುಂಗರ ಬೇರೆ. ನತ್ತು, ಬುಗುಡಿ, ಬಳೆಗಳಿಂದ ಅಲಂಕಾರವೂರಿತಳಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಾಳೆ. ಉಟ್ಟುದು ಹಳೆಯ ತೆರನ ಮೊಳಕಾಲ್ಮುರು, ಇಲ್ಕಲು ಶೀರೆಗಳಲ್ಲ—ಹಳ್ಳಿಯವರೆಂಬಂತೆ ಮಂಗಳೂರಿನ ಗೇರುಬೀಜದ ಕಾರ್ಖಾನೆಯ ಹೆಂಗಸರಂತೆ ಉಡುಗೆ. ಅವಳ ಎಳೆಜಾಜಿಯ ಮೈಯನ್ನು ಕೇಸರಿಬಣ್ಣದ ಸೀರೆ, ಕಡುನೀಲ ಕುಪ್ಪಸಗಳು ಮುಚ್ಚಿದ್ದುವು. ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ದುರ್ಬಿಸಿನಿಂದ ಕಾಣಬೇಕಾದ ತಿಲಕವಿತ್ತು. ಇವನೆಲ್ಲಾ ಕಂಡರೆ ಹಳ್ಳಿಯವರು ತಕ್ಷಣ 'ಗರತಿ ಲಕ್ಷಣವಲ್ಲ' ಎಂದು ಹೇಳಿಯೇ ಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಆವರ ಊಹೆಯು ತಪ್ಪಾಗಲಾರದು.

ಈಗ ಬಂದವರು ಹಿಂದೊಮ್ಮೆ ಪರಿಚಯವಾಡಿಕೊಟ್ಟ ಬೆಳ್ಳಮ್ಮ; ಅವಳ ಜೊತೆಗೆ ಬಂದವಳು ಮುಂದಿನ ಯುವರಾಣಿಯಾದ ಗುಲಾಬಿ. ಮೂಡಂಬೈಲಿನಲ್ಲಿ ಬೆಳ್ಳಮ್ಮನೆಂದರೆ ತಿಳಿಯದವರುಂಟೇ? ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಪರಿಚಿತಳು. ಪರೋಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರಿಂದ ಅಪಹಾಸಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾದರೂ, ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಸನ್ಮಾನಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರಳು; ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಆಪ್ತಳು ಸರಿಯೆ. ಈಗ ವಯಸ್ಸಾಯಿತು. ಜೀವಮಾನ ಇಳಿವರ್ಚಿಸ್ಸಿನ ಹಿಂದೆಯೂ ಮುಂದೆಯೂ ಸಮಾನಾಗಿ ಅವಳನ್ನು ಕಂಡು ದ್ವೇಷಿಸುವರೆಂದರೆ ಈಶ್ವರಭಟ್ಟರೊಬ್ಬರೇ. ಮಗನು ಊರನ್ನು ಬಿಟ್ಟ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಇನ್ನೂ ಮೈರ ನಿಂತಿದೆ. ಎಷ್ಟು ಹಗೆಗಳಿದ್ದರೂ ಬೆಳ್ಳಮ್ಮನಿಗೆ ಸ್ನೇಹಿತರು ಹಲವರು ಮೂಡಂಬೈಲಿನಲ್ಲಿ ಇದ್ದಾರೆ.

ಬೆಳ್ಳಮ್ಮನ ಸಾಕುಮಗಳನ್ನುತ್ತಾರೆ ಗುಲಾಬಿಯನ್ನು. ಅವಳಿಗೆ ಮಗಳಿಲ್ಲ. ಅಕ್ಕನ ಮಗಳನ್ನು ಬಿಳಿಸಿ ಬಂದಿರುತ್ತಾಳೆ; ಆವರ ಹಿರಿಯರ ಊರು ಮಂಕಿ-ಮುರ್ಡೇಶ್ವರ. ಅಲ್ಲಿಂದ ಬೆಳ್ಳಮ್ಮನ ಮುತ್ತಜ್ಜಿ ಕುಂಬಳೆ ಸೀಮೆಗೆ ಬಂದುದು. ಪ್ರಾಯಶಃ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕುಂಬಳೆ ರಾಜರು ಆಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ನರ್ತನಕ್ಕೆ ಅವಳನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿಕೊಂಡಿರಬೇಕು. ಆ

ಮಾಜಿಕಾಲ ಸರಿಯಿತು. ಈಗ ಗೆಜ್ಜೆ ಕಟ್ಟಿದರು ಕುಣಿಯುವುದೆಲ್ಲೆಂದು ಬೇಡವೇ? 'ಮೇಳ'ವೊಂದನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವ ಶಕ್ತಿ ಬೆಳ್ಳಮ್ಮನಿಗಿಲ್ಲ. ಅದೂ ಅಲ್ಲದೆ—ಈಗಿನ ದಿನಕ್ಕೆ ಕುಣಿತ ಯಾರಿಗೆ ಬೇಕು? ಗುಲಾಬಿಗೆ ಯಾವನವಿರುವಷ್ಟು ದಿವಸ ಯಾವ ಎದ್ಯೆಯಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ದೋಷವಿಲ್ಲ. ಸಂಗೀತ ಕುಣಿತಗಳಿಂದ ವಶೀಕರಣ ಮಾಡುವ ಬಾದರಾಯಣ ಸಂಬಂಧದ ದಿವಸಗಳು ಇವಲ್ಲ. ವೆಂಕಟರಮಣಯ್ಯಗೆ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಇವರಿಬ್ಬರನ್ನು ಕಂಡು ಬೇಸರವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಬದಲು ನಗುತ್ತ 'ಎನು, ಬೆಳ್ಳಮ್ಮನ ಸವಾರಿ ಬೆಳಗ್ಗೆ ಹೊರಟಿತು?' ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. 'ಏನಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಮುಡಿ ಅಕ್ಕಿ ಬೇಕಿತ್ತು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತರಿಸಿಹಾಕಿದುದು ಖರ್ಚಾಯಿತು. ಮುಂದಿನ ವಾರದಲ್ಲಿ ಹಣ ಕೊಡುತ್ತೇನೆ. ಆದರೆ ಮೂರು ರೂಪಾಯಿ ಗಿಂತ ಒಂದು ಪೈ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ' ಎಂದಳು.

ವೆಂಕಟರಮಣಯ್ಯ 'ಇದಾರು, ಮಗಳೇನು? ಹೋ ಇವತ್ತು ಶುಕ್ರವಾರ. ಸರಸಮ್ಮನು ಗುಡಿಗೆ ಹೊರಟಳೆಂದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಹಣ್ಣು ಕಾಯಿ, ಒಂದನ್ನೂ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳದೆ'—ಎನ್ನುವಾಗ ಒಳಗಿಂದ ಹಿರಣ್ಯನು ಎಚ್ಚಿತ್ತು ಚಾವಡಿಗೆ ಬಂದನು. ಅವನ ಮೋರೆಯನ್ನು ಕಂಡು 'ಹಿರಣ್ಯ, ಬೇಗ ಮುಖ ತೊಳೆದು ಒಂದು ಮುಡಿ ಅಕ್ಕಿಯನ್ನು ಹೊರಗೆ ಹಾಕು. ಬೆಳ್ಳಮ್ಮನಿಗೆ ಬೇಕಂತೆ. ಮುಂದಿನ ವಾರದಲ್ಲಿ ಕೊಡುತ್ತಾಳಂತೆ ರೂಪಾಯಿಯನ್ನು' ಎಂದು ಅನುಜ್ಞೆ ಮಾಡಿದರು. ಹಿರಣ್ಯನು ನೆಟ್ಟಗೆ ಬಾವಿಯ ಕಡೆಗೆ ಹೋದನು.

ಬೆಳ್ಳಮ್ಮ ಊರಿನ ಒಂದು ವರ್ತಮಾನಪತ್ರವೂ ಸಿಜ. ಅಕ್ಕಿ ದೊರೆಯುವ ತನಕ ಅವಳ ಬಾಯಿ ಸುಮ್ಮನಿರಲಾರದು. 'ಹೌದೇ.. ನಿಮ್ಮ ಮಗನಿಗೆ ಬೇರೆ ಸೆಂಟ್ರಿಗೆ ಕಾಣುತ್ತೀರೆಂದು ಊರೆಲ್ಲಾ ಸುದ್ದಿ.. ಎಲ್ಲಿನದು? ಏನು ಕಥೆ? ಕಳೆದ ಮದುವೆಯನ್ನು ಸುದ್ದಿಯಿಲ್ಲದೆ ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟಿರಿ. ಈ ಸಂಠಿ ಮದುವೆಗೆ ನಮ್ಮ ಗುಲಾಬಿಯಿಂದ ಒಂದು ಕುಣಿತ ಮಾಡಿಸಬಹುದಿತ್ತು. ನಿಮ್ಮಂಥವರು ಮನಸ್ಸು ಮಾಡದೆ ಗೆಜ್ಜೆ ಕಟ್ಟುವುದೇ ನಿಂತಹಾಗೆ' ಎಂದಳು. ವೆಂಕಟರಮಣಯ್ಯನಿಗೆ ಆ

ಪ್ರಶ್ನೆ ರುಚಿಸಲಿಲ್ಲವೋ ಎನೋ,—‘ನೆಂಟಸ್ತಿಕೆಯೆಂದರೆ ಸುಲಭವೇ? ಇನ್ನೂ ಜಾತಕ ನೋಡಿಲ್ಲ’—ಎಂದು ಉದಾಸೀನವಾಗಿ ಉತ್ತರವಿತ್ತರು. ಹೀಗೇನೆ ಹಾಳು ಹರಟೆಯಲ್ಲಿ ಸಮಯ ಸಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಗುಲಾಬಿಯು ತಾಯಿ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ನಸುನಗುತ್ತ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದಳು. ಹಿರಣ್ಯನು ಮುಖ ತೊಳೆದುಕೊಂಡು ಮನೆಯನ್ನು ಸೇರಿದನು. ಸ್ವಲ್ಪಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಒಳಗಿನಿಂದ ಒಂದು ಮುಡಿ ಆಕ್ಕಿಯನ್ನು ಉರುಳಿಸಿಕೊಂಡು ಜಗುಲಿಗೆ ಬಂದನು.

ಬೆಳ್ಯಮ್ಮನು ಹಿರಣ್ಯನ ಮುಖವನ್ನು ಕಂಡು ‘ಸಣ್ಣ ಧನಿಯರ ಕಣ್ಣೆಲ್ಲ ಇಷ್ಟಿಷ್ಟು ದೊಡ್ಡದಾಗಿದೆ. ಏನು, ನಿನ್ನೆ ಎಲ್ಲಾದರೂ ತಾಳ ಮದ್ದಲೆ ಇದ್ದಿತ್ತೇ?’ ಎಂದಳು. ಹಿರಣ್ಯನು ಮಾತನಾಡಲಿಲ್ಲ. ಸುಮ್ಮನೆ ಒಳಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ಆದನ್ನು ಕಂಡು ಬೆಳ್ಯಮ್ಮನು ‘ನಿಮ್ಮ ಮಗನಿಗೆ ಹುಷಾರಿಲ್ಲವೇ?’ ಎಂದು ವಿಚಾರಿಸಿದಳು. ಆದಕ್ಕೆ ವೆಂಕಟರಮಣಯ್ಯ ‘ಅವನಿಗೇನು ದಾಡಿ? ಹುಷಾರಿದೆ, ಎಲ್ಲಾ ಇದೆ. ರಾತ್ರಿ ಮಲಗಿಕೊಂಡವನು ಈಗಷ್ಟೆ ಎದ್ದುದು. ನಾನಾದರೂ ಬೆಳಗ್ಗಿನ ಚಾವಕ್ಕೆ ಎಳುತ್ತೇನೆ. ಈಗಿನ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ.....’ ಎಂದರು.

‘ಬೆಳ್ಯಮ್ಮ ಗಟ್ಟಿಗಿತ್ತಿ’ ಎಂಬ ಆಶ್ಚರ್ಯದ ಮಾತು ವೆಂಕಟರಮಣಯ್ಯನ ಬಾಯಿಂದ ಬಂದಿತು. ಆಕ್ಕಿ ಮುಡಿಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ತಾಯಿಯ ತಲೆಯ ಮೇಲೆರಿಸಲು ಗುಲಾಬಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ವೆಂಕಟರಮಣಯ್ಯನು ಸಹಾಯಕ್ಕೆ ಬರಬೇಕಾಯಿತು. ಆದರೆ ನಾಲ್ವತ್ತು ವರ್ಷದ ಆ ಹೆಂಗುಸು ಸಟಸಟನೆ, ಅದನ್ನು ತಲೆಯ ಮೇಲಿರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೊರಟುಬಿಟ್ಟಳು. ಹೋಗುತ್ತ ‘ಮುಂದಿನ ಶುಕ್ರವಾರ ಇಲ್ಲವೆ ಶನಿವಾರ—ಮೂರು ರೂಪಾಯಿ—ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಕೊಡಲಾರೆ. ನಾನಾಗಲಿ ಗುಲಾಬಿಯಾಗಲಿ ತಂದುಕೊಡುತ್ತೇವೆ. ಅಲ್ಲ, ನೀವೇ ಪೇಟೆಗೆ ಹೋಗುವವರು ಮುಖ ಹಾಯಿಸಿ ಹೋಗಿಬಿಡಿ..ಎಂದು ಆಮಂತ್ರಣ ವಿತ್ತಳು. ಗುಲಾಬಿಯು ತಾಯಿಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿದಳು. ಅವರ ಮನೆಯ ಅಂಗಣವನ್ನು ಇಳಿಯುವುದರೊಳಗೆ ಮೂರು ಮೂರು ಬಾರಿ

ಮನೆಯ ಕಡೆಗೆ ಮುಖ ತಿರುವಿ ನೋಡಿದಳು. ವೆಂಕಟರಮಣಯ್ಯನು ಪ್ರಸನ್ನಮುಖರಾದರು. ಅವಳೊಂದು ಕಿಸುನಗೆ ನಕ್ಕಳು. ಆದರೆ ಮೋರೆಯು ಮಾತ್ರ ನಿರಾಶೆಯಿಂದಲೇ ಕೂಡಿತ್ತು.

ದಾರಿಹೋಗುತ್ತ ತಾಯಿಯು ಮಗಳೊಡನೆ ತಲೆಯ ಮೇಲಿನ ಹೊರೆಯನ್ನು ಮರೆತಷ್ಟು ಸುಲಭದಿಂದ 'ಆದೇ ಹಿರಣ್ಯ—ಅವರ ಮಗ. ಕಣ್ಣು ನೋಡಿದೆಯಾ? ರಾತ್ರಿ ಪೂರಾ ಸಿದ್ಧಿ ಕೆಟ್ಟಿರಬೇಕು. ನಿನ್ನ ಸರಸಮ್ಮನ ಗುಡಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದರು—ಎಂದರೆ ನೀನು ಸುಳ್ಳೆನ್ನುತ್ತಿ. ಈಗಿನ ಮಕ್ಕಳು ನೀವು. ಕುಳಿತಲ್ಲಿಂದಲೇ ಎಲ್ಲಾ ಕೆಲಸವಾಗಬೇಕು.' ಗುಲಾಬಿಯು ಆಷ್ಟೇ ಗಂಭೀರವಾಗಿ 'ನಿನಗೇನು? ನಾನು ಮನೆಯೊಳಗೆ ಹೋಗಿ ಅವರನ್ನು ಕರೆಯಬೇಕೆನ್ನುತ್ತೀಯಾ? ನಾನು ಅಷ್ಟೊಂದು ಅವರನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರೆ ಆ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮ ನನ್ನ ಮುಖದ ಕಡೆ ತಿರುಗಿ ನೋಡಲಿಲ್ಲ. ಅದರ ಬದಲು ವೆಂಕಟರಮಣಯ್ಯ ಕಿಸುಬಾಯಿ ಮಾಡಿ ಕೊಂಡು ನೋಡುತ್ತದೆ.'

'ನಾವು ಅಕ್ಕಿ ಕ್ರಯವನ್ನು ಕೊಡುವುದು ವಿಲಂಬ ಮಾಡಿದರೆ ಒಬ್ಬರಲ್ಲ ಒಬ್ಬರು ಮನೆಗೆ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಅಪ್ಪ ಕೇಳಲು ಬಂದರೆ ಇವತ್ತು ನಾಳೆಯೆಂದು ಬೇಸರ ಬರಿಸಿ, ಮಗನು ಮನೆಗೆ ಬರುವ ಹಾಗೆ ಮಾಡಬೇಕು.'

ಸರಸಮ್ಮನ ಗುಡಿಯ ವಿಚಾರ ತಿಳಿಯಬೇಕಾದವರು ಬೆಳ್ಳಮ್ಮನ ಕಥೆಯನ್ನು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಬೆಳ್ಳಮ್ಮನ ಪ್ರೇತವು ಆ ಗುಡಿಯ ಬಳಿ ಅಲೆಯುತ್ತಿತ್ತು ನಿಜವೋ ತಿಳಿಯದು—ಆಗಾಗ ಬೆಳ್ಳಮ್ಮನ ರೂಪು ಮಾತ್ರ ಆ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಪ್ರತಿ ಗುರುವಾರ ರಾತ್ರಿ ಅವಳನ್ನು ನೀವು ನಾಗನ ಬನದ ಮರೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಈ ಪಹರಿಯು ಅವಳ ಉದ್ಯೋಗಕ್ಕೆ ಒಂದು ಸಹಾಯ. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವ ಹೆಂಗುಸರಲ್ಲಿ ಅವಳು ಉದಾಸೀನಳಾದರೂ ಗಂಡಸರ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಳು. ಪಾಗಿ ಹೊಂಚೂವಾಕಿ ಯಾವ ಯಾವ ದಾಂಪತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕಿಲುಬು ಮೂವಿದೆ ಎಂದು ತಿಳಿದು ಜೀವನದ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು

ಬೆಳೆಯಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವ ರೀತಿ ಅವನದು. ಈಗ ಆಕೆಗೆ ವಯಸ್ಸು
ವಿಾರಿದೆ. ಮೊದಲಿನಂತೆ ತಾವಾಗಿ ಜನರು ಅವಳನ್ನು ಪೋಷಿಸಿ
ಬರುವವರಿಲ್ಲ. ಆದಕ್ಕೇನೆ ಗುಲಾಬಿಯನ್ನು ಮನೆಗೆ ತಂದು ಬೆಳೆಯಿಸು
ತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಮುಷ್ಟಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಸಾಯಬಾರದಷ್ಟೆ!
ನಿನ್ನೆ ದಿನ ಪಹರಿಯಲ್ಲಿ ಅವಳು ಹಿರಣ್ಯನನ್ನು ಕಂಡಳು. ಮರುದಿನವೇ
ಕಾರ್ಯಾರಂಭಕ್ಕೆ ಪೀಠಿಕೆಯನ್ನು ಹಾಕಿದಳು. ಅಲ್ಲವಾದರೆ ಅವಳಿಗೆ
ಅಕ್ಕಿಯ ಅವಶ್ಯವಿರಲಿಲ್ಲ. ಇದ್ದರೂ ವೆಂಕಟರಮಣಯ್ಯನ ಮನೆಗೆ
ಮಗಳನ್ನು ಕರೆತರುವ ಕಾರಣ ಇದ್ದಿರಲಿಲ್ಲ. ವೆಂಕಟರಮಣಯ್ಯನಿಗೆ
ಅನುಕೂಲತೆಯಿದೆ. ನಗದು, ಮನೆ, ಆಸ್ತಿ,—ಮೂರೂ ಸಮನಾಗಿ
ಇವೆ. ಮೂಡಂಬೈಲಿನಲ್ಲಿ ವೆಂಕಟರಮಣಯ್ಯ, ಚಂದ್ರಯ್ಯ—ಇವರಿಬ್ಬ
ರಂತೆ ಕೈ, ಕಾಲು, ಕಿಣಿ—ಶುದ್ಧವಿರುವ ಜನರು ಕೈಬಿರಕೆಸಿಂದೆಣಿಸು
ವಷ್ಟು ಇರಲಿಲ್ಲ. ಹಿಂದೆ ಇದ್ದರೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಈಶ್ವರಭಟ್ಟರಿಗೂ
ಸಾಕಷ್ಟು ಇತ್ತು. ಇನ್ನು ಪಮ್ಮನಾಯ್ಕ, ಬಾಸಡ್ಡು ಬಾಲಪ್ಪಯ್ಯ
ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಆಧ್ಯರೇ ಆಗಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಈಗ ಅವರಿಗೆ ಕಾಲಿಗಳೆಂದರೆ
ತಲೆಗಿಲ್ಲ; ತಲೆಗಳೆಂದರೆ ಕಾಲಿಗಿಲ್ಲ, ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಮೂಲ ಕಾರಣವೆಂದರೆ—
ಬೆಳೆಮ್ಮ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಎಷ್ಟು ನಿಜವೋ, ಎಷ್ಟು ಸುಳ್ಳೋ ಬೆಳೆಮ್ಮ
ಬೇರೆ ಶ್ರೀಮಂತಳಾಗಿ ಕಾಣಿಸುವುದಿಲ್ಲ; ಬಾಲಪ್ಪಯ್ಯನು ಕಟ್ಟಿಸಿಕೊಟ್ಟ
ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲ ಮನೆಯಿದೆ. 'ಅವರು ಇವರಿಂದೆ ಸುಲುದ' ನಾಲ್ಕಾರು
ಮುಡಿ ಗದ್ದೆಗಳು ಇವೆ. ಗದ್ದೆಗಳೆಲ್ಲಾ ವೆಂಕಟರಮಣಯ್ಯನಿಗೆ ಅಡವು.
ಅಡವಿನ ಪಣ ಖಂಕೈ ಬಡ್ಡಿ ಸಲ್ಲದೆ ಎರಡು ವರ್ಷಗಳಾದವು. 'ಗುಲಾಬಿ
ಸಾಲ ಸಂದಾಯ ಮಾಡಿದರೆ ಆಸ್ತಿ; ಇಲ್ಲವಾದರೆ ನಾಸ್ತಿ' ಎಂದು
ವ್ರಾಸಬದ್ಧವಾಗಿ ಬೆಳೆಮ್ಮನೇ ಅನ್ನುತ್ತಾಳೆ.

ಈ ಶುಕ್ರವಾರ ಬೆಳಗಿನ ಶಿಖಾರಿ ಫಲಪ್ರದವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಗುಲಾಬಿ
ಯನ್ನು ಮುಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬೆಳೆಮ್ಮ ಚಂದ್ರಯ್ಯನನ್ನು ಸೆಳೆಯಲು
ಬಲು ಯತ್ನ ಮಾಡಿದ್ದಳು. ಆದರೆ ಯಶಸ್ಸು ಸಿಗಲಿಲ್ಲ. ಗುಲಾಬಿಯ
ವಿಷಯ ಬಂದಾಗಲೆಲ್ಲಾ ಚಂದ್ರಯ್ಯನನ್ನು ತಿದ್ದನಂತೆ—'ಆ ಕ್ಷಯ

ರೋಗದ ಕಡ್ಡಿಗೆ ಏನು ಹುಚ್ಚುಕಟ್ಟು ಬೀಳುತ್ತಾರಪ್ಪ ನಮ್ಮೂರ ಜನಗಳು' ಎಂದು. ಆ ಸಿಟ್ಟು ಬೇರೆ ಬೆಳ್ಳಮ್ಮನಿಗಿದೆ. ಆದರ ಸೇಡನ್ನು ತೀರಿಸುವೆನೆಂದು ಬೆಳ್ಳಮ್ಮ 'ಆವನಿಗೇನು-ಮಂಗಳೂರಿಸ ' ತಾರಮ್ಮ ' ಗಳ ಮುಂದೆ ಗುಲಾಬಿಯು ಕ್ಷಯರೋಗದ ಕಡ್ಡಿಯಾದಳು.' ಎಂದು ಸಾರುತ್ತಿದ್ದಳು. ಈ ಮಾತೇ ಗಿಡವಾಗಿ, ಮರವಾಗಿ ಚಂದ್ರಯ್ಯನ ವಿಷಯ ಅಪವಾದಕ್ಕೂ ಕಾರಣವಾಗಿತ್ತು.

ಇಷ್ಟೊಂದು ಸಂತಾಪ ಸಾಲದೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿನ ಗುರುವಾರದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ವಿಚಿತ್ರ ಪ್ರಸಂಗ ನಡೆದಿತ್ತು. ಈಶ್ವರಭಟ್ಟರನ್ನು ಕಾಡಿ ಕಾಡಿ, ನಿರಾಶೆಗೊಂಡು, ಆಲಂಬಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಭೂತಕಾಣದೆ ತಾನೊಬ್ಬನೇ ಬೆಳ್ಳಕ್ಕನ ಬೇರನ್ನು ಹರಡುವೆನೆಂದು ಚಂದ್ರಯ್ಯನು ನಿರ್ಧರಿಸಿದ್ದನು. ಆ ಗುರುವಾರ ಪದನೆರಡು ಗಂಟೆ ರಾತ್ರಿಗೆ, ಮೂಡಂಬೈಲಿಗಳಿಯುವಲ್ಲಿ ಒಂದು ಗೇರುಮರದ ಕೆಳಗೆ ಹೊಂಚು ಹಾಕಿ ಕುಳಿತನು. ಕುಳಿತಲ್ಲೇ ತೂಕಡಿಕೆ ಬಂದಿತು. ಅತ್ತಿತ್ತ ಅಲೆದಾಡುವಷ್ಟು ಸಾಹಸವಿರಲಿಲ್ಲ. ಆಷ್ಟಕ್ಕೆ ತರಗಲೆ ಸದ್ದಾಯಿತು. ಬಳಿಯಲ್ಲೇ ಯಾರೋ, ಸರಿದು ಹೋದಂತೆ ಕಂಡಿತು. ಕಣ್ಣುತೆರೆದು ನೋಡಿದರೆ ಏನೂ ಕಾಣಿಸಲಿಲ್ಲ. ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಟಾರ್ಚರ್‌ದೀಪವನ್ನು ಒತ್ತಿದನು. ಬೆಳಕು ಹಾಯಿತು. ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ಬಿಳೇ ಸೀರೆಯುಟ್ಟು ನಿಂದ ಒಂದು ವಿಗ್ರಹ ಕಂಡಿತು. ಟಾರ್ಚರ್‌ದೀಪ ತನ್ನಂತೆ ಆರಿತು. ಕತ್ತಲಲ್ಲಿ ದಿಟ್ಟಿಸಿ ನೋಡಿದನು. 'ಏನೇ ಆಗಲಿ' ಎಂದು ಧೈರ್ಯವಾಡಿ ಅಲ್ಲಿಯ ತನಕ ಬರಬರನೆ ಹೆಜ್ಜೆ ಹಾಕಿ, ಮುಖಕ್ಕೆ ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಬೆಳಕು ಹಿಡಿದನು.... ನಿಜಕ್ಕೂ ಗ್ರಾಮದ ದೆವ್ವ! ಬೆಳ್ಳಕ್ಕನಲ್ಲ-ಬೆಳ್ಳಮ್ಮ. ಚಂದ್ರಯ್ಯನಿಗೆ ಅಸಹ್ಯವೆನಿಸಿತು. ಅಲ್ಲಿಂದಲೇ ಮರಳಿ ಮನೆಗೆ ಬಂದನು. ಈಶ್ವರಭಟ್ಟರ ತಂದೆಯೂ ಇದೇ ದೆವ್ವವನ್ನು ಕಂಡದ್ದು ಎಂದು ಅವನಿಗೆ ಸಂತಯ ವಾಯಿತು.

ಬೆಳ್ಳಕ್ಕನಿಗೆ ಚಂದ್ರಯ್ಯನ ಮೇಲೆ ಹಾವು ಮುಂಗುಸಿ ಮೈರವೇ ಉಂಟಾಯಿತು.

ಹಲವು ಸೆಳಿತಗಳೆಲ್ಲ

ಚಂದ್ರಯ್ಯನಂ 'ಬೆಳ್ಳಮ್ಮ'ನ ಭೂತವನ್ನು ಕಂಡು ಒಂದು ವಾರವಾಯಿತು. ಪ್ರತಿದಿವಸವು ಅವನು ಈಶ್ವರಭಟ್ಟರ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ಬೇಕೆಂದು ಎಣಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಒಂದು ದಿವಸವೂ ಆಗಲಿಲ್ಲದ್ದು. ಅವಕಾಶವಿಲ್ಲವೆಂದಲ್ಲ ಹಾಗೆ ಕೇಳಿ ಹೋದರೆ ಚಂದ್ರಯ್ಯನಿಗಿದ್ದ ವಿರಾಮ ಮೂಡಂಬೈಲಿನಲ್ಲಿನವರಿಗಾಗಿ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ ಅವನ ಮನಸ್ಸೆ ಸ್ವಸ್ತ ವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಭೂತವನ್ನು ಕಾಣುವ ಹಂಬಲ ಎರಡು ಬಾರಿ ನಿರಾಶೆ ಗೊಂಡಿತು. 'ಅದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುವ ಹಾಗಲ್ಲ. ಉಂಟೆನ್ನವಷ್ಟು ಬಲವಾದ ಆಧಾರಗಳಿಲ್ಲ. ಅದನ್ನು ಭೇಟಿಯಾಗಿ, ಅದೇನೆಂದು ತೋರಿ ಸುವೆನೆಂಬ ಹಿಗ್ಗು ವ್ಯರ್ಥವಾಯಿತು. ಭೂತಗಳ ವಿಷಯವಾಗಿ ದೊಡ್ಡ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆಯಬೇಕು—ಎಂದಿದ್ದ ಅವನ ಹುರುಪಿಗೆ ಈ ಎರಡು ಪ್ರಸಂಗಗಳು ಕಣ್ಣೀರೆರೆಚಿದವು. ಭೂತಪ್ರೇತಗಳಿದ್ದು ತನಗೆ ಸಿಕ್ಕಿಲ್ಲ ವಾದರೆ ಚಿಂತೆಯಿಲ್ಲ. ಇಂದಲ್ಲದಿದ್ದರೆ ನಾಳೆ ಕಾಣಿಸಬಹುದು. ಬದಲು ಅವುಗಳ ಕಥೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ಸುಳ್ಳಾಗಿದ್ದರೆ ಮುಂದೆಯೂ ಅವು ಕಾಣಿಸುವ ಸಂಭವವಿಲ್ಲ—ಎಂಬ ದೊಡ್ಡ ನಿರಾಶೆಯು ಅವನನ್ನು ಕಾಸುತ್ತಿತ್ತು. ಈ ನಡುವೆ ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಬೇರೊಂದು ತಾರೆಯು ಆಗಾಗ ಹೊಳೆದು ಮೂಯವಾಗತೊಡಗಿತು. ಮೊದಲಿಗೆ ಅದರ ಉದಯ ಅಸ್ತಗಳು ಬಹಳವಾಗಿರದಿದ್ದರೂ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ದಿನಕ್ಕೆ ಹತ್ತೆಂಟು ಬಾರಿ ಜಲಚಾಕ್ಷಿಯ ನೆನಪು ಅವನಿಗಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಅವನು ಅವಳ ರೂಪವನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವಿದ್ಯಾವಂತ ಳೆಂಬುದೂ ಗೊತ್ತು. ಹೋದಾಗ ಅವಳನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂಬ ಆಸೆಯೂ ಆಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಪಕ್ಕನೆ ಎದುರಿಂದ ಹಾದು ಹೋದ ಹುಡುಗಿಯ ಮುಖಮುದ್ರೆಯು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಕಣ್ಣುಂದೆ ನೆಗೆಯತೊಡಗಿತು.

‘ಎಕೆ ಹೀಗಾಗುತ್ತದೆ?’ ಎಂದು ಅವನಿಗೇನೆ ತಿಳಿಯದು. ಈ ಯೋಚನೆಗಳಿಂದ ಊರಿನ ಯಾರೊಡನೆಯೂ ಸರಸವಾಗಿ ಕಾಲಯಾಪನೆ ಮಾಡಲು ಅವನಿಗೆ ಆಗದೆ ಹೋಯಿತು. ಹಾಗೆಂದು ಒಂದು ದಿವಸ ಮಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋದನು. ಮನೆಯಲ್ಲಿರುವುದು ಅವನ ಮುದಿ ತಾಯಿ ಮಾತ್ರ. ಅವಳೊಡನೆ ‘ಅಮ್ಮಾ, ಇನ್ನೊಂದು ಐದಾರು ದಿವಸ ಬರುವುದಿಲ್ಲ’ ಎಂದು ಹೇಳಿ ಹೊರಟನು. ಐದಾರು ದಿನಗಳು ಮಂಗಳೂರಲ್ಲಿ ಕಳೆದವು. ಗೆಳೆಯರು, ಬಂದರದ ಸಾಹುಕಾರರು, ಸಿನೇಮಾ—ಎಂದು ಸಮಯ ಹಾಗೂ ಹೀಗೂ ಕಳೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಅಲ್ಲೂ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಭೂತಪ್ರೇತಗಳು ಮಾಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಗೆಳೆಯರಿಂದ ‘Ghost stories’ ಗಳನ್ನು ಎರವಾಗಿ ತಂದು ಓದ ತೊಡಗಿದನು. ಆದರೆ ಜರ್ನುನಿ, ಎರಿಜೋನಾ, ಏನಿಸಿಗ್, ಸ್ಕಾಟಲೆಂಡ್‌ಗಳಲ್ಲಿ ಭೂತವಿದೆಯೆಂದು ಕಾದಂಬರಿಯನ್ನು ಓದಿದರೆ ಮೂಡಂಬೈಲಿನ ಆಸುಪಾಸಿನಲ್ಲಿ ಅವನ್ನು ಕಾಣಲು ಬಂದೀತೆ? ಆರು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಮಂಗಳೂರು ಹಳಸಿತು. ಚಂದ್ರಯ್ಯನು ರೈಲುಗಾಡಿ ಹತ್ತಿ ಮಂಜೇಶ್ವರಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಬಂದವನು ಅಣ್ಣಪ್ಪ ಕಮ್ಮಿಯವರ ಅಂಗಡಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿಷ್ಟು ಹರಟೆ ಕೊಚ್ಚುತ್ತಾ ಕುಳಿತನು. ಕತ್ತಲಾಗಿ ಅವರು ಅಂಗಡಿಯ ಕದವಿಕ್ಕಿದ ಒಳಕ ಮೂಡಂಬೈಲಿಗೆ ಹೊರಟನು. ಕೈಯಲ್ಲಿ ಬೆಟರಿ ದೀಪವಿದೆ. ಕತ್ತಲಿನದೇನು ಭೀತಿ?

ಬಯಲಿನ ಸೆರಗು ಬಂದಿತು. ಕಾಲು ತನ್ನಂತೆ ತಟಸ್ಥವಾಯಿತು. ಹೇಗೂ ಕತ್ತಲಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದೇನೆ. ನಡುರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ ತಾಯಿಯನ್ನು ಎಚ್ಚರಮಾಡುವದಕ್ಕಿಂತ ಇಲ್ಲೇ ಕಾದು ಕುಳಿತು ಪ್ರೇತಗಳ ಶೋಧನೆಯನ್ನು ಮಾಡಬಾರದೇ ಎಂದೆನಿಸಿತು. ‘ಇದೇನು ವಾರ’ ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿದನು. ಮಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋದವನಿಗೆ ವಾರ—ತಿಥಿ—ನಕ್ಷತ್ರಗಳೆಲ್ಲ ಮರವೆಯಾಗಿದ್ದವು. ‘ವಾರ ನನಗೇಕೆ? ನಾನೇನು ಸರಸಮ್ಮನಿಗೆ ಹರಕೆಹೊರುತ್ತೇನೆಯೇ? ಹರಕೆ ಹೊರುವುದಾದರೆ ಗುರು ವಾರ. ನನಗೇಗ ಯಾವ ವಾರವಾದರೂ ಸರಿಯೇ’ ಎಂದು ಒಂದು ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳಿತನು. ಅರ್ಧತಾಸು ಸರಿಯಿತು. ಏನು ಕೇಳಿಸದು.

ಕತ್ತಲಲ್ಲಿ ದೂರದ ಬಸ, ಒಂದೆರಡು ಮರಗಳು ಮಂಜಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದು
 ವಲ್ಲದೆ ಬೇರೇನು ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿಂದೆದ್ದು ಹತ್ತುಮಾರು ಮುಂದುವರಿದು
 ಇನ್ನೊಂದು ದಿನ್ನೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತನು. ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬೆಳ್ಳಮ್ಮ,
 ಜಲಜಾಕ್ಷಿಯರ ರೂಪುಗಳು ಅವೃತ್ತಿಯಿಂದ ಹಾಯುವಂತೆ ಕಂಡಿತು.
 'ಥೂ ಹಾಳಾಗ-ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವ' ಎಂದು ಎಣಿಸಿದನು. ಆಗಲೇ,
 ದೂರದಲ್ಲಿ ಏನೂ ಗೊಣಗುವ ಸದ್ದು ಕೇಳಿಸಿತು. ಸರಸಮ್ಮನ ಗುಡಿಯಿಂದ
 ದೆರಡು ಕರಿಯ ಛಾಯೆಗಳು ಅಲೆಯುವಂತೆ ಕಂಡಿತು. ಅವನ ಕಡೆಗೆನೇ
 ಅವು ಬರುತ್ತಿದ್ದವು. ಅವನು ಅಲ್ಲಿಂದೆದ್ದನು. ಅವಕ್ಕೆ ಹಾದಿ ಬಿಟ್ಟು
 ಅಲ್ಲಿಂದೂ ಮರದ ತಾಳಿಗೆ ಒರಗಿ ಮರೆಯಾಗಿ ನಿಂತನು. ಅವುಗಳ
 ಮಾತು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತ ಬಂದಿತು. ಎರಡು ಹೆಣ್ಣು ಧ್ವನಿಗಳು 'ಇಂದು
 ಗುರುವಾರವೇ?' ಎಂದು ಏಣಿಕೆ ಹಾಕಿದನು. ಮೂರುನಾಲಾಠ್ಯವೃತ್ತಿ
 ಎಣಿಸಿ, ಗುಣಿಸಿ ಗುರುವಾರವೆಂದೇ ತೀರ್ಮಾನಿಸಿದನು. ಮಾತುಗಳು
 ತೀರ ಕೇಳುವಂತಾಯಿತು.

'ಸರಸಮ್ಮನು ಕಾಯದಿದ್ದರೆ, ಅವಳ ತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ ಹಾರಿ ಪ್ರಾಣ
 ಬಿಡುತ್ತೇನೆ.'

'ನಿಮಗೆ ಹುಚ್ಚು. ಗಂಡನಿಗೆ ಹೆಂಡತಿ ಬೇಡವಾದರೆ, ಹೆಂಡತಿಗೆ
 ಗಂಡನೇಕೆ?—'

'ತಂದೆಯ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವುದೇ?'

'ಹೋದರೇನು?'

'ಆಯೋ-ಅಪ್ಪನ ಎದೆಯೊಡೆದೀತು.'

'ಕೆರೆ-ಗಿರೆ ಹಾರಿಕೊಂಡರೆ?'

'ಅದನ್ನು ನೆನೆದರೆ ಭೀತಿಯಾಗುತ್ತದೆ....'

'ನಾನೆನ್ನುವುದಾದರೆ—ನಾನು ನನ್ನಿಷ್ಟದಂತೆ ಸಂಸಾರ ಮಾಡು-
 ತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಗದರಿಸಿ'

'ನನ್ನಿಷ್ಟದಂತೆ....?'

‘ಅವರ ಮುಂದೆಯೇ ಬೇರೆಯವರನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತೇನೆ ಎಂದರೆ—
ಹೆದರಿಕೊಂಡಾದರೂ ಬುದ್ಧಿ ತಿಳಿದಾರು?’

‘ಅವರಿಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಬರುವುದುಂಟೇ? ಕಾಣೇ ದೇವರಾಗಿರುವಾಗ?’

‘ಮರ್ಯಾದೆ ಹೋಗುತ್ತದೆ ಎಂದರೆ ತನ್ನಂತೆ ಬುದ್ಧಿ ಬರುತ್ತದೆ.’

ಅಂತೂ ಯಾವ ನಿರ್ಧಾರವೂ ಅಲ್ಲಿ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ಚಂದ್ರ
ಯ್ಯನು ಆಡಗಿದ ಸ್ಥಳದ ಬಳಿಯಿಂದಲೇ ಮುಂದೆ ಸರಿದರು. ಒಬ್ಬಳು ಚಿಕ್ಕ
ವಯಸ್ಸಿನ ಹೆಂಗಸು. ಇನ್ನೊಬ್ಬಳು ಹಿರಿಯಳು. ಇಬ್ಬರೂ ಕಪ್ಪುಬಟ್ಟೆ
ತೊಟ್ಟಿದ್ದರು. ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದವರಿಗೆ ಅದು ಭೂತ ಪ್ರೇತಗಳ ಬಳಗ
ವಲ್ಲವೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾದೀತು. ಚಂದ್ರಯ್ಯನ ಆತುರವು ಹೆಚ್ಚಾಯಿತು.
ಅವರು ಯಾರೆಂದು ನೋಡಲು ಬೆಳ್ಳಮ್ಮನ ಮೋರೆಗೆ ‘ಟಾರ್ಚು’ ಹಿಡಿ
ದಂತೆ ಈಗಲೂ ಹಿಡಿಯಲೇ ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿದನು. ತನ್ನ ಕೃತಿಯ
ಅರ್ಥ ತಾನೇ ತಿಳಿಯದವನಂತೆ ಮರೆಯಿಂದೀಚೆ ಸರಿದು ಅವರನ್ನು
ಎರಡು ಹೆಜ್ಜೆ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ‘ಯಾರು. ನಿಲ್ಲಿ. . . .’ ಎಂದು ಬೆಳಕನ್ನು
ಅವರ ಮೋರೆಗೆ ಹಾಯಿಸಿದನು. ಅವರಿಬ್ಬರ ಎದೆ ಧಸಕ್ಕೊಂದಿತು. ಅಯ್ಯೊ
ಎಂದು ತಿರುಗಿ ನಿಂದರು. ಮೋರೆಯ ಮೇಲೆ ‘ಬೆಟರಿ’ ಬೆಳಕು ಬಿದ್ದಿತು.
ಮುಖ ಕಂದಿದ ಯೌವನದ ಮೋರೆಯೊಂದು; ಇನ್ನೊಂದು ಮುಖವತ್ತು
ನಾಲ್ಕತ್ತು ವಯಸ್ಸಿನ ಜಡಜೀವನದ ಮುಖ. ಅವರಿಬ್ಬರ ಬಾಯಿಂದಲೂ
ಉಸಿರು ಹೊರಡಲಿಲ್ಲ. ಚಂದ್ರಯ್ಯನು ಮೋರೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ‘ಅಮ್ಮ,
ಯಾರಿಲ್ಲ ಹೋಗಿ. ನಾನು ಚಂದ್ರಯ್ಯ. . . ತಪ್ಪಾಯಿತು. . . ಯಾರೆಂದು
ತಿಳಿಯದೆ’—ಎಂದು ಮಾತು ನಿಲ್ಲಿಸಿದನು. ‘ಮಂಜೇಶ್ವರ ಅಲ್ಲವೇ. .?’
ಎಂದೂ ಕೇಳಿದನು. ಅಲ್ಲೆಲ್ಲೋ ನೋಡಿದ ನೆನಪು. ಬಂದ ಉದ್ದೇಶವು
ತಿಳಿಯಿತು. ತಾನು ಅವರನ್ನು ತಡೆದುದು ತಪ್ಪೆಂದು ತೋರಿತು.
‘ತಪ್ಪಾಯ್ತು, ಹೋಗಿ’ ಎಂದು ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಬಿನ್ನವಿಸಿದನು.

ಅವರಿಗೆ ಕದಲುವ ಸಾಹಸ ಇನ್ನೂ ಉಂಟಾಗಲಿಲ್ಲ. ಕಿರಿಯಳು
ಸುನಾಲಿನಿ. ಅವಳೇ ಧೈರ್ಯಮಾಡಿ—‘ಯಾರು ನೀವು?’ ಎಂದು
ಕೇಳಿದಳು.

ಚಂದ್ರಯ್ಯನು 'ನಾನಮ್ಮ ಮೂಡುಬೈಲು ಚಂದ್ರಯ್ಯ. ಪೇಟೆ ಯಿಂದ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೆ. ಅಣ್ಣಪ್ಪಯ್ಯನ ಅಂಗಡಿಯಲ್ಲಿ ವಾತ ನಾಡುತ್ತ ಕುಳಿತು ಹೊತ್ತಾಯಿತು....ತಡವಾಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದೆ.... ದೂರದ ನಿಮ್ಮ ಛಾಯೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಮರೆಯಾದೆ....ಇಲ್ಲ, ತಾವು ಹೋಗಿ....' ಎಂದನು.

ಸುನಾಲಿನಿಯು ಗೆಳತಿಯನ್ನು ಕುರಿತು 'ಹೂಂ, ನಾಳೆ ಊರ ಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ಸುದ್ದಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಆಯ್ಯೋ ದೇವರೇ' ಎಂದಳು. ಚಂದ್ರಯ್ಯ ನಿಗೆ ನಿಜಕ್ಕೂ ವ್ಯಥೆಯಾಯಿತು. 'ಇಲ್ಲಮ್ಮ—ನಾನು ಯಾರಿಗೂ ಹೇಳುವವನಲ್ಲ. ನೀವು ಯಾರೆಂದು ನನಗೆ ತಿಳಿಯದು. ಪೇಟೆಯವ ರೆಂದು ಕಂಡೊಡನೆ ತಿಳಿಯಿತಷ್ಟೆ. ನನಗ್ಯಾಕೆ ನಿಮ್ಮ ತಂಟೆ?' ಎಂದು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿದನು.

ಸುನಾಲಿನಿಯು ಗೆಳತಿಯ ಜತೆಯಲ್ಲಿ ಕಣ್ಮರೆಯಾದಳು. ಚತೆ ಯವಳು ಅವಳ ಮನೆಯ ಕೆಲಸದ ಹೆಂಗಸು ಲಚ್ಚಿ. ಸುನಾಲಿನಿಯ ದುಃಖಕೆಲ್ಲಾ ಅವಳು ಪಾಲುಗಾರ್ತಿ. ಲಚ್ಚಿಯ ಉಪದೇಶದಿಂದ ಸರಸಮ್ಮನ ಗುಡಿಗೆ ಯಾತ್ರೆ ಬೆಳೆಸಿದುದು. ಅಷ್ಟನ್ನು ಸಾಧ್ಯವಾಡಲು ಅವಳೂ ಸುನಾಲಿನಿಯೂ ಸೇರಿ ನೂರು ಸುಳ್ಳುಗಳನ್ನು ಹೆಣೆದು ನೆಪ ಹುಡುಕಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಈಗ ಅದೆಲ್ಲಾ ವ್ಯರ್ಥವಾಯಿತೆಂಬ ಚಿಂತೆಯಿಂದ ಅವರು ಮರಳಿದರು. ಸುನಾಲಿನಿ ಲಚ್ಚಿಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು 'ಧಾರೆ' ಇದೆ ಎಂದು ಅತ್ತೆಗೆ ನಂಬಿಕೆ ಹುಟ್ಟಿಸಿ, ಬಂದಿದ್ದಳು. ಈ ಬಾರಿ ಅವಳು ಹರಕೆ ಹೊತ್ತುದನ್ನು ಯಾರಾದರೂ ಕಂಡರೆ, ಮುಂದಿನ ವಾರದಲ್ಲಿ ತಿರುಗಿ ಗುಡಿಗೆ ಬರಲು ಯಾವ ನೆಪವನ್ನು ಹೇಳಬೇಕು?

ಸುನಾಲಿನಿಯ ಪಾಡು ಸುನಾಲಿನಿಗೆ—ಚಂದ್ರಯ್ಯನ ಪಾಡು ಚಂದ್ರಯ್ಯನಿಗೆ ಎನ್ನಲು ಬಂದಿತೇ? ತಾನೇನೂ ಅನ್ಯಾಯ ಮಾಡಿದೆ ನಲ್ಲ ಎಂದು ಅವನ ಮನಸ್ಸು ತಪಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಮನೆಗೆ ಹೋಗೋಣ ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿ ಆ ಹಾದಿ ಹಿಡಿದನು. ಅಂಥ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹೋಗುವುದಕ್ಕೂ ಸಮಾಧಾನ ದೊರೆಯಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆಂದು ಸರಸಮ್ಮನ

ಗುಡಿಯನ್ನೇ ಸೇರಿದನು. ಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಸುನಾಲಿನಿಯು ಉರಿಸಿಹೋದ ದೀಪವು ಮಿಣುಮಿಣನೆ ಉರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಲು ಧೈರ್ಯವಾಗದೆ ಎದುರಿಸ ಕೆರೆದಂಡೆಗೆ ಬಂದನು. ಅಲ್ಲೇ ನಿಂತನು. ಕಾಲು ಸೋಲುವ ತನಕ ನಿಂತು ಕೊನೆಗೆ ದಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತನು. ಕಣ್ಣು ಬಾಡಿತು. ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನೂರಾರು ಚಿತ್ರಗಳು ಮೂಡಿದವು. ಈ ಬಾರಿ ಹಳೆಯ ಚಿತ್ರವೊಂದೂ ಅಲ್ಲ. ಬೆಳ್ಳಮ್ಮ-ಜಲಜಾಕ್ಷಿ-ಸುನಾಲಿನಿ-ಯಾರೂ ಅಂಕುರಿಸಲಿಲ್ಲ. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಬಣ್ಣಗಳು ಕುಣಿದಾಡಿದವು. ಕೊನೆಗೆ ಆ ಬಣ್ಣಗಳೆಲ್ಲಾ ಬೆರತಂತೆ ಕಂಡಿತು. ಎಲ್ಲಾ ಸೇರಿ ಹಾಲಿನಂತೆ ಬೆಳ್ಳಿ ಗಾಯಿತು. ಅದರಿಂದಲೇ ಒಂದು ಹೊಸ ರೂಪ ಉದ್ಭವಿಸಿತು. ಬಿಳಿಯ ಸೀರೆಯನ್ನುಟ್ಟು ಸ್ತ್ರೀರೂಪ, ಬಣ್ಣಿಸಲಸದಳವಾದ ಚಿಲವು. ಅಲಂಕಾರ ಎಲ್ಲ. ಸಹಜರೂಪ. ಬಿಡಿಸಿದ ತಲೆಗೂದಲೇ ಆಭರಣಗಳು. ಕೊರಳ ಮೇಲೆ ತಂಗಾಳಿ ಆ ತಲೆಗೂದಲನ್ನು ಗಿಡುಗನ ತೇಲಾಟದಂತೆ ತೇಲಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ರೂಪು, ನಿಂತುಕೊಂಡು ಚಂದ್ರಯ್ಯನನ್ನು ಬೊಗಸೆಗಣ್ಣುಗಳಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿತ್ತು. ಬಾಯಾರಿದ ಅರಬನ ಒಂಟಿ ಜಲಾಶಯವನ್ನೇ ಬರಿದು ಮಾಡುವ ಆತುರದಿಂದ ಬಾಯ್ಬಿರೆವಂತೆ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಆತ್ಮಪ್ರಾಪ್ತಿಯೊಂದು ಉರಿಯುತ್ತಿತ್ತು.

ಬಲುಹೊತ್ತಿನ ತನಕ ಅದೇ ಮೂರ್ತಿಯು ಕದಲದೆ ನಿಂತಿತು. ಚಂದ್ರಯ್ಯನು ಕದಲದೆ ಕುಳಿತಿದ್ದನು. ನಿದ್ರೆ ಒಡೆದಂತೆ 'ಹಂ-ಎಂದು ಕಣ್ಣು ತೆರೆದನು' ಅದೇ ರೂಪು ಕೆರೆಯ ಆಚಿನ ದಡದಲ್ಲಿ ಅಲುಗದೆ ನಿಂತುದು ಕಂಡಿತು. ಚಂದ್ರಯ್ಯನು ಗಾಬರಿಯಿಂದ ಎದ್ದು ನಿಂತನು. 'ನಗುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ'—ಎಂದು ಚಂದ್ರಯ್ಯನ ಕಲ್ಪನೆ. ಚಂದ್ರಯ್ಯನಿಗೆ ತಾನು ಬಂದುದು, ಅಲ್ಲಿ ನಿಂತುದು, ಎಲ್ಲವು ನೆನಪಾದವು. ತಿರುತಿರುಗಿ ಮಂಜೇಶ್ವರದಿಂದ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದ ಪಯಣವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಂಡನು. ತಾನು ಸ್ವಪ್ನದಲಿಲ್ಲೆಂಬುದನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಗೊಳಿಸಿಕೊಂಡನು. ಆದರೂ ಆ ಲಾವಣ್ಯದ ಗೊಂಬೆ ಎದುರಿಗೇನೆ ನಿಂತಿತ್ತು. ಚಂದ್ರಯ್ಯನ ತುಟಿಗಳು ನಗುವಿನಿಂದ ಕೊಂಕಿದವು. ಹೊಗೆಯಂತೆ ಆಕೆಯ ಮೈಮೇಲಿನ

ತೆರೆಯು ಕಳಚಿತು. ವೃತ್ತಲಿ ಶರೀರ. . . . ಬರೀ ಬತ್ತಲೆ ರೂಪು ಮಾತ್ರ ಕಾಣಿಸಿತು. 'ಬೆಳ್ಳಕ್ಕನೊ?' ಎನ್ನುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನೀರಿಗೆ ಹಾರಿದ ಸದ್ದಾಯಿತು. ಕಾಲುತಾಸನ ತಸಕ ನೀರಿಂದ ಯಾರೂ ಎಳಲಿಲ್ಲ,

'ಛೀ—ಇದು ಕನಸು' ಎಂದೂ ಎಣಿಸಿ ಚಂದ್ರಯ್ಯನು ಮನೆಯ ಹಾದಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದನು. ಆಗ ಬೆಳಗಿನ ಜಾವವಾಗಿದ್ದಿರಬೇಕು. ಕಾಠಣ ಬೆಳಕು ಮೊದಲಿಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚಿತ್ತು. ಅವನು ಈಗ ಪೀಸಪೀಸನೆ ಹೆಜ್ಜೆ ಹಾಕಿದನು. ಹತ್ತುಮಾರು ವೂರ್ತಿ ನಡೆಯಲಿಲ್ಲ. ಅವನ ಮುಂದೆಯೇ ಶ್ವೇತಾಂಬರಧಾರಿಯಾದ ಕನ್ನಿ ಕುಣಿಕುಣಿದು ಸರಿಯುತ್ತಿದ್ದಳು. ಈಗ ಅವಳು ದಿಗಂಬರೆಯಲ್ಲ. ಚಂದ್ರಯ್ಯನ ಕಾಲುಗಳು ನಿಂತರೆ ಆಕೆ ನಿಲ್ಲುವಳು. ಅವನು ಹೆಜ್ಜೆಯಿಟ್ಟರೆ ಅವಳೂ ಮುಂದುವರಿಯುವಳು.

ಚಂದ್ರಯ್ಯನ ಮೈಯಿಂದ ಬೆವರು ಚಳಿಗಾಲದ ಮಂಜಿನಂತೆ ಪಟ ಪಟನೆ ಉದುರತೊಡಗಿತು. ಇದು ಬೆಳ್ಳಕ್ಕನ ರೂಪು ಎಂಬುದು ಅವನಿಗೆ ನಿಶ್ಚಯವಾಗುತ್ತ ಬಂತು. ಅವನ ಅಸ್ವೇಷಣ ಬುದ್ಧಿ, ಉತ್ಸಾಹಗಳೆಲ್ಲವೂ ಮಾಯವಾಗಿ ಬರಿಯ ಭೀತಿ ಮಾತ್ರ ಎದೆಯನ್ನು ಕುಲುಕುತ್ತಿತ್ತು. ಅವನಿಗೆ ನಡೆಯುವ ಬದಲು ಶರೀರವನ್ನು ಎಳೆದುಕೊಂಡು ಬಯಲಿನ ಸೆರಗನ್ನು ದಾಟಿದನು. ಬಯಲು ಕಳೆಯಿತು; ರೂಪು ಮಾಯವಾಯಿತು, ಚಂದ್ರಯ್ಯನು ನೇರಾಗಿ ಮನೆಗೆ ಹೋದವನು ಯಾರನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸದೆ ಮನೆಯ ಹೊರಜಗಲೆಯಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದನು. ನಿಮ್ಮೆ ಅವನನ್ನು ತನ್ನ ಸೀಮೆಗೆ ಅರೆಕ್ಕಣದಲ್ಲ ಸಾಗಿಸಿತು.

ಹಿರಣ್ಯನ ಹಟಸಾಧನೆ

ಹಿರಣ್ಯನ ಅನಿಶ್ಚಿತ ಮನಸ್ಸು ಯಾವುದೊಂದು ಗುರಿಯನ್ನೂ ಕಾಣದೆ ಹತ್ತು ದಿವಸಗಳು ಸಂದವು. ಅವನು ಸರಸಮ್ಮನೆಗೆ ಹರಕೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ ಮರುದಿನವೇ ಗುಡಿಯ ಕೆರೆಯನ್ನು ಕಾಣಹೋದನು. ಕೆರೆಯಲ್ಲಿ ತೆಂಗಿನಕಾಯಿ ಕಾಣಿಸಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನಾಸೆ ಕೈಗೂಡುವುದೆಂದು ಆದರಿಂದ ನಿರ್ಧರಿಸಿದನು. ಆದರೂ ಭಾಗೀರಥಿಯನ್ನು ಕಾಣಹೋಗುವ ಸಾಹಸವು ಅವನಿಗೆ ಬರಲಾರದು. ತಾಯಿಗಾದರೂ ತಿಳಿಸದೆ ಹೊರಡುವುದೇ ? ಭಾಗೀರಥಿಯನ್ನು ಪಡೆದು ಮನೆಗೆ ಬರುವಂತಿಲ್ಲ. ಪಡೆಯದೆ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ನೆಮ್ಮದಿಯಿಲ್ಲ. ಇತ್ತ ತಂದೆಯು ದಿನಕ್ಕೊಂದು ಸಂಬಂಧವನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಿ, ಚಾತಕಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿಸಲೆತ್ತಿ ಸುತ್ತಾನೆ. ತಂದೆ ಯೊಡನೆ ಧೈರ್ಯವಾಗಿ ಮಾತಾಡುವ ಸಹಾಸವನ್ನು ಬೆಳೆಯಿಸಿಕೊಂಡೇ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಅಂಥಾ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ದಿನ ವೆಂಕಟರಮಣಯ್ಯನಿಂದಾಗಿ ಮಾತು ಬಯಲಾಯಿತು. ಅವರು ಹೊಸತೊಂದು ನೆಂಟಸ್ತಿಕೆಯನ್ನು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಯೇ ಬಂದರು. ಮಗನಿಗೆ ತಿಳಿಸುವುದಷ್ಟೇ ಉಳಿದಿದೆ. ಸಂಬಂಧ ದೊಡ್ಡವರ ಮನೆಯದು.

ಆ ದಿನ ಮನೆಗೆ ಬಂದವರೇ 'ಕೂಸೇ' ಎಂದು ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಕರೆದರು. ಕೂಸು ಬಂದಿತು ! 'ನೋಡು ಹಿರಣ್ಯನಿಗೆ ಗೊತ್ತುಮಾಡಿ ಬಂದೆ-ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿಯ ಚಿನ್ನ. . ಮೈವೇಲೆ ಹೊರಿಸಿ ಕಳುಹಿಸು ತ್ತಾರೆ. ಉಪ್ಪಿನಂಗಡಿಯಿಂದ ಏನು ಎರಡು ಮೈಲು ಆಗುತ್ತದೆಯೇ ಮೂರು ಮೈಲು ಆಗುತ್ತದೆಯೋ-ಇವರು ಇಲ್ಲವೆ-ನಿಡುಬೈಲು ಚಂದ್ರ ಶೇಖರಯ್ಯನವರ ಮಗಳು. ಹುಡುಗಿಯನ್ನುತ್ತಿಯಾ? . . ರತಿ. . ರತಿ. ಇನ್ನು ಅಂಥಾ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲ. ಮಗನಿಗೆ ಹೇಳಿ ಬಿಡು. . .' ಎಂದರು.

'ನೀವೇ ಹೇಳಿಯಿಷ್ಟು. ಹಿರಣ್ಯ ಯಾಕೋ ಆಸ್ತು ಸಹ ಸರಿ ಊಟ

ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಏನು ಎಂದು ಕೇಳಿದರೆ ಮಾತನಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ನಿವೆ ಅವನನ್ನು ಮಾತನಾಡಿಸಿರಿ. '

' ಈ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಕಂಡರೆ. ಮೂರುಪಾವಕ್ಕಿಯ ಊಟ ಮಾಡಿಯಾಸು. ಏನೆನ್ನುತ್ತಿ? ಅಂಥಾ ಬೆಳ್ಳಂ ಬೆಳ್ಳಗೆ. . ಇನ್ನು ಮುಖಲಕ್ಷಣವೇ ' ಹೀಗೆಂದು ಹಿರಣ್ಯನನ್ನು ಕರೆದರು.

ಹಿರಣ್ಯನೆದ್ದು ಒಳಗಿಂದ ಬಂದನು. ಈಗ ಯಾವಾಗಲೂ ಅವನು ಅರೆಮರುಳನಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಾನೆ. ಅವನ ಬಾಡಿದ ಮುಖವನ್ನು ಕಂಡು ತಂದೆಯು ' ಏನು ನಿದ್ರೆಯಿಲ್ಲವೆ? ಹೊಟ್ಟೆ ಸರಿಯಿಲ್ಲವೆ? ಹೊಟ್ಟೆ ಸರಿ ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಒಂದು ಸಾಸಿವೆಯೆ:ಷ್ಟು-ಇಡಿಬೇಡ-ಜಾಪಾಳ ಮಾತ್ರೆಯನ್ನು ತೆಯ್ದು ತೆಗೆದುಕೊ, ಜಾಸ್ತಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರೆ ಪೂರ್ವಾಪಾಠ ಶುರುವಾದೀತು. . . . ನಾನು ಕರೆದುದು ಮತ್ತೇಕಲ್ಲ-ಸಿನಗೆ ಸಿಡುಬೈಲು ಚಂದ್ರಶೇಖರಯ್ಯನ ಗುರುತಿಲ್ಲವೇ? '

' ಯಾರು ಚಂದ್ರಶೇಖರಯ್ಯ? . . '

' ಯಾಕೆ ಬೆಪ್ಪನ ಹಾಗೆ ಮಾಡುತ್ತಿ? ಆ ದಿವಸ ವಕೀಲ ಅಚ್ಚುತ ಭಟ್ಟರಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದಾಗ, ಕುಳಿತಿದ್ದರಲ್ಲ ಜರಿಶಾಲು ಹೊದ್ದುಕೊಂಡು. ಮೂರುಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿ ಸರಕಾರಕೆ ಹಣ (ಕಂದಾಯ) ಕೊಡುತ್ತಾರೆ. ಅವರ ಮಗಳನ್ನೇ ಗೊತ್ತುಮಾಡಿದ್ದೇನೆ. ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಬೇಕಾದರೆ ನೀನೇ ಪಾಯಸು (pass) ಮಾಡಿ ಬಾ. ರೂಪವೂ ಹಾಗಿದೆ. ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿ ಚಿನ್ನವನ್ನು ಹಾಕುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಮರ್ಯಾದಸ್ತರ ಕುಟುಂಬ. ಈ ಹುಡುಗಿಯ ಮುಂದೆ ಆ ಭಾಗೀರಥಿಯನ್ನು ಒಲೆಗೆ ಹಾಕಬೇಕು.'

' ಹೌದು ಮಗು, ನಿಶ್ಚಯಮಾಡಿದ್ದಾರಂತೆ. ಸುಮ್ಮನೆ ಮದುವೆ ಇಲ್ಲದೆ ಎಷ್ಟು ದಿನ ಇರುತ್ತೀಯಾ? ಅವಳಂತು ಅಡ್ಡಹಾದಿ ಹಿಡಿದಳು- ' ಎಂದು ತಾಯಿ ಹೇಳಿದಳು. ಹಿರಣ್ಯಗೆ ಎಲ್ಲ ಟೀಕೆಗಳ ಆರ್ಥವು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಯಿತು. ಮೌನವಾಗಿ ಕುಳಿತರೆ ಅದೇ ಸಮ್ಮತಿಯೆಂದು ತಿಳಿಯುವ

ಮನೆ. ಮಾತನಾಡದೆ ಮಾರ್ಗವಿಲ್ಲ. ಹೇಗೋ ಧೈರ್ಯವನ್ನು ತಂದು ಕೊಂಡು 'ಅಪ್ಪಾ ನನಗೋಸ್ಕರ ಯಾವ ಸಂಬಂಧವೂ ಬೇಡ. ನಾನು ಬೇರೆ ಮದುವೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ' ಎಂದು ಹೇಳಿ ನೇರಾಗಿ ಒಳಗೆ ಹೋಗಿ ಬಿಟ್ಟನು.

ತಾಯಿ ತಂದೆಯರಿಬ್ಬರೂ ತಬ್ಬಿಬ್ಬಾದರು. ವೆಂಕಟರಮಣಯ್ಯಗೆ ರೇಗಿಹೋಯಿತು. ಮಗನ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವೆಂದರೆ ತಾನು ಕಟ್ಟಿದ ಅರಮನೆಯನ್ನು ಕಿತ್ತೆಸೆಯುವುದೆಂದೇ ಲೆಕ್ಕ. ನಿಡುಬೈಲಿನವರೊಡನೆ ಕೊಟ್ಟ ಮಾತಿಗೆ ಬದಲಾಡುವುದೇ? ಅಥವಾ ಅದಕ್ಕೂ ಎಸಾರಿದ ಸಂಬಂಧ ಬೇರೊಂದು ದೊರೆತೀತೇ? ಆದರೂ ಇದರಿಂದ 'ಬೇರೆ ಮದುವೆಯಾಗಲಾರೆ' ಎಂಬುದರ ಅರ್ಥವೇನು? ಹೀಗೆಂದು ಬಲುಹೊತ್ತು ಯೋಚಿಸಿ ಕುಳಿತರು. ಕೊನೆಗೆ 'ಕೂಸೇ ಎಂದು ಕರೆದರು. ಆಕೆ ಅಲ್ಲೆ ಪಕ್ಕದಲ್ಲೆ ಕುಳಿತಿದ್ದಳು. ಕೂಸೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಕೇಳಿ 'ಆಂ' ಎಂದು ಉತ್ತರವಿತ್ತಳು.

'ಅವನಂದದ್ದೇನು? ನಿನಗೇನಾದರೂ ತಿಳಿದಿದೆಯೇ? ಬೇರೆ ಮದುವೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ, ಎಂದರೆ ಭಾಗೀರಥಿಯನ್ನು ಬಾಳಿಸುತ್ತೇನೆ ಎಂಬ ಛಲವೇ ಅವನದು?'

'ನನಗೊಂದೂ ತಿಳಿಯದು. ಮಾಣಿ ಒಂದು ದಿವಸವಾದರೂ ಹೊಟ್ಟೆತುಂಬಾ ಉಂಡುದನ್ನು ಮಾತ್ರ ನಾನು ಕಾಣೆ. ಮನೆತುಂಬಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ ನೀವಂದಿರಲ್ಲ ಒಂದು ದಿವಸ-ಅವರಿಬ್ಬರು ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದುದಕ್ಕೆ. ಅಂದಿನಿಂದ ನನಗೇಕೂ ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನ ನೆಲೆಯೇ ಸಿಗಲೊಲ್ಲದು'

'ನೀನೊಬ್ಬಳು ಹುಚ್ಚೆ, ಅವನಿಗೆ ಆ ಮಾತೆಲ್ಲಿ ನೆನಪಿದೆ ಎನ್ನುತ್ತೀಯಾ?'

'ನಿಮಗಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ, ಅವನಿಗೆ ಭಾಗೀರಥಿ ಮನೆಗೆ ಬಂದದ್ದು ಎಂದರೆ ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬಿದ ಹಾಗಿತ್ತು.'

'ಆದು ಸರಿ. ಆದರೆ ಈಗಲೇನಂತೆ? ಅವಳು ಗಂಡನ ಮನೆಗೆ

ಬರುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದ ಮೇಲೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಊರಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಸುದ್ದಿ ವುಕಾರು ಗಳೆಲ್ಲ ಸುಳ್ಳೆನ್ನುತ್ತೀಯಾ? ಯಾರಾರ ಹಿಂದೆ ಅವಳು ತಿರುಗುತ್ತಿದ್ದಾಳಂತೆ. ಅಂಥವಳನ್ನು ತಂದು ಬಾಳ್ವೆ ಮಾಡುವ ಯೋಚನೆಯೇ..'

ವೆಂಕಟರಮಣಯ್ಯನ ನಿಚಾರಸರಣಿಯು ಮುಂದುವರಿದು, ಮುಂದುವರಿದು ಹಾದಿಗಾಣದೆ ತಟಸ್ಥವಾಯಿತು. ಸಂಬಂಧ, ಹಿರಣ್ಯ, ಭಾಗೀರಥಿ ಇವೆಲ್ಲಾ ಮರವೆಯಾಗಿ ತನ್ನ ಮಾತು, ಪ್ರತಿಷ್ಠೆಗಳ ಕಡೆಗೆ ಹರಿಯಿತು. ಉಗಿಯನ್ನು ತುಂಬಿಸಿಕೊಂಡು ಒಮ್ಮೆಗೆ ಸ್ಫೋಟವಾಗುವ ಜ್ವಾಲಾಮುಖಿಯಂತೆ 'ಮಾಣಿ... ಹಿರಣ್ಯ' ಎಂದು ಕರೆದರು. ಮಾತಿನ ಆ ತೀವ್ರತೆ, ಅವೇಗವನ್ನು ಕಂಡು ಅವರ ಮಡದಿಯು ಅಂಜಿದಳು. 'ಬೇಡ, ಈಗ ಬೇಡ. ಸಂಜೆ ನಾನು ಮಾತನಾಡಿಸಿ ನೋಡುತ್ತೇನೆ' ಎಂದಳು.

'ನನ್ನನ್ನು ಕೇಳದವನು ನಿನ್ನನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾನಂತೇನು.. ಹಿರಣ್ಯ.. ನೋಡು ಇಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅವನ ಕಿವಿ ಕಿವುಡಾಯಿತೇ?' ಎಂದು ಗದರಿಸಿದರು. ತಂದೆಯ ಕರೆಯನ್ನು ಅಲಕ್ಷಿಸಿದರೆ ಹಿರಣ್ಯನ ಪಾಡು ನೆಟ್ಟಗಾಗದೆಂದು ಅವಳಿಗೆ ತಿಳಿದುದರಿಂದ ಅವಳು ಅವಸರದಿಂದ ಒಳಕ್ಕೆ ಹೋದಳು, ಮಗನನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿ ಕರೆತರುವೆನೆಂದು.

'ಏನು, ಅವನು ಬರುವುದಿಲ್ಲವಂತೇನು?'

ಅವರ ಹೆಂಡತಿಯು ಮಗನನ್ನು ಒಳಗೆ ಕಾಣದೆ ಇಲ್ಲಲ್ಲ-ಹಿತ್ತಿಲಿಗೆ ಹೋದನೇನೋ-ಕರೆದು ತರುತ್ತೇನೆ; ನೀವು ಸುಮ್ಮನೆ ಬುಸುಗುಟ್ಟಬೇಡಿ' ಎಂದಳು.

'ಬುಸುಗುಟ್ಟುವುದಲ್ಲ; ಅವನು ತನ್ನ ಹಟವನ್ನು ಗಟ್ಟಿ ಮಾಡಿದರೆ ಅದಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ಬುದ್ಧಿ ಕಲಿಸುತ್ತೇನೆ. ನನಗೆ ಇವನೊಬ್ಬನೇ ಮಗನಲ್ಲ. ಇನ್ನೇರಡು ಮಕ್ಕಳಿದ್ದಾವೆ. ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣನಿಗೆ ತರುತ್ತೇನೆ ಆ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು. ಮೊದಲನೇಯ ಸಂಬಂಧವೆಂದರೆ ಚಂದ್ರಶೇಖರಯ್ಯನಿಗೆದು ಕುಣಿದಾರು. ಆ ಮೇಲೆ ಇವನ ಕೈಗೆ ಭಿಕ್ಷಾಪಾತ್ರೆಯೇ ಸರಿ. ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳದವರು ನನ್ನ ಅನ್ನದ ಋಣಕ್ಕೆ ಬೀಳಬಾರದು.'

ವೆಂಕಟರಮಣಯ್ಯನ ಆರ್ಭಟೆ ಒಂದೇ ಸವನೆ ಮುಂದುವರಿಯು ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಕೇಳುವವರಾರು ಇರಲಿಲ್ಲ. ಮಕ್ಕಳು ಬಯಲಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದರು. ಹಿರಣ್ಯನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಹೆಂಡತಿ ಹೋಗಿದ್ದಳು. ಇವರು ಹಿರಣ್ಯನ ಕಲ್ಪನಾಚಿತ್ರವನ್ನು ಬರೆದು ಅದರೊಡನೆ ಕನ್ನಡಿಯದ್ದವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಎಷ್ಟರತನಕ ಹೀಗೆ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತೋ ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯದು.

ಮನೆಯವಳು ಬರುವಾಗ ಎರಡು ತಾಸು ಕಳೆದಿತ್ತು. ಆಕೆ ಪಾಪ, ಓಡಿ ಓಡಿ ಬಂದು ಆಳುತ್ತ 'ಹಿರಣ್ಯ ಹೋದ-ಮನೆಬಿಟ್ಟು ಹೋದ... ನಾನು ಆ ಗುಡ್ಡದ ತನಕ ಹೋದೆ. ಕೂಗಿದೆ. ಕರೆದೆ, ಕೇಳಿಯೂ ಕೇಳದ ಹಾಗೆ ಹೊರಟು ಹೋದ. ಖಂಡಿತಕ್ಕೂ ಅವನು ಭಾಗೀರಥಿಯನ್ನು ಬಿಡುವುದಿಲ್ಲ... ಸುಮ್ಮನೆ ಊರಿನ ಪ್ರಕಾರುಗಳನ್ನು ನಂಬಿ ನೀವು ಮನಸ್ಸು ಕಲ್ಲುಮಾಡಿಕೊಂಡರೆ. .' ಎಂದು ಅತ್ತಳು. ಅವರ ಲಕ್ಷ್ಯವು ಈಗ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಸ್ತುವಿಗೆ ಸರಿಯಿತು. 'ನೀನು, ನೀನು ಹಿರಣ್ಯನನ್ನು ಹಾಗೆ ಬೆಳೆಸಿದವಳು. ನಿನ್ನ ಗಾಳಿಯಿಲ್ಲದೆ ಹಿರಣ್ಯನಿಗೆ ಎಂದೂ ಆ ಬುದ್ಧಿ ಬರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ-ಅವನು ಹೋಗಲಿ, ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲವೆ? ಎಲ್ಲ ಎಲ್ಲಿ ಸತ್ತರು...?'

ಅಷ್ಟಕ್ಕೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣನೂ, ಅವನ ತಮ್ಮನೂ ಬಾಳೆ ಎಲೆಯ ಕಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು, ಅಡಿಕೆ ತೋಟದಿಂದ ಮನೆಗೆ ಬಂದರು. ಕೂಡಲೆ ವೆಂಕಟರಮಣಯ್ಯನು 'ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ' ಎಂದೂ ಧಟಕ್ಕನೆ ಕರೆದರು.

ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ಏನೆಂದು ತಿಳಿಯದೆ 'ಏನು ಅಪ್ಪಯ್ಯ' ಎಂದನು.

'ಏನು-ಗೀನು' ಇಲ್ಲ. ನಾಳಿನ ಬಿದಿಗೆಗೆ ಲಗ್ನು ನಿಶ್ಚಯ ಮಾಡಿ ದ್ದೇನೆ. ಗೊತ್ತಾಯಿತೇ? ನಿಡುಬೈಲವರ ಮಗಳನ್ನು. ನೀನು ಅಣ್ಣನ ಹಾಗೆ ಬೇಡ ಎಂದರೆ ಅವನಿಗಾದ ಗತಿಯೆ ನಿನಗೆ...' ಹೀಗೆಂದು

‘ಬಿಸಿನೀರಾಗಿದೆಯೇ’ ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ಕೋಪದ ಭರದಲ್ಲಿ ವೆಂಕಟರಮಣಯ್ಯ ಹಂಡೆಯಿಂದ ನೀರನ್ನು ಗೋರಿ ಗೋರಿ * ಸುರಿದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದನು. ನೀರತಪಲೆ ಹಂಡೆಯನ್ನು ಗರವುತ್ತದೆ. ಅದರೂ ಧ್ಯಾನವಿಲ್ಲ. ಒಂದೇ ಸವನೆ ಶಿವಲಿಂಗದ ಮೇಲೆ ರುದ್ರಾಭಿಷೇಕವನ್ನು ಮಾಡುವಂತೆ ಬಿಸಿನೀರಭಿಷೇಕ ನಡೆಯುತ್ತಿತ್ತು.

ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣನು ತಾಯಿಯನ್ನು ಕುರಿತು ‘ಏನಮ್ಮ ಇದು’ ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದಾನೆ.

೧೨

ತಾನೂ ಒಂದು ಪ್ರೇತದಂತೆ

ಬೆಳ್ಳಕ್ಕನ ದರ್ಶನವಾದಂದಿನಿಂದ ಚಂದ್ರಯ್ಯನ ರೀತಿಯೂ ಪ್ರೇತಾ ವಸ್ಥೆಗೇನೇ ಮುಟ್ಟಿದೆ. ಅವನ ಯಾವ ಮಾತಿಗೂ ತಾಳ, ತಂತಿಗಳು ಇಲ್ಲ. ಹೆಚ್ಚಿನ ಸಮಯವನ್ನು ಮನೆಯಲ್ಲೇ ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದನು. ಅದೂ ಕದವಿಕ್ಕಿಕೊಂಡು. ತಾಯಿ ಬಲವಂತದಿಂದ ಊಟಕ್ಕೆ ಕರೆದರೆ ಊಟಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಇಲ್ಲ. ಅವನ ಮನಸ್ಸು ನೂರಾರು ಪ್ರವಾಹಗಳಿಗೆ ಸಿಲುಕಿ ಹರಿಹಂಚಾಗಿದೆ. ಅವನ ಈ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಮುಪ್ಪಿನ ತಾಯಿ ದಿಗಿಲುಪಟ್ಟಳು. ಇಷ್ಟು ದಿವಸ ಮಗನ ಯಾವ ನಡತೆಯನ್ನೂ ಅವಳು ಪ್ರಶ್ನಿಸದವಳು; ಈಗಲೂ ಪ್ರಶ್ನಿಸಲು ಧೈರ್ಯ ಸಾಲದು. ಆದರೆ ಇಷ್ಟೊಂದು ದಿನ ಅವನು ಅವಿವಾಹಿತನಾಗಿದ್ದಾನೆಂಬ ಚಿಂತೆ ಅವಳಿಗಿತ್ತಾದರೂ, ಅವನು ಸುಖಿಯಾಗಿದ್ದನು ಎಂಬ ಸಂತೋಷವಿತ್ತು. ಅವಳು ನಾಲ್ಕಾರು ಬಾರಿ ಮಗನೊಡನೆ ‘ಚಂದ್ರು, ಎಲ್ಲೂ ಹುಡುಗಿ ಕೊಡುವವರಿಲ್ಲವೇ?’ ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದಳು. ಇತ್ತ ಅಲಂಬಾಡಿಗೆ

* ಪಾತ್ರೆಯನ್ನು ತೆರೆದು ಸದ್ದುಮಾಡಿ ನೀರನ್ನು ತೆಗೆಯುವಿಕೆ.

ಹೋಗಿ ಬಂದ ಬಳಿಕ ರಾಮಯ್ಯನೇ ತಾಯಿಯೊಡನೆ ಪ್ರಸ್ತಾಪವನ್ನೆತ್ತಿದ್ದನು. ಜಲಜಾಕ್ಷಿಯನ್ನು ಅವಳು ಕಂಡಿರದಿದ್ದರೂ 'ಯಾಕಾಗಬಾರದು?'—ಎಂದು ಅವಳಿಗನಿಸಿತ್ತು. ಆದರೆ ಆ ಮತಸ್ಥರಲ್ಲಿ ಜನ ಸಂಖ್ಯೆಯ ಅಭಾವದಿಂದ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬೇಕಾದ ಕನ್ನೆ ದೊರೆಯುವಂತೆ ಇಲ್ಲ. ಹೆಚ್ಚಿನವರು ಬಡವರು. ಕಾಸಿದ್ದರಲ್ಲವೇ ವಿದ್ಯೆ.

ಈ ದಿವಸ ಧೈರ್ಯವಾಡಿ ಅವಳು ಮಗನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು 'ಚಂದ್ರ, ನಿನಗೇನೂ ಆಗಿದೆ. ನಾನೆನ್ನುವುದನ್ನು ಕೇಳು. ನಾನು ಮುದುಕಿ. ಎಷ್ಟು ದಿವಸ ಇರಬಲ್ಲೆ. ನನ್ನ ಬಳಿಕ ನಿನಗೆ ನಿನ್ನವರು ಒಬ್ಬರು ಬೇಡವೇ? ಸುಮ್ಮನೆ ವಿದ್ಯಾವತಿ—ಎಂದು ಕಾದು ಕುಳಿತು ಆಯುಷ್ಯವೇ ಸರಿಯು ತ್ತಿದೆ. ಅಲಂಬಾಡಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಿಯಲ್ಲ; ಆ ಸಂಬಂಧ ಆಗದೇನು?' ಎಂದಳು. ಚಂದ್ರಯ್ಯನು ಮಾತನಾಡಲೇ ಇಲ್ಲ. ತಾಯಿ ತಟಸ್ಥಳಾದಳು.

ಒಂದೆರಡು ದಿವಸ ಚಂದ್ರಯ್ಯನು ಮನೆಯ ಹೊರಕ್ಕೆ ಕಾಲಿಡಲಿಲ್ಲ. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಜಲಜಾಕ್ಷಿಯ ನೆನಪು ಅವನಿಗೆ ಬರುವುದು. ಜಲಜಾಕ್ಷಿಯು ಬರಹವಿಲ್ಲದವಳು. ತನಗೇನೂ ಪರಿಚಿತಳಲ್ಲ. ಮನೆಗೆ ತಂದ ಮೇಲೆ ಎನೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಕೊರಳಿಗೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡರೆ ಸರಿಹೋಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಹೇಗೆ ನಿರ್ಧಾರ?

ಹಾಗಾದರೆ ಒಂಟಿ ಜೀವನ ಎಷ್ಟು ದಿನ ಸಾಗೀತು? ಶರೀರದ ಬಯಕೆಯನ್ನು ಯಾರಾದರೂ ಪೂರೈಸಬಹುದು. ಗುಲಾಬಿಯಂಥವಳಿಲ್ಲವಾದರೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬಳು. ಆದರೆ ಅದು ಕೇವಲ ಶರೀರದ ಬಯಕೆ. ಆದರೆ ಮನಸ್ಸಿನ ತೃಪ್ತಿಗೆ, ಒಡನಾಟಕ್ಕೆ ಯಾರು ದೊರೆತಾರು? ತಮ್ಮ ಜಾತಿಯವರಲ್ಲಿ ಅದನ್ನು ಹುಡುಕುವುದು ದುರ್ಲಭ. ಇನ್ನೆಲ್ಲಿ ಹುಡುಕಲಿ? ಯಾರಾದರೇನು? ಜಾತಿಯೇನು? ಎಲ್ಲಿನವರಾದರೇನು... ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸರಿಯಾದರೆ ಆಯಿತು.

ಮರುಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಮದುವೆಯ ಮೇಲೇನೆ ಅವಿಶ್ವಾಸ ಹಾಯುವುದು. ಮದುವೆವಾಡಿಕೊಂಡದರಿಂದಲೇ ಜತಿಗಾರ್ತಿ ಸಿಗುವಳೇ? ಜತಿಯಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸಬಹುದು, ಉಣ್ಣಬಹುದು, ತಿನ್ನಬಹುದು—ಆದರೆ

ಜತೆಯಿಂದ ಸಾಗುವುದು ಸಾಧ್ಯವೇ? ಅದಲ್ಲದೆ ಮದುವೆ—ಶಾಸ್ತ್ರ, ಪದ್ಧತಿ ಇವಕ್ಕೆನು ಬೆಲೆ!

ಮದುವೆಯ ಬೆಲೆಯನ್ನು ಸರಸಮ್ಮನ ಗುಡಿಯನ್ನು ಸುತ್ತುವ ಜನರನ್ನು ಕಂಡೇ ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಶುಕ್ರವಾರದಿವಸ ಗುಡಿಗೆ ಅಷ್ಟೊಂದು ಜನರು ಬರಬೇಕೇಕೆ?

ಸರಿ, ಸರಸಮ್ಮನ ಗುಡಿಯಿಂದ ಮನಸ್ಸು ಒಮ್ಮೆಗೇ ಪಾಪದ ಸುನಾಲಿನಿಯ ಕಡೆಗೆ ಹರಿಯಿತು. ಸುನಾಲಿನಿ ಯಾರೆಂದು ತಿಳಿಯದು, ಅವಳ ಹೆಸರು ತಿಳಿಯದು. 'ಆ ಪೇಟೆಯ ಹುಡುಗಿ ನೋಟಕ್ಕೆ ಎಷ್ಟು ಚೆನ್ನೆ! ಅವಳ ಮುಖ ಎಷ್ಟು ಲಕ್ಷಣ ಪೂರ್ಣ. ಅಂಥವಳು ಸರಸಮ್ಮ ನಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದಳೆಂದರೆ! ಅದರಿಂದ ಅವಳ ಸಂಕಟ ಪರಿಹಾರವಾದೀತೇ? ಆ ಪೇಟೆಯ ಹುಡುಗಿ ಯಾರು? ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದ್ದವಳನ್ನು? ಅಂಥವಳೊ ಬ್ಬಳು ದೊರೆಯಳೇ? ಎಲ್ಲೆಂದು ಹುಡುಕಲಿ? ಛೇ—ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ತುತ್ತನ್ನು ಕಿತ್ತು ತಾನು ಸುಖಿಯಾಗುವುದೇ? ಏನು ತಪ್ಪು—ಇನ್ನೊಬ್ಬರು ಅದರ ಬೆಲೆಯನ್ನ ರಿಯದೆ ಎಸೆದಿರುವಾಗ?

ಇಲ್ಲ, ಆಕೆ ಯಾರೆಂದು ತಿಳಿದು ಒಲಿಸಲು ಯತ್ನ ಮಾಡುವೆನು— ಆದರೆ ಅವಳು ಆ ದಿನ ತನ್ನನ್ನು ಕಂಡು ಕಂಗಾಲಾದ ನೋಟವು ಏನು ಹೇಳುತ್ತದೆ? ಪಾಪ—ಅವಳ ಆಸೆಯು ತನ್ನನ್ನು ತಿರಸ್ಕರಿಸುವ ಯಜಮಾನನ ಕಡೆಗೇನೆ ಇವೆಯೆಂದಲ್ಲವೆ? ಅದನ್ನು ತಾನು ತಪ್ಪಿಸುವುದೇ?

ಈ ವಿಚಾರಗಳು ತುಸು ಸಮಯ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸರಿದು ವಾಯು ವಾದುವು. ಆಗ ತನ್ನ ಯೌವನದ ಒಂದು ಪ್ರಣಯ ವ್ಯಾಪಾರವು ಅವನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹೊಳೆಯಿತು. . . . ಅಯ್ಯೋ, ಎಷ್ಟು ಮೂಢನು ತಾನು— ನನ್ನ ವಳಾಗುವವಳನ್ನು ಮರೆತಿದ್ದೆನಲ್ಲ ಎಂದು ಹಂಬಲಿಸಿದನು.

ಅದೊಂದು ವಿಚಿತ್ರ ಪ್ರಸಂಗ. ಆದರ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವು ಸುಮಾರು ಒಂದು ವರ್ಷದ ಬಳಿಕ ಅವನ ಸ್ಮೃತಿಯಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಮಾಲಿಕೆಯಾಗಿ ಹಾಯಿತು. ಒಂದು ವರ್ಷದ ಹಿಂದೆ ನೆರೆಯೂರಿನ ಸ್ನೇಹಿತರೊಬ್ಬರ ಮನೆಗೆ ಅವನು ಹೋಗಿದ್ದನು. ಅವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಾಗ ಒಂದು

ಸುಂದರ ಜೀವಿ ಅವನ ಕಣ್ಣೆದುರಿಗೆ ಹಾದುದು ಕಂಡಿತು. ತುಂಬು ಯೌವನ, ಎಳೆ ಚಿಗುರಿಯ ನಡಿಗೆ. ಬಲುಹೊತ್ತಿನ ತನಕ ಅವಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತಿದ್ದನು. ಅವಳೂ ಇವನನ್ನು ಕಣ್ತುಂಬ ಕಂಡಳು. ಅವಳನ್ನು ಮಾತನಾಡಿಸುವ ಹಂಬಲದಿಂದ ಮರುದಿವನವೂ ಆದೇ ಮನೆ ಯಲ್ಲಿ ಉಳಿದುಕೊಂಡನು. ಅವಳು ನೆರೆಮನೆಯವಳೆಂದು ತಿಳಿಯಿತು. ಸಂಜೆ ಬಯಲಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಾಡಿ ಬರುವಾಗ, ಊರಿನ ದೇಗುಲಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ಅವಳು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷಳಾದಳು. ಇಬ್ಬರೂ ಮೈಮರೆದು ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ನಿಂತು ನೋಡಿದರು. ಯಾರೋ ಬರುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಇಬ್ಬರೂ ಸರಿದು ಹೋದರು. ಆಗ ನಿಜಕ್ಕೂ ಉಭಯತರು ನಟ್ಟಮನಸ್ಸಿನವರಾಗಿದ್ದರು. ಈ ದೂರದ ಅನಿಷ್ಟಗಳು ಬಾರದಿದ್ದರೆ ಪರಸ್ಪರ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದರೊ ಎನೋ. ಆಕೆ ದೊರೆಯುತ್ತಿದ್ದಳೋ ಎನೋ.

ಚಂದ್ರಯ್ಯನು ಊರಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ ಬಹಳ ದಿವಸಗಳ ತನಕ ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಅವಳು ಮರವೆಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅವಳು ಯಾರೆಂದು ತಿಳಿಯನು— 'ಹಿರಣ್ಯನ ಹೆಂಡತಿ ಭಾಗೀರಥಿ' ಎಂದು ತಿಳಿಯಿತು. ಅದರಿಂದ ಮನಸ್ಸು ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟಿತು. ಈಗ ಹಿರಣ್ಯನಿಗೆ ಬೇರೆ ಲಗ್ನವಾಗುವುದೆಂಬ ಸುದ್ದಿ ಊರಲ್ಲಿ ತುಂಬಿದೆ. ತಾನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದರೆ ಅವಳು ತನ್ನವಳಾಗಬಹುದೋ? ಆದರೆ. . . . ಯಾವ ರೂಪದಿಂದ?—ಕಳ್ಳತನ, ಅಪಮಾನ. . . .

ಛೇ, ಆದೇ ಕಲ್ಪನೆಯು ಬಲವಾಯಿತು. ನಾಳಿನ ದಿನವೇ ಭಾಗೀರಥಿಯನ್ನು ಕಾಣುವ ನಿಶ್ಚಯಮಾಡಿದನು. ಏಕೆ? ಅವಳಿಗೆ ಮುಂದಾಗಿ ಪತ್ರ ಬರೆಯಲೇ. . . . ಅವಳಿಗೆ ಬರಹವಿದೆಯೇ. . . . ಉಂಟೆಂದು ತಿಳಿದಿತ್ತಲ್ಲಾ. . . . ನಗು ಬಂದಿತು, ತಾನೇಕೆ ಒಂದು ವರ್ಷ ಕಾಲ ಅವಳನ್ನು ಮರೆತಿದ್ದೆನೆಂದು. ಈ ವಿಚಾರವಾಗಿ ಲೋಕನೀತಿಯ ಕಟ್ಟು ತಡೆಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅವನು ಅದನ್ನು ಯೋಚಿಸಲಿಲ್ಲ. ಜನರು ಮೊದಲಿಗೆ ದುಡುಕು ತ್ತಾರೆ. ಏನಾದರೊಂದು ಅಪವಾದ, ಗಂಡಾಂತರ ಬಂದ ಮೇಲೆಯೇ ಯೋಚಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಈ ಸವಿಗನಸಿನಿಂದ ಅವನ ಆಯಾಸಗೊಂಡ ಶರೀರಕ್ಕೆ ಕುಳಿತಲ್ಲೇ

ನಿದ್ದೆಹತ್ತಿತು. ನಾಳೆಗೇ ಪತ್ರಬರೆದು ಗುತ್ತವಾಗಿ ಅವಳ ಮನಸ್ಸನ್ನು ತಿಳಿಯುವನೆಂದೂ ಇಲ್ಲವಾದರೆ ತಾನೇ ಹೋಗಿ ಪ್ರೇಮಾಭಿಕ್ಷೆ ಬೇಡುವೆ ನೆಂದೂ ಎಣಿಸಿದನು. . . . ಆದರೆ ತಾನೂ ಭಾಗೀರಥಿಯೂ ಕಲಿತು ಊರಲ್ಲಿರಲು ಬಂದೀತೆ ? . . ಮರ್ಯಾದೆಯಿಂದ ? ಅಂದರೆ ವಾಡಿಕೆಯು ತಿಳಿಯುವ ಮರ್ಯಾದೆಯ ರೀತಿಯಿಂದ ?

ನಿದ್ರೆಗೆ ವೊದಲು ಇಷ್ಟು ತರಂಗಗಳು ಅವನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಉರುಳಾಡಿದರೆ ನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಬೇರೆಯೇ ವಿಪ್ಲವವಾಯಿತು. ಎಲ್ಲ ರೂಪಗಳನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿಕ್ಕನ ರೂಪು ಸುಂಗಿತು. ಭೇ-ಬಿಚ್ಚಿಕ್ಕನೇ ನನ್ನವಳಾದರೆ? ಅಪಳು ಎಕೆ ತನ್ನ ಮುಂದೆ ನಗ್ನಳಾಗಿ ಕೆರೆಯಲ್ಲಿ ಧುಮುಕುತ್ತಾಳೆ. ಇದು ಬರಿಯ ಜೇಷ್ಠೆಯೇ? ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಬಿಚ್ಚಿಕ್ಕನು ಅಷ್ಟು ಬಿರುಗಣ್ಣಿನಿಂದ, ಬೇಡು ಗಣ್ಣಿಂದ ತನ್ನನ್ನು ಕಂಡಳೀಕೆ? ಅವನ ಕನಸಿನ ಪ್ರತಿಕ್ಷಿಣವನ್ನು ಈಗ ಬಿಚ್ಚಿಕ್ಕ ಆವರಿಸಿದಳು.

ನಿದ್ದೆಯಿಂದ ಎಚ್ಚರವಾಯಿತು. ಬಲು ಅಪೂರ್ವದ ಈಶ್ವರಭಟ್ಟರು ಮನೆಗೆ ಬಂದುದು ಕಾಣಿಸಿತು. ಚಂದ್ರಯ್ಯನೀಗ ತೀರಾ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಗೊಂಡವನಂತೆ ಅವರನ್ನು ಭೇಟಿಯಾದನು. ತೆಗೆದ ಬಾಯಿಗೆ 'ಭಟ್ಟರೇ . . ಪ್ರೇತಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣು ಗಂಡಿದಿಯೇ ? ನೀವು ನಿಮ್ಮ ಪುನ ಕಥೆ ಹೇಳಿ ದಿರಲ್ಲ . . . ಹಾಗೇಕೆ ಬಿಚ್ಚಿಕ್ಕ ಅವರನ್ನು ಜೇಷ್ಠ ಮಾಡಿದಳು ! ಪ್ರೇತಗಳ ಶರೀರವು ಸ್ಥೂಲವೇ ? ಅವಕ್ಕೆ ಭೋಗಾಪೇಕ್ಷೆ ಇಲ್ಲವೇ ?'

ಈಶ್ವರಭಟ್ಟರು ' ಇಷ್ಟು ಸಮಯ ಕಳೆದರೂ ನಿನಗೆ ಪ್ರೇತಗಳನ್ನು ಕಾಣುವ ಹುಚ್ಚು ಮರೆಯಲಿಲ್ಲವೇ ? ' ಎಂದರು. ಅವರೊಡನೆ ತಾನು ಬಿಚ್ಚಿಕ್ಕನನ್ನು ಕಂಡಿರುವನೆಂಬ ಮಾತನ್ನು ಅವನು ಪ್ರಾಸ್ತಾಪಿಸಲಿಲ್ಲ. ಹೇಳಿದ್ದಾದರೆ ಅವರು ನಂಬುವುದೂ ಕಷ್ಟ. ನಂಬಿದರೂ ಇವನ ಉಡಾಳ ಯೋಚನೆಗಳಿಗೆ ಅವರಿಂದ ಬೆಂಬಲ ದೊರೆತೀತೇ ? ಭಟ್ಟರು-ಅದನ್ನೆಲ್ಲಾ ತೆಗೆದುಕೊಂಡೇನು ಯೋಚನೆ ಮಾಡುತ್ತೀ ? ಪ್ರೇತಗಳು ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಶರೀರದಲ್ಲಿರುವುವು. ಆದರೆ ಎಷ್ಟೊ ಸಾರಿ ಪಂಚೇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ಸುಖ ಪಡುವ ಆನೆ ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಬೇರೆಯವರ ಶರೀರವನ್ನು ಒಯಸುತ್ತವೆ'

‘ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಬೆಳ್ಳಕ್ಕ ಹಾಗೆ ಬತ್ತಲೆ ನಿಂತು ಕೆರೆಗೆ ಧುಮುಕಿದುದು?’
 ‘ಮತ್ತೇಕೆ? ಎಲ್ಲಾದರೂ ನಮ್ಮನ್ನು ಹತ್ತಿರ ಹೋಗಿದ್ದರೆ ನೋಂಕು
 ತೆಗೆಯಬೇಕಿತ್ತು!’

‘ಆದು ಹೆದರಿದರೆ, ಅವುಗಳಿಗೆ ನಮ್ಮಿಂದ ಕೆಲಸವಾಗಬೇಕಿದ್ದರೆ,
 ಆಗ ಕೇಡು ಮಾಡಿಯಾವೇ?’

ಅದಕ್ಕೆ ಭಟ್ಟರು ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವನ್ನು ಕೊಡುವ ಬದಲು— ಕಲ್ಲು
 ಕುಟಿಗ, ಒಬ್ಬರ್ತಿ ಮೊದಲಾದ ಹಲವು ಭೂತಗಳು ಮನುಷ್ಯರನ್ನು
 ವಂಚಿಸಿ ರಕ್ತಕಾರಿಸಿ ಕೊಲ್ಲಿಸಿದ ಅನೇಕ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದರು.
 ಆ ಕಥೆಗಳಿಂದ ಚಂದ್ರಯ್ಯನಿಗೆ ತುಸು ಅಭೈರ್ಯವಾಯಿತು. ಹಾಗೆ
 ತನಗೇನಾದರೂ ಮಾಡಿದರೆ ಎಂಬ ಭೀತಿ ಉಂಟಾಯಿತು.

‘ಹಾಗಾದರೆ ಮಂತ್ರವಾದಿಗಳು ಏನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ?’

‘ಅವರೇ! ತಮ್ಮ ಮಂತ್ರಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಅವನ್ನು ಕುಣಿಸುವ
 ದುಂಟು. ನಡುವೆ ಮಂತ್ರಬಲ ಸಾಲದಿದ್ದರೆ ಮಂತ್ರವಾದಿಗೆ ಮೋಸ.
 ಹಾಗೆ ಪ್ರಾಣ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಇಲ್ಲವೆ ಹುಚ್ಚು ಹಿಡಿಸಿಕೊಂಡ ಮಂತ್ರ
 ವಾದಿಗಳು ಬಹಳ ಇದ್ದಾರೆ.....’ ಅದಕ್ಕೂ ಒಂದೆರಡು ಕಥೆಯನ್ನು
 ಹೇಳಿದರು.

ಸರಿ, ಚಂದ್ರಯ್ಯನ ಮನಸ್ಸು ಈಗ ಒಂದು ರೀತಿಯ ಸ್ಥಿಮಿತಕ್ಕೆ
 ಬಂದಿತು. ಬೆಳ್ಳಕ್ಕನ ಶೋಧಿ ವೂರ್ಣವಾಗಬೇಕು. ಅವಳು ಯಾರು,
 ಯಾಕೆ ಹಾಗೆ ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ— ಎಂಬುದನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಹಿಡಿದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.
 ಆದರೆ ಮಂತ್ರವಾದಿಗಳನ್ನು ಕರೆಯಿಸಿ ಪ್ರೇತಕ್ಕೆ ತಾಪಕೊಡಬಾರದು.
 ಇತ್ತ ಅವಳ ರೂಪ ಒಯ್ಯಾರಗಳಿಗೆ ತಾನು ಬಲಿಯಾಗಲೂ ಬಾರದು.

ಇನ್ನೊಂದು ಕೆಲಸ— ಸುನಾಲಿನಿ, ಜಲಜಾಕ್ಷಿಯರೆಂದು ಇಲ್ಲದ
 ಭ್ರಮೆಗಳಿಗೆ ತಾನು ಗುರಿಯಾಗಬಾರದು. ಆದಿನ ತನ್ನನ್ನು ಬಯಸಿದ
 ಭಾಗೀರಥಿ ಒಬ್ಬಳನ್ನೇ ಒಲಿಸಬೇಕು. ಆದರಿಂದ ಬಂದದ್ದು ಬರಲಿ—ಎಂದು.

ಸರಿ— ಭಾಗೀರಥಿಯ ಮನಸ್ಸು ಈ ಒಂದು ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ಹೇಗಾ
 ಗಿದೆಯೋ—ಎನೋ? ಎಳೆಯ ವಯಸ್ಸಿನ ಬಾಲೆ. ಅಂಥವಳ ರೂಪಕ್ಕಾಗಿ

ಯಾವ ಯುವಕನೂ ಬಾಯ್ಬಿಡಬಹುದು, ಕಳ್ಳತನದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಪ್ರಣಯಗಳಿಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರ ಸಮಾಜಗಳೆರಡರ ಭೀತಿಯೂ ಇಲ್ಲ. ಹೀಗಿರುವಾಗ ತನ್ನ ದೀರ್ಘಕಾಲಾನಂತರದ ಯೋಜನೆಯು ಸಫಲವಾಗಲು ಇತರರು ಈ ಮೊದಲೇ ವಿಘ್ನ ಕಾರಿಗಳಾಗಿದ್ದರೆ?

ತಿರುಗಿ ತಳಮಳವೇ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತಿ. ಅಂತೂ ನಾಳಿನ ದಿನ ಏನು ನಡೆದೀತು. ಚಂದ್ರಯ್ಯನೇನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆಂದು ಅವನಿಗೇ ತಿಳಿಯದು.

೧೩

ಚಂದ್ರ ದರ್ಶನ

ಭಾಗೀರಥಿಯು ಮಾವನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕೇಳಿದ ಕಟೂಕ್ತಿಯು ಅವಳಲ್ಲಿ ಅಳಿಯಲಾರದ ಗಾಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿತ್ತು. ತಾನು ತಿರುಗಿ ಆ ಮನೆಗೆ ಕಾಲಿಡುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ಅವಳು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದಳು. ಹಿರಣ್ಯನ ಮೇಲೆ ಅವಳಿಗೆ ಪ್ರಥಮದಲ್ಲಿ ಬೇಸರವಾಗಿರಲಿಲ್ಲವಾದರೂ, ತಂದೆ ನುಡಿದಂತೆ ತಪ್ಪು ಒಪ್ಪುಗಳ ಎಣಿಕೆಯಿಲ್ಲದೆ ಕುಣಿಯುವ ಮಗನಾದರೆ ತನಗೆ ಆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ಮರ್ಯಾದೆ ದೊರೆತೀತೆಂಬ ಸಂಶಯ ಬಂದಿತ್ತು. ಅದರಿಂದ ಒಮ್ಮೆಗೇ ಅವಳ ಮನಸ್ಸು ಮುರಿದಿತ್ತು. ಎರಡು ಮೂರು ಬಾರಿ ಭಾಗೀರಥಿಯ ತಂದೆಯು ಅವಳನ್ನು ಗಂಡನ ಮನೆಗೆ ಕಳುಹಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಭಾಗೀರಥಿಯು 'ಆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತಾನು ಕಾಲಿಡಲಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ಕಾಲಿಂದ ತಲೆಗಿರಿಸುವ ಒಡವೆ ವಸ್ತುಗಳು ಬೇಡ—ಕಾಲಿನ ಕೆರವಾಗಿ ಗಂಡನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಾಳುವುದಕ್ಕಿಂತ ಬಾವಿಗೆ ಹಾರುವುದು ಒಳಿತು' ಎಂದು ಉತ್ತರವಿತ್ತಳು.

‘ವೆಂಕಟರಮಣಯ್ಯನು ಏನೋ ಒಂದು ಸಾರಿ ತಪ್ಪಿ ಮಾತನಾಡಿದುದಕ್ಕೆ ನೀನು ಅಷ್ಟು ಸಿಟ್ಟಾಗುವುದೇ’ ಎಂದು ಸಮಾಧಾನ ತಂದೆ ಪಡಿಸಿದರೂ ವ್ಯರ್ಥವಾಯಿತು. ಕಾರಣ, ವೆಂಕಟರಮಣಯ್ಯನೇ ತಮ್ಮ ಹೆಂಡತಿಯೊಡನೆ ಆಡಿದ ಮಾತುಗಳು ಬಾಯಿತಪ್ಪಿ ಆಡಿದವುಗಳಲ್ಲ. ಅವರು ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ತೂಗಿ ಬೆಲೆಕಟ್ಟುವ ರೀತಿಯನ್ನು ಸಾರುತ್ತದೆ. ಭಾಗೀರಥಿ ಅಭಿಮಾನದ ಹುಡುಗಿ; ಸಾಕಷ್ಟು ಛಲವಾರಿಯೂ ಆಹುದು.

ಸರಿ, ತಂದೆ ಭಾಗೀರಥಿಯನ್ನು ತವರುಮನೆಗೆ ಕಳುಹಿಸಲಿಲ್ಲ. ಇತ್ತ ಮಾವನ ಮನೆಯಿಂದ ಕರೆಯೂ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಮೊದಲೇ ಹಿರಣ್ಯನು ಬಂದು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿದ್ದರೆ ಏನಾದರಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅವನು ಹಾಗೆ ಮಾಡದೆ ಅವಳ ಮನಸ್ಸಿನ ಏಷಮತೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಯಗೊಟ್ಟನು. ಮುಂದೆ ಆದು ‘ಗಿಡವಾಗಿ ಬಗ್ಗದ್ದು ಮರವಾಗಿ ಬಗ್ಗಿತೇ?’ ಎಂಬಂತೆ ಆಯಿತು.

ಗಂಡನ ಮನೆಯಿಂದ ಬಂದ ಒಂದು ವರ್ಷ ಕಾಲ ಭಾಗೀರಥಿಯು ಬೇರೆಠಾಣೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಚಿಂತಿಸಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಜೀವನ ಮುಳುಗಿತು—ಎಂದಿಷ್ಟೆ ತಿಳಿದಳು. ಒಂದು ವರ್ಷ ಪೂರ್ತಿಯಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ‘ಹಿರಣ್ಯನಿಗೆ ಎರಡನೆ ಲಗ್ನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ’ ಎಂಬ ಮಾವನ ಬಾಯಿಮಾತಿನ ಅಬ್ಬರವು ಕೇಳಿಸಿತು. ಆ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದ ತಕ್ಷಣ ದುಡುಕಿಸಿಂದ ಹುಡುಗಿಯೂ ‘ನನಗೂ ಎರಡನೆ ಲಗ್ನವಾಗಲು ಬಂದೀತು’—ಎಂದಾಡಿಕೊಂಡಳು. ಮಾತಿಗೆ ಮಾತು! ಆದರೆ ಅದು ತಾನಿರುವ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಅಸಾಧ್ಯವೆಂಬುದೇನು ಅವಳಿಗೆ ಗೊತ್ತು?

ಇದಾಗಿ ಒಂದೆರಡು ತಿಂಗಳು ಕಳೆಯಲಿಲ್ಲ—ತಮ್ಮ ನೆರೆಮನೆಗೆ ಹೋದಾಗ ಚಂದ್ರಯ್ಯನ ದರ್ಶನವಾಯಿತು. ನೆರೆಮನೆಯ ಚಾವಡಿಯಲ್ಲಿ ರಸಿಕನಾಗಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿರುವ ಅವನನ್ನು ಕಂಡು ಅವಳು ಮುಗ್ಧಳಾದಳು. ಬಲುಹೊತ್ತಿನ ತನಕ ಅವನನ್ನೇ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅದೇ ದಿನ ಸಂಜೆ ದೇಗುಲದ ಸುತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಅಲೆಯುವಾಗ ಅವನು ಭೇಟಿಯಾದುದರಿಂದ ಅವಳ ಬಯಕೆ ಕೈಗೊಡಿದಂತೆ ಕಂಡಿತು. ಆಗಿನ ಅವಳ ನೋಟ

ತೃಪ್ತಿಕರವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅವಳಿಗೂ ಅವನೊಡನೆ ಮಾತನಾಡುವ ಲವ-
ಲವಿಕೆಯಾಯಿತು. ತನ್ನ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಇನ್ನು ತಾನೇ ನಾಯಕಿಯೆಂದು
ನಿರ್ಧರಿಸಿದ್ದ ಅವಳು ಯಾವುದಕ್ಕೂ ಹಿಂದುಮುಂದು ನೋಡುವವಳಲ್ಲ.
ಆದರೆ ಅಂದಿನ ಆ ಮಿಲನವು ಬೇರೊಬ್ಬರ ಆಗಮನದಿಂದ ತುಂಡಾಯಿತು.
ತಿರುಗಿ ಚಂದ್ರಯ್ಯನನ್ನು ಸೇರುವ ಹಂಬಲವು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಮಿಲ-
ನದ ಪರಿಣಾಮವೆಂದರೆ 'ಗಂಡನ ಮನೆಗೆ ಹೋಗದ ಹುಡುಗಿ, ಮತ್ತೇನು
ಬೇರೆಯವರನ್ನು ಕರೆಯತೊಡಗಿದ್ದಾಳೆ' ಎಂಬ ಸುದ್ದಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಅವ-
ಕಾಶ ಕೊಟ್ಟಿತು. ಆಯಿತು—ಯೋಚನೆಗೂ ಮಿಾರಿ ವಾರ್ತೆಯು
ಪ್ರಚಾರವಾಯಿತು.

ಅಂದಿನಿಂದ ಅವಳ ಮನಸ್ಸಿನ ಮುಂದೆ ಚಂದ್ರಯ್ಯನ ರಸಿಕ ರೂವು
ನಲಿದಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಅವನಾರೆಂದು ಕೊನೆಯ ಮಿಲನದ ಗಳಿಗೆಯ ತನಕ
ಅವಳಿಗೆ ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಊರ ಸುದ್ದಿಯು ಪ್ರಣಯಿಯ ವಿಳಾಸ
ವನ್ನು ದೊರಕಿಸಿಕೊಟ್ಟಿತು. ಚಂದ್ರಯ್ಯ ತನ್ನನ್ನು ನೋಡಿದ ರೀತಿಯಿಂದ
ತಿರುಗಿ ತನ್ನಲ್ಲಿಗೆ ಬಾರದಿದ್ದಾನೆಯೇ—ಎಂದು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಎಣಿಸು-
ತ್ತಿದ್ದಳು. ಆಗಾಗ ನೆರೆಮನೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಳು. ನೆರೆಮನೆಯ ಸ್ನೇಹಿತ-
ನಲ್ಲವೆ ಚಂದ್ರಯ್ಯ. ಆದರೆ ಯಾವುದೊಂದು ಆಸೆಯ ಸುದ್ದಿಯೂ ಅವಳ
ಬಳಿಗೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. 'ಗಂಡಸರೇ ಹೀಗೆ' ಎಂಬ ಮಾತು ಅವಳ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ
ಮೊಳೆಯತೊಡಗಿತು.

ಅದೊಂದು ದಿನ ಸಂಜೆ, ಅವಳು ದೇವಾಲಯದ ಮುರಿದುಬಿದ್ದ
ಪೌಳಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿದ್ದಳು. ಅವಳ ಮನೆಗೆ ತೀರ ಸಮೀಪದ ಶಿವಾ-
ಲಯ; ಹಳೆಯ ಗುಡಿ. ತಸದೀಕು ಬರುತ್ತಲಿಲ್ಲ ಎಂದಮೇಲೆ ಅದರ ಸ್ಥಿತಿ
ಯನ್ನು ಕೇಳಬೇಕಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಪೌಳಿಯು, ಆನರಣವಾಗುವ
ಬದಲು ಆಸನವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇತ್ತ ಗುಡಿಗೆ ಪ್ರತಿ ಸೋಮವಾರ ಸಂಜೆಗೆ
ಭಕ್ತತಾವಳಿ ಬರುವ ರೂಢಿ. ಉಳಿದ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಾರೆಂದರೆ ಅರ್ಚಕ
ನೊಬ್ಬನು; ಒಬ್ಬಿಬ್ಬರು ಸಾಯಲಾದ ಮುದುಕಿಯರು. ಉಳಿದವರು
ದೂರದಿಂದಲೇ ಶಿವನಿಗೆ ಶರಣುಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಭಾಗೀರಥಿಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ

ಹೊತ್ತು ಸರಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಅವಳು ಮನೆಗೆಲಸವನ್ನು ಉತ್ಸಾಹದಿಂದ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಮಾಡೆಂದು ತಂದೆ, (ತಾಯಿಯಿಲ್ಲದ ಹುಡುಗಿ) ಬಲವಂತ ಮಾಡುವುದೂ ಇಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ಸಂಜೆ ವಿರಾಮವನ್ನು ಪೌಳಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಕಳೆಯುವಳು. ಊರಿನ ನಾಲಕ್ಕಾರು ದನಕಾಯುವ ಬಾಲಕರು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬರುತ್ತಾರೆ. ಅವರು ದನಕರುಗಳನ್ನು ದೇಗುಲದ ಆವರಣದೊಳಗೆ ಅಟ್ಟಿ, ಹೆಚ್ಚಾಗಿಲನ ನಡೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು, ಗಜ್ಜುಗ, ಚೆನ್ನಮಣಿ, ಜಿಬಿಲಿ ಆಡುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಒಳಗೆ ದನಕರುಗಳು ಹುಲ್ಲು ನೋಯುತ್ತವೆ. ಸಂಜೆಯಾಯಿತೆಂದರೆ ಅವನ್ನು ಅಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವ ಕೆಲಸ. ಅವರು ಹೊರಟುಹೋದ ಬಳಿಕವೂ ಭಾಗೀರಥಿ ಅಲ್ಲಿರುತ್ತಾಳೆ. 'ಭಾಗೀ, ಪುನಗೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲವೇ?' ಎಂದು ಅವರು ಕರೆದರೆ 'ಅಷ್ಟೇನು ಅವಸರ?' ಎನ್ನುವಳು. ದನಕಾಯುವವರು ಸಂಜೆಯ ಮುಂದೆ ಕರೆಯುವ ಹಸುಗಳನ್ನು ಹಟ್ಟಿಗೆ ಅಟ್ಟಲೇಬೇಕಲ್ಲ. ಅವರು ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ದನಗಳು ಹೋಗುವ ಗಳಿಗೆ, ಶಿವಾಲಯದ ಮೇಲುಪ್ಪರಿಗೆಯಿಂದ ಒಂದೊಂದಾಗಿ ಬಾವಲಿಗಳು ಹೊರಬೀಳುವ ಸಮಯ ಎರಡೂ ಸಮವಾಗುವುದು. ಅದನ್ನು ನೋಡುವುದೆಂದರೆ ಭಾಗೀರಥಿಗೆ ಬಲು ಇಷ್ಟ. ಸೂರ್ಯರಶ್ಮಿ ಅಡಗುವುದರಲ್ಲಿ ಸಾವಿರಾರು ಬಾವಲಿಗಳು ಹಾರಾಡತೊಡಗುವವು. ಸ್ಥಳಿಕ ಹುಳು ಹಾತೆಗಳ ಶಿಖಾರಿ ಆಯಿತೆಂದರೆ ದೂರದ ಪ್ರಯಾಣಕ್ಕೆ ಬಾವಲಿಗಳು ಅನುವಾಗುವವು. ಬಾವಲಿಗಳು ಹೊರಬಿದ್ದ ಒಂದೆರಡು ಕ್ಷಣಗಳಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿನ ಮೋಳಬೆಕ್ಕು* ಗಳು ಹೊರಬೀಳುವವು. ಪೌಳಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತರೆ ಅವುಗಳ ಕೆಂಡದಂತಹ ಕಣ್ಣುಗಳು ಮಿನುಗುವುದು ಕಾಣಿಸುವುದು. ಮಾರುದ್ದದ ಬಾಲವನ್ನು ಆಡಿಸಿ, ಕಳ್ಳತನದ ಹೆಜ್ಜೆಯನಿಟ್ಟು ಅವು ಹೊರಗೆ ಬರುವಾಗ 'ಶಿವನು ಇಂಥವರಿಗೆಲ್ಲಾ ಆಶ್ರಯ ಕೊಡುತ್ತಾನಲ್ಲಾ' ಎನಿಸಬೇಕು. ಶಿವಾಲಯದ ಹಗಲಿನ ಪಾರುಪತ್ಯ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಕಾಡು ಪಾರಿವಾಳಗಳಿಗೆ. ಸಂಜೆ ಬೇರೆಯವರದೇ ದರ್ಬಾರು. ಅವನ್ನೆಲ್ಲ ನೋಡುವುದೆಂದರೆ ಭಾಗೀರಥಿಗೆ

* ತೀರ ಉದ್ದಬಾಲದ ಕಾಡು ಕಬ್ಬೆಕ್ಕು.

ತಣಿಯದ ಅಸೆ. ಇಂದೂ ನೋಡುತಿದ್ದಾಳೆ. ಸಾಲದುದಕ್ಕೆ ವಂಚಮಿಯ ಚಂದ್ರನು ಕ್ಷೀಣ ಬೆಳಕನ್ನು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ಹಾಯಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ಕತ್ತಲಾಗುವುದೂ ಉಂಟು. ಆಗ ತಂದೆಯು ಮನೆಯ ಅಂಗಣದಿಂದಲೇ 'ಭಾಗೀ' ಎಂದು ಕೂಗುತ್ತಾನೆ. ಮನೆಗೆ ಓಡಿ ಹೋಗಲೂ ಐದು ನಿಮಿಷಗಳೂ ಬೇಡ.

ಈ ದಿನವು ಎಂದಿನ ಕೆಲಸವೇ ಅವಳದು. ಬಾವಲಿಗಳನ್ನೆಣಿಸುವುದು, ಕಾಡಬೆಕ್ಕನ್ನು ದಿಟ್ಟಿಸುವುದು—ಕೊನೆಗೆ ಚಂದ್ರನ ಮೋರೆಯನ್ನು ಹರಿದು ತಿಂದವರಾರೆಂದು ನೋಡುವುದು—ಎಷ್ಟು ಹೀಗಿದ್ದಾಳೆ... ಅವಳ ಧ್ಯಾನವು ನಿಟ್ಟುಸುರೊಂದರಿಂದ ಧ್ವಂಸವಾಯಿತು. ತಿರುಗಿ ನೋಡುತ್ತಾಳೆ—ಪೌಳಿಯ ಅ ಕಡೆಯಿಂದ ಯಾರೋ ನಿಂತು ಅವಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಒಮ್ಮೆಗೇ ಮುಖ ಅರಳಿತು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಕೆಳಗೆ ಅವರಿದ್ದ ಕಡೆಗೆ ಧುಮುಕ ಹೋದಳು... ಕೊನೆಗೆ ಸಲ್ಲದೆಂದು 'ಈಚೆಗೆ ಬರುತ್ತೀರಾ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು.. ಹೊಸದಾಗಿ ಬಂದವನು ಚಂದ್ರಯ್ಯ. ಅವನು ಅಲ್ಲಿಂದಲೇ ಪೌಳಿಯ ಮೇಲೆ ಜಿಗಿದು ಈಚೆ ಬಂದನು. ಭಾಗೀರಥಿ ಕುಳಿತವಳು ಎದ್ದುನಿಂತು 'ಇಷ್ಟುದಿನ?' ಎಂದಳು. .. ಚಂದ್ರಯ್ಯ ಮಾತನಾಡಲಿಲ್ಲ. ತಿರುಗಿ ಭಾಗಿಯು 'ಇಷ್ಟುದಿನ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು. ಆಗವನು 'ಈಗ ಬಂದೆನಲ್ಲಾ.. ಇಷ್ಟುದಿನ ಧೈರ್ಯ ಬರಲಿಲ್ಲ... ' ಹೀಗೆಂದು ಒಮ್ಮೆಗೇ ಅವಳ ಕರವನ್ನು ಹಿಡಿದು 'ನನ್ನ ನೆನಪು ಮಾಸಲಿಲ್ಲವೇ. ಒಂದು ವರ್ಷವಾಯಿತು' ಎಂದನು. 'ಮಾಸು ವಂತಿದ್ದರೆ ಹಾಗೆ ಕಣ್ಣಿಂದ ಜೇಡುತ್ತಿದ್ದೆನೋ?'

ನಿಜ, ಚಂದ್ರಯ್ಯನಿಗೆ ಅವಳ ಅಂದಿನ ದೃಷ್ಟಿಯಾಚನೆಯು ಎಂದಿಗೂ ಮರೆಯುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮನೆಯಿಂದ ತಂದೆಯ ಕೂಗು ಕೇಳಿ ಸಿತು. 'ಭಾಗೀ' ಎಂದು. ಈ ಶಂಖಧ್ವನಿಗೆ 'ಹೋ' ಎನ್ನದಿದ್ದರೆ ಇನ್ನೊಂದು ಕರೆ ಬರುವುದೆಂದು 'ಬಂದೇ ಎಂದಳು. '

'ಯಾರು?'

'ನಮ್ಮಪ್ಪ. ಕತ್ತಲೆಯಾಯಿತಲ್ಲವೇ?'

‘ಮನೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತೀಯಾ? ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಬರಲೇ?’

‘ಮನೆಗೆ ಬರಬಾರದು?’

‘ನಾನು? ಹೇಗಾದೀತು? ಈ ದಿನ ಆಚೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿರುತ್ತೇನೆ. ಕಳೆದಾವೃತ್ತಿ ಬಂದಾಗ ನಿಂತೆನಲ್ಲ ಆ ಮನೆ. ಆಗದೆ..?’

‘ಆಗಲಿ...ನಾಳೆ ಇದೇ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಇಲ್ಲವೆ ವೊದಲು ಬರುತ್ತೀರಾ....ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತೀರಾ....’

‘ಸಾಧ್ಯವಿದ್ದರೆ’

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ತಂದೆಯ ಎರಡನೆ ‘ಭಾಗೀ’ ಎಂಬ ಕರೆಯು ಕೇಳಿಸಿತು. ಭಾಗೀ ಓಡಿಹೋದಳು.

ಚಂದ್ರಯ್ಯನು ನಿರಾಶೆಗೊಂಡೇ ಬಂದಿದ್ದನು. ತಿರುಗಿ ಭಾಗೀ ಕಾಣಿಸಿಗುವಳು-ತಾನಾಗಿ ಎಂದಾದರೂ ಕಾದಿದ್ದಾಳು-ಎಂಬುದನ್ನು ಎಣಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಈಗ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಭಾಗಿಯ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಅಭಿಮಾನವನ್ನು ತಾಳಿತು. ಆದರೆ ತಮ್ಮ ಮುಂದಿನ ಜೀವಮಾನ ಯಾವ ರೂಪವನ್ನು ತಾಳುವುದೆಂದು ಮಾತ್ರ ಊಹಿಸಲಾರನು.

ಮಿಂಚಿದ ಕಾರ್ಯ

ಅದೇ ಪಂಚಮಿ. ಈ ದಿನದ ಅರ್ಧಕಥೆಯನ್ನು ಈಗಾಗಲೇ ಕೇಳಿ ಯಾಯಿತು ವೆಂಕಟರಮಣಯ್ಯನ ಮನೆಯ ಕೋಲಾಹಲವನ್ನಿ. ವೆಂಕಟ ರಮಣಯ್ಯ ಹಂದೆಯ ನೀರನ್ನು ಬರಿದು ಮಾಡಿ ನೀರಿಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿದ ಮೇಲೆ ಸ್ನಾನವಾಯಿತೆಂದೂ ತಿಳಿದು ದೇವರ ಮನೆಗೆ ಬಂದರು. ಆ ಒಂದು ದಿನ ದೇವರು ಅನುಭವಿಸಿದ ಕಷ್ಟ ಹೇಳಿ ತಿಳಿದರು. ಒಂದೊಂದು ಮಂತ್ರವೂ-ವೂನೆ ದೇವರು ಲಕ್ಷ್ಮೀನರಸಿಂಹನನ್ನು, ಒಂದೊಂದು ಅಂಬಿನಂತೆ ನಾಟುತ್ತಿತ್ತು. ಕೊನೆಯ 'ಲಕ್ಷ್ಮೀನರಸಿಂಹಾಯನಮಃ' ಎಂದು ಅವನಿಗೆ ಕಿವಿಯಿದ್ದುದಾದರೆ 'ಧೂ ಕತ್ತಿ ಕರುವೇ' ಎಂದ ಹಾಗೆ ಕೇಳಿಸಬೇಕು. ಅವರು ಜಾಗಟೆ ಹಿಡಿದರೆ ಗದೆ ಹಿಡಿದಂತೆ ಕಂಡಿತು. ಆರತಿ ಹಿಡಿದರೆ ನಾರಸಿಂಹನ ಕೇಸರಕ್ಕೆ ಮೋಸಬಂದಂತೆ ಕಂಡಿತು. ವೆಂಕಟರಮಣಯ್ಯನ ಹಸಿವು ಬಲವಾದುದರಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮೀನರ ಸಿಂಹನು ಬೇಗನೆ 'ಬರ್ಚಾಯಿಸಿ' ಕೊಂಡೆನೆನ್ನಬೇಕು.

ಅಡುಗೆ ಮನೆಗೆ ದಯಮಾಡಿಸಿದರು. ಅವರ ಒಂದೊಂದು ಮಾತು ಒಂದೊಂದು ಶ್ರುತಿಯಲ್ಲಿ ಉದುರುತ್ತಿತ್ತು. ಆರ್ಭಟ, ಘರ್ಜನೆ, ಹೇಷಾರವ-ಎಲ್ಲವನ್ನು ಕೂಡಿಸಿದ ಧ್ವನಿಯಿಂದ 'ಎನು-ಬಡಿಸಬಾರದೆ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ಎಲೆಯ ಮೇಲೆ ಬಡಿಸಿದ ಅನ್ನವೂ ಅವರಿಗೆ ಕಾಣಿಸ ಲಿಲ್ಲ. ಏನು ಉಂಡರೋ, ಪಾಪ ಹೇಳಲಾಗದು. ಮಾತುಮಾತಿಗೆ ಆರ್ಭಟ. 'ನಿಮ್ಮನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸಾಕುವ ಬದಲು ನಾಯಿಗಳನ್ನು ಸಾಕ ಬಹುದಿತ್ತು. ಅವಕ್ಕಾದರೂ ಯಜಮಾನನೆಂದರೆ ಬಾಲ ಅಲ್ಲಾಡಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆ. . . . ನೋಡುವ, ಮನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಎಲ್ಲಿ ಹೋಗುತ್ತಾ ನೆಂದು ನೋಡುವ.' ಎಂದುಕೊಂಡೇ ಎದ್ದರು.

ಇತ್ತಂಡ ವಾದ ಉಪಯೋಗವಿಲ್ಲವೆಂದು ಅವರ ಹೆಂಡತಿಗೆ

ಗೊತ್ತು. ಉಸಿರು ಖರ್ಚಾದೊಡನೆ ಅವರ ಶಂಖಧ್ವನಿ ತನ್ನಂತೆ ನಿಲ್ಲುತ್ತದೆ. ಎಂದು ಅವಳಿಗೆ ಅನುಭವ. ಅನ್ನ ಬಿದ್ದಂತೆ ದಮ್ಬ ಹೊರಡಿಸುವುದು ಕಷ್ಟವಾಯಿತು. ಮಾತಾಡುತ್ತಾ ಮಾತಾಡುತ್ತಾ ಊಟ ಮಾಡಿ ಗಂಟಲಿಗೆ ಎರಡು ಮೂರಾವ್ಯಕ್ತಿ ಅನ್ನದ ಅಗಳು ಸಿಲುಕಿ-ಹತ್ತು ನಿಮಿಷ ಕೆಮ್ಮಿ, ಎರಡು ಬಂದಿಗೆ ನೀರನ್ನು ಕುಡಿದು, ಅರ್ಧ ಔನ್ನು ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಸಿ- 'ಹಾಳು ಊಟ ಇದೊಂದು' ಎಂದು ಎದ್ದರು. ಊಟ ಮಾಡಿ ಎಲೆ ಅಡಿಕೆಯನ್ನು ತಿನ್ನಲಿಲ್ಲ. ಒಂದು ಕೊಡೆಯನ್ನು, ಒಂದು ಪಂಚೆಯನ್ನು ಕಂಕುಳಲ್ಲಿ ತುರುಕಿಕೊಂಡು ನಡೆದೇ ಬಿಟ್ಟರು.

ಹಿರಣ್ಯನು ಅವಸರ ಅವಸರದಿಂದ ಹೊರಟು ಬಿಸಿಲಿನಲ್ಲಿ ಮಾವನ ಮನೆಯಿರುವ ಗ್ರಾಮವನ್ನು ಸೇರಿದನು. ಇನ್ನೊಂದು ಗುಡ್ಡದಾಟಿದರೆ- ಕೆಳಗೆ ಬಯಲಿನ ಶಿವಾಲಯ ಸಿಗುವುದು. ಅದನ್ನು ಕಳೆದು ಆರು ಗದ್ದೆಗಳನ್ನು ದಾಟಿದರೆ ಮುಂದಿರುವುದು ಮಾವನ ಮನೆ. ಗುಡ್ಡದ ತುದಿಯಿಂದ ಮಾವನ ಮನೆ, ಶಿವಾಲಯಗಳೆಲ್ಲಾ ಮರಗಳ ಸಂದಿನಲ್ಲಿ ತಲೆಯೆತ್ತಿ ಕಾಣುತ್ತವೆ. ಅದನ್ನು ಕಂಡೊಡನೆ ಹಿರಣ್ಯನ ಕಾಲು ತಟ್ಟವಾಯಿತು. 'ಅಲ್ಲಿಗೆ ನೇರಾಗಿ ಹೋಗಲೇ ಬೇಡವೇ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗಿ ಇದ್ದಾಳೆಯೇ? ಮಾವ ಇದ್ದಾನೆಯೇ. ಎರಡು ವರುಷದ ಬಳಿಕ ಬರುವ ತನ್ನನ್ನು ಅವರು ಮಾತನಾಡಿಸುವರೋ? ತಾನು ಹೋಗುವುದು, ಅವರು ಮೂಸದಿರುವುದು, ಈ ಸುದ್ದಿ ಊರೆಲ್ಲ ಹಬ್ಬಿದರೆ ಎಂಥಾ ಮಾನಗೇಡಿ ಅಳಿಯನಪ್ಪಾ ಎಂದು ಅಪಕೀರ್ತಿ ಬರುವುದು..' ಅದನ್ನೆಲ್ಲಾ ನೆನೆದು ಅವನಿಗೆ ಭೀತಿಯಾಯಿತು. ಯೋಚನೆಯಿಂದ ಅವನ ಕಾಲು ಮುಂದೆ ಸರಿಯುವ ಬದಲು ಆಡ್ಡ ಹಾದಿ ತಿರುಗಿತು. ಅಲ್ಲೊಂದು ಒಂಟಿ ನಾಗ ಸಂಪಗೆ ಮರವತ್ತು. ಅದರ ಕೆಳಗೆ ಹೋಗಿ ಕುಳಿತನು. ಆಯಾಸವೂ ಆಗಿತ್ತು. ಕೈಕಾಲು ನಡುಗುತ್ತಿತ್ತು. ಕಣ್ಣುಗಳು ಉಬ್ಬಿಕೆಂಪಾಗಿದ್ದವು. ಮನಸ್ಸು ಶೂನ್ಯವಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಂದಿಲ್ಲಿಗೆ, ಇಲ್ಲಿಂದಿಲ್ಲಿಗೆ ನೆಗೆಯುತ್ತಿತ್ತು.

ಪಡುವನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಹೊತ್ತು ತಿರುಗಿತ್ತು. ಮೂರುಗಂಟಿಯಾಗಿರಬಹುದು. 'ಹೇಗೂ ಬಂದಿದ್ದೇನೆ-ಇನ್ನು ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವಂತಿಲ್ಲ. ಮತ್ತೇನಾದರೇನು?' ಎಂದು ಧೈರ್ಯಮಾಡಿ ಗುಡ್ಡವನ್ನು

ಇಳಿಯತೊಡಗಿದನು. ಅವನ ಬೀಸು ಹೆಜ್ಜೆಯು ಅರೆಗಳಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಅವನನ್ನು ಮಾವನ ಮನೆಗೆ ತಂದಿತು. ಮನೆ ಮುಂದಿನ ಅಂಗಣದಲ್ಲಿ ಒಂದು ತೆಂಗಿನ ಹೆಡೆಯನ್ನು ಸವರುತ್ತಾ ಮಾವ ಗೋಪಾಲಯ್ಯ ನಿಂತಿದ್ದರು. ಬಿದ್ದ ಗರಿಗಳಿಂದ ಕಡ್ಡಿಗಳನ್ನು ಆಯುತ್ತಾ ಭಾಗೀರಥಿ ಕುಳಿತಿದ್ದಳು. ಹಿತ್ತಿಲ ತೊಡಮೆ ದಾಟುತ್ತಲೇ ಹಿರಣ್ಯನಿಗೆ ಇಬ್ಬರ ದರ್ಶನವಾಯಿತು. ತಮ್ಮ ಕೆಲಸದಲ್ಲಿ ನಿರತರಾದ ಅವರಿಗೆ ಹಿರಣ್ಯನು ತೀರಾ ಹತ್ತಿರ ಬರುವತನಕ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಅವನನ್ನು ಮೊದಲಿಗೆ ಕಂಡವಳು ಭಾಗೀರಥಿ. ಮುಖವೆತ್ತಿ ಕಂಡವಳು, ಅಲ್ಲಿದೆದ್ದು ನೆಟ್ಟಗೆ ಮನೆಯನ್ನು ಸೇರಿದಳು; ಮಗಳು ಹೊರಟಳೇಕೆಂದು ಗೋಪಾಲಯ್ಯ ತಿರುವಿನೋಡಿದರೆ— 'ಅಳಿಯ ರಾಯರು' ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಅವನನ್ನು ಕಂಡು ಮುಖದಲ್ಲಿ ತಿರಸ್ಕಾರವುಂಟಾಯಿತು. ಆದರೆ ಹಿರಣ್ಯನ ಭ್ರಮಿತ ಕಣ್ಣುಗಳನ್ನೂ ಬೆವರುವ ಮುಖ ಮೈಗಳನ್ನೂ ಕಂಡು ಚಕಿತರಾದರು. 'ಒನ್ನಿ' ಎಂದು ಮನೆಗೆ ಕರೆದೊಯ್ದು, ಚಾಪೆಯನ್ನು ಬಿಡಿಸಿದರು. 'ಬಾಯಾರಿಕೆ ಬೇಕೋ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದರು.

'ಹಿರಣ್ಯ' ಬೇಡವೆಂದರೂ, ಅವನು ದಣಿದಿದ್ದನೆಂಬುದನ್ನು ಬಲ್ಲ ಗೋಪಾಲಯ್ಯ ಮನೆಯೊಳಗೆ ಹೋದರು. ಬಾಯಾರಿಕೆ ತಯಾರಿಸುವುದಕ್ಕೂ ಸರಿಯೆ! ಭಾಗಿಗೆ 'ಒರಟಾಗಬೇಡ' ಎನ್ನಲಿಕ್ಕೂ ಸರಿಯೆ. ಒಳಗೆ ಹೋಗಿ 'ಭಾಗೀ, ಒಂದಿಷ್ಟು ಕಾಫಿ ಮಾಡುತ್ತೀಯಾ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದರು.

'ಆವರಿಗೆ?'

ಆ ಮಾತು ತುಸು ಬೇಸರವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿತು— 'ಆವರಿಗಲ್ಲ, ಮನೆಗೆ ಬಂದವರಿಗೆ' ಎಂದನು.

ಭಾಗಿಯು ತನ್ನ ಬಿರುಸುಡಿಗಾಗಿ ವ್ಯಸನಗೊಂಡಳು. 'ಮಾಡುತ್ತೇನೆ' ಎಂದಳು.

'ತಿಂಡಿ?'

'ಉಪ್ಪಿಟ್ಟು ಮಾಡಲೇ?'

ಸರಿ, ಮನಸ್ಸೆಲ್ಲಿ ಇದ್ದರೂ ಭಾಗಿಯು ಹಿರಣ್ಯನ ಸನ್ಮಾನಕ್ಕೆ ಅಣಿ ಯಾದಳು. ಗೋಪಾಲಯ್ಯ ಹೊರಗೆ ಬಂದು ಅಳಿಯನಿಗೆ ಕಾಲುತೊಳೆ ಯಲು ನೀರು ಕೊಟ್ಟು 'ಕ್ಷೇಮವೇ' ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. 'ಕ್ಷೇಮವೇ' ಎಂಬ ಮಾತು ಅವನ ಬಾಯಿಯಿಂದಲೂ ಬಂದಿತು. ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ಒಂದು ತೊಟ್ಟು ನೀರು ಸುರಿಯಿತು. ಅದನ್ನು ಕಂಡು 'ಇದೇನು ವಿಚಿತ್ರ ನಡೆದಿರಬೇಕು' ಎಂದು ಅನಿಸಿತು. 'ಮೊದಲು ಕಾಲು ತೊಳೆಯಿರಿ' ಎಂದರು. 'ಬೇಡ' ಎಂದನು ಹಿರಣ್ಯ. ಆದರೂ ಬಲವಂತಕ್ಕೆ ಕಾಲು ತೊಳೆದು ಬಂದು ಚಾಪೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತನು. ಯಾರೂ ಏನೂ ಮಾತಾಡಲಿಲ್ಲ. ಏನೆಂದು ಮಾತನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುವುದು? ಕಾಫಿ ಬರುವತನಕವೂ ಹೀಗೇ ತಡೆಯಿತು. ಭಾಗೀರಥಿಯು ಕಾಫಿ, ಉಪ್ಪಿಟ್ಟನ್ನು ತಂದಿರಿಸಿ ಸಟಕ್ಕನೆ ಒಳಗೆ ನಡೆದಳು. ಉಪ್ಪಿಟ್ಟಿನ ತಟ್ಟೆಯು ಸದ್ದು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ನೆಲವನ್ನು ಅಪ್ಪಳಿಸಿತು.... ಅಷ್ಟೊಂದು ಮನಸ್ಸು ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಬಯಲಾಯಿತು. ಆದರೆ ಹಿರಣ್ಯನಿಗೆ 'ಭಾಗೀರಥಿಯು ಅಷ್ಟನ್ನು ತಂದಳಲ್ಲ' ಎಂದು ಧೈರ್ಯವಾಯಿತು. ಗೋಪಾಲಯ್ಯ 'ಬಾಯಾರಿಕೆ ತೀರಿಸಿ, ಆಮೇಲೆ ಮಾತನಾಡುವ' ಎಂದರು. 'ಆಮೇಲೇನು ಈಗೇನು' ಎಂದು ಹಿರಣ್ಯನು ಗದ್ದ ದಿತನಾಗಿ ಹೇಳಿದನು.....

ಉಪ್ಪಿಟ್ಟು ತಿನ್ನುವುದು; ಉಪ್ಪಿಗೆ ಕಣ್ಣೀರುಪ್ಪನ್ನು ಸೇರಿಸುವುದು ಒಂದೊಂದು ಸುಡಿಯನ್ನು ಆಡಲು ಯತ್ನಿಸುವುದು- ಹಿರಣ್ಯನ ಕೆಲಸ. ಬಲು ಕಷ್ಟದಿಂದ ತಾಳಮೇಳವಾಗದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡಿ ಕೊನೆಗೆ ಉಪಸಂಹಾರವೆಂಬಂತೆ- 'ನಮ್ಮ ಮನೆಯ ಋಣವನ್ನು ಹರಿಸಿ ಭಾಗಿಯನ್ನು ಬೇಡಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದೇನೆ.' ಎಂದನು. ಮುಂದೆ ಅವನ ಬಾಯಿಯಿಂದ ಮಾತು ಹೊರಡದು. ಗೋಪಾಲಯ್ಯನದು ಧಾರಾಳ ಮನಸ್ಸು.... ಅಳಿಯನು ಅಸೃಷ್ಟವಾಗಿ ನುಡಿದರೂ, ವೆಂಕಟರಮಣ ಯ್ಯನೇ ಇಷ್ಟೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಕಾರಣರೆಂಬುದು ತಿಳಿದವರಾದುದರಿಂದ ಹಿರಣ್ಯ ನನ್ನು ಸಮಾಧಾನ ಪಡಿಸಿದರು. 'ಈಗೇನು ಅವಸರ? ನಾಲ್ಕು ದಿವಸ ಮನೆಯಲ್ಲಿರಿ: ಭಾಗಿಗೂ ದೇವರು ಒಳ್ಳೇ ಬುದ್ಧಿ ಕೊಟ್ಟಾನು'-ಎಂದರು.

ಆ ಮಾತುಗಳು ಹೊರಬೀಳುವಾಗ ಭಾಗೀರಥಿಯು ಅವರ ಮುಂದಿಂದಲೇ ಹಾದು ನೆರೆಮನೆಗೆ ಹೊರಟು ಹೋದಳು.

ಗೋಪಾಲಯ್ಯನು ಬಲುಹೊತ್ತಿನತನಕ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಅಳಿಯನ ದಣಿವು, ದುಃಖಗಳು ಸಾಕಷ್ಟು ಶಾಂತವಾದ ಬಳಿಕ ನಡೆದ ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ಕೇಳಿದರು. ಅವರ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಭಾಗಿಗೆ ಒಳ್ಳೇ ದಿನಗಳು ಬಂದವು ಎಂದು ಹೊಳೆಯಿತು. ಜಾತಕವನ್ನು ತೋರಿಸಿದಾಗಲೂ 'ಈ ಎರಡು ವರುಷ ಕಠಿಣ ಶನಿದೆಸೆ. ಅದು ಕಳೆದ ಮೇಲೆ ಅವಳು ಸುಖಿಯಾಗುತ್ತಾಳೆ' ಎಂದಿದ್ದರು. ಈಗ ಆ ಘಟಿಕಾಲ ಒದಗಿರಬೇಕು.

೧೫

ಎಣಿಸಿದಷ್ಟು ಸುಲಭವಲ್ಲ

ಹಿರಣ್ಯ-ಗೋಪಾಲಯ್ಯ-ಚಂದ್ರಯ್ಯ-ಭಾಗೀರಥಿ ಈ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರು ಒಂದೊಂದನ್ನು ಎಣಿಸಿದ್ದರು. ಯಾರ ಎಣಿಕೆಯು ಕಾರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಸಫಲವಾಗುವುದೆಂಬುದು ತಿಳಿಯದ ವಿಷಯ. ಊಹೆಗೆ ಮಾರಿದ ಪ್ರಸಂಗ. ಒಂದೊಂದು ಮನಸ್ಸುಗಳು ಇತ್ತಡಿಯನ್ನು ಸೇರಲೆತ್ತಿಸುತ್ತವೆ. ನಾಲ್ವರು ಎಂಟು ಬಗೆಯಾಗಿ ಯೋಚಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದರಲ್ಲಿ ನಿರ್ಧಾರ, ಒಂದು ಮತವೆಂದರೆ ಗೋಪಾಲಯ್ಯನದು. ಮಗಳೂ ಅಳಿಯನೂ ಕೂಡಿ ಸುಖವಾಗಿರಲಿ, ಮನೆ ಅಳಿಯ ಆದರೂ ಚಿಂತೆ ಇಲ್ಲ. ಅವರಿಗಿರುವ ಮೂವರು ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬಳ ಮದುವೆಯಾಗಿದೂರ ಹೋಗಿದ್ದಾಳೆ. ನಡುವಿನವಳು ಭಾಗೀರಥಿ. ಕಿರಿಯವಳು ಬರಿಯ ಆರೇಳು ವರ್ಷದ ಕೂಸು. ಹಿರಣ್ಯನು ಮನೆಗೆ ಭಿಕ್ಷಾರ್ಥಿಯಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದಾನೆ. ಎಂದಬಳಿಕ ಮರುಮಾತಿಲ್ಲ. ಎಂಥ ತಪ್ಪಿದ್ದರೂ ಕ್ಷಮೆಯೆ.

ನ್ಯಾಯವಾಗಿ ತೋರುವ ಆ ಒಂದು ಹಾದಿಯನ್ನು ಮುಚ್ಚಿದರೆ ಬೇರೆಯದು ಚೆಲುವಿನ ದಾರಿಯಲ್ಲ, ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ತರುವಂಥದಲ್ಲ.

ರಾತ್ರಿ ಊಟವಾದ ಬಳಿಕ ಗೋಪಾಲಯ್ಯನು ಮಗಳನ್ನು ಕಿರು ಮನೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿ 'ಭಾಗಿ, ಕೊನೆಗೂ ಅವರಿಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಬಂದಿತು. ಹಿರಣ್ಯನು ಪಾಪದವ. ನಾನು ಮೊದಲೇ ಅನ್ನಲಿಲ್ಲವೇ? ಈಗ ನಿನಗಾಗಿ ಮನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಮಾತಿಗೆ ಮೀರಿದ ಮಗನನ್ನು ತಂದೆ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಹಿರಣ್ಯನನ್ನು ಇತ್ತಟ್ಟಿನ ಸಂಕಟಕ್ಕೆ ಒಡ್ಡಬಾರದು' ಎಂದರು. ಭಾಗೀರಥಿ ಒಂದಕ್ಕೂ ಮಾತನಾಡುವಂತಿಲ್ಲ. ಬಾಯೆರೆದು 'ನಾನು ಚಂದ್ರಯ್ಯನ ಹಿಂದೆ ಹೋಗುತ್ತೇನೆ. ಅವನೂ ಕರೆಯಲು ಬಂದಿದ್ದಾನೆ. ನನ್ನ ಯೋಚನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಡಿ—ನಾನು ತಿದ್ದುಪಡಿಗೆ ಮೀರಿದವಳು' ಎನ್ನುವ ಮನಸ್ಸು. ಆದರೆ ನಾಲಿಗೆ ತಡವರಿಸುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಅವಳೂ ಯೋಚನೆಗೀಡಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಸಂಜೆ ನೆರೆ ಮನೆಗೆ ಹೋದಳಷ್ಟೆ; ಅಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರಯ್ಯನು ಕಾಣಿಸಿಗಿಲ್ಲ. ಸಂಜೆಗೆ ಸಮನಾಗಿ ಶಿವಾಲಯದ ಪೌಳಿಯ ಮೇಲೆ ಕಾದು ಕುಳಿತಳು. ಅವನಿಂದ ತೀರ್ಮಾನವನ್ನು ಪಡೆದು ಬೆಳಗಾಗುವುದರಲ್ಲಿ ಆ ಹಳ್ಳಿಯಿಂದಲೇ ಮರೆಯಾಗಬಹುದೆಂದು ಎಣಿಸಿದ್ದಳು. ಆದರೆ ಚಂದ್ರಯ್ಯನು ಬರಲೇ ಇಲ್ಲ. ಕತ್ತಲು ಹರಿದು ಬಹಳ ಹೊತ್ತಾದರೂ ಬರಲಿಲ್ಲ. ತಂದೆಯು ಬಂದು ಅವಳನ್ನು ಮನೆಗೆ ಕರೆದೊಯ್ದನು. ಅವಳು ಅಲ್ಲಿ ಕಾದು ಕುಳಿತಳೇಕೆಂದು ತಂದೆಗೆ ತಿಳಿಯದು. ಚಂದ್ರಯ್ಯನೇಕೆ ಮಾಯವಾದನೆಂದು ಅವಳು ಊಹಿಸಲಾರಳು. ಅಷ್ಟು ಆತುರಪಟ್ಟು ಬಂದವನು. ನಡುವೆ ಏನಾದರೂ ಕಾರ್ಯವು ಅವನನ್ನು ಸೆಳೆದಿರಬೇಕು; ಹೋಗಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಒಂದು ವರ್ಷದಿಂದ ಬಾಯಾರಿದವನು ಈ ದಿನವಾದರೂ ಗೆಳೆತನದ ತೃಷೆಯನ್ನು ತೀರಿಸಲಾರನೇ..ಬರುವನು..ತನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ತಿಳಿದಾಯಿತು. ಎಲ್ಲಾದರೂ ಕಣ್ಮರೆಯಾಗಲು ಸಿದ್ಧತೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬರಬಹುದು. ಹೀಗೆಂದು ಕನಸಿನ ಅರಮನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸುತ್ತಾಳೆ.

ಈ ಯೋಜನೆಗಳ ತಿಕ್ಕಾಟವಾಗುತ್ತಿದೆ. ನಡುವೆ ನಿರ್ಧಾರದ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರ ದೊರೆಯುವ ತನಕ ಗೋಪಾಲಯ್ಯ ಕದಲುವಂತಿಲ್ಲ. 'ಹೀಗೆ ಮಾಡದೆ ಬೇರೆ ಏನು ಮಾಡುತ್ತೀ? ನಿನಗೆ ಯಾರಿದ್ದಾರೆ? ನಾನೆಷ್ಟು ದಿವಸ ಬದುಕಿಯೇನು?' ಎಂದು ಹೇಳಿದರೆ 'ನನಗೆ ನಾನು ಇದ್ದೇನೆ— ಯಾರೂ ಬೇಡ. ಇವರಂತೂ ಬೇಡ. ಇವರಿಗೆ ನನ್ನನ್ನು ಕಾಯುವ ಬುದ್ಧಿ ಇದ್ದಿದ್ದರೆ ಆ ದಿನವೇ ಬರಬೇಕಿತ್ತು. ಆಗ ಬೇಡದವಳು ಈಗೇಕೆ ನಾನು?' ಎಂದಳು.

'ಅದೊಂದು ಮಾತೇ!'

'ಆ ಒಂದು ಗಳಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಅವನು ತಪ್ಪಿದನು. ಅದು ತಪ್ಪು ಎಂದು ಅವನೇ ಹೇಳುತ್ತಾನಲ್ಲ.'

'ಅವನು ಹೇಳಿದರೆ ಈಗೇನು ಮಾಡಲಿ. . ನಾನು ಬೇರೆಯವರಿಗೆ. .

ಈ ಮಾತೊಂದಕ್ಕೆ ಅವಕಾಶವಿದೆಯೆಂದು ಗೋಪಾಲಯ್ಯ ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಊರಲ್ಲಿ ಅಪವಾದವಿತ್ತು. ಅಪವಾದವನ್ನು ಕಿವಿಯಿಂದ ಕಿವಿಗೆ ಸಾಗಿಸುವವರು ಬರಿಯ ಚಾಡಿಯಲ್ಲಿ ತೃಪ್ತರು. ಇನ್ನೊಬ್ಬರು ಹಾಳಾಗುವರಲ್ಲ—ಎಂದು ವ್ಯಸನಪಡುವಂತೆ ಅವರು ತೋರಿಸಿಕೊಂಡರೂ ಅವರ ಕುಲ ಅಂಥದಲ್ಲ. ಅವು ಅಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಜೀವಿಗಳು. ತಮ್ಮ ಚಾಡಿಯ ಬಿಂಕಿ ಬೆಳೆಯಲು ಯೋಗ್ಯ ಕಟ್ಟಿಗೆ ದೊರೆತರಾಯಿತು ಅವರಿಗೆ. ಚಾಡಿ ಕಾರರು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ಹಿತಬೋಧಿಗಳಂತೆ ಮಗಳ ಕುರಿತು ಕೇಳಿದ್ದನ್ನು ತಂದೆಗೆ ಹೇಳರು. ತೀರ ಆಪ್ತರಾದಂತೆ ಅವರು ಸುದ್ದಿಗೆ ದೂರ. ಚಾಡಿಗೆ ಎದೆಗಾರಿಕೆ ಬೇಡ—ಕುಯುಕ್ತಿ ಸಾಕು; ಆದರೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಹಿತಕಾಂಕ್ಷೆಗೆ ಧೈರ್ಯಬೇಕು. ನಿರ್ವಂಚನೆಬೇಕು. . . . ಹೀಗಿರಲು ಗೋಪಾಲಯ್ಯನಿಗೆ ಚಾಡಿಸುದ್ದಿಗಳು ಸೇರಲಿಲ್ಲ. ಇಂದು ಭಾಗಿಯು ತಾನಾಗಿ 'ನಾನು ಬೇರೆಯವರಿಗೆ. . . .' ಎನ್ನಲು ಅವನ ಎದೆ ಹಾರಿತು 'ನನ್ನ ಮಾನ ತೆಗೆಯುತ್ತಿಯಾ? ನಿನ್ನ ಅನ್ನವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಎಂಜಲು ಅನ್ನಕ್ಕೆ ಕೈ ಹಾಕುತ್ತಿಯಾ?'

‘ನನಗೆ ವೊದಲು ಕೊಟ್ಟದ್ದು ಎಂಜಲು ಅನ್ನು. ಧಾರೆಮಂಟಪ ದಿಂದ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವತನಕ ಎಂಜಲೇ ಗತಿ. ಈಗ ಅನ್ನು ಕೊಡುವವರೊಬ್ಬರು ದೊರೆತಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರೀತಿಸ ಬಂದವರು ಬೆಲೆಯರಿಯದೆ ಕೊಂಡವರಲ್ಲ.’

ಗೋಪಾಲಯ್ಯನ ತಲೆ ಬಿಸಿಯಾಯಿತು. ತನ್ನ ಮಗಳು ಸಪತಿ ವಿಧವೆಯಾಗಿ ಇರುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲೆಂದೂ, ಅವಳಂಥವಳು ಕಾಮಕ್ಕೆ ಬಲಿಯಾದರೆ ಅದು ಮಾಂಸದ ಶೀಲವೆಂದೂ ಒಲ್ಲರು. ಆದರೆ ಅದು ಅಂತ ರಂಗದಲ್ಲಿ. ಒಹಿರಂಗದಲ್ಲಿ ಹಾಗೆ ಅನ್ನುಲು ಬಂದೀತೆ? ಒಪ್ಪಲು ಬಂದೀತೆ?

‘ಮುಂದೆ ಮಾತನಾಡಲಾರದೆ ಯೋಚಿಸಿ ನೋಡು. ಬೇರೆ ಯಾವ ದಾರಿಯಿಂದಲೂ ಚಿರವಾದ ಅಪವಾದ ನಿಂದೆಗಳೇ ಗತಿ. ಯೋಚಿಸಿ ನೋಡು. ಬೆಳಗ್ಗೆ ಆದರೂ ಹಿರಣ್ಯನಿಗೆ ಹೇಳಬೇಕಲ್ಲ ಒಂದು ಉತ್ತರ. ವಾಪ-’ ಎಂದು ಹೊರಬಿದ್ದರು. ಇವರ ಮುಖವನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಲೇ ಹಿರಣ್ಯನ ಉತ್ಸಾಹ ಕುಗ್ಗಿತು. ಇಲ್ಲವಾಯಿತು. ‘ಎನು.. ಇನ್ನೂ ಹಟ ದಲ್ಲಿದ್ದಾಳೆಯೇ’ ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

‘ವಾಪ, ಅವಳಿಗೇನು ಸಾರಾಸಾರ ವಿಚಾರಗೊತ್ತು. ಬೆಳಗ್ಗೆ ಅವಳನ್ನು ಸಮಾಧಾನ ಪಡಿಸುತ್ತೇನೆ. ನೀವು ಸ್ವಸ್ಥವಾಗಿ ಮಲಗಿಕೊಳ್ಳಿ. ಸುಮ್ಮನೆ ಯಾರಾರೂ ಅವಳ ಕಿವಿಯನ್ನು ಚುಚ್ಚಿ ರಬೇಕು.’

‘ಸ್ವಸ್ಥವಾಗಿ ಮಲಗುವುದೇ? ಇರಲಿ ನಾನೊಮ್ಮೆ ಒಳಗೆ ಹೋಗಲೇ? ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಕ್ಷಮೆ ಕೇಳುತ್ತೇನೆ. ಕಾರಣ ನನ್ನದೇ ತಪ್ಪು. ಅವಳ ಮನಸ್ಸು ಅಷ್ಟು ನೊಂದುದರಿಂದಲೇ ಅಷ್ಟು ಕಠಿಣವಾಗಿದ್ದಾಳೆ. . . ಅಲ್ಲವಾದರೂ ನನಗೆ ಬೇರೆ ಹಾದಿಯೇನು? ಅವಳು ಬಂದರೆ ಎಲ್ಲಾದರೂ ಬೇಡಿತ್ತೆಂದು ಬಾಳ್ವೆ. . . . ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಮಸಣ. . .’

‘ಹಿರಣ್ಯನನ್ನು ಕಂಡು ಮಗಳಿಗೆ ಕನಿಕರ ಹುಟ್ಟೀತು ಎಂದು ತಿಳಿದು ‘ಆಗಲಿ, ಒಳಗೆ ಕಿರುಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾಳೆ’ ಎಂದರು.

ಕಿರುಮನೆ-ಅದೇ ಕಿರುಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ದಿನ ನಡೆದ ಉರುಟಣೆ, ಆರತಿಯ ಸಂಭ್ರಮಗಳು, ಆ ಜನರ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರು ಇನ್ನೊಬ್ಬರನ್ನು ಕದ್ದು ನೋಡಲು ಮಾಡಿದ ಯತ್ನಗಳು, ಅವನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹಸುರಾಗಿ ಹೊಳೆದುವು. ಕಣ್ಣೆದುರಿಗೆ ಮದುವಣಿಗಿತ್ತಿ ಭಾಗೀರಥಿಯೇ ಕಾಣಿಸಿದಳು. ಕಿವಿಗೆ 'ವಧುಬೇಕೇ ಚಪ್ಪರಕೆ...' ಎಂಬ ಶೋಭಾನೆ ಹಾಡು ನಾಗಸ್ವರದಂತೆ ಕೇಳುತ್ತಿತ್ತು. ಹಿರಣ್ಯನು ಸಪ್ತವೋರೆಯಿಂದ ಕಿರುಮನೆಗೆ ಕಾಲಿಟ್ಟನು. ಭಾಗಿ ಒಂದು ಕಾಲುದೀಪಕ್ಕೆ ಎದುರಾಗಿ ತಲೆ ತಗ್ಗಿಸಿ ಕುಳಿತಿದ್ದಳು. ಹಿರಣ್ಯನು ದೀಪಕ್ಕೆ ಎದುರಾಗಿ ಕುಳಿತನು. ಎರಡು ಮೂರ್ತಿಗಳ ನಡುವೆ ಮಿಣ್ಣಿಗೆ ಉರಿಯುವ ಕಾಲುದೀಪ. ತಲೆ ಎತ್ತಿ ನೋಡೆನೆಂದು ಬಾಗಿಡ ಭಾಗೀರಥಿ-ಎದುರಿಗೆ ಹೊಳೆವ ಕಂಬನಿ ಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಹಿರಣ್ಯ. ಮಾತನಾಡಿಸುವ ಆತುರ....ಕಟ್ಟಿದ ಗಂಟಲು. ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ನಾಲ್ಕು ತೊಟ್ಟು ಹನಿಗಳು ಸಟಕ್ಕನೆ ನೆಲಕ್ಕೆ ಉದುರಿದುವು. ನೆಲ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ಭಾಗೀರಥಿಯು ಚಕಿತಳಾಗಿ ತಲೆ ಎತ್ತಿದ್ದಳು. ಹಿರಣ್ಯನ ಮೌನತುಂಬಿದ ತುಟಿಗಳು ಮಾರುದ್ದ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದುವು. ನೀಲಾಂಜನದ ಬೆಳಕು ಕವೋಲವನ್ನು ತೊಯ್ಯುತ್ತಿದ್ದ ಕಣ್ಣೀರಿನ ಮೇಲೆ ಪುಟ್ಟ ಮಿಂಚಿನಂತೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಅವಳೂ ಹಾಗೆಯೇ ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತಳು.

'ಭಾಗಿ....' ಎಂದನು. ಮಾತು ಮುಂದುವರಿಯದು. ಬಲು ಹೊತ್ತಿನ ಬಳಿಕ 'ಭಾಗಿ, ನಿನಗಾಗಿ ತಂದೆಯನ್ನಗಲಿ ಬಂದಿದ್ದೇನೆ. ಬಂದರೆ ಬದುಕುತ್ತೇನೆ. ಇಲ್ಲವಾದರೆ ತೆರಳುತ್ತೇನೆ.'

ಹೆಚ್ಚಿನ ಬೇಡಿಕೆ ಅವನದಿಲ್ಲ. ಕ್ಷಮೆ ಕೇಳುವೆನೆಂದವನು ಕೇಳಲೂ ಇಲ್ಲ. ಭಾಗಿ ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತು ಮೌನವಿದ್ದಾಳು. ಅವಳದೂ ಹೃದಯ. ಕಬ್ಬಿಣ ಬೀರೆಯಲ್ಲ. ತನ್ನನ್ನೇ ನೋಡುವಂತೆ ಪರರನ್ನು ನೋಡಬಲ್ಲಳು.

'ಸರಿ; ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳುತ್ತೀರಾ?'

'ಎನು?'

'ಕೇಳುತ್ತೀರಾ. . .ಆ ಮೇಲೆ ಏನೆಂದು ತಿಳಿದೀತು.'

‘ಎನು ಹೇಳು..’

ಈಗ ಭಾಗೀರಥಿಯು ಸರದಿ, ಮಾವನ ಮನೆಯಿಂದ ತಾನು ಬಂದಂದಿಸಂದ ನಡೆದ ಕಥೆಯನ್ನು ತಡೆ ಇಲ್ಲದೆ, ಆವೇಶವಿಲ್ಲದೆ, ಶಾಂತವಾಗಿ ಹೇಳತೊಡಗಿದಳು. ಬಂದುದು— ಮನಸ್ಸಿಲ್ಲದಾದುದು— ಚಂದ್ರಯ್ಯನನ್ನು ಕಂಡುದು— ಆಬಳಿಕ ಚಂದ್ರಯ್ಯನಿಗಾಗಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಧಾಕೆಯಿತ್ತದು—ತಿರುಗಿ ನಿಸ್ಸೆ ದಿವಸ ಅವನು ಬಂದುದು—ತಾನು ಹಿಗ್ಗಿದುದು. ಅವನು ಕೈ ಹಿಡಿದು.... ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಹೇಳಿದಳು.

ಚಂದ್ರಯ್ಯನು ಹಿರಣ್ಯನಿಗೆ ತಿಳಿಯದವನಲ್ಲ. ಸಾಮಾನ್ಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಭಾಗೀರಥಿಯ ನಡೆಯು ಭೂಷಣ ತರುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಿರಣ್ಯನು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೇಳಿದನು. ಭಾಗಿ ಹೇಳಿದಷ್ಟೇ ತಾಳ್ಮೆಯಿಂದ ಕೇಳಿದನು. ಅವನು ಬಲು ಬರಹವಿಲ್ಲದವನು. ನನೀನ ಸಮಾಜಕ್ರಾಂತಿಯ ಸುಳಿ ಗಾಳಿಗೆ ನಿಲುಕದವನು. ಆದರೆ ಬೇವನವನ್ನು ತಿಳಿದವನು. ತನ್ನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಎಣಿಸುವ ಪೊದಲು ಬೇರೆಯವರ ಸುಖದುಃಖವನ್ನು ಎಣಿಸಬಲ್ಲವನು.

ಭಾಗೀರಥಿಯು ಅಷ್ಟನ್ನು ಹೇಳಿ ‘ಈಗೇನೆನ್ನುತ್ತೀರಿ? ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ನನಗೆ ಮೈರವಿಲ್ಲ’ ಎಂದಳು.

‘ಭಾಗಿ, ನಾವು ಗಂಡಸರು ತಪ್ಪಿದರೆ ಯಾರೂ ಹೆಚ್ಚೆಂದು ತಿಳಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಸ್ತ್ರೀಯ ನಡತೆಯನ್ನು ನೋಡುವಾಗ, ನೋಡುವ ದೃಷ್ಟಿಯೂ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅಳತೆಯೂ ಬೇರಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ನಾನು ಅಂಥವನಲ್ಲ. ನೀನೇನು ಮಾಡಿದ್ದರು ನನ್ನ ತಪ್ಪಿನಿಂದ ಮಾಡಿದೆ.. ಆ ತಪ್ಪು ನನ್ನದು.’

ಭಾಗೀರಥಿ :- ‘ಇನ್ನು ಬಾ ಎನ್ನುತ್ತೀರಾ?

ಹಿರಣ್ಯ :- ನಿನ್ನಂಥವಳನ್ನು ಎಂದೂ ಹಾಗೆನ್ನುತ್ತೇನೆ. ನೀನಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಯಾರು ಸರಳವಾಗಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಭಾಗೀರಥಿ :- ಅದಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿನದೊಂದಿದೆ.

ಹಿರಣ್ಯ :- ಹೇಳು.

ಭಾಗೀರಥಿ:- ಆವರು ನಿನ್ನೆ ಬಂದಿದ್ದರು. ನೀವು ನನ್ನನ್ನು ಕರೆದಿದ್ದೀರಿ. ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಅದು ಸರಿ ಎಂದೂ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನ ಸ್ಥಿತಿ....?

ಹಿರಣ್ಯ:- ಅವನದು ತಪ್ಪು ಕೆಲಸವಲ್ಲವೆ? ಪರರ ಹೆಂಡರನ್ನು..

ಭಾಗೀರಥಿ:- ನೀವು ಬೇರೆಲಗ್ನವಾಗುವರೆಂದು ಸುದ್ದಿ ಹಾಕಿಲ್ಲವೇ? ಆಗ ಬಿದ್ದವಳೊಬ್ಬಳನ್ನು ಎತ್ತಿದಂತಾಗಲಿಲ್ಲವೇ? ಅವರೂ ಅಂದರು- ಒಂದು ವರ್ಷದ ಹಿಂದೆ ಭೇಟಿಯಾದರೂ ನಿನ್ನೆಯತನಕ ಬರಲು ಧೈರ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲೆಂದು.

ಇರಲಿ, ನಾಲ್ಕು ದಿವಸವಾದರೂ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ನಿಮ್ಮನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸಿದೆ. ಆಗ ಪ್ರೀತಿಸಬೇಕೆಂದು ಪ್ರೀತಿಸಿದುದು. ಅವರನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸಿದುದು ಸ್ವಭಾವದಿಂದ.... ಅದನ್ನು ಮರೆಯಲು ಬಂದೀತೆ?

ಹಿರಣ್ಯ:- ಹಾಗಾದರೆ ಅವರ ಬಳಿಗೇ ಹೋಗುವೆ ಎನ್ನುತ್ತೀಯಾ?

ಭಾಗೀರಥಿ:- ಹಾಗಲ್ಲ, ನಿಮ್ಮ ಜತೆಯಲ್ಲಿದ್ದು, ಅವರಿಂದ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕೀಳಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗದೆ ಹೋದರೆ.. ನಾನು ಮನಃಪೂರ್ವಕ ಯತ್ನಿಸಿದರೂ ಆಗದೆ ಹೋದರೆ.. ನಿಮ್ಮನ್ನು ಸಂಕಟಕ್ಕೆ ಗುರಿಮಾಡಿದಂತಾಗಲಿಲ್ಲವೇ?

ಹಿರಣ್ಯ:- ನಾನೀಗ ಸುಖವಾಗಿದ್ದೇನೆಯೇ....?

ಭಾಗಿ:- ಬರಬೇಕೇ....?

ಹಿರಣ್ಯ:- ನಿನ್ನಿಷ್ಟ.

ಭಾಗೀರಥಿ:- ಬರುತ್ತೇನೆ.

ಕನ್ಯೆಯಿಂದ ಕನ್ಯಾ ಪ್ರೇತಕ್ಕೆ

ಚಂದ್ರಯ್ಯನು ತನ್ನ ಗೆಳೆಯರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ವಿರಮಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಹಿಂದಿನ ರಾತ್ರಿ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಸುಖ ಸ್ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ತೇಲಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಬೆಳಕು ಎಂದು ಹರಿಯುವುದು-ತಿರುಗಿ ಎಂದು ಸಂಜೆ ಬರುವುದು ಎಂದು ಇದಿರು ಕಾಯುತ್ತಿದ್ದನು. ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಊಟವನ್ನು ಮುಗಿಸಿ ಗಾಳಿಗೆ ಮೈಯೊಡ್ಡಿ ಮನೆಯ ಹೊರಚಾವಡಿಯಲ್ಲಿ ಒರಗಿದ್ದನು. ಹೊರಗಿನಲ್ಲಿ ಬಿಸಿಲಿನ ಜಳ. ಅದಕ್ಕೆ ಬರಿ ನೆಲವು 'ಹಾ' ಎನಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಮಂಡಿಗೆಗಳು ಬೇಯುತ್ತಲೇ ಇದ್ದುವು. ಅವನ ಸನಿಗನನು ಆ ಹಾದಿಯಾಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಹಿರಣ್ಯನನ್ನು ಕಂಡು ಭಂಗವಾಯಿತು. ಹಿರಣ್ಯನು ಗೋಪಾಲರಾಯರ ಮನೆಗೆ ಹೋದುದೂ ಕಂಡಿತು. ಅವನಿಗೆ ತಿರುಗಿ ಲಗ್ನವಾಗುವುದು ನಿಜವಾದರೆ ಅವನೆಂದಾದರೂ ಮೊದಲಿನ ಹೆಂಡತಿಯ ಮನೆಗೆ ಬಂದಾನೆ? ಅಷ್ಟು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ-ಹಿರಣ್ಯನು ಮನೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗಲೇ ಭಾಗೀರಥಿಯು ತನ್ನನ್ನು ಭೇಟಿಯಾಗಲು ಸಾಧ್ಯವೇ-ಎಂದೆನಿಸಿತು.

ಹಿರಣ್ಯನು ಕರೆಯಲು ಬಂದಿರಬೇಕು. ಭಾಗೀರಥಿಯು ತಾನಿರದಿರುತ್ತಿದ್ದರೆ ಹೇಗೆ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದಳೋ? ಅವರವರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಶಗಳೊಂದೂ ಇವನಿಗೆ ತಿಳಿಯದು. ಆದರಿಂದ ಫಲವನ್ನುಣ್ಣಿಸುವ ಹಾಗೂ ಇಲ್ಲ. ಅಂತು ಇಂದು ಕುಳಿತಿರುವುದು ವ್ಯರ್ಥ. ಅಲ್ಲದೆ ತಾನೇ ಭಾಗೀರಥಿ ಹಿರಣ್ಯರ ದಾಂಪತ್ಯ ನಡುವೆ ಬಂದರೆ ಅದೂ ಅಪರಾಧ. ಎಷ್ಟು ಸವಿಯಾದ ಕಾರ್ಯವೆನಿಸಿದರೂ ಪರರನ್ನು ದುಃಖಕ್ಕೆ ತಳ್ಳಿ ತನಗೆ ಸಿಗುವ ಸುಖವದು. ಅವನ ಬುದ್ಧಿಯು ಮಂಕಾಯಿತು. ತಾನು ಅಲ್ಲಿರುವುದರಿಂದ ಭಾಗೀರಥಿಯ ನಿರಾತಂಕವಾದ ಯೋಚನೆಗೆ ಅಡ್ಡಿ ಬಾರದಿರುತ್ತಿದೆಯೇ? ತಾನು ಕುಳಿತುದರಿಂದ ಹೆಚ್ಚಿನ ಲಾಭವಿದೆಯೇ? ಗಂಡನೆದುರಿಗೆ ಅವನ ದಾದ ವಸ್ತುವನ್ನು ತಾನು ಸೆಳೆದೊಯ್ಯುವುದೇ, ಕಾಲ ಬಂದಿಲ್ಲವೆಂದು ಅಲ್ಲಿಂದ ನೇರಾಗಿ ಊರಿಗೆ ಮರಳಿದನು. ಭಾಗೀರಥಿಯು ಅವನ್ನು

ಕಾಣುವ ಹಂಬಲದಿಂದ ನೆರೆಮನೆಗೆ ಬಂದಾಗ ಅವನು ಹೋಗಿಯೂ ಆಗಿತ್ತು. ಇದ್ದಿದ್ದರೆ ಅವನೊಡನೆ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದಳೋ ಎನೋ.

ಸರಿ, ಚಂದ್ರಯ್ಯನು ಏತಕ್ಕೂ ಬಗೆಹರಿಯದವನಾಗಿ ಮನೆಯನ್ನು ನೇರಿದನು. ಕದವಿಕ್ಕಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡನು. ಕೊಟಡಿಯ ಮುಚ್ಚಿಗೆಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ನಗತೊಡಗಿದನು. ಕಣ್ಣೀರು ಸುರಿಯುತ್ತಲೇ ಇತ್ತು. ತನ್ನ ಜೀವನದ ವೈಚಿತ್ರ್ಯವೇ ಅವನಿಗೆ ನಗುವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸಿತು. 'ತಾನು ಹೋದ ಕಾಲವೇ ಹಿರಣ್ಯನು ಬರುವ ಕಾಲವಾಗಬೇಕೇ?' ಎಂದು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಅನಿಸಿತು. ತನಗೆ 'ಜಲಜಾಕ್ಷಿ' ಯಾದರೇನು? ಯಾವ ಆತಂಕವೂ ಇಲ್ಲ. ನಿಜ-ಅದು ವಸ್ತುವನ್ನು ದೊರಕಿಸಲು. ಆದರೆ ಅದು ತನಗೆ ಬೇಕಾದ ವಸ್ತುವೆಂದು ತಿಳಿಯುವ ದಾರಿಯಾವುದು? ಮುಂದಾದರೂ ತನ್ನ ದಾದೀತೆಂದು ತಿಳಿಯಲೇನು? ಇಲ್ಲಿ, ಈ ಎರಡು ಪ್ರಶ್ನೆಗಳಲ್ಲಿ ಏನು ಅಂತರ? ಒಂದನ್ನು ಬಯಸಿದನು. ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರ ದೊರೆಯಿತು. ಒಮ್ಮೆಗೆ ಇದು ತನಗೆ ಒಪ್ಪಿರುವುದು ಎಂದೆನಿಸಿತು. ಜಲಜಾಕ್ಷಿಯ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಇದು ತಗಲುವುದೇ, ಇಲ್ಲ-ಇದು ವಿಚಿತ್ರ.

ಸಂಜೆಯತನಕ ಈ ವಿಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ನೆನೆಯುತ್ತ ಕುಳಿತನು. ಕತ್ತಲಾಯಿತು. ತಾಯಿಯು ಹೊರಗಿನ ಕದ ತಟ್ಟಿದಳು. ಸರಿ, ಊಟಕ್ಕೆ ತೆರಳಿದನು. ಊಟವಾಗಿ ಮನೆಯ ಹೊರಗೆ ಬಂದನು. ತೆಳ್ಳಗಿನ ಮುಗಿಲಿನ ಪರೆಯಲ್ಲಿ ಕ್ಷೀಣ ಚಂದ್ರನು ತೇಲಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. 'ಕೊಟಡಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತೇನು ಮಾಡುವುದು? ತಿರುಗಾಟಕ್ಕಾದರೂ ಹೋಗುವೆನು ಎಂದು ಬೆತ್ತವೊಂದನ್ನು ಹಿಡಿದು ಒಂಟಿಯಾಗಿ ಹೊರಬಿದ್ದನು. ಬಯಲಿನ ಅಂಚುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ತುಳಿದನು. ಛೇ, ಇಲ್ಲಿ ಗಾಳಿಯೂ ಇಲ್ಲ. ಮೇಲೆ * ಪದವು ಏರುವ ಎಂದು ಮುಂದುವರಿದನು. ಚಿಕ್ಕ ಗುಡ್ಡವನ್ನೇರಿದರೆ ಮುಂದೆ ಬರುವುದೇ ಪದವು. ವಿಶಾಲವಾದ ಬೋಳುಮೈದಾನು. ಹಗಲಿಗೆ ದೂರದ ಕಡಲೂ ಕಾಣಿಸುವುದು. ರಾತ್ರಿ ಅದರ ಘರ್ಜನೆ ಕೇಳಿಸುವುದು.

* ಉನ್ನತವಾದ ಬೆಟ್ಟ ಜಾಗ.

ಮಳೆಗಾಲವಾದರೆ ಆ ಪದವಿನ ಕೆಳಗೇನೆ ಭೂಮಿ ಕುದಿಯುತ್ತಿದೆ ಎಂಬಂಥ ಸಾಗರರಾಜನ ಘರ್ಜನೆ ಕೇಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಈಗ ಅಹುದೋ ಇಲ್ಲವೆಂಬಷ್ಟು ಕಡಿಮೆ ಸದ್ದು. ತೀರ ದೂರದಲ್ಲಿ ಕಳ್ಳತನದಿಂದ ಕಲ್ಲುಗಳ ಮೇಲೆ ಹರಿಯುವ ಹಳ್ಳವೊಂದರ ಕಿರುದನಿಯಂತಿದೆ.

ಬೆತ್ತವನ್ನು ಬಡಿಯುತ್ತ ನೆಲವನ್ನು ನೋಡುತ್ತ 'ಶತಪಥ' ಮಾಡುವವರಂತೆ ಅಲೆಯತೊಡಗಿದನು. ಯಾರೋ ನಕ್ಕು ಧ್ವನಿ ಕೇಳಿತು. ಬೆಳದಿಂಗಳು ಮುಗಿಲಿನ ದಟ್ಟಣಿಯಿಂದ ಬಲು ಕಡಿಮೆಯಾಗಿತ್ತು. ಇಲ್ಲವೆ ಚಂದ್ರನು ಅಸ್ತಮಿಸಿರಲೂ ಬಹುದು. .ನಕ್ಕವರಾರೆಂದು ತಲೆ ಎತ್ತಿ ನೋಡಿದರೆ ಹತ್ತುಮಾರು ದೂರದಲ್ಲಿ ಬಿಳಿಯರೂಪೊಂದು ಕಾಣಿಸಿತು. ಇವನು ನಕ್ಕನು. ಅವನಿಗೆ ಇಂದು ಏನನ್ನು ಕಂಡರೂ ನಗುಬರುತ್ತಿದೆ. ಮನುಷ್ಯ ಜೀವನವು ವಿಚಿತ್ರವೆನಿಸಿದೆ-ಪ್ರೀತ ಜೀವನವೂ ಹಾಗೇ ಅನಿಸಿದೆ. ಈಗಂತು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಪ್ರೀತ ಸಮಾಗಮವಾಯಿತು.

ಮೈತುಂಬ ಮುಸುಕಿರಿಸಿಕೊಂಡ ರೂಪು. ತಲೆಯ ಬುರುಕೆ ಯನ್ನು ತೆಗೆದಂತೆ ಕಂಡಿತು. ಅದರೂ ಅಷ್ಟು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಮುಖವು ಕಾಣಿಸಲಿಲ್ಲ. ಟಾರ್ಚನ್ನು ತಂದಿರುವೆನೆಂಬ ಭ್ರಮೆಯಿಂದ ಬೆತ್ತದ ಹಿಡಿಯನ್ನು ಒತ್ತಿದನು. ಎಲ್ಲಿನ ಬೆಳಕು? ಇವನ ಇಚ್ಛೆಯನ್ನು ಈಡೇರಿಸುವಂತೆ ಅದರ ಮುಖವೇ ಬೆಳಗಿತು. ಅವಳ ಸೌಂದರ್ಯ ಅಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿತ್ತು. .ಕೆಲವು ನಿಮಿಷಗಳ ತನಕ ಇಬ್ಬರೂ ಕದಲಲಿಲ್ಲ. ಬೆಳ್ಳಕ್ಕನು ಒಂದೊಂದೇ ಹೆಜ್ಜೆ ಸರಿಯುತ್ತಿದ್ದಳು. ಚಂದ್ರಯ್ಯನು ಹಾಗೆ ಒಂದೊಂದೆ ಅಡಿಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಬೆಳ್ಳಕ್ಕ ತಿರುಗಿ ನಿಂತಳು; ನಕ್ಕಳು. ಆದು ಲಘುವಾದ ಮಕ್ಕಳ ನಗುವಿನಂತಿತ್ತು. ಆ ನಗು ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯಲ್ಲೂ ಮರುಧ್ವನಿಸುವಂತೆ ಅವನಿಗೆ ಕೇಳಿಸಿತು. ಅವಳ ರೂಪವು ಅವನನ್ನು ಅಂಜಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅದೇ ಧ್ವನಿ ಮಾತ್ರ ಎದೆಯನ್ನು ಅಲುಗಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಮಾತನಾಡಿಸಲೇ? ಎಂದು ಚಂದ್ರಯ್ಯನೆಣಿಸಿದನು. ಈಶ್ವರ ಧಟ್ಟರು ಹೇಳಿದುದು ನೆನಪಾಯಿತು. ಬೇಕಾದರೆ ಅದೇ ಮಾತನಾಡಿಸಲಿ.

ಅದೂ ಮಾತನಾಡಿಸಲಿಲ್ಲ. ಬದಲು ಸ್ವಲ್ಪಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ಇವನಿಗೆ

ತಿಳಿಯದಂತೆ ಇವನ ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಸೆಳೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ಕೊನೆಗೆ ಕೆಲ ವೊಂದು ಬಂಡೆಗಳು ಉರುಳಿ ನಿಂತಲ್ಲಿಗೆ ಅವನನ್ನು ಒಯ್ದಿತು. ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದ ಬಳಿಕವೇ ತಾನು ಇಷ್ಟರ ತನಕ ನಡೆದು ಬೆಳ್ಳಕ್ಕನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸುತ್ತಿದ್ದೆನೆಂಬ ಪರವೆಯು ಚಂದ್ರಯ್ಯನಿಗುಂಟಾಯಿತು. ಆಗ ನಿಜಕ್ಕೂ ಭೀತಿಯಾಯಿತು. ಬೆಳ್ಳಕ್ಕನು ಒಂದು ಬಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಳು. ಕುಳಿತುಕೊಂಡು 'ಅಂಜಿಕೆಯೇ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು.

ಮಾತನಾಡುವುದನ್ನು ಕೇಳಿ ಚಂದ್ರಯ್ಯನಿಗೆ ಏನೇನೋ ತೋಚಿತು. ಅವನು ಉತ್ತರಿಸಲಿಲ್ಲ. 'ಬದಲು ಏನು ಬೇಕು?' ಎಂದನು. 'ಬೇಕಾದುದನ್ನು ಕೊಡುವವನೇ?'

ಸುಮ್ಮನೆ ಹಾಸ್ಯಕ್ಕೆಂಬಂತೆ 'ಏಕಾಗಬಾರದು?' ಎಂದನು. ಮಾತನಾಡಿದ ಮರುಕ್ಷಣ ತನ್ನ ಮಾತಿನ ಪರ್ಯವಸಾನವನ್ನು ವಿಚಾರಿಸತೊಡಗಿದನು. ಅದು ತನ್ನನ್ನು ಮಾತಿಗೆ ಸಿಲುಕಿಸಿ ಅಪಾಯಕ್ಕೆಳೆದರೆ . . ಕೆಣಕಿದರೆ? ಆದರೆ ಎಂಥ ಭೀತಭಾವನೆಯುಂಟಾದರೂ ಅಂಥ ಸುಂದರ ರೂಪು. . ಆ ಮಧುರ ನಯನಗಳು ಕ್ರೂರ, ಕುಯುಕ್ತಿಗಳ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಅವನಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದುವು.

'ಕೊಡುವಿಯಾ?'

'ನನ್ನಿಂದಾದರೆ. . . . ತ್ರಾಣವಿದ್ದರೆ. . . ನನ್ನನ್ನು ನೀನು ಕೆಡುಕಿಗೆ ಗುರಿಮಾಡದಿದ್ದರೆ'

'ಕೆಡುಕಿಗೆ ಗುರಿಮಾಡುವುದೇ?'

'ಆಹುದು'

'ನಿನ್ನ ಮೇಲೆ ನನಗೇತರ ಸಿಟ್ಟು?'

'ಹಾಗಾದರೆ ನೀನಾರು?'

'ನಾನಾರೆಂದು ತಿಳಿದೆ. . . .'

'ಊರವರನ್ನುತ್ತಾರೆ ನೀನು ಬೆಳ್ಳಕ್ಕನೆಂದು. ಅವಳ ಪ್ರೇತವೆಂದು. ನೀನು ಪ್ರೇತವೇ?'

'ನಾನು ಪ್ರೇತವೇನೋ ಸರಿ; ಆದರೆ ಬೆಳ್ಳಕ್ಕನಲ್ಲ. . .'

‘ಬೆಳ್ಳಕ್ಕನಲ್ಲ’ ಈ ಮಾತಿಗೆ ಪ್ರೇತವೂ ಅಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವನೆಯು ಅವನಿಗುಂಟಾಯಿತು. ನೋಡುತ್ತಾನೆ ಪ್ರೇತವು ಅವನಿಗೆ ತೀರ ಸಮೀಪವಾಗಿ ಕುಳಿತಿದೆ. ಅವನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಬೆತ್ತವನ್ನು ತಿರುವಿದನು. ಬೆತ್ತವು ತಡೆಯಿಲ್ಲದೆ ಆ ಶ್ವೇತಶರೀರವನ್ನು ಹಾದು ಈಚೆ ಬಂದಿತು.

‘ನಿನಗೆ ಶರೀರವಿಲ್ಲವೆ?’ ಪುನಃ ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದನು.

‘ಕಾಣುವುದಿಲ್ಲವೇ’

‘ಆದರೆ ಬೆತ್ತಕ್ಕೆ ಸಿಗಲಿಲ್ಲ....’

‘ಎಟು ಹೊಡೆಯುವೆನೆಂದು ಎಣಿಸಿದ್ದೆಯಾ?’

‘ಅಲ್ಲ-ನಿನ್ನ ಶರೀರ ಸ್ಥೂಲವೇ ಸೂಕ್ಷ್ಮವೇ ಎಂದು ನೋಡಿದೆ. ತಪ್ಪಾಯಿತೇ? ಇರಲಿ-ನೀನು ಬೆಳ್ಳಕ್ಕನಲ್ಲ....’

‘ಅಲ್ಲ’

‘ಹಾಗಾದರೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಕಂಡವರು ನಿನ್ನ ಬಿಳಿಯ ರೂಪವನ್ನು ಕಂಡು ಹಾಗೆ ಕರೆದರೇ?’

‘ಕರೆದವರಿಗೆ ಗೊತ್ತು’

‘ನೀನಾರು?’

‘ಅದನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕೇಳಬಾರದು. ಅದರಿಂದ ನಿನಗೆ ಲಾಭವಿಲ್ಲ. ನನಗೆ ವ್ಯಥೆ. ನಾನು ಪ್ರೇತ. ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಮಾನವಿಯು. ಅದಿರಲಿ, ನನ್ನ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನೇಕೆ ಆಡ್ಡ ತೇಲಿಸುವೆ?’

‘ಎನದು?’

‘ನಾನು ಕೇಳಿದ್ದನ್ನು ಕೊಡುವೆಯಾ?’

‘ಸಾಧ್ಯವಾದರೆ’

‘ಆಸಾಧ್ಯವಲ್ಲ, ಮನಸ್ಸು ಮಾಡಿದರೆ’

‘ಏನು ಹೇಳು’

‘ಎಲ್ಲರಂತೆ ನೀನೂ ಓಡಿಹೋದರೆ’

‘ನೀನು ಅಂಜಿಸುತ್ತೀಯಾ?’

‘ಇಲ್ಲ...ನನ್ನ ರೂಪ ಅಂಜಿಕೆಯನ್ನು ತೋರುವುದೇ? ನನಗೆ ಈ ಶ್ರೇತವಸ್ತ್ರ...ಇದು ನವೀನ; ನನಗೆ ಒಪ್ಪದು...ಬರಿದೆ ಸಂತರೆ ನನಗೆ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ. ಅದು ನನ್ನದು. ಇದು ಹೊರಗಿನ ತೊಗಟೆ’

ಹೀಗೆಂದು ಬೆಳ್ಳಕ್ಕು ದಿಗಂಬರಿಯಾದಳು. ಆದರೆ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಯಾವ ತೆರಸ ಒಯ್ಯಾರವಾಗಲಿ, ಉನ್ಮಾದವಾಗಲಿ ಕಾಣಿಸಲಿಲ್ಲ. ಅದೇ ದನಿ, ಅದೇ ಮುಖಭಾವ.

‘ನಾಚಿಕೆಯೇ?’

‘ನನಗೆ! ನನಗೇಕೆ? ಅಂಥದೇನಿದೆ’

‘ನಾನು ಪ್ರೇಮಭಿಕ್ಷೆಯನ್ನು ಕೇಳುತ್ತೇನೆ ಕೊಡುತ್ತೀಯಾ? ಈ ತನಕ ಯಾರನ್ನೂ ಕೇಳಲಿಲ್ಲ. ಹಲವರನ್ನು ಸೆಳೆಯಲು ಯತ್ನಿಸಿದೆ. ನನ್ನ ಜೀವನ ಬರಿದಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಪ್ರೇತವೆಂಬ ಭೀತಿಯಿಂದ ಯಾರೂ ಬಳಿಗೆ ಬರಲೊಲ್ಲರು. ನೀನೊಬ್ಬನು ಮಾತ್ರ ಪ್ರೇತವು ಒಂದು ಜೀವ ಎಂದು ಬಂದೆ’

‘ಮರ್ಯಾದೆಗೆ ತಕ್ಕ ಜೀವವು ಅಹುದು’

‘ನನ್ನ ಬೀಡಿಕೆ..’

‘ನಾನು ನಿನ್ನನ್ನು ವಂಚಿಸಲೂ ಬಾರದು, ನನ್ನನ್ನು ನೀನು ವಂಚಿಸಲೂ ಬಾರದು. ಈಗಲೇ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹಲವು ಪ್ರೇಮ, ಪ್ರಣಯ, ಅನುರಾಗ, ಭ್ರಾಂತುಗಳ ಚಿತ್ರವಿದೆ. ಅವುಗಳ ನಿರ್ಧಾರ ನನಗೆ ಉಂಟಾಗಿಲ್ಲ. ಅದಾಗುವ ತನಕ ಅವಕಾಶ ಕೊಡುತ್ತೀಯಾ!’

‘ಅವಕಾಶವೇ? ಇಷ್ಟು ದಿನ ಕಾದವಳು ಇನ್ನಷ್ಟು ಕಾಯಲಾರೆನೇ?’

‘ಕೆಲವು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ತೀರ್ಮಾನಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ..’

ಬೆಳ್ಳಕ್ಕನು ಹಾಗೆಯೇ ಎದ್ದುಸಂತಳು. ಕೈ ನೀಡಿ ಚಂದ್ರಯ್ಯನನ್ನು ಎಬ್ಬಿಸಿದಳು. ಅವಳು ಹಿಡಿದುದು ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಸ್ಪರ್ಶಾನುಭವವಿಲ್ಲ.

‘ಹೋಗಿ ಬಾ’ ಎಂದು ಅವನನ್ನು ಬಯಲಿನ ಸೆರಗಿನ ತನಕ ಮುಟ್ಟಿಸಿತು. ಬೀಳ್ಕೊಡುವ ಗಳಿಗೆಯು ಸಂಭವಿಸಿತೆಂದು ‘ಇನ್ನೆಂದು?’ ಎಂದು ಕೇಳಿತು.

‘ತೀರ್ಮಾನವಾಗುವ ಮೊದಲಲ್ಲಿ’

‘ಆಗಲಿ’ ಆ ಮಾತಿನೊಂದಿಗೆ ರೂಪವು ಅದೃಶ್ಯವಾಯಿತು. ಬಯಲು ತುಂಬ ಮಂಜು ಕವಿದಿತ್ತು. ಅಷ್ಟು ದಟ್ಟ ಮಂಜು ಕಡಲ ತೀರದ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಕವಿಯುವುದು ಅವೂರ್ವ. ಅದರಲ್ಲೇ ಚಂದ್ರಯ್ಯನು ಅದೇ ರೂಪವನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತ ಸಹಜವಾದೊಂದು ಅನುರಾಗ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ತರ್ಕಿಸಲು ಯತ್ನಿಸುವವನಂತೆ ಯೋಚನೆಗೀಡಾಗಿ ಮನೆಗೆ ಹಿಂದುರಿಗಿದನು.

ಮನೆಯ ಕದವನ್ನು ತಟ್ಟಿದನು. ತಾಯಿ ಎಚ್ಚೆತ್ತು ಕದವನ್ನು ತೆರೆದಳು. ‘ಇಷ್ಟು ಹೊತ್ತೇನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ? ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ?’ ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು.

‘ಬೇಸರವಾಯಿತು. ಪದವಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ. ಅಲ್ಲಿ ವೇಳೆ ಕಳೆದುದು ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಏನು ಬಹಳ ಸಮಯವಾಯಿತೇ?’ ‘ಬೆಳಗಿನ ಜಾವವಾಗಿರಬೇಕು’—ತಾಯಿ ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಟ್ಟಳು. ‘ಮಗು, ನಿನಗೇನೊ ಚಿಂತೆ ಹಿಡಿದಿದೆ. ನನಗೂ ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲ—ಅಲ್ಲವೇ?’

ಹೀಗೆಂದು ಅವಳು ವ್ಯಥೆಗೊಂಡು ಮಲಗಹೋದಳು. ಚಂದ್ರಯ್ಯನು ತನ್ನ ಮಲಗುವ ಕೊಠಡಿಯನ್ನು ಸೇರಿದನು.

ನಾಗವೇಣಿಯ ಮದುವೆ

ಜಾನಕಿಯು ಸರಸಮ್ಮನ ಗುಡಿಯಿಂದ ಮರಳಿದಳು. ಅದೇ ಶುಕ್ರವಾರ ಸೀತಕ್ಕನು ಸರಸಮ್ಮನ ತೀರ್ಥವನ್ನು ಕಂಡು, ಅಲ್ಲಿ ತೆಂಗಿನ-ಕಾಯಿ ತೇಲುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವೆಂದೂ ಹೇಳಿದಳು. ಮರುದಿವಸವೇ ತಿಮ್ಮಪ್ಪಯ್ಯನ ಸವಾರಿ ಮನೆಗೆ ಬಂದಿತು. ಬರುವವರು ಮಂಗಳೂರಿನ ಅಪ್ಪೀಲನ್ನು ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಹತ್ತಿಪ್ಪತ್ತು ರೂಪಾಯಿಗಳ ಗಿಲೀಟು ಬಂಗಾರವನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಬಂದರು. ಬಂದು, ಹೆಂಡತಿಯ ಮುಂದೆ ಅವನ್ನಿರಿಸಿ 'ನಿನ್ನ ಕರೆಕರೆಗೆ ಬಿಂಕಿ ಬಿತ್ತು. ವಕೀಲರ ಹತ್ತಿರ ನೋಟಿನ (Promisary) ಮೇಲೆ ಇನ್ನೂರು ರೂಪಾಯಿ ಸಾಲಮಾಡಿ ಇಷ್ಟು ಚಿನ್ನ ಮಾಡಿಸಿ ತಂದೆ. ಪುರುಷೋತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಆಗುವುದಾದರೆ ಇದಕ್ಕಿಂತ ಎಷ್ಟೊ ಚೆನ್ನಾಗಿದ್ದುದನ್ನು ಮಾಡಿಸಬಹುದಿತ್ತು' ಎಂದರು. ಜಾನಕಿಗೆ ಇದು ಸರಸಮ್ಮನ ವರಪ್ರಸಾದವೆಂದು ಹೊಳೆಯಿತು. ಅವಳು ಚಿನ್ನವನ್ನು ನೋಡಿ ಸಂತೋಷಪಟ್ಟಳು. ಅವಳಿಗೆ ಅದು ಗಿಲಿಟಿನ ಚಿನ್ನವೆಂದು ತಿಳಿಯದು. 'ಅಷ್ಟು ಮಾಡುವವರು ಸುಮ್ಮನೆ ಜಗಳ ಕಾದಿರಲ್ಲ' ಎಂದಳು. 'ಅದಾಯ್ತು—ಇನ್ನಾದರೂ ಹಪ್ಪಳ ಸಂಡಿಗೆ ಕೆಲಸ ಶುರು ಮಾಡು. ನೆಂಟಸ್ತಿಕೆ ವಿಷಯ, ಇನ್ನು ಪಿರಿಪಿರಿ ಮಾಡಬೇಡ. ಅದೇನು ಎಮ್ಮೆ, ದನ ಸಾಟಿ ಮಾಡಿದ ಹಾಗಲ್ಲ; ಗಳಿಗೆಗೆ ಒಂದೊಂದು ಜಾತಕ ನಿಶ್ಚಯಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ' ಎಂದರು. ಹೋ, ಇವರು ಇನ್ನೂ ಒಂಟಿ ಕಣ್ಣಿನ ಅಳಿಯನನ್ನೇ ನಿಜಮಾಡಿದ್ದಾರೆ ಎಂಬುದು ಅವಳಿಗೆ ಆಗ ಹೊಳೆಯಿತು. 'ನನಗೇನು, ಸರಸಮ್ಮನಿಗೆ ನನಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಗೊತ್ತಿಲ್ಲವೇ?' ಎಂದು ಎಣಿಸಿ ಸುಮ್ಮನಾದಳು.

ಮರುದಿವಸ ಎಟ್ಟಸೀಮೆಯಿಂದ ಹುಡುಗನ ಹಿರಿಯರು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದರು. ಹುಡುಗನ ತಂದೆ ಬಂದು 'ತಿಮ್ಮಪ್ಪಯ್ಯ, ಹುಡುಗಿಗೆ ಏನೆಲ್ಲಾ ಚಿನ್ನವಿದೆ' ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ತಿಮ್ಮಪ್ಪಯ್ಯನು ಸಟಕ್ಕನೆ

‘ ಎಲ್ಲ ಮಾಡಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಹಾಕಿ ಬಂದಿದ್ದೇನೆ. ನಮ್ಮ ಪಕ್ಕೀಲ ರಾಮಭಟ್ಟರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಹುಷಾರಿನ ಅಕ್ಕಸಾಲಿ ಇದ್ದಾನೆ’ ಎಂದರು. ‘ ಆಲ್ಲೇ ವಕ್ಕೀಲರ ಹತ್ತಿರ ಸಾಲಮಾಡಿ- ಪವನಿಗೆ ೨೩ ರಂತೆ ದಂಡ ಕೊಟ್ಟು ಬುಗುಡಿ, ಸರಪಳಿ, ಒಂದು ಜತೆ ಬಳಿ, ಗೆಜ್ಜೆಟಿಕೆ ಇಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ಮಾಡಲು ಹಾಕಿ ಬಂದಿದ್ದೇನೆ’- ಎಂದರು.

‘ ಆದು ಯಾವಾಗ ಬರುವುದು?’

‘ ಮದುವೆಯೊಳಗೆ ಬಾರದಿರುತ್ತದೆಯೇ?’

‘ ಎಲ್ಲಾದರೂ ಕಾಕುಪೋಕು ಚಿನ್ನವಾದರೆ ನಾನು ಹುಡುಗಿ ಯನ್ನು ಕೊಂಡು ಹೋಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಇನ್ನೂರು ರೂಪಾಯಿಯ ಚಿನ್ನ ಎಂದರೆ ಅಷ್ಟಾದರೂ ಹಾಕಬೇಕು. ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಗತಿಗೋತ್ರವಿಲ್ಲದ ನಂಟಸ್ತಿಕೆ ಎಂದು ಯಾರಾದರೂ ತಿಳಿದಾರು.’

‘ ಕಾಕುಪೋಕು ಚಿನ್ನವೆಂದರೆ?’

‘ ಗಿಲ್ಲು, ರೋಲ್ಲು ಗೋಲ್ಲು ಅಂತ ಈಗ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಥಕಥಕ ಮಾಡುತ್ತಾರಲ್ಲ-ಆದು ಎಂದೆ’

‘ ಛಿ, ಉಂಟೇ. . ಅಂಥದು ಹಾಕುವುದಕ್ಕಿಂತ ಹಾಕದಿದ್ದರೇನು.’

ಸರಿ, ಮಾತುಗಳು ಮುಂದುವರಿದುವು. ಮದುವೆಯ ದಿನವೂ ನಿಶ್ಚಯವಾಯಿತು. ಮರುದಿನ ನೆಂಟರು ಎಟ್ಟಸೀಮೆಗೆ ತೆರಳಿದರು. ಅವರ ಹಿಂದೇನೆ ತಿಮ್ಮಪ್ಪಯ್ಯನು ಜನ ಕಳುಹಿಸಿದನು. ‘ ಒತ್ತೆ ಕಣ್ಣಿನ ಹುಡುಗನನ್ನು ಹುಡುಗಿ ಬೇಡೆನ್ನುತ್ತಾಳೆ’ ಎಂದು. ನಂಟರು ಮನೆ ಸೇರುವ ಮೊದಲೇ ಆಸುರದಿಂದ ಓಡಿದ ದೂತನು ಅವರ ಮನೆಯನ್ನು ಸೇರಿ ಬರವನ್ನು ಕಾದು ಕುಳಿತಿದ್ದನು- ನಂಟಸ್ತಿಕೆ ಮುರಿಯಿತು.

ಆ ದಿನ ಎಟ್ಟದಿಂದ ಚಿನ್ನದ ವಿಚಾರ ಮಾತನಾಡಲು ಹೋದುದೇ ಕೆಂದರೆ, ಇವರು ಗಿಲಿಟಿನ ಚಿನ್ನ ತಂದಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ವಾರ್ತೆ ಕೇಳಿ. ಅದನ್ನು ಖರೀದಿ ಮಾಡುವಾಗ ಊರಿನವರೊಬ್ಬರಿದ್ದರು. ಇತ್ತ ತಿಮ್ಮಪ್ಪಯ್ಯನಿಗೆ ಗಿಲಿಟಿನ ನಾಟ್ಯ ದಾಟಿಸಲು ಬರುವುದಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಕೋಪಕ್ಕೆ ನಂಟಸ್ತಿಕೆ ಮುರಿದರು. ‘ ಕಾರಣ ಮಾತ್ರ- ಮಗಳು

ಕೊಟ್ಟುದು' ಹೀಗೆ ಮುರಿದದ್ದು ಜಾನಕಿಗೆ ತಿಳಿಯಲು 'ಅವಳಿನ್ನೂ ಮಗಳನ್ನು ಸಮಾಧಾನ ಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. 'ಮಗು, ಒಂದು ಕಣ್ಣಾದರೂ ಇಲ್ಲವೆ? ಗಂಡನಿಗೆ ಎರಡು ಕಣ್ಣುಗಳಿದ್ದರೇನು ಸುಖ; ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಇಲ್ಲ ಎನ್ನುತ್ತೀಯಾ. . . .' ಎಂದು. ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ತನಗೇ ನೋವಿತ್ತು.

ನೆಂಟಸ್ತಿಕೆ ಮುರಿದ ಸುದ್ದಿ ಸೀತಕ್ಕನ ಕಿವಿಗೆ ಬಿದ್ದು, ಮರುದಿವಸ ಜಾನಕಿಗೆ ಮುಟ್ಟಿತು.

'ಅದೇನು!' ಎಂದು ವಿಸ್ಮಯದಿಂದ ಅವಳು ವಿಚಾರಿಸಿದಳು.

ಸೀತಕ್ಕ ಊರಲ್ಲಿ ತಾನು ಕೇಳಿದ ಕಥೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿದಳು. 'ಇವರೇನೋ ಗಿಲಿಟಿನ ನಗ ತಂದರಂತೆ, ಅದು ನೆಂಟರಿಗೆ ತಿಳಿದು ಆಗದೆಂದರಂತೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ 'ಒತ್ತೆ ಕಣ್ಣಿನವರಿಗೆ ನಾವು ಹುಡುಗಿ ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ' ಎಂದರಂತೆ! ನೋಡಿದಿಯಾ, ಇದೆಲ್ಲ ಸರಸಮ್ಮನ ಅನುಗ್ರಹ! ಸರಸಮ್ಮ ನಂಬಿದವರಿಗೆ ಮೋಸಕೊಟ್ಟಾಳೇ' - ಎಂದು ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಪೂರ್ತಿಮಾಡಿದಳು.

ಜಾನಕಿ ಅವಸರದಿಂದ ನಾಗಿಯ ಕಿವಿಗೆ ನೆಂಟಸ್ತಿಕೆಯನ್ನು ಮುರಿದ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ತಿಳಿಸಿದಳು. ನಾಗಿಯು ಹರ್ಷಗೊಂಡಳು. 'ಈಗ ಮುರಿಯಿತು. ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಕುರುಡನ ಇಲ್ಲವೆ ಮೂಕನ ನೆಂಟಸ್ತಿಕೆ ತರುತ್ತಾರೆ' ಎಂದಳು. 'ಹಾಗೆಲ್ಲ' ಮಾತನಾಡಬಾರದು ಎಂದು ಆಜ್ಞೆಯಾಯಿತು.

ನಾಲ್ಕು ದಿವಸ ಕಳೆಯಲಿಲ್ಲ. ತಿಮ್ಮಪ್ಪಯ್ಯನು ಪಮ್ಮನಾಯ್ಕನ ಒಂದು ದಾವೆಯ ಬಾಲವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಮಂಗಳೂರಿಗೆ ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ ಹೋಗಿ ಬಂದರು. ಬಂದವರು ನೆಲದ ಮೇಲೆಯೇ ಇಲ್ಲ. ಅಂಗಳ, ಜಗುಲಿ, ಅಡುಗೆಮನೆ ಎಲ್ಲ ಧೂಳೆಬ್ಬಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. 'ಏ, ಇವಳೇ, ಇವಳೇ' ಎಂದು ಒದರುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಆ ಇವಳು ಐದು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಸೀತಕ್ಕನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದಳು. ಇವರ ಗಂಟಲಧ್ವನಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಓಡಿ ಬಂದಳು. 'ಛೆ, ಇವಳೆಲ್ಲಿ ಸತ್ತ ಕಪ್ಪು' ಎನ್ನಲಿಕ್ಕೂ ಆದೇ ಸತ್ತವಳು ಎದ್ದು ಬರಲಿಕ್ಕೂ ಸರಿಯಾಯಿತು.

ತಿಮ್ಮಪ್ಪಯ್ಯನು ಬರಬರನೆ ತುದಿಬುಡುನಿಲ್ಲದಂತೆ ಮಾತನಾಡಿದನು. 'ಆಯಿತ್ತಲ್ಲ ಆ ನೆಂಟಸ್ತಿಕೆ ಮುರಿದು ಇನ್ನೊಂದು... ನಿನ್ನ ನಾಗಿಗೆ ಬಿ. ಎ. ಕಲಿತ ಗಂಡ. ಅದೃಷ್ಟ ಒಳ್ಳೇದಿದ್ದರೆ ಇವನ ಕೈ ಹಿಡಿದ ಗಳಿಗೆಗೆ ಅವನು ಬಿ. ಎಲ್. ಆಗಿ ನಾಳೆ ಮಂಗಳೂರಲ್ಲಿ ಬಿ. ಎ. ಬಿ. ಯಲ್. ವಕೀಲ. ಮಂಗಳೂರಿಗೆ ಬೇಡವಾದರೆ ಪುತ್ತೂರಿಗೇ ತರಿಸಬಹುದು. ಏನೆನ್ನುತ್ತಿ?'

'ನೀವೇನೆನ್ನುತ್ತೀರೋ ನನಗೆ ತಿಳಿಯದು'

'ಅಷ್ಟು ತಿಳಿಯಲಿಕ್ಕೆ ತಲೆ ಎಲ್ಲಿಂದ ಬರಬೇಕು? ಹೋಗಾಚೆ. ಹಪ್ಪಳ, ಸಂಡಿಗೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಮಾಡಿದರೆ ಸಾಕು. ನಾಲ್ಕು ದಿವಸದ ಲಗ್ನು ವೆಂದು ನೆಲವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಪಾಯಸದಿಂದ ಸಾರಿಸುವುದು ಬೇಡ. ಆದು ಅವರಿಗೂ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲ ತಿಳಿಯಿತೇ. ವಕೀಲ ರಾಮಭಟ್ಟರೆಂದರೆ ಊರಿಂದೂರಿಗೇ ಗೊತ್ತು. ಅವರ ಸಂಬಂಧ ಎಂದರೆ ನಾಲ್ಕು ಹೋಳಿಗೆಗಳಿಂದ ಹೆಚ್ಚಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ; ಎರಡು ಸುಕ್ಕಿನುಂಡೆಗಳಿಂದ ಕಡಿಮೆಯಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. . . ಲಗ್ನು ಇಲ್ಲಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ಬರಿಯ ಒಂದು ಆರತಿ, ಆಕ್ಷತಿ ಅಷ್ಟೆ. ಅದೂ ಜುಟ್ಟುಕಿನಲ್ಲಿ. ಲಗ್ನು ಕಣ್ವತೀರ್ಥದಲ್ಲಿ. ಅವರು ಆ ದಿನ ರೈಲಿಗೆ ಬರುತ್ತಾರೆ. ನಾವು ಬೆಳಗಿನ ಚಾವಕ್ಕೆ ಹೋದರಾಯಿತು. ಎಲ್ಲ ಗಳಿಗೆ ಒಂದರಲ್ಲಿ ಪಡ್ಡ...ತಿಳಿಯಿತೇ?'

'ಯಾವ ಹುಡುಗ, ಏನು ಕಥೆ?'

'ಆಯ್ಯೋ, ನಿನಗೆ ನಾನೆಷ್ಟು ತಲೆ ಚುಚ್ಚಿ ಕೊಳ್ಳಲಿ. ವಕೀಲ ರಾಮ ಭಟ್ಟರ ತಮ್ಮನನ್ನು ತರುವುದೆಂದೂ ಸಿಶ್ಚಯವಾಡಿದ್ದೇನೆ. ಅವರೇ ಹೇಳಿದರು. ಹುಡುಗನಿಗೆ ಮೂವತ್ತು ವರುಷ. ಏನು ದೊಡ್ಡ ಪ್ರಾಯವಲ್ಲ. ಮೊದಲಿನ ಎರಡು ಸಂಬಂಧ ಹಾಕಾಯಿತು; ಅಂದರೆ ಪಾಪ, ಹೆಂಡಿರು ಸತ್ತುಹೋದರು. ಹುಡುಗ ಬಿ. ಎ. ಓದಿ ಬಿ. ಎಲ್. ಹೋಗಿ ದ್ದಾನೆ ಅಂದರು. ಅವನು ಮದುವೆಯೇ ಬೇಡ ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ ಅಂದರು. . . ಕೊನೆಗೆ ಅವರ ಒತ್ತಾಯದಿಂದ ಆಯಿತು ಎಂದನಂತೆ! ಬಿ. ಎ. ಬಿ. ಎಲ್. ಅಳಿಯ—ಎಂದರೆ ನಾಳೆ ಬೊಂಬಕ್ಕನ ಹಾಗೆ ನೀನೇ ಉಬ್ಬಿ ತಿರುಗಾಡುತ್ತಿ. ಈಗ ಗೊತ್ತಾಯಿತ್ತಲ್ಲ.'

‘ಅಷ್ಟು ದೊಡ್ಡವರಿಗೆ ನಮ್ಮ ಮನೆ ಹ್ಯಾಗೆ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಹಿಡಿಯಿತು? ಅದೂ ಇಂಗ್ಲೀಷು ಕಲಿತ ಮಕ್ಕಳು ಹುಡುಗಿ ಕಾಣದೆ ಆಯ್ತು ಅಂದಾರೆ?’

‘ತಕೊಳ್ಳಿ.. ನಿನ್ನ ಅಧಿಕಪ್ರಸಂಗ!’

‘ಇಂಗ್ಲೀಷ್ ಕಲಿತ ಕೂಡಲೆ ಕೊಂಬು ಬರುತ್ತದೆಯೇ? ಅದು ನಿನ್ನಂಥವರಿಗೆ ಸಿಂಹ ಸಿಂಹವೇ?’

ಆ ದಿನ ಸಂಜೆಯೊಳಗೆ ತಿಮ್ಮಪ್ಪಯ್ಯನು ಕೆಲಸವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ನೆರೆ ಕರೆಯವರ ಮನೆಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸುತ್ತಿ ‘ನಮ್ಮ ನಾಗವೇಣಿಗೆ ಬಿ. ಎ. ಕಲಿತ ಗಂಡ ಬರುತ್ತಾನೆ’ ಎಂದು ಸಾರಿದರು. ನಿಜಕ್ಕೂ ಈ ವಾರ್ತೆಯಿಂದ ಜಾನಕಿಗೂ ಆನಂದವಾಯಿತು. ನಾಗವೇಣಿಗೂ ಸುದ್ದಿ ಸಿಕ್ಕಿತು. ಅವಳಿಗೆ ಒಕ್ಕಣ್ಣನ ನಂಟಸ್ತಿಕೆ ತಪ್ಪಿತೆಂದು ಆನಂದವೇ ಆಯಿತು. ಆದರೆ.. ಇಂಗ್ಲೀಷು ಕಲಿತ ಗಂಡನೆಂದರೆ ಅಂಜಿಕೆಯಾಯಿತು. ಅವನು ಬಲು ಜೋರಿನವನಾದರೆ?

ರಾಮಭಟ್ಟರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮನಿಗೆ ಮೂರನೆಯ ಸಂಬಂಧವಾದರೂ ಈ ಹಳ್ಳಿಯ ನಂಟಸ್ತಿಕೆಯನ್ನು ಏಕೆ ಹುಡುಕಿದರೋ ತಿಳಿಯದು. ಹಿಂದಿನ ಎರಡು ಸಂಬಂಧಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ತಮ್ಮ ಸೀತಾರಾಮನಿಗೆ ಮಕ್ಕಳಿರಲಿಲ್ಲ. ಸೀತಾರಾಮನು ಬಿ. ಎ. ಮುಗಿಸಿರಬೇಕು. ಬಿ. ಎಲ್. ಕಲಿಯಲು ಮದ್ರಾಸಿಗೆ ಹೋದುದೂ ನಿಜ. ಆದರೆ ಏನನ್ನು ಕಲಿಯುವುದೂ ಅವನಿಗೆ ರುಚಿಸುವ ಉದ್ಯೋಗವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಊರಲ್ಲೆಲ್ಲಾ ‘ನಿರುದ್ಯೋಗ’ ಬಂತಲ್ಲ ಎಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ಈತನು ಉದ್ಯೋಗಕ್ಕೆ ಅಂಜಿ ಬೀಳುತ್ತಾನೆ. ಈಗೀಗ ಅವನಿಗೆ ಊರೂರು ತಿರುಗುವುದೇ ಆನಂದ ಕರವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಸುಮ್ಮನೆ ಸಂಸಾರದೊಂದು ಕೊಂಡು * ಕೊರಳಿಗೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡರೆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಕ್ಕೊಂದು ತಡೆ, ಇದಾದರೆ ಯಾರ ಹಂಗೂ ಇಲ್ಲ. ಯಾವ ತಡೆಯೂ ಇಲ್ಲ. ಯಾರಾದರೂ ದುಡಿಯುತ್ತಾರೆ. ಇವನು ಅಣ್ಣನ ತಮ್ಮನೆಂಬ ಹಕ್ಕಿನಿಂದ ಕಾಗದ ಬರೆದರಾಯಿತು.

* ದನಕರುಗಳು ಓಡಿ ಹೋಗದಂತೆ ಕೊರಳಿಗೆ ಕಟ್ಟುವ ಮರದ ಬಡಿಗ.

ಬರಿಯ ಕಾಗದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರ ಕೊಡದಿದ್ದರೆ ತಂತಿ ಬಿಟ್ಟರಾಯಿತು. ನೂರನ್ನೋ, ಐವತ್ತನ್ನೋ ತರಿಸಿಕೊಂಡು 'ಮಜಾ'ದಲ್ಲಿ ಕರಗಿಸಿ ಬಿಟ್ಟರಾಯಿತು. ಸೀತಾರಾಮನು ಬಿ. ಎ. ಕಲಿತು ನಾಲ್ಕು ವರ್ಷವಾದುವು. ಇನ್ನೂ ಮದ್ರಾಸಿನಲ್ಲಿ ವೊಕ್ಕಾಂ. ಅವನು ಸೇರಿದ ಸ್ಪೆಷಲ್ ಕಾಲೇಜು 'ಮೇ' ರಜೆಗೂ ಮುಚ್ಚುವಂತಿಲ್ಲ. ಅಣ್ಣನು ಬಲವಂತದಿಂದ ಕಾಗದ ಬರೆದು 'ಹೀಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ಹಣವನ್ನು ಕಳುಹಿಸುವಂತಿಲ್ಲ' ಎಂದು ಬರೆದರೆ ಒಂದು ದಿನ ಬಂದು ಮೂರುದಿನವಿದ್ದು 'ಯಾಕೋ ಇಲ್ಲಿನ ಹವೆಯೇ ಈಗೀಗ ಹಿಡಿಯುವುದಿಲ್ಲ' ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ.

ಅಂಥ ತಮ್ಮನನ್ನು ಒಂದು ಉದ್ಯೋಗಕ್ಕೆ ಹಿಡಿಸಬೇಕು. ಸಂಸಾರದ ಹೊರೆ ಹೊರಿಸಿದರೆ ಏನಾದರೂ ಹಾದಿಗೆ ಬಂದಾನು ಎಂದು ರಾಮ ಭಟ್ಟರ ಯೋಚನೆ. ಮೊದಲಿನ ಎರಡು ಮದುವೆಗಳಲ್ಲೂ ಸಂಸಾರ ತಿಳಿಯುವ ಮೊದಲೇ ಹುಡುಗಿಯರು ತೀರಿಕೊಂಡರು. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಬಾರಿ ನಾಗವೇಣಿಯಂತಹ ಬೆಳೆದ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ತಂದರೆ ಮೋಹಕ್ಕಾದರೂ ಒಳಗಾಗಿ ಈ ಅನಾವಶ್ಯಕ ಅಲೆದಾಡುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟುನೆಂದು ಯೋಚನೆ. ನಾಗವೇಣಿಯನ್ನು ಇಲೆಕ್ಟ್ರಿಕ್ ಸಮಯ ಯಾರಿಗಾಗಿಯೋ ಊರುಸುತ್ತಲು ಬಂದಾಗ ಅವರೊಮ್ಮೆ ಕಂಡಿದ್ದರು. ಹುಡುಗಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದಳು—ರೂಪವತಿ. ವಯಸ್ಸು 'ಹದಿನೆಂಟು' ಎಂದು ತಿಮ್ಮಪ್ಪಯ್ಯ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ—ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಏಕಾಗಬಾರದು? ಮನೆಮಾಡಿಕೊಂಡಿರಲು ತಕ್ಕವಳು ಎಂದು ಅವರ ಯೋಚನೆ. ಅವಳನ್ನು ಅಣ್ಣನ ಜತೆಯಲ್ಲಿ ಒಮ್ಮೆ ಬಂದ ತಮ್ಮನೂ ಕಂಡಿತ್ತಾನೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಹುಡುಗಿ 'ಪಾಸಾ'ಯಿತು.

ತಿಮ್ಮಪ್ಪಯ್ಯನು ಕಾರ್ಯ ಸಾಧನೆಗೆ ಸುಲಭವಾಗಲೆಂದು—ವಯಸ್ಸೆನೋ ಹದಿನಾರರಿಂದ ಹದಿನೆಂಟಕ್ಕೆ ಸರಿಸಿದ್ದರು. ಚಿಕ್ಕ ಹುಡುಗಿ ಬೇಕೆಂದಿದ್ದರೆ ಹದಿನಾಲ್ಕಕ್ಕೆ ಇಳಿಯುವುದಕ್ಕೂ ಕಷ್ಟವಿಲ್ಲ. ಇತ್ತ ಕಲಿತ ಹುಡುಗಿಯರು ರಾಮಭಟ್ಟರ ಹವ್ಯಕ ಕುಟುಂಬಗಳಲ್ಲಿ ಕೈಯಿಂದೆ ಣಿಸುವಷ್ಟು ಸಿಗಲಾರರು. ರಾಮಭಟ್ಟರು ಈ ಮೊದಲೇ ಕೆಲವು ಕಡೆ ಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದರು. ಹುಡುಗನ ಜಾತಕವನ್ನು ಒಯ್ದವರು

ಮರಳಿ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಹುಡುಗ 'ಉಂಡಾಡಿ' ಎಂಬುದರಿಂದ ಯಾರಿಗೂ ಧೈರ್ಯ ಸಾಲದು. ಅಲ್ಲದೆ ಎರಡಾದ್ದು ಮೂರಾದರೆ ಎಂದು ಮೂರನೇ ಲಗ್ನದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಒಳಗಿನ ಚಳಿಯೊಂದು.

ಆಂತು ತಿಮ್ಮಪ್ಪಯ್ಯನ ಸಾಹಸದಿಂದ ನಂಟಸ್ತಿಗೆ ಹೊಂದಿಬಿಟ್ಟಿತು. ಅದೇ ದಿನ ಧಟ್ಟನೆ ಮನೆಗೆ ಸೀತಾರಾಮನೂ ಬಂದನು. ರಾತ್ರಿ ಉಳಿದು ಮರುದಿನ ತೆರಳಿದನು. ಅದರಿಂದ ನೆಂಟಸ್ತಿಗೆ ಗಟ್ಟಿಯೇ ಆಯಿತು.

೧೮

ಕಣ್ಣುಮುನಿಯ ಸಾಕ್ಷಿ

ಬಡ ಕಣ್ಣುಮುನಿಯು ಶಕುಂತಲೆಯನ್ನು ಸಾಕಿ, ಸಲಹಿ, ದುಷ್ಕೃಂತ ಮಹಾರಾಯನ ಧೂರ್ತನಕ್ಕೆ ಬಲಿಯಾದ ಅವಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ದುಃಖಿಸಿದುದು ಸಾಲದೆಂಬಂತೆ—ಈಗ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿಪತ್ತು ಲಗ್ನಗಳಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಆ ದಿನ ದುಷ್ಕೃಂತನು, ರಾಜಮರ್ಯಾದೆಯನ್ನು ಒಲ್ಲವನು, ಋಷ್ಯಾಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಅಬಲೆಯಾಗಿ ಬಿಳಿದ ಶಕುಂತಲೆಯನ್ನು ವಂಚಿಸಿ ತನ್ನ ಪ್ರಣಯ ಮುದ್ರೆಯೊತ್ತಿದಂದೇ ಈಗಿನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕ್ರಿಮಿನಲ್ ಮೊಕದ್ದಮೆಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಆಧಾರವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ತನ್ನ ಮಗಳ ಸುಖ ಕೆಡಬಾರದೆಂದು ದೂರ್ವಾಸನಂತೆ ಶಾಪಕೊಡದೆ ಅವನು ಮೌನದಿಂದ ಈ 'ಆಮಾಸುಷ' ರಾಜನೀತಿಯನ್ನು ಸಹಿಸಿದನು.

ಶಕುಂತಲೆಯು ಪತಿಗೃಹಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ತಿರಸ್ಕೃತಳಾದಳು. ಆಗ ತನ್ನ ಕೃತಿಯನ್ನು ಬಹಿರಂಗವಾಗಿ ಒಪ್ಪಲಾರದ ರಾಜನನ್ನು ಶಾಪದಿಂದ ಲಾಡರೂ ಸುಟ್ಟುಬಿಡಬಾರದಿತ್ತೇ? 'ಪ್ರಾಯಶಃ ಮಗಳು ವಿಧವೆಯಾದರೆ' ಎಂಬ ಅಂಜಿಕೆಯು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಂದಿರಬೇಕು. ಅದೇ ವುಣ್ಯಾತ್ಮನು

ಕೊನೆಗೆ, ಅಂದರೆ ಶಕುಂತಲೆಯ ಯೌವನವು ಚಿಂತೆಯಿಂದ ನಾಶವಾದ ಬಳಿಕ, ಅವಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಮಹದುಪಕಾರ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಕಾಳಿದಾಸನು ನಾಟಕವನ್ನು ಬರೆದುದರಿಂದ ದುಷ್ಯಂತನು ಆರಾಧ್ಯ ಪುರುಷನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಕಣ್ವನು ಶಕ್ತಿಹೀನನೆನಿಸುವ ಬದಲು ಕ್ಷಮಾಶೀಲನೆನಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಅದನ್ನು ತಿಳಿದೋ ಎನೋ ದಕ್ಷಿಣ ಕನ್ನಡದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣವೃಂದವು ಅವನನ್ನು ಒಂದು ಸಾಕ್ಷಿ ಕಂಟವಾಗಿ ಎಣಿಸಿಬಿಟ್ಟಿದೆ. ಮಂಜೇಶ್ವರದ ಬಳಿಯಲ್ಲೊಂದು ತೀರ್ಥವಿದೆ. ಅದು ಕಣ್ವತೀರ್ಥವೆನಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಪ್ರಾಯಶಃ ದುಷ್ಯಂತ ಶಕುಂತಲಾ ಪ್ರಕರಣದ ಬಳಿಕ, ಆ ಋಷಿಯು ಆರ್ಯಾವರ್ತವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಪರಶುರಾಮ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಬಂದು, ಯಾರ ತೊಂದರೆಗೂ ಸಿಲುಕಬಾರದೆಂದು, ಇಲ್ಲಿ ತಪೋವನವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿರಬೇಕು. ಆದರೆ ಅಷ್ಟೇ ಕೆಲಸ ಮಾಡಿ ಸುಮ್ಮನಿರಲಿಲ್ಲ. ಗೀರ್ವಾಣ ಭಾಷೆಯ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾದ ಮುನಿಯಲ್ಲವೇ? ಅವನನ್ನು ಅಹಿಚ್ಛತ್ರದಿಂದ ಪರಶುರಾಮ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಬಂದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಬಿಡುವರೇ? ಕಣ್ವನು ಸುಮ್ಮನೆ ತಪಸ್ಸು ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದು ಬೇಡ. ನಡನಡುವೆ ಒಂದೊಂದು ಲಗ್ನಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಾಗಲೆಂದು ಅವನ ಆಶ್ರಮವನ್ನು ವಿವಾಹಕ್ಷೇತ್ರವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದರು. ತಮ್ಮ ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಬಹಿರಂಗವಾಗಿಯೋ ಸಂಭ್ರಮದಿಂದಲೋ ವಿವಾಹವಿಧಿಗಳು ಜರುಗಲು ಸಂಕೋಚವಾದವರೆಲ್ಲಾ ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವರು. ಇಲ್ಲಿ ಒಂದೆರಡು ನಿಮಿಷಗಳಲ್ಲಿ ವಧೂವರರ ದಾಂಪತ್ಯ ಕೂಟ ನೆರವೇರುವುದು. ತೀರ ಅಪರಿಚಿತ ಹೆಣ್ಣುಗಂಡುಗಳು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಬರಿಯ ನಿಮಿಷದಲ್ಲಿ ಹತ್ತಿಂಟು ರೂಪಾಯಿಗಳ ತೆರಿಗೆಯನ್ನು ತೆತ್ತು ಗಂಡ-ಹೆಂಡಿರಾಗುವರು. ಸುಮ್ಮನೆ ನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳ ಉರುಟಣೆ ಜನವಿಶೇಷಗಳ ಗದ್ದಲ ಬೇಡ. ಆದರೆ ಒಂದು ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ; ವಧುವನ್ನು ವರನು ಕಣ್ವನ ಬಳಿಯಲ್ಲೇ ದುಷ್ಯಂತನಂತೆ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಇಲ್ಲಾಗುವ ಚುಟುಕಿನ ಪ್ರೇಮ ಸಂಬಂಧಗಳಿಗೆ ಹೆಚ್ಚಿನ ಗದ್ದಲಗಳಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೂ ಋಷಿಯೊಬ್ಬನು ಕಾರಣನು. ಕಣ್ವನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು

ಕೇಳಿ ಒಂದೆರಡು ಶತಮಾನದ ಹಿಂದೆ ಬೇರೊಬ್ಬ ಋಷಿಯು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದನು. ಆ ಋಷಿವರ್ಮನು ಇಲ್ಲಿ ಪುರಾಣ ಪ್ರವಚನ ನಡೆಸುತ್ತಿರಲು ಆಶ್ರಮದ ಮುಂದಿನ ಅಶ್ವತ್ಥವೃಕ್ಷದ ಎಲೆಯೊಂದು ಅಲುಗಿತಂತೆ. ಅದರಿಂದ ಋಷಿಯ ಏಕಾಗ್ರಚಿತ್ತವು ಭಂಗವಾಯಿತು. ಕೂಡಲೇ ಬೆರಳನ್ನು ಆ ಗಿಡಕ್ಕೆ ತೋರಿಸಿದರು. ಎಲೆಯು ಅಲುಗಾಡುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿತು. ಈಗಲೂ ಅದು 'ಕೆಸಬಿಯಾಂಕ' ನಂತೆ— ಅಲುಗಾಡದೆ ನಿಂತಿದೆಯೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಈಗ ಅಲುಗಾಡದ ಎಲೆಯ ಅಶ್ವತ್ಥನನ್ನು ನೋಡಲು ಬರುವವರೇ ಅಧಿಕ. ತಮ್ಮನ್ನು ಅನುಜ್ಞೆಮಾಡಿದ ಋಷಿಯು ಲೋಕವನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೂ ಅಶ್ವತ್ಥಮರದ ಎಲೆಗಳು ಅಲುಗುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಮರಕ್ಕೆ ಪಕ್ಷಿ ಪಾತನೇ ಉಂಟಾಗಿದೆ. ಎಲೆಯು ಅಲುಗಾಡದಿದ್ದುದನ್ನು ಕಂಡು— ತೀರ್ಥದ ನೀರು, ಅದರೊಳಗಿನ ವಾಸು ಕಪ್ಪೆಗಳು ಸಹ ಅಲುಗುವುದನ್ನು ಬಿಟ್ಟುವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅಂತೂ ಈ ಋಷಿಗಳ ಮಹಾತ್ಮೆಯಿಂದ ಅಲ್ಲಿನ ಲಗ್ನುಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಗದ್ದಲಗಳಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಪ್ರಾಯಶಃ ಸಮಾಧಿಸ್ಥನಾದ ಆ ಋಷಿಯ ತಪಸ್ಸಿಗೆ ಭಂಗ ಬರುತ್ತದೆ ಎಂದು ಅಂಜಿಯೋ ಏನೋ.

ಅಂಥ ಕಣ್ಣು ಮಹಾಋಷಿಯ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಈ ದಿನ ನಾಗವೇಣಿಯನ್ನು ಸೀತಾರಾಮನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಲಗ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ತಿಮ್ಮಪ್ಪಯ್ಯನು ನಾಗವೇಣಿಯನ್ನು ಕೊಡಲು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಸೀತಾರಾಮನು ಕೊಳ್ಳುವನೋ ಅಥವಾ ದುಷ್ಯಂತ ಪ್ರಭೃತಿಯಂತೆ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಮಾವನ 'ತಾಬೆ' ಯಲ್ಲಿರಿಸಿ ಹೋಗುವನೋ ಯಾರಿಗೆ ಗೊತ್ತು?

ಬೆಳಗಿನ ರೈಲು ೯|| ಘಂಟೆಗೆ ಮಂಜೇಶ್ವರವನ್ನು ಸೇರಿತು. ನಂಟೆ ರೆಲ್ಲರೂ ಈಗಾಗಲೇ ಬರುತ್ತಾರೆಂದು ಹುಡುಗಿಯ ಕಡೆಯವರು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ತಿಮ್ಮಪ್ಪಯ್ಯನ ಕಡೆಯಿಂದ ಹತ್ತೆಂಟು ಮಂದಿ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಮನೆಯವರೇ ಆದರಲ್ಲಿ ಏವಾರು ಮಂದಿಯಾಗುತ್ತಾರೆ. ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಪುರೋಹಿತ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯೂ ಇದ್ದಾನೆ. ಹತ್ತೊಂಕು ಘಂಟೆಗೆ ಸಮನಾಗಿ ವಕೀಲರ ಕಡೆಯ ದಿಬ್ಬಣ ಬಂದಿತು. ಸರಿ ಮತ್ತೇನು?

ಗಡಿ-ಬಿಡಿ. ಎರಡು ಮೂರು ತಾಸಿನ ಅವಧಿಯಲ್ಲಿ ವಿವಾಹ ವಿಧಿಯು ಮುಗಿದು, ಅಗ್ನಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರದಿಂದ ನಾಗವೇಣಿಯು ಸೀತಾರಾಮನ ಹಕ್ಕಿನ, 'ಧರ್ಮ'* ದ ಪತ್ನಿಯಾದಳು.

ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಊಟವಾಯಿತು. ಇನ್ನೇನು ನಂಟರು ಸಂಜೆಯ ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಚೆದರುವರು. ವಕೀಲರಿಗೆ ಮಂಗಳೂರನ್ನು ಸೇರಿದ ರಾಯಿತು. ತಿಮ್ಮಪ್ಪಯ್ಯನ ಮನೆ 'ಓ ಇಲ್ಲೇ ಇದೆ'. ಜಾನಕಿಯು ತೃಪ್ತಿಸಾಗರದಲ್ಲಿ ತೇಲಾಡಿದಳು. 'ಸೀತಾರಾಮನು ಒಳ್ಳೇ ಲಕ್ಷ್ಮಣವಾಗಿದ್ದಾನೆ. ನಾಗವೇಣಿಯಂತೆ ಇನ್ನು ನಾಲ್ಕು ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ಒಂದೊಂದು ಸಂಬಂಧ ಆಗಿದ್ದರೆ.... ಸರಸಮ್ಮ ನಡೆಯಿಸಿಯಾಳು....' ಎಂದು ಕೊಂಡಳು ಅವಳು.

ಊಟ ಮುಗಿಯಿತು. ಅಳಿಯತನಕ್ಕೆ ಸೀತಾರಾಮನು ರೂಢಿಯಾದ ವನು. ಪಾಯಸ ಚೆನ್ನಾಗುತ್ತಿದ್ದು ಬಿಮ್ಮಗೆ 'ಸುರಿ' † ದಿದ್ದನು. ಬಳಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ನಾಗವೇಣಿ ನಾಚಿಗೆಯಿಂದಲೂ ಮುಂದಿನ ಜೀವನದ ಕಲ್ಪನೆಯಿಂದಲೂ ಅರೆಹೊಟ್ಟೆ ಊಟಮಾಡಿದ್ದಳು. ಊಟ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಸೀತಾರಾಮನು ಸಿಗರೇಟೊಂದನ್ನು ಹೊತ್ತಿಸಿ ಹೊಗೆ ಹಾರಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವನಿಂದಲೇ ಒಂದನ್ನು ಇಸಕೊಂಡು ವಕೀಲರೂ ತುಷ್ಟರಾಗಿದ್ದರು. ನಾಗವೇಣಿಯು ತಲೆ ಬಗ್ಗಿಸಿಕುಳಿತಿದ್ದರೂ ಅರೆಗಣ್ಣಿನಿಂದ ಪತಿಯ ಈ ವಿಶಾಸವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ನುರಿತ ಗಂಡನಾದ ಸೀತಾರಾಮನು 'ಎನು ಸಿಗರೇಟು ಬೇಕೇ?' ಎಂದು ಒಳದಸಿಯಲ್ಲಿ ಅವಳನ್ನು ಕೇಳಿದನು. ನಾಗವೇಣಿಗೆ 'ಎನು ಮಾಡುವುದೆಂದು ತೋಚಲಿಲ್ಲ. ಅವಳಿಂದ ಉತ್ತರಬಾರದುದನ್ನು ಕಂಡು ಸೀತಾರಾಮನು 'ಹೂಂ, ನಿನ್ನ ಬಗ್ಗೆ ನಾನೇ ಎಳೆಯುತ್ತೇನೆ.' ಎಂದು ಮೊದಲಿನ ಸಿಗರೇಟಿನ ಕಿಡಿಗೆ ಹೊಸತೊಂದನ್ನು ಹೂಡಿ, ಅದನ್ನು ತುಟಿಗೇರಿಸಿದನು. ಬರಿಯ ನಾಗವೇಣಿಯ ಒಗ್ಗೇನು, ಅಲ್ಲಿ ಸೇರಿದವರಲ್ಲಿ ತುಬಾಕಿನ

* ಬಿಲಿಯಲ್ಲದ ದೊರೆತ

† ಸವೆ ಬ್ಬಿಸಿ ಊಟಮಾಡುವುದು

ಚಟವಿಲ್ಲದವರೆಲ್ಲರ ಪಾಲನ್ನು ಅವನೇ ಪೂರೈಸುವ ಹಾಗಿತ್ತು. ತಿಮ್ಮ-
ಪ್ಪಯ್ಯನೂ ಅದೇ ವಿಚಿತ್ರವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು. 'ಈ ಆಳಿಯನಿಗೆ
ಸಿಗರೇಟು ಕೊಟ್ಟು ತನ್ನಿಂದ ಪೂರೈಸಿತೇ ಎಂದು ಅವರಿಗೆ ತೋಚಿತು.
ತಿಮ್ಮಪ್ಪಯ್ಯನ ಮುಖದ ವಿಚಿತ್ರ ನಗುವನ್ನು ಕಂಡು ವಕೀಲರು
'ಅವನು ಲಗ್ನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಎಳೆಯದಿದ್ದುದು ದೊಡ್ಡದು' ಎಂದರು.

ವೇಳೆಯಾಯಿತೆಂದು ನಂಟರು 'ಉಭಯ ಕುಶಲೋಪರಿ' ಮಾಡಿ
ದರು. ಜಾನಕಿಯು ಮಗಳ ವಿಯೋಗವನ್ನು ನೆನಸಿ ಕಣ್ಣೀರು ಕರೆದಳು.
'ನಾಗಿಯ ಜತೆಗೆ ಪುಟ್ಟಮಣಿ ಅವಳ ಒತ್ತಿನವಳು! ನಾಲ್ಕು ದಿನ
ಹೋಗಿ ಬರಲಿ' ಎಂದು ತಿಮ್ಮಪ್ಪಯ್ಯನು ಠರಾಯಿಸಿದರು. ಎಲ್ಲರೂ
ಕಾಲು ನಡೆಯಿಂದ ರೈಲು ನಿಲ್ದಾಣಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ತಿಮ್ಮಪ್ಪಯ್ಯನು
ಮಡದಿ ಸಮೇತ ಊರಿಗೆ ತೆರಳಬೇಕೆಂದಿದ್ದವರು.. 'ಇಲ್ಲಿಂದಿಲ್ಲೆ ಅಲ್ಲವೇ'
ಎಂದು ರೈಲು ಸ್ವೀಕೃತಿಗೆ ಬಂದರು.

ಎಲ್ಲರೂ ಹೊರಡಲು ಅಣಿಯಾದರು. ಮಂಗಳೂರಿನ ಬಂಡಿ
ಯೊಂದು ಈ ಕಡೆಗೆ ಬಂದಿತು. ಇನ್ನು ಕಾಸರಗೋಡಿನ ಬಂಡಿ
ಮಂಗಳೂರಿಗೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಸೀತಾರಾಮನು ಅಣ್ಣನನ್ನು ಕರೆದು ಕಿವಿ
ಯಲ್ಲೇನೋ ಹೇಳಿ, 'ಅಣ್ಣಾ, ಎರಡು ಟಿಕೇಟುಗಳಿರಲಿ' ಎಂದನು.
ಬಂಡಿ ಬರಲು ಸೀತಾರಾಮನು ಹುಡುಗಿಯ ಕೈಯನ್ನು ಹಿಡಿದು 'ಹೂಂ
ಹತ್ತು' ಎಂದನು. ಅವಳೂ ಎರಿದಳು.. ಸೀತಾರಾಮನೂ ಎರಿದನು.
ಟಿಕೇಟನ್ನು ರಾಮಭಟ್ಟರು ತಮ್ಮನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ತಂದಿರಿಸಿ, ಅದರ ಜತೆಗೆ
ಬಂದೆರಡು ನೋಟುಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟರು.

ನಾಗವೇಣಿ ಬಂಡಿಯಿಂದ ಇಣಕಿ ನೋಡುತ್ತಾಳೆ; ಉಳಿದವರು
ಬಂಡಿಯನ್ನೇರುವುದಿಲ್ಲ. ತಿಮ್ಮಪ್ಪಯ್ಯನು ಕಕ್ಕಾಬಿಕ್ಕಿಯಾದರು. ರಾಮ
ಭಟ್ಟರು 'ಹುಡುಗಬುದ್ಧಿ, ಬೇಕಲಕ್ಕೆ ಹನಿಮೂನಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ'
ಎಂದರು. 'ಆವರೇ ಗಂಡಹೆಂಡಿರಲ್ಲವೇ?' ಎಂದರು. 'ಹನಿಮೂನಿಗೆ!'
ಎಂದು ವಕೀಲರ ಮಾತನ್ನು ಮರುಕಳಿಸಿ ಏನೂ ತಿಳಿಯದವರಂತೆ ತಿಮ್ಮ
ಪ್ಪಯ್ಯನು ನಿಂತರು. 'ಪುಟ್ಟಮಣಿಯನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಬಹು
ದಿತ್ತು. ನಾಗಿಗೆ ಬೇಸರವಾದರೆ? ಅಲ್ಲದೆ ಹಳ್ಳಿಯ ಹುಡುಗಿ ನೋಡಿ

ನಾಚಿಕೆಗೀಚಿಕೆಯಿಂದ ಗಂಡನೊಡನೆ ಮಾತಾಡುತ್ತಾಳೋ ಇಲ್ಲವೋ ಇವರು ಇಂಗ್ಲಿಷಿನವರು' ಎಂದರು.

'ಹನಿಮೂನಿಗೆ ಆದುದರಿಂದ ಪುಟ್ಟಮನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋದನು.'

'ಅದೇನು ಕ್ಷೇತ್ರವೇ..?'

'ನಿಮಗಿಷ್ಟು ತಲೆಗೆ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲವೇ? ಬೇಕಲಕ್ಕೆ ತಿರುಗಾಟಕ್ಕೆ ಒಂದೆರಡು ದಿನ ಮಜಾ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಹೋದನು. ಹುಡುಗಬುದ್ಧಿಯಲ್ಲವೆ.'

ಬೇರೆ ರೈಲು ಬಂದಿತು. ರಾಮಭಟ್ಟರು ಮಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋದರು. ತಿಮ್ಮಪ್ಪಯ್ಯ ಪುಟ್ಟಮನೆಯನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು 'ಎಂಥ ಹನಿಮೂನೋ? ಯಾರಿಗೆ ಗೊತ್ತು?' ಎಂದು ನಡೆದುಕೊಂಡು ಕತ್ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಮನೆಯನ್ನು ಸೇರಿದನು.

ಪುಟ್ಟಮನೆಯು ಒಳಗೆ ಓಡಿ, ಈಗಾಗಲೇ ಮನೆಯನ್ನು ಸೇರಿದ ತಾಯಿಯ ಬಳಿಗೆ ಓಡಿಹೋಗಿ 'ಅಮ್ಮ, ನಾಗವೇಣಿ ಅವರೊಟ್ಟಿಗೆ ಹಸಿಮೂನಿಗೆ ಹೋದಳು.' ಎಂದು ಸುದ್ದಿ ಕೇಳು.

ತಾಯಿ :- 'ಹಸಿಮೂನಿಗೆ?'

ದಾವತ್ಯದ ಘೋರರಾತ್ರಿ

ಸೀತಾರಾಮನು ನಾಗವೇಣಿಯೊಡನೆ ಪಳ್ಯಕೆರೆ ರೈಲ್ವೆ ಸಿಲ್ಡಾಣಕ್ಕೆ ಬರುವಾಗ ಸಂಜೆಯ ಸೂರ್ಯ ಮುಣ್ಣುಗಿದ್ದನು. ಜನರಿಂದ ತುಂಬಿದ ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಸೀತಾರಾಮನು ಬಾಯಿ ಬಿಡಲಾರದ ಮಡದಿಯನ್ನು ಮಾತನಾಡಿಸುವುದು ಸಾಧ್ಯವೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅವಳಿಗೆ ತನ್ನನ್ನು ಯಾವ ಊರಿಗೆ ಒಯ್ಯುತ್ತಾರೆಂದು ತಿಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಕಾಸರಗೋಡು ಸಿಲ್ಡಾಣ ಬಂದೊಡನೆಯೇ ಸೀತಾರಾಮನು ಮುಂಜಾಗ್ಯತೆಯಿಂದ ಮಾರಾಟಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಷ್ಟು ಕೊಂಡುಕೊಂಡನು. ಕಾಸರಗೋಡು ಕಳೆದ ತುಸು ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಪಳ್ಯಕೆರೆ ಬಂದಿತು. ಅದು ಬೇಕಲಕ್ಕೆ ಇಳಿಯುವ ಸ್ವೇಷನು. ಸ್ವೇಷನಿನ ಗುರುತೆಂಬಂತೆ ತೀರ ಚಿಕ್ಕದೊಂದು ಮನೆಯಿದೆ. 'ಕೆಳಗಿಳಿಯುವ' ಎಂದು ಸೀತಾರಾಮನು ನಾಗವೇಣಿಯನ್ನು ಕರೆದನು. ನಾಗವೇಣಿಯ ಮನಸ್ಸು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲ ಸುತ್ತುತ್ತಿತ್ತೆಂದು ಹೇಳುವುದು ಕಷ್ಟ. ಹಗಲುಕನಸ್ಸಿನಿಂದ ಅವಳಿಗೆ ಎಚ್ಚೆತ್ತಳು.

ಇಬ್ಬರೂ ಕೆಳಗಿಳಿದರು. ಆಫೀಸಿನ ಗೇಟಿನ ಬಳಿ ನಿಂತರು. ಅಲ್ಲಿ ತಂಗಿದ ಹತ್ತೆಂಟು ಮಾಪಿಳ್ಳಿಯರು ಟಿಕೇಟನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿ, ಸ್ಥಳವನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಳಿಕ, ಇವರೂ ಒಪ್ಪಿಸಿ ನಡೆದರು. ಬೆಳದಿಂಗಳು ಆಗ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಚೆಲ್ಲಿತ್ತು. ಸೀತಾರಾಮ ಸ್ವೇಷನಿನಿಂದ ಹೊರಕ್ಕೆ 'ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವೆ ಎಂದು ಗೊತ್ತಾಯಿತೇ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ನಾಗವೇಣಿಯು ಅವನ ಮೋರೆಯನ್ನೇ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿದಳು. 'ಓ ಅಲ್ಲಿ... ಕೇಳಿಲ್ಲವೇ?.. ಬೇಕಲ ಕೋಟಿ... ಓ ಅದು.. ಬಹಳ ಚಂದದ ಸ್ಥಳ.' ಎಂದನು.

ಇಬ್ಬರೂ ಹೆಜ್ಜೆ ಇರಿಸುತ್ತ, ಮರಳಿನ ದಂಡೆಯನ್ನು ದಾಟಿ ಕಡಲಿನ ಅಂಚಿಗೆ ಬಂದರು. ತಿಂಗಳುಬೆಳಕು ಕಡಲಿನ ಮುರಿಯುವ ತೆರೆಗಳನ್ನು ಮೋಹಕವಾಗಿ ಬೆಳಗಿತ್ತು. ಸೀತಾರಾಮನು.... 'ಚೆನ್ನಾಗಿಲ್ಲವೇ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ನಾಗವೇಣಿ ಮೊದಲನೆ ಬಾರಿಗೆ 'ಎನು?'

ಎಂದು ಮಾತನಾಡಿದಳು. 'ಸಮುದ್ರ, ನೋಡು... ಆ ಕೋಟಿ... ಇದೆಲ್ಲ...' ನಾಗವೇಣಿಯ ಪ್ರಪಂಚ ಬೇರೆಯೆ ತೆರನದಿತ್ತು. 'ಈ ಸೀರೆ ಚೆನ್ನಾಗಿಲ್ಲವೇ?' 'ಈ ಹೂ ಚೆನ್ನಾಗಿಲ್ಲವೇ?' 'ಈ ಒಂಕಿ ಚೆನ್ನಾಗಿಲ್ಲವೇ?', ಎಂದು ಕೇಳಿದ್ದರೆ ಅವಳು ಹೇಳಬಲ್ಲಳು. 'ಕಡಲು ಚೆನ್ನಾಗಿಲ್ಲವೇ?' 'ಗುಡ್ಡ ಚೆನ್ನಾಗಿಲ್ಲವೇ?' ಎಂದರೆ! ಹಳ್ಳಿಯ ಹುಡುಗಿ, ಕಡಲನ್ನು ಸಾವಿರ ಸಾರಿ ಕಂಡಾಕೆ, ಬೆಟ್ಟದ ಎಡೆಯಲ್ಲೇ ನಲಿದಾಕೆ.. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಚೆನ್ನು.. ಜೆಲುವು ಏನಿದೆಯಂತೆ ಎಂದು ತಿಳಿಯುವುದೇ ಸರಿ. ಸೀತಾರಾಮನ ಒಂದು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಣ್ಣುಗಳಿದ್ದವು. ಅವನ್ನು ಎದೆಗೆ ಒತ್ತಿ ಹಿಡಿದಿದ್ದನು. ಇನ್ನೊಂದು ಕೈಯನ್ನು ತನಗಿಂತ ಮೆಲ್ಲಗೆ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದ ನಾಗವೇಣಿಗೆ ಕೊಟ್ಟನು. ನಾಗವೇಣಿಗೆ ಅದನ್ನು ಹಿಡಿಯಲು ನಾಚಿಕೆ. ನಾಲ್ಕು ದಿನದ ಲಗ್ನುಗಳಲ್ಲಿ ಆಗಾಗ ಕೈ ಹಿಡಿದು ರೂಢಿಯಾಗುವಂತೆ ಅದಕ್ಕೂ ರೂಢಿಯಾಗಿಲ್ಲ. ಅವಳ ಕೈಯನ್ನು ತಾವಾಗಿ ಹಿಡಿದು 'ಬಂಡಿಯೇರು' ಎಂದಾಗಲೇ ಅವಳ ಮೈ ಜುಮ್ಮೆಂದಿತ್ತು. ಈಗ ಕೈ ನೀಡಿದರೆ ಅವಳಾಗಿ ಹಿಡಿದಾಳೆಯೇ? ಸೀತಾರಾಮನು 'ನಾಚಿಕೆಯೇ?' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತ ಅವಳ ಕರವನ್ನು ಹಿಡಿದನು. ಮೃತದೇಹದಂತೆ ಸ್ಪರ್ಶಸುಖವನ್ನು ಆನುಭವಿಸಲು ಯೋಗ್ಯತೆ ಇಲ್ಲದಂತೆ ನಾಗವೇಣಿಯ ಹಸ್ತವು ಸೀತಾರಾಮನ ಹಿಡಿತದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಿತು. ಅವನು ನಡೆಯುತ್ತ ನಡೆಯುತ್ತ ಮುಷ್ಟಿಯನ್ನು ಬಿಗಿದನು. ಬೇರೆ ಪ್ರಸಂಗವಾಗಿದ್ದರೆ 'ಆಯ್ಯೋ' ಒಂದು ಚೀರುತ್ತಿದ್ದಳೋ ಏನೋ. ಗಂಡನೆದುರು ಹಾಗೆ ಮಾಡಲು ನಾಚುಗೆ.

ಈಗ ಗುಡ್ಡದ ಬುಡ ಬಂದಿತು. ಕಡಲ ಅಲೆಗಳು, ಅಲ್ಲಿನ ಬಂಡೆಗಳನ್ನು ಬಡಿದು ಸಿಡಿದು ನೊರೆಯಾಗುವ ನೋಟವನ್ನು ಕಂಡು 'ನೋಡು ಎಷ್ಟು ಚೆನ್ನಾಗಿದೆ' ಎಂದನು ಸೀತಾರಾಮ. ನಾಗವೇಣಿ ವಶಾನ. 'ನೀನು ಮೂಕಿಯೇ?'.. ನಾಗಿ-ಲಜ್ಜೆಯಿಂದ ಕುಸಿದಳು.

ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಗುಡ್ಡವನ್ನೇರಿದರು. ಸೀತಾರಾಮನು ಕೋಟಿಯ ಗುಪ್ತದ್ವಾರವನ್ನು ಸೇರಿ 'ಇದು ಗುಪ್ತದ್ವಾರ... ಹೆದರಬೇಡ, ಈಗ ಬೆಳಕು ಬರುವದು' ಎಂದು ಅವಳ ಕೈಯನ್ನು ಕೈ ಬಿಟ್ಟು ತೋಳನ್ನು

ಹಿಡಿದು, ಗೋಡೆಯ ಒಳಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ದನು. ಅದು ಒಂದೆರಡು ನಿಮಿಷದ ಹಾದಿಯೂ ಇಲ್ಲ. ಆದರೆ ಈ ವಿಚಿತ್ರವನ್ನರಿಯದ ನಾಗವೇಣಿಗೆ ತನ್ನನ್ನೇನು ಮಾಡುವರೋ' ಎಂದೆನಿಸಿತು.

ಆಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರಬಿಂಬ ಮುಖಕ್ಕೆ ಹೊಳೆಯಿತು. ಕೋಟಿಯ ನಡು ಬಯಲು ಬಂದಿತು. ಸೀತಾರಾಮನು 'ನೋಡು ಅದು ಬಂಗ್ಲೆ ಎಂದನು. ಇಬ್ಬರೂ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಹೋದರು. ಸೀತಾರಾಮನು ಹೋದ ವನೇ 'ವಾಚರ್, ವಾಚರ್' ಎಂದು ಕೂಗಿದನು. ಕತ್ತಲಾದಮೇಲೆ ಅಲ್ಲಿ ಜನರು ಬರುತ್ತಾರೇನು? ಆದುದರಿಂದ ವಾಚರನು ಇದ್ದಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವನನ್ನು ಶಪಿಸುತ್ತ ಬಂಗ್ಲೆ ಕಿಡಿಕಿಯ ಕೀಲಿ ತಪ್ಪಿಸಲು ಬರುವುದೋ ಎಂದು ಯತ್ನಿಸಿದನು. ಅದು ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ.

'ನಾಗವೇಣಿ-ಹಾಗಲ್ಲವೇ ಕರೆಯಬೇಕು. ನಾವು ಬಂದುದು ತಡವಾಯಿತು. ವಾಚರ್ ಇಲ್ಲ. ಇವತ್ತು ಹೊರಜಗುಲಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಕಳೆಯಬೇಕು. ಹೋಗಲಿ, ಯಾವುದಕ್ಕೂ ಹಣ್ಣು ಮುಗಿಸುವ'

ಪ್ರಥಮ ಕಾಣಿಕೆಯಾಗಿ ಒಂದು ಬಾಳೆಯ ಹಣ್ಣನ್ನು ಸುಲಿದು ಅವಳ ಬಾಯಿಗೆ ತುರುಕಹೋದನು. ಅದರಿಂದ ನಾಗವೇಣಿಯ ಮುಖವೆಲ್ಲ ಹಣ್ಣಿನ ಕುಸುರಾಯಿತೇ ಏನಾ ಅವಳು ಅದನ್ನು ತಿನ್ನಲಿಲ್ಲ. ಕೈಯಿಂದ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡಳು. ಸೀತಾರಾಮನು ನಕ್ಕನು. ಆ ಬಳಿಕ ತಾನು ಹಣ್ಣನ್ನು ತಿನ್ನತೊಡಗಿದನು. ನೀನೂ ತೆಗೆದುಕೋ; ಊಟವಿಲ್ಲ ತಿಳಿಯಿತೇ ಎಂದನು. ಅವಳಿಗೆ ಹಸಿವು ಸಾಕಷ್ಟು ಆಗಿತ್ತು. ಆದುದರಿಂದ ಹಣ್ಣು ತಿನ್ನತೊಡಗಿದಳು. ಅವಳು ಒಂದು ತಿನ್ನುವುದರಲ್ಲಿ ಸೀತಾರಾಮನು ಮೂರನ್ನು ಮುಗಿಸಿದ್ದನು. ಅಂತೂ ರಾತ್ರಿ ನಿಜವಾದ ಫಲಾಹಾರವಾಯಿತು.

'ನಾಗವೇಣಿ, ಮಾತನ್ನೇ ಆಡುವುದಿಲ್ಲವೇ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ನಾಗವೇಣಿ ಎನ್ನಬೇಕು 'ಆಡುತ್ತೇನೆ' ಎಂದಳು.

'ಬಾ ಹೋಗುವ.. ಇಲ್ಲಿ ಬೇಡ.. ಸಮುದ್ರದಂಡೆಗೆ ಹೋಗುವ' ಎಂದು, ಅವಳನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು, ಕೋಟಿಯ ಪಡುಬಾಗಿಲಿನಿಂದಳಿದು

ಕಡಲ ಅಂಚಿನ ಬಂಡೆಗಳ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತನು. ಕಡಲ ನೀರು ಕುಣಿ-
 ಕುಣಿದು ಬಂಡೆಗೆ ಅಪ್ಪಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು. 'ನೋಡಿಡಿಯಾ, ಎಷ್ಟು ಚೆಂದ
 ವಾಗಿದೆ' ಎಂದು ಸೀತಾರಾಮ ಹೇಳಿದನು. ನಾಗವೇಣಿಯ ಎದೆಯೊಳಗೆ
 ಅದರಂತೆಯೇ ಎನೋ ಅಪ್ಪಳಿಸುವ ಸದ್ದು ಕೇಳುತ್ತಿತ್ತು. ಸೀತಾ-
 ರಾಮನು ಅವಳ ಮೈಗೆ ತನ್ನ ಮೈಯನ್ನು ತಾಗಿಸಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಲು
 ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದನು. ಅವಳು ನಾಚುಗೆಯಿಂದ ಇವನಿಂದ ಸರಿದಳು.

'ನಿನ್ನ ಹೆಸರೇನೇ' ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

'ನಾಗವೇಣಿ' ಎನ್ನಲು ಅವಳಿಗೆ ಬಲು ಕಷ್ಟವಾಯಿತು.

'ನನ್ನದು?'

ಎಂದಾದರೂ ಉತ್ತರ ಬಂದಿರತೇ! ಸೀತಾರಾಮನದು ಒಮ್ಮುಖ
 ಪ್ರಣಯ. ಅದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಬೇಸರ ಬಂದಿತು. 'ನೋಡು, ಅಲ್ಲಿ
 ಮರಳಿನ ದಿನ್ನೆ... ಹೋಗುವ ಪಾ' ಎಂದು ಅವಳನ್ನು ಕರೆದೊಯ್ದನು.
 ಬಂಡೆಗೆ ತಾಗಿ ಬಲು ದೂರದ ತನಕ ಮರಳು ಹಾಸಿತ್ತು. ಮೂಡು
 ಮಗ್ಗುಲಿನಲ್ಲಿ ತೆಂಗಿನ ಗರಿಗಳು ಗಾಳಿಗೆ ಗಾಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದುವು.
 ಪಡುವಲಿಗೆ ಕಡಲ ಅರ್ಭಟೆ.

ಸೀತಾರಾಮನು ಮರಳಿನ ಮೇಲೆ ದಢಕ್ಕನೆ ಕುಳಿತನು. ಅವನಿಗೆ
 ತುಸು ದೂರದಲ್ಲಿ ನಾಗವೇಣಿ ಕುಳಿತಳು; ಮೆಲ್ಲಗೆ, ಸಲಕ್ಕೆ ನೋವಾಗ
 ದಷ್ಟು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಕುಳಿತಳು. 'ದೂರ ಕುಳಿತೆಯೇಕೆ? ನಾನ್ಯಾರು' ಎಂದು
 ಸೀತಾರಾಮ ಕೇಳಿದನು. ಗಂಡನಿಗೆ ಸಿಟ್ಟು ಬಂದಿರತೆಂದು ಅಂಜಿ ಬಳಿಗೆ
 ಬಂದಳು. ಸೀತಾರಾಮನು ತಬ್ಬಿ ಓಡಿದನು. ನಾಗವೇಣಿಯು ಬೆವರಿದಳು.
 ಅವಳ ಮುಖವು ಕೆಂಪಡರಿತು. ಅವನು ಅವಳ ಸ್ಪರ್ಶಸುಖವನ್ನು
 ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಆದರೆ ನಾಗವೇಣಿ ಮಾತ್ರ ಒಮ್ಮೆಗೇ ತಪ್ಪಿಸಿ
 ಕೊಂಡು ಹೋಗೋಣವೆಂಬ ಭೀತಿಗೆ ಗುರಿಯಾಗಿದ್ದಳು. ಸೀತಾರಾಮನ
 ಕೈ ಸತಲಿತು. ಅವನ ಮೈಗೋ ಬೆವರಿನ ಸ್ಪರ್ಶವಾಗಿ 'ಯಾಕೆ
 ಬೆವರುತ್ತಿ? ಸೆಕೆಯಾಗುತ್ತದೆಯೇ; ಆಯಾಸವೇ..... ಹಾಗಾದರೆ

ಮಲಗುವಾ. . . ಬಂಗ್ಲೆಗೆ ಹೋಗೋಣವೇ. . . ಅಲ್ಲಿ ಗಟ್ಟಿ ನೆಲ. . . ಇಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಮೆತ್ತನೆ ಇದೆ. ಇಲ್ಲೇ ನಿದ್ರೆಮಾಡುವ. '

'ಹೂಂ'

ಸೀತಾರಾಮನು ನೆಲವನ್ನು ಕೈಯಿಂದ ಸವರಿ ಮುಟ್ಟುವಾಗಿಮಾಡಿ ಅದರ ಮೇಲೆ ತಾನು ಹೊದೆದ ದೊಡ್ಡ ಶಲ್ಲೆಯನ್ನು ಹಾಸಿದನು. ತೆಳ್ಳ ಗಿನ ಆ ಶಾಲನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ಹಾಸಿದಷ್ಟಕ್ಕೆ ಅದು ಚಾಪೆಯಂತೆ ಸುರುಳಿಯಾಗಿ ಸುತ್ತುತ್ತಿತ್ತು 'ಆ ತುದಿ ಹಿಡಿದುಕೋ' ಎನ್ನುಲು ನಾಗವೇಣಿ ಶಾಲಿನ ತುದಿಯನ್ನು ಹಿಡಿದಳು. ಹೀಗೆ ಉಭಯತರಿಂದ ಶಯ್ಯೆಯು ನಿರ್ಮಾಣವಾಯಿತು.

ಸೀತಾರಾಮನು ಮಲಗಿಕೊಂಡನು. 'ಬಾ. . . ನಿದ್ರೆ ಬರುತ್ತದೆ ಯಾದರೆ ಮಲಗಿಕೋ; ಬಲು ಸಂಕೋಚದವಳಪ್ಪ ನೀನು' ಎಂದನು. ಆಕೆಯು ನಿಜಕ್ಕೂ ಸಂಕೋಚದಿಂದ ಶಲ್ಲೆಯ ತೀರ ತುದಿಗೆ ಮಲಗಿದಳು. ಹಾಗೆ ಸ್ವಪ್ನದಕ್ಕಿಂತ, ಮರಳಿನ ಮೇಲೆ ಶಲ್ಲೆಗೆ ತಾಗಿ ಮಲಗಿದಳು ಎನ್ನಬಹುದು.

ಆಕೆಯ ಮನಸ್ಸು ಇನ್ನು ಮುಂದೆ 'ತನ್ನ ಸ್ಥಿತಿ ಏನೋ-ಗಂಡನ ಮನೆಯೆಂದರೆ ಎಂಥದೋ-ಎಂದು ವಿಚಿತ್ರ ಯೋಚನೆಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಅವಳ ಶರೀರಕ್ಕೆ ತುಂಬಾ ಆಯಾಸವಾಗಿತ್ತು. ಇತ್ತ ಕಡಲ ಗಾಳಿಯು ಮೈಮೇಲೆ ಬೀಸುತ್ತಿತ್ತು. ಕಡಲಿನ ಜೋಗುಳ ಬೇರೆ ಇಂಪಾಗಿ ಕೇಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ನಿಮಿಷದಲ್ಲಿ ಯೋಚನೆಗಳೆಲ್ಲ ವರೆತು ಅವಳಿಗೆ ನಿದ್ರೆಹತ್ತಿತು. ಎಷ್ಟುಹೊತ್ತು ಹೀಗೆ ನಿದ್ರಿಸಿದಳೋ ತಿಳಿಯದು.

ಒಮ್ಮೆಗೇ ಚೀರಿದಳು. ತಿಂಗಳು ಕಂತುತ್ತಿತ್ತಷ್ಟೆ. ಅವಳಿಗೆ ಒಮ್ಮೆಗೇ ಭೀತಿಯಾಯಿತು. ಅವಳು ಸೀತಾರಾಮನ ಹಿಡಿತದಲ್ಲಿ ಕೂಳಿ ತಿದ್ದಳು. 'ಆಯ್ಯೋ ಆಯ್ಯೋ' ಎಂದು ಕಿರಚಿದಳು. 'ಸೀತಾರಾಮನು ನಾನಲ್ಲವೇ' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತ, ಅವಳು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಯತ್ನಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತ ಬಲವಾಗಿ ಆಲಿಂಗಿಸಿದ್ದನು. ತಾನು ಗಂಡನ ಹಿಡಿತದಲ್ಲಿರುವೆನೆಂದು ಅವಳಿಗೆ ನೆನಪರಿಕೆಯಾಯಿತು. ಗಂಡನ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು

ಅನುಭವಿಸಬೇಕೆಂದೂ ತಿಳಿಯಿತು. ಆದರೆ ಅವರೇತಕ್ಕೆ ಹೀಗೆ ಮಾಡುವ ರೆಂದು ಮಾತ್ರ ಅರ್ಥವಾಗಲಿಲ್ಲ.

ಕೆಲವು ನಿಮಿಷಗಳ ತನಕ ಪತಿಯ ಕಾಮ-ಪ್ರೇಮಗಳ ಸಂಭಾವನೆಯನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದಳು. ಸೀತಾರಾಮನ ಹಿಡಿತದಿಂದ ನಾಗವೇಣಿಯು ದೂರವಾದಳು. ಜಿಗುಪ್ಸೆ, ಕೋಪ, ವ್ಯಥೆ, ತಿರಸ್ಕಾರಗಳಿಂದ ದೂರ ಮರಳಿನಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಕುಳಿತು ಅಳತೊಡಗಿದಳು. ಕಡಲತೆರೆಯ ಉಕ್ಕುವಿಕೆಗೆ ಮೀರುವ ದುಃಖವು ಅವಳ ಎದೆಯಿಂದ ಉಕ್ಕುತ್ತಿತ್ತು. ಸೀತಾರಾಮನಿಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಬಂದಿತು. ಅವಳು ಅಳುತ್ತಿದ್ದಳೆಂಬುದು ತಿಳಿಯಿತು! ಆದರೆ ಅವಳನ್ನು ಮಾತನಾಡಿಸುವ ಧೈರ್ಯವಿಲ್ಲ. ಅವನು ಮಲಗಿಕೊಂಡನು. ತೆರಗಣ್ಣಿಂದ ನಾಗವೇಣಿ ಮಾತ್ರ ಕುಳಿತಲ್ಲೇ ಕುಳಿತು, ತಲೆತಗ್ಗಿಸಿ ಕಣ್ಣೀರನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದಳು. ಮರಳಿನ ಆ ಹಾಸುಗೆ ಬೋರೆಂದು ಇವಳು ಕರೆದ ಕಣ್ಣೀರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಕುಡಿಯುತ್ತಿತ್ತು.

ಮರುದಿನ-ಬೆಳಗಾಯಿತು; ಸೀತಾರಾಮನಿಗೆ ಗಾಢನಿದ್ರೆಯೂ ಕಳೆದಿತ್ತು. ಅವನು ಉರಿಮುಖದಿಂದ ನಾಗವೇಣಿಯನ್ನು ಕರೆದು 'ಬಾ ಹೋಗುವಾ' ಎಂದನು. ಗಂಡನನ್ನು ಅವಳು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದಳು. ಸೀತಾರಾಮನು ಬಂಗಲೆಗೆ ಹೋದನು. ಬಂಗ್ಲೆಯ ಗೋಡೆಗೆ ಒರಗಿ ಯಾವ ನೊಬ್ಬನು ಕುಳಿತಿದ್ದನು. ಇವರಿಬ್ಬರನ್ನು ಅವನು ನೋಡುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದನು. ಅದರಿಂದ ಸೀತಾರಾಮನು ಬಂಗ್ಲೆಯ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಹಾಯಲಿಲ್ಲ. ಮೊದಲು ಬಂದ ಗುಪ್ತವೂರ್ಗದಿಂದ ಇಳಿದನು. ನಾಗವೇಣಿಗೆ 'ಇಲ್ಲೇ ತನ್ನ ಸಮಾಧಿಯಾಗಿದ್ದರೆ' ಎಂದೆನಿಸಿತು. . .

'ಸೀತಾರಾಮನು ಅವಳನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ರೈಲ್ವೆ ನಿಲ್ದಾಣಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಬೆಳಗಿನ ಬಂಡಿಗೆ ಇನ್ನೂ ಅರ್ಧ ತಾಸಿತ್ತು. ಟಿಕೆಟು ಕೊಡುವ ತನಕ ಇಬ್ಬರೂ ಹಾಗೆಯೇ ಇದ್ದರು. ಸೀತಾರಾಮನು ಮಂಗಳೂರಿಗೆ ಎರಡು ಟಿಕೆಟುಗಳನ್ನು ಕೊಂಡನು. ಅವನ ಹಸಿಮೂಸು ಒಂದು ರಾತ್ರಿ ಮಲ್ಲಿ ಮುರಿಯಿತು. 'ಹಾಳಾದ ಹಳ್ಳಿಯ ಹುಡುಗಿ' ಎಂದು ಶಸಿಸುತ್ತ ನಿಂತಿದ್ದನು.

ರೈಲು ಬಂದಿತು. ಇಬ್ಬರೂ ಬಂಡಿಯನ್ನು ಏರಿದರು. 'ದಡಕ್ಕನೆ-
ಭಡಕ್ಕನೆ' ಎಂದು ನಾಗವೇಣಿಯ ಎದೆಬಡಿತವನ್ನು ಅನುಕರಿಸುತ್ತ
ಬಂಡಿಯೂ ಸರಿಯಿತು. ಬಂಡಿ ಕುಂಬಳೆ ಮಂಗಲ್ವಾಡಿಗಳನ್ನು ದಾಟಿ
ಮಂಜೇಶ್ವರಕ್ಕೆ ಬಂದಿತು. ತಾವು ಏರಿದ ರೈಲು ನಿಲ್ದಾಣ, ಬಂಡಿ
ಹೊರಡುವಲ್ಲಾಯಿತು. ಥಟ್ಟಕ್ಕನೆ ನಾಗವೇಣಿಯು ಕದ ತೆರೆದು ಕೆಳಕ್ಕೆ
ಇಳಿದೇ ಬಿಟ್ಟಳು. 'ಇದು ಮಂಗಳೂರಲ್ಲ' ಎಂದು ಸೀತಾರಾಮ
ನೆಂದನು. ಬಂಡಿ ಹೊರಟಿತು. ಎರಡು ನಿಮಿಷ ದೆವ್ವ ಬಡಿದಂತೆ ಬಂಡಿ
ಯಿಂದಲೇ ಸೀತಾರಾಮ ನೋಡುತ್ತ ಸಿಂತನು. ಬಳಿಕ ಬಂಡಿಗೆ ಆವೇಗ
ಬರಲಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ತಾನೂ ಚಲಿಸುವ ಬಂಡಿಯ ಕದವನ್ನು ತೆರೆದು
ಇಳಿದನು.

ಇಬ್ಬರೂ ತಿರುಗಿ ಪಯಣ ಹೊರಟರು. 'ನಿಮ್ಮ ಮನೆಯ ಹಾದಿ
ಯಾವುದು?' ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ಆಕೆ ಮಾತನಾಡದೆ ಮನೆಯ ಹಾದಿ
ಹಿಡಿದಳು. ಸೀತಾರಾಮ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದನು.

ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಹೊತ್ತು ನಡುನೆತ್ತಿಗೇರಿದೆ. ಪುಟ್ಟಮನೆಯು
ಜಾನಕಿಯನ್ನು ಕರೆದು 'ಅಮ್ಮ, ಅಕ್ಕನೂ ಭಾವನೂ ಬಂದರು' ಎಂಬ
ಸುವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಸಾರಿದಳು.

ಅನಿಶ್ಚಿತ ಮನಸ್ಸು

ಬೇಕಲದ ಬಂಗಲೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಳಕು ಹರಿಯುವಾಗಲೇ ಜಗುಲಿಯನ್ನೇರಿ ಕುಳಿತ ಸೀತಾರಾಮ-ನಾಗವೇಣಿಯರನ್ನು ಬಿರಬಿರನೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಪರಿಚಯವಾಗಬೇಡವೇ? ಅವನಿಗೆ ನಾಗವೇಣಿಯನ್ನು ಕಂಡ ನೆನಪು ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ 'ಈತ?.. ಅವಳನ್ನೆಲ್ಲಿ ಕಂಡುದು' ಎಂದು ನಿಶ್ಚಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಸಾಲದುದಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿನ ರಾತ್ರಿ ಯಾವದೇ ಕಿರುಚಾಟ ಕೇಳಿದಾಗ ಅವನು ಕೋಪಿಯ ಗೋಡೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿದ್ದನು. ವ್ಯಥೆಯನ್ನು ತುಂಬಿದ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಹೊತ್ತು ಅವನು ಆಕಾಶ-ಕಡಲುಗಳನ್ನು ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದನು. ಹೆಣ್ಣು ದನಿಯೊಂದು ಕೂಗಿದುದು; ಬಳಿಕ ಆ ಉಸಿರು ನಿಂತುದು, ಅವನಿಗೆ ಕೇಳಿಸಿತ್ತು. ಇವೆಲ್ಲ ತನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ಕಲ್ಪನೆಯೆಂದು ತಿಳಿದನು.

ಒಂದು ರಾತ್ರಿ ಸರಿದ ಮೇಲೆ ಅವನು ಜಗುಲಿಯ ಮೇಲೆ ಬಂದು ಹೊರಳಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ನಿದ್ರೆ ಬರಲೊಲ್ಲದು. ಬೆಳಕು ಹರಿದಾಗಲೂ ಅವನ ಯೋಚನೆ ತಗ್ಗಲಿಲ್ಲ. ಮನಸ್ಸು ಸ್ಥಿಮಿತಗೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಎದುರಿಗೆ ಹೋದ ಈ ಎರಡು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳನ್ನು ಕಂಡು 'ಇವರದೇ ಕೂಗಾಟವೇ?' ಎನಿಸಿತು. ನಾಗವೇಣಿಯು ಸೀತಾರಾಮನನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಕಾಲೆಳೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದುದು, ಸೀತಾರಾಮನು ಅಂಜುತ್ತ ಅವನನ್ನು ಕಂಡುದು- ಇನ್ನಷ್ಟು ಮನಸ್ಸಿನ ಭ್ರಮೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿ ಇವರಾರು? ದಾಂಪತ್ಯ ದೊಳಗಿನವರೇ, ಹೊರಗಿನವರೇ? ನಿನ್ನೆಯ ಕೂಗು ಇವಳದೇ? ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಅವನ ಹಿಂದೆ ಸರಿಯುತ್ತಾಳೇಕೆ? ಹೆಣ್ಣು ಗಂಡುಗಳ ಕೂಟ, ಗೆಳೆತನಗಳೆಲ್ಲ ತೀರಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ದುಃಖದ ರಾರವಗಳೇನು? ಹೊರಗೆ ಮಾತ್ರ ಸುಖದ ಸೋಗೇ? ಅಥವಾ ಅದು ಸಹ ಪ್ರೇಕ್ಷಕನ ಕಲ್ಪನೆಯೇ? ಇಂಥ ವಿಚಿತ್ರ ಸಂಶಯ ಭ್ರಮೆಗಳರಾಜ್ಯ ಚಂದ್ರಯ್ಯನಿಗೆ ಒಪ್ಪದೆ ಇನ್ನಾರಿಗೆ ಒಪ್ಪಿತು.

ಅವನು ಬೆಳ್ಳಕ್ಕನನ್ನು ಕಂಡು ಮನೆಗೆ ಬಂದವನು ಎರಡು ದಿನಸ ಗಲತನಕ ಹೊರಬೀಳಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಭಗ್ನ ಪ್ರಾಣಿಯದ ತೀರ್ಮಾನವನ್ನು ಎಂದೂ ಮಾಡಲಿ! ಅದನ್ನು ಮಾಡದೆ ಬೆಳ್ಳಕ್ಕನಿಗೆ ಹೇಗೆ ಸಂಧಿಯಾಗಲಿ? ಅವಳನ್ನು ತಾನು ಭೇಟಿಯಾಗದೆ ಹೋದರೇನು? ಅದೂ ಸರಿಯಲ್ಲ. ಕಾರಣ, ಬೆಳ್ಳಕ್ಕ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕಳಾಗಿ ಇವನನ್ನು ಯಾಚಿಸಿದ್ದಾಳೆ. ತಾನು ಭಾಗೀರಥಿಯನ್ನು ಯಾಚಿಸಿದೆ, ಅವಳು ದೊರೆಯಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನನ್ನು ಬೇರೆ ಯವರು ಯಾಚಿಸಿದರೆ, ತಾನು ದೊರೆಯದಿದ್ದರೆ. . ಎಲ್ಲರ ದುಃಖವು ಒಂದೇ ಬಗೆಯವಲ್ಲವೇ?

ಅವನು ಭಾಗೀರಥಿಯಿಂದ ಮರಳಿದ ಮಾರನೆಯ ದಿನವೇ ಊರಲ್ಲಿ 'ಹಿರಣ್ಯ ಗೋಪಾಲಯ್ಯನ ಮನೆಯ ಅಳಿಯನಾದ'ನೆಂದು ಸುದ್ದಿ ಹರಡಿತು. ಅದು ಭಾಗೀರಥಿಯನ್ನು ಕುರಿತಾದ ನಿರಾಶೆಗೆ ಸಹಾಯ ವಾಯಿತು. ಇನ್ನು ತಾನು ಅವರ ನಡುವೆ ಹಾಯಬಾರದು ಎಂದು ನಿಶ್ಚಯವಾಯಿತು. ಆದರೆ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಭಾಗೀರಥಿಯನ್ನು ಮರೆ ಯುವುದು ಸುಲಭ ಸಾಧ್ಯವೇ? ಈಗೀಗ ಆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಜಲಜಾಕ್ಷಿಯು ಸ್ಥಾನಶೂನ್ಯಳು. ಪ್ರೇಮಕ್ಕೆ ತಕ್ಕ ನೆಲೆಗಟ್ಟು ಉಭಯತರಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದಿರಲಿಲ್ಲ; ಬೆಳೆಯುವಂತಿಲ್ಲ. ಆ ಒಂದು ವಿಚಾರ ನಿಶ್ಚಯವಾಯಿತು. ಆದರೆ ಭಾಗೀರಥಿಯನ್ನು ಮರೆಯಲಾರನು! ಅವಳು ಸಿಗಲಾರಳು. ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಬೆಳ್ಳಕ್ಕನನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸುವ ಕಾರಣವೇನು. ಅದಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿನ ಅನುಭವವು ತಡೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಬೆಳ್ಳಕ್ಕನು ತನ್ನ ಪಾಲಿಗೆ ಸ್ವರ್ತಜೀವಿಯಲ್ಲ. ಇವ ನಿಂದ ಅವಳಿಗೆ ಸುಖ ದೊರೆಯಬಹುದು. ಆದರೆ, ಬೆಳ್ಳಕ್ಕ ನೋಟದ ಗೊಂಬೆ. ಸಿನೇಮಾ ಚಿತ್ರನಟಿ! ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಗ್ರಾಹ್ಯಳಾಗುವುದಿದೆಯೇ? ಅಂಥ ಒಂದು ವಸ್ತುವಿನಿಂದ ಮನಸ್ಸು ವಿಶೇಷವಾದ ಕೊರತೆಯೊಂದನ್ನು ಉಂಟು ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಸರಳತೊಡಗಿದರೆ ಮುಂದೇನು? ಬೆಳ್ಳಕ್ಕನ ಛಾಯಾ ಶರೀರವನ್ನೇ ಅನವರತ ಕಂಡು ಸುಖಪಡಲು ಬಂದಿರತೆಂದು ಅವನು ಎಣಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

ತನ್ನ ನಿರ್ಧಾರವಾಗುವತನಕ ಅವನು ಯಾರೊಡನೆಯೂ ನೇರ ಲಾರನು. ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಇವರ ಮಾತುಗಳಿಂದ ತೃಪ್ತಿಪಡೆಯದು. ತನ್ನ ಅಂತರಂಗವನ್ನು ಗೆಳೆಯರ ಮುಂದಾಗಲಿ, ಚಾಡಿ ಚಾಕರ ಮುಂದಾಗಲಿ ಇರಿಸಿ ಉಪಯೋಗವೂ ಇಲ್ಲ. ಈ ಯತ್ನದಲ್ಲಿ ಯಾವ ಗೆಳೆಯರ ಯೋಚನೆಯೂ ನೆರವಾಗದು. ಅವರಂತೆ, ಅಂಥದೇ ಪ್ರಸಂಗಗಳಿಗೆ ಗುರಿಯಾದವರಿದ್ದರೆ, ಆಗ ಅವರ ಅನುಭವ ಉಪಯೋಗವಾದೀತು. ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಅವು ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಕೊಡಲಾರದ ಉಪದೇಶಗಳಾದಾವು. ಅವನಿಗೆ ಈಗ ಮೂಡಂಬೈಲಿನಲ್ಲಿರಲು ಅಂಜಿಕೆಯಾಗಿದೆ. ಬೆಳ್ಳಕ್ಕನು ಬಂದು ಮನೆ ಬಾಗಿಲನ್ನು ತಟ್ಟಿಯಾಳೇ ಎಂಬ ಭೀತಿ.

ಹಾಗಿರಲು ಮಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋಗುವೆನೆಂದು ಮಂಜೇಶ್ವರಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ರೇಲ್ವೆ ನಿಲ್ದಾಣದಲ್ಲಿ ಕೆಲವು ಗೆಳೆಯರು ಭೇಟಿಯಾದರು. 'ಹೀಗೇನು ಇದ್ದಿ, ಚಂದ್ರಯ್ಯ? ಆರೋಗ್ಯವಿಲ್ಲವೇ?... ಎನು ಯೋಚನೆ' ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ಚಂದ್ರಯ್ಯನ ಸ್ವಭಾವ, ಶೀಲ, ಲಘುತೆ, ನಗುಗಳು ಅವನಲ್ಲಿ ಉಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ.. ಅವರ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ತಾನು ಗೆಳೆಯರಿಲ್ಲದಲ್ಲಿ ಸಮಯ ಕಳೆಯಬೇಕೆಂದು ರೈಲು ಬಂಡಿಯನ್ನು ಹತ್ತಿ ಪಳ್ಯಕೆರೆಗೆ ಬಂದು ಇಳಿದನು.

ಸೀತಾರಾಮ ನಾಗವೇಣಿಯರು ಏರಿ ಇಳಿದ ಬಂಡಿಯಲ್ಲಿ ಅವನೂ ಬಂದಿದ್ದನು. ಬಂದವನು ನೇರಾಗಿ ಕಡಲು ದಂಡೆಗೆ ಹೋಗಿ ಕುಳಿತು ಧ್ಯಾನ ಮಾಡತೊಡಗಿದನು. ತಿಂಗಳು ಕಂತುವ ತುಸು ಮೊದಲು ಕೋಟಿಗೆ ಹೋದನು. ಗೋಡೆಯ ಮೇಲೆ ದೆವ್ವನಂತೆ ಪಹರೆ ಮಾಡುತ್ತ ಅಲಿದನು. ಆಯಾಸಗೊಂಡು ಕುಳಿತನು, ಆಗಲೇ ನಾಗವೇಣಿಯ ಚೇತ್ಕಾರ ಕೇಳಿಸಿದುದು.

ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಅವಳನ್ನು ಕಂಡು—' ಎಲ್ಲಿಯೋ ನೋಡಿದ್ದೇನೆ ' ಎಂದು ತರ್ಕಿಸಿದನು. ಬಲು ಹೊತ್ತಿನನಂತರ ' ಈ ಹುಡುಗಿ ನಮ್ಮ ಊರಿನವಳಲ್ಲವೇ ? ಎಲ್ಲಿ ಏನು ' ಮುಖ ತಿಮ್ಮಪ್ಪಯ್ಯನ ಛಾಯೆ.. ಹೋ ಅವರ ಮಗಳು. ಲಗ್ನವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದಿತ್ತು, ಆಗಿರಬೇಕು. ಇವನೇನು

ಗಂಡ? ಆದರೆ ಯಾರವನು? ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ಹಾಗೇಕೆ ಮಾಡಿದನು? ಗಂಡನು ಬಳಿಯಲ್ಲಿರುವಾಗ ಹುಡುಗಿ ಹಾಗೇಕೆ ಚೀತ್ಕರಿಸಿದಳು ಎಂದು ವಿಚಾರ ಮಾಡುತ್ತ ಕುಳಿತನು.

ಹೊತ್ತು ನೆತ್ತಿಗೇರಿತು. ದನಕಾಯುವ ಹುಡುಗರು ಅವನಿದ್ದ ಕೋಟೆಯನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಅವರಷ್ಟಕ್ಕೆ ಅವರು ಆಡಿ ಕಿರುಚು ತಿದ್ದರು. ಇವನಷ್ಟಕ್ಕೆ ಇವನು ಬಂಗ್ಲೆಯ ಜಗುಲಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿ ತಿದ್ದನು. ಬಂಗ್ಲೆಯ ಕಾವಲಿಗನು ಬಂದನು. 'ಯಾರು? ಎಲ್ಲಿ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ಇವನು ಸುಮ್ಮನಾದನು. 'ಇಲ್ಲಿಂದ ಹೋಗಬೇಕು.. ಈಗಿನ ಗಾಡಿಗೆ ಕಲೆಕ್ಕರ ದೊರೆಗಳು ಬರುತ್ತಾರೆ' ಎಂದು ಹೇಳಿದನು. ಅವನಾಗ 'ಹೂಂ' ಎಂದು ಎದ್ದನು. ಎದ್ದು ಹತ್ತು ಮಾರು ಬರುವುದ ರೊಳಗೆ ಬಲು ದೊಡ್ಡ ಸಂತೆಯ ಗುಲ್ಲು ಕೇಳಿಸಿತು. ಕಾಲೇಜಿನ ಹುಡು ಗರ ಗುಂಪೊಂದು ಕ್ಯಾಂಪಿಗೆ ಬಂದಿತ್ತು. ಕಡಲಿನ ಸ್ವರಕ್ಕೂ ಇವರ ಗಂಟಲಿಗೂ ಸ್ಪರ್ಧೆಯಾಗುವಲ್ಲಿ ನಾನಿದ್ದರೆ ಫಲವಿಲ್ಲ-ಎಂದು ಹೊರಟೇ ಬಿಟ್ಟನು.

ತಿರುಗಿ ಇನ್ನೆಲ್ಲಗೆ ಹೋಗಲಿ ಎಂದು ಅವನಿಗೆ ಸೂಚಿಸಲಿಲ್ಲ. ರೈಲ್ವೆ ನಿಲ್ದಾಣಕ್ಕೆ ಬಂದು ಕುಳಿತನು. ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು.. ಮಂಜೇಶ್ವರಕ್ಕೆ ಬಂದನು. ಮಂಜೇಶ್ವರದಿಂದ ಮೂಡಂಬೈಲಿಗೇನು? ಅದಕ್ಕೆ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಮಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋಗಬಹುದಿತ್ತಲ್ಲ. ಅದು ಶುದ್ಧ ಸಂತೆ ಹಾಗಿದ್ದರೆ..?

ತತ್ಕಾಲಕ್ಕೆ ಆಣ್ಣಪ್ಪ ಕಮ್ಮಿಯರ ಅಂಗಡಿಗೆ ಹೋಗಿಗೋಣವೆಂದು ಹೊರಟನು. ಅಂಗಡಿಗೆ ಹೋಗುವಾಗ ಕಮ್ಮಿಯರು ಊಟಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ದ್ದರು. ಇನ್ನು ಊಟಮಾಡಿ ಈಗ ಬರುತ್ತಾರೆ ಎಂದು ಕಾದು ಕುಳಿತರೆ- ಎರಡು ತಾಸಾದರೂ ಅವರು ಬರಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ಬಂದಿದ್ದರೆ ಹಿಂದಿನ ಕಾಲದ ಆವರಿವರ ಹಿರಿಯರ ಉಭಯತೋಪಿ ಸ್ನೇಹವನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾತನಾಡಿ ಸಮಯ ಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅವರು ಮತ್ತೂ ಬಾರದುದನ್ನು ಕಂಡು , ಕಮ್ಮಿಯರೇನು ಇಷ್ಟು ತಡೆ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ಅಂಗಡಿಯ ಪ್ರಾಕಿನ

ಗುಮಾಸ್ತರು '..ಅಹುದು ಬರಲಿಲ್ಲ..' ಎಂದರು. ಹಣೆಗೆ ಕನ್ನಡಕ ಸಿಕ್ಕಿಸಿ ಮೂಗು ಮೊನಚು ಮಾಡಿ ಮಾತನಾಡುವ ಹಳೆಯಗುಮಾಸ್ತರ ಜಾತಿ. ಯಜಮಾನರಿಲ್ಲದಾಗ ಅವರಿಗೇ ಆ ಪಟ್ಟ; ಆ ರೀತಿ ನಂಬು ಗೆಯೂ ಇರುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಚಂದ್ರಯ್ಯನಿಗೆ ಅಷ್ಟು ಹಿಡಿಸುವ ಮೋರೆ ಯಾಗಿರಲಿಲ್ಲ.

'ಎನು ಬರಲಿಲ್ಲ? ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾರೆಯೇ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. 'ಇರಬಹುದೆಂದು ಉತ್ತರ ಬಂದಿತು. ತನಗೆ ಕೆಲಸವಿಲ್ಲೆಂದು ಗೊತ್ತಿ ದ್ದರೂ ಅಣ್ಣಪ್ಪ ಕವ್ವಿಯರನ್ನು ಹುಡುಕಿ, ಅವರ ಮನೆಗೆ ಹೋದನು.

೨೧

ಸುನಾಲಿನಿಯ ಪ್ರಪಂಚ

ಸುನಾಲಿನಿಯು ಸರಸಮ್ಮನ ಗುಡಿಯಿಂದ ಹಿಂತಿರುಗಿ ಬಹಳ ದಿನ ಗಳಾಡುವು. ಬಂದ ಬಂದೆರಡು ದಿವಸಗಳ ತನಕ ಅವಳ ಮನಸ್ಸು ಸಮಾಧಾನವಾಗಿತ್ತು. ಸರಸಿಯ ಕೃಪೆಯಿಂದ ತನ್ನ ಸಂಸಾರ ಜೆಲುವಿನ ಹಾದಿಯನ್ನು ಹಿಡಿಯಬಹುದೆಂದು ಊಹಿಸಿದ್ದಳು. ಆದರೆ ಗಂಡನ ಬುದ್ಧಿಯು ನಾಲ್ಕೆಂಟು ದಿವಸವಾದರೂ ಬಂದೇ ತೆರನಾಗಿದೆ. ಅವನು ಬಂದು ಹೋಗುವುದರಲ್ಲಿ, ಮಾತುಕಥೆಗಳಲ್ಲಿ ಅವಳ ಕಡೆಗೆ ಉದಾಸೀನ ನಾಗೆಯೇ ಇದ್ದನು. ಮನೆಯ ಕೆಲಸದವಳು... 'ಇಲ್ಲವಮ್ಮ, ಎಂಟು ಹತ್ತು ದಿವಸದೊಳಗೆ ಎಲ್ಲಾ ಸರಿಯಾಗಬೇಕು—ಎಂದರೆ ಮನುಷ್ಯ ರಲ್ಲವೇ. ದೇವರಾದರೂ ಮನುಷ್ಯರನ್ನು ಬಂದೇ ಸಾರಿ ತಿರುಗಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತದೆಯೇ' ಎಂದು ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಿದಳು.

‘ನಿನಗೆ ತಿಳಿಯದು—ಬೆಳೆದವರ ಬುದ್ಧಿ ತಿರುಗುವುದು; ಹಾದಿಗೆ ಬರುವುದು ಒಂದೇ ದಿವಸ’

‘ಶುಕ್ರವಾರ ಆ ಮೇಲೆ ಗುಡಿಗೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಕಾಯಿ ಅಲ್ಲಿತ್ತೆ, ಇರಲಿಲ್ಲವೆ ಎಂದು ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ನೀವು ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವಾ ಎಂದು ಹಟ ಮಾಡಿದಿರಿ’

‘ಆದರೆ—ನಾನೊಬ್ಬಳೇ ಹೋಗಿ ಆದನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟಮೇಲೆ ಅದು ಮುಳುಗಲೇಬೇಕಲ್ಲ....’

‘ಸರಿಯೇ, ಯಾರಾದರೂ ದರಿದ್ರ ಕಣ್ಣಿನವರು ಕಂಡಿದ್ದರೆ.. ಆ ಅವನೊಬ್ಬನು ಮುಖಕ್ಕೆ ಬರುವಾಗ ಬೆಳಕು ಹಿಡಿಯಲಿಲ್ಲವೇ?’

‘ಯಾಕೆ ಸುಮ್ಮನೆ ಯಾರಾರನ್ನು ಬಯ್ಯುತ್ತಿ.. ಅವನು ಆ ದಿನ ನಮ್ಮನ್ನು ಕಂಡು ಹೆದರಲಿಲ್ಲವೆ? ಆ ಮೇಲೆ ಅವನು ಮಾತನಾಡಿದ್ದು ನೋಡು..’

ಇವರ ಸಂಭಾಷಣೆ ನಡೆಯುವಾಗ ಅತ್ತೆಯು ಆ ಕಡೆಯಿಂದ ಹಾದಳು. ಕೆಲಸದವಳು ಅಲ್ಲಿಂದ ಹೊರಟು ತನ್ನ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹೋದಳು. ಅತ್ತೆಯು ಸೊಸೆಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ‘ಸ್ವಲ್ಪ ಒಲೆಯನ್ನು ನೋಡಿಕೋ, ನಾನು ಮಾಳಪ್ಪು ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿಬರುತ್ತೇನೆ.’ ಎಂದಳು. ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರ ನಿರೀಕ್ಷಣೆ ಎಂಬುದಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆಯೇ ಎದ್ದು ಹೊರಟುಹೋದಳು.

ಸುನಾಲಿನಿಯು ಒಟೆಯಾದಳು. ಅವಳ ದುಃಖವನ್ನು ಕೆಲಸದವಳೊಡನೆ ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವೆನೆಂದರೂ ಅನಿಷ್ಟದ ಅತ್ತೆ ಬಿಡಲಾರಳು. ಸುನಾಲಿನಿಯ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ರೀತಿ ನಡೆಗಳೂ ಅವಳ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಆಗದುವು. ಆದಂತೂ ಮೊನ್ನೆಯ ಗದ್ದಲ. ಗೋಪಿಗೂ ತಿನ್ನಲಿಕ್ಕೆ ಉಂಟು ಎಂದುದು—ಆ ಬಳಿಕ ಹೇಳಲಾರದ ಕೋಪ ಅತ್ತೆಗೆ. ಅಣ್ಣಪ್ಪಯ್ಯನಿಗೆ ಹೆಂಡತಿ ಎಂದರೆ ಹೆದರಿಕೆ. ಹುಡುಗಿ ಸ್ಫುರದ್ರೂಪಿಯೆಂದು ಅವನು ಲಗ್ನವಾದನು. ಆದರೆ ಇಂಗ್ಲಿಸ್ ಕಲಿತವಳು—ತಾನು ಕಲಿಯದ ಗೊಡ್ಡ ಎಂದೆನಿಸಲಿಲ್ಲ. ತಾನು ಸಾವಿರಾರು ರೂಪಾಯಿಯ ಧನಿಕ ಎಂಬುದೊಂದೇ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಹೋಯಿತು. ಸುನಾಲಿನಿಗೆ ಸಿಕ್ಕಿದುದನ್ನು ಓದುವ

ಸಿಕ್ಕಿದುದನ್ನು ತಿಳಿಯುವ ಆತುರ. ಅವಳು ಏನೇನನ್ನು ಕೇಳುವಳು ಅದೆಲ್ಲ ಗಂಡನಿಗೆ ತಿಳಿದಿರಬೇಕೇ? ತನಗೆ ತಿಳಿದಿಲ್ಲ—ಎನ್ನಲು ನಾಚಿಕೆ. ಇತ್ತ ಅವರ ಪೇಟೆಯ ಧಾರಣೆ, ಸಾಬರ್ಮತಿ ಆಗಬೋಟುಗಳ ವಿಚಾರ ಇವಳಿಗೆ ಬೇಡ—ಇವಳು ಕೇಳುವ ಯಾವ ಸಂಗತಿಯೂ ಅವರಿಗೆ ಬೇಡ. ಹೀಗೆ ಅವರ ಸಂಸಾರ ತೀರ ಸಮಾಪದ ಸಮಾನಾಂತರ ರೇಖೆಗಳಂತೆ ಸಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಅಷ್ಟೊಂದು ದಿನ ಅವರು ಸಾಗಿದುದೇ ಸ್ವಾರಸ್ಯ. ಈಗೀಗ ಅವಳ ವ್ಯಾಘ್ರಸೌಂದರ್ಯವೊಂದೇ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ.

ಮೊನ್ನೆಯ ದಿನಸ ತನ್ನ ತಂದೆಯ ವಿಷಯದ ಬೇಕೆ ಬಂದಿತು. ಇಷ್ಟೆಲ್ಲಾ ಮಾತನಾಡಿದವರು 'ದೇವೇಂದ್ರ ಶೇಷೈ'ಗಳ ಮುಂದೆ ಹೀಗೆ ನುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದರೇ. ಅವರು ದಿವಾಳಿಯಾದ ಮೇಲೆಯೂ ಅವರೊಡನೆ ಹುಡುಗಿ ಬೇಡಲು ಯಾಕೆ ಹೋದುದು? ಪ್ರಾಯಶಃ ಅಸರ ದಿವಾಳಿ ಯೆಂದರೆ ಅಸ್ತಿಯನ್ನೂ ಹಣವನ್ನೂ ಹುಡುಗಿ ಮಕ್ಕಳ ಹೆಸರಿಗೆ ಮಾಡಿ ರಿಃ, ಸಾಲಗಾರರಿಗೆ ನಾಮ ತೋರಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಎಂದು ತಿಳಿದರೇನು..?'

ಆಕೆಯ ಯೋಚನೆ ತನ್ನ ಕಡೆಗೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲ—ತನ್ನಂತಿರುವ ಉಳಿದ ಹೆಂಗುಸರು ಸುಖಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆಯೇ—ಎಂಬ ಕಡೆಗೂ ಹರಿಯಿತು. ಎಷ್ಟೋ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಸುಖಿಗಳೆಂಬಂತೆ—ಚಿನ್ನ ಸೀರೆ ತೊಟ್ಟು ತಿರುಗುತ್ತಾರೆ. ಗಂಡಂದಿರು ಮನೆಯ ಹೊರಗೇನೇ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಅವರ 'ಸಾಹುಕಾರ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕೆ ಆಕ್ಷೇಪವಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಸಿಜ. ಅವಳ ತಂದೆಯ ಊರಿನಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟು ಗೆಳೆಯರ ಮನೆಯನ್ನು ಅವಳು ನೋಡಿಲ್ಲ! ಗಂಡುಸರ ಚಾತಿ ಸಂಜೆ ಹತ್ತು ಘಂಟೆಗೇನೇ ಬರುವುದು. ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಅಣ್ಣಪ್ಪಯ್ಯನಂತೆ ಗಂಡಹೆಂಡಿರಿಗೆ 'ತಂತಿ ಮುಲಾಖತ್'. ಅದು ಊಟಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ. ಹೆಂಗುಸರ ಕೆಲಸ 'ಅಡುಗೆ-ಗಿಡುಗೆಯಾಯಿತೆಂದರೆ ನೆರೆಮನೆಗೆ ತಾವು ಹೋಗುವುದು, ಇಲ್ಲವಾದರೆ ತಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ನೆರೆ ಮನೆಯವರನ್ನು ಆಮಂತ್ರಿಸುವುದು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಜನಾರ್ಥನ ಕಛೇರಿಗೆ ಶುರು. 'ಅವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ, ಇವರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ. ಅವಳನ್ನು ಗಂಡ ಬಿಟ್ಟನಂತೆ, ಇವಳು ಗಂಡನನ್ನು ಬಿಟ್ಟಳಂತೆ..' ಕಿವಿಗೆ ಜಿಗುಪ್ಸೆ

ಬರುವಷ್ಟು ಇದೇ ಸುದ್ದಿ. ಆದರೂ ಯಾರೂ ಆತ್ಮಪ್ರರಂತೆ ಕಾಣುವ ದಿಲ್ಲ. ತಮ್ಮ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಸುಖವನ್ನು ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾರೇನು? ಇವ ರೊಡನೆ ತನ್ನನ್ನೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ತಾನೊಬ್ಬಳೇ ದುಡುಕಿಯೆನಿಸುತ್ತೇನಲ್ಲ.

ಇಲ್ಲವೆ ನೂರಾರು ಸ್ತ್ರೀಯರಂತೆ ತಾನು ಸಹ—‘ಇದು ವಿಧಿ ಎಂದುಕೊಳ್ಳಲೇ? ಗಂಡಹೆಂಡಿರಿಬ್ಬರೂ ಬಾಯ್ತೆರೆದರೆ ಜಗಳ; ಇಲ್ಲವಾ ದರೆ ‘ಫೂ ಕತ್ತೆ...ಫೂ ಪೇಸಿ’ಯೆಂದರೂ ಮೌನದಿಂದ ಕೇಳುವವ ರಿದ್ದಾರೆ. ಪಾತಿವ್ರತ್ಯ ಹಾಗಿರುವುದೋ ಎನೋ. ಪ್ರಾಯಶಃ ಹೆಂಗುಸಿಗೆ ಅಭಿಮಾನವೆಂಬುದಿರಬಾರದು. ಅವಳು ತಾನೆಂಬುದನ್ನು ಅಳಿಸಿರಬೇಕು. ಮದುವೆಯಾದ ಬಳಿಕ ತಾನು, ತನ್ನ ಮನುಷ್ಯತ್ವ ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಗಂಡನ ಕಾಲುತುಳಿತಕ್ಕೆ ಬಲಿಕೊಡಬೇಕು. ಹಾಗೆ ಮಾಡಿದರೆ ಕತ್ತೆ, ನಾಯಿ, ಕೋತಿಯೆಂದು ಯಾವ ಬೈಗಳನ್ನೂ ಸಹಿಸಬಹುದು, ಒದೆಯನ್ನು ತಾಳ ಬಹುದು. ಅಷ್ಟು ನಿಂದೆಯಿಂದ ಕಂಡ ಸ್ತ್ರೀ ಜಂತು ಉಚ್ಚ ಪೀಠದಮೇಲೆ ಕುಳಿತ ಪುರುಷದೇವನಿಗೆ ರಾತ್ರಿ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಅನಿವಾರ್ಯ. ಭೂತಕ್ಕೆ ಸುಳಿದೆಸೆಯುವ ಕೋಳಿಯಂತೆ, ಕಾಮಕ್ಕೆ ಸುಳಿದೆಸೆಯುವ ಕೋಳಿ ಹೆಣ್ಣಲ್ಲವೇ?

ತಾನು ಇಂಗ್ಲಿಷು ಕಲಿತವಳೆಂದು ಗಂಡನಿಗೆ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟು ಸಿಟ್ಟಿ? ಕಲಿತರೇನು? ಬೇರೆಯವರು ಕಲಿತಿಲ್ಲವೇ? ಕಲಿತು ಇದಕ್ಕೂ ಜೆನ್ನಾಗಿ ತಮ್ಮನ್ನು ಮರೆತು ದಾಂಪತ್ಯ ನಡೆಯಿಸುತ್ತಿಲ್ಲವೆ? ಮದುವೆ ಯಾದ ಮೇಲೆ ತಮಗೆ ಬಾಯಿಯಿಲ್ಲ, ಅಧಿಕಾರವಿಲ್ಲ. ಬೇರೆ ಮದುವೆ ಯಾಗುವಂತಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಮರಣಾಂತದ ಟಾಪನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸ ಬೇಕು. . . ನಿಜ . . ದಾಂಪತ್ಯವೆಂದರೆ ಎರಡು ಜೀವಿಗಳ ಸಾರಸ್ಯದ ವಿಲನ. ಅವು ತಿಕ್ಕಾಡಬಾರದು. ಅವು ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾದರೆ ಮನಸ್ಸು ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಆದಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸು ಬೆಳೆಯಬೇಕು. ಒಬ್ಬರು ಇನ್ನೊಬ್ಬರ ಮನಸ್ಸು ಎನೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಆದರೆ ಮನಸ್ಸಿಗಿಂತ ಮಾಂಸಕ್ಕೆ ಬಿಲೆ ಕೊಡುವ ಮನುಷ್ಯನು ಕಸಾಯಿ ಖಾನೆ ಯಲ್ಲಿ. ಆಗ—ಯಾರಾದರೂ ಒಬ್ಬರು ವಿಧೇಯರಾಗಬೇಕು. ಎಂದರೆ—

ಪಾತಿವ್ರತ್ಯದ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಪರಂಪರೆ, ಅಂಧಶ್ರದ್ಧೆ, ಪಾತಿವ್ರತ್ಯಗಳ ಅಫೀ ಮನ್ನು ಮೆದ್ದು-ತಾವು ಜೀವನ್ಮೃತರಾಗಬೇಕು. ಅದೇ ಅಲ್ಲವೇ ವಿಧೇಯತೆ. ಗಂಡನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಅನ್ಯಾಯವನ್ನು ಸಹಿಸಿ ಬಾಳ್ವೆ ಮಾಡುವುದೆಂದರೆ. . ನಿಜ, ದಾಂಪತ್ಯದ ಒಂದು ಭಾಗ ಅಭಿಮಾನಶೂನ್ಯ ಹೆಣವಾದರೆ ಆಗ ದಾಂಪತ್ಯ ಸುಖವಾಗಿ ಸಾಗುತ್ತದೆ. ಪತಿಗೇನು ಬೇಕು? ಪತ್ನಿಯ ಮನಸ್ಸು ಬೇಡ; ತನ್ನ ಕಾಮಕ್ಕೆ ಬಲಿಕೊಡಲು ಮಾಂಸ ಬೇಕು- ಅದನ್ನಷ್ಟು ಒಪ್ಪಿಸಿದರಾಯಿತು. . ಹೀಗೆಂದು ನಕ್ಕಳು.

ಕಳೆದ ವಾರದ ಕೋಲಾಹಲ ನಡೆಯುವ ತನಕ ಅವಳು ಗಂಡನಿಗೆ ತುಸು ಮಾನವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತ ಬಂದಿದ್ದಳು. ತನ್ನವರ ಮಾನವನ್ನು ಕಳೆದುದನ್ನು ಕಂಡು ಅವರ ಮಾನದ ಪರಿವೆಯೇ ಅವಳಿಗೆ ಹೋಯಿತು. ಅಲ್ಲಿಯ ತನಕ ಅವಳು ಗಂಡನ ಬಯಕೆಗೆ ಶರೀರವನ್ನಾದರೂ ಒಪ್ಪಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆ ಬಳಿಕ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಅಂದಳು 'ನಾನು ಬೇಕೆಂದಿದ್ದರೆ ಮಾತ್ರ. . . ಬರಿಯ ಭೋಗಕ್ಕಲ್ಲ' ಎಂದಳು.

ಮರುದಿವಸ ಅಣ್ಣಪ್ಪ ಕಮ್ಮಿಯು ಕೋಪದಲ್ಲಿ ಕುದಿಯುತ್ತಿದ್ದರು. 'ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಒಂದೊಂದು ಮೆಟ್ಟಿಲು ಏರುತ್ತದೆ ಇವಳ ಆಹಂಕಾರ. ಈಗ ಇಲ್ಲಿಗೂ ಬಂದಿತೇ? ಕೋರ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಹಕ್ಕಿನಿಂದ ಭೋಗದ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ಕೇಳಲು ಬಂದೀತೆಂದು ಇವಳಿಗೇನು ಗೊತ್ತು.' ಎಂದು ಕಾನೂನು ಪೈಂಟನ್ನು ಯೋಚಿಸಿದನು. ಆದರೆ ಅದಕ್ಕಾಗಿ ಕೋರ್ಟಿಗೆರುವುದು ಛಲವೇ, ಮಾನಗೇಡಿತನವೇ-ಎಂಬುದು ಮಾತ್ರ ಹೊಳೆಯಲಿಲ್ಲ.

ಮರುದಿವಸ ಅಣ್ಣಪ್ಪಯ್ಯರು ಅಂಗಡಿಯ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಮನಸ್ಸು ಇಲ್ಲದವರಾದರು. ತಾಯಿಯೊಡನೆ ದೂರು ಕೊಟ್ಟರು. ತನ್ನ ಬಾಯಿಗಿಂತ ರಾಜೀವಿಯಬಾಯಿ ಬಲವೆಂದು ತಿಳಿದಿತ್ತು. ರಾಜೀವಿಯು 'ನಿನಗೆ ಮಾನವಿಲ್ಲ, ಮರ್ಯಾದೆಯಿಲ್ಲ. ಮಿಸೆಬಂದ ಗಂಡಸಿಗಿಂತ ವೌರುಷ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿ. . ನಿನ್ನನ್ನು ತವರುಮನೆಗೆ ಕಳುಹಿಸುತ್ತೇವೆ' ಎಂದಳು.

‘ಯಾರು?’

‘ನಾನೂ ನಿನ್ನ ಗಂಡನೂ’

ಆಗ ಅಣ್ಣಪ್ಪಯ್ಯನು ‘ಅಹುದು—ನಿನ್ನನ್ನು ಸಾಕಲು ನಮಗೆ ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಅಂಗಡಿ ವ್ಯಾಪಾರ ಇಲ್ಲವಾಗಿದ್ದರೆ ಇಡೀ ದಿವಸ ಇಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ನಿನ್ನನ್ನು ಹದ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ. .ಆದರೆ ಈಗ ಹಾಗಲ್ಲ. .ಅಂಗಡಿ ಇದೆ. .ನಿನ್ನೊಬ್ಬಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟರೆ ನೀನು ಅಮ್ಮನನ್ನು ಸುಂಗುತ್ತಿ. . . . ನನಗೇ ಹಾಗೆಂದವಳು. . . .’

ತಾಯಿಯಾಗ ‘ನೀನು ಹಾಗೆಲ್ಲಾ ಬಳಸಿ ಮಾತನಾಡುವುದು ವುದು ಬೇಡ. ಸ್ವಷ್ಟ ಹೇಳು. .ನಿನ್ನನ್ನು ಬೇರೆ ಕಳುಹಿಸಿ, ನಾನು ಬೇರೆ ಮದುವೆಯಾಗುತ್ತೇನೆ—ಅನ್ನು’

‘ಹೌದು, ನೀನು ಹೇಳಿದ ಮಾತು ಕೇಳದಿದ್ದರೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು’

‘ಇಷ್ಟರ ತನಕ ನನ್ನನ್ನು ಹಿಡಿದಿದ್ದೀರಾ. . . .’

‘ಮಾತಿಗೆ ಮಾತು ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ. . . .ನಾನು ಹೇಳುವುದು ಖಂಡಿತ. ಇವತ್ತು ನನಗೆ ಪುರುಸೊತ್ತಿಲ್ಲ. .ನಾಳೆಗೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಮಂಗಳೂರಿಗೆ ರವಾನೆ ಹಾಕುತ್ತೇನೆ. ನಿಮ್ಮಮ್ಮನ ಹತ್ತಿರ ಹೋಗಿ ‘ಇದು ನಮ್ಮಿಂದ ಬಾಳಿಸಲು ಬಾರದ ಮ್ತಾಲು’ ಎಂದು ಬರುತ್ತೇನೆ.

‘ಅಷ್ಟೆಯೇ, ಈ ಮನೆ ನಿಮ್ಮದಾದಷ್ಟೇ ನನ್ನದು ಸರಿ, ತಿಳಿಯಿತೇ. ಇಲ್ಲಿಂದ ಕಾಲು ಹೊರಗೆ ತೆಗೆಯುವುದಿಲ್ಲ. ಅಪ್ಪನ ಮನೆಗೆ ತಿರುಗಿ ಬಿಡುವವರು ಇಲ್ಲಿ ಕರೆತಂದಿರೇಕೆ?’

‘ಕರೆತಂದಿರೇಕೆ?—ನಿನ್ನ ಹಣೆಬರಹ ತಿಳಿಯದೆ!’

ತಾಯಿ:-‘ಇಲ್ಲಿರಲಿ ಅವಳು. ಅವಳೆದುರಿಗೆ ಬೇರೆ ಹೆಂಡತಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿ ಸಂತೋಷಪಡಲಿ’

‘ಕೊನೆಗೆ ಅದೇ ಮದ್ದು. ಇಲ್ಲೇ ಇರು ನೀನು. ನಿನ್ನೆದುರಿಗೇ ಇನ್ನೊಂದು ಮದುವೆಯಾಗಿ. .’

‘ಛೇ—ನಾಲ್ಕು ಲಗ್ನವಾಗಿರಿ. .ಬೇಡವೆನ್ನುವುದಿಲ್ಲ. .ನಿಮ್ಮಂತೆ ನಾನೂ ಇದೇ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಮಂದಿಯನ್ನು ಕರೆಯಬಲ್ಲೆ. . . . ಹ್ಯಾಗೂ ಮರ್ಯಾದಸ್ತರ ಮನೆ’

ಅಣ್ಣಪ್ಪಯ್ಯನ ಗಂಟಲು ಬತ್ತಿತು. ಅವಳು ಹಾಗೆಂದಾಳೆಂದು ಅವನು ಎಣಿಸಿರಲಿಲ್ಲ. ಹೆಂಡತಿಯ ಮುಂದೆ ತಾಯಿ ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟ ಪಾಠ ಒಪ್ಪಿಸಿದನು. ಹಾಗೆ ಬೇರೆ ಲಗ್ನಕ್ಕೆ ತಯಾರಿದ್ದನು. ಇದು ಪೂರೈಸದ ಮ್ತಾಲು ಎಂದು ಗೊತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೆ ಅವಳು ಮನೆಯಿಂದ ಏಳುವುದಿಲ್ಲ ವೆನ್ನುತ್ತಾಳೆ. .ತನ್ನೆದುರಿಗೆ ಬೇರೆಯವರನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತೇನೆ ಎಂದರೆ. .

ಅತ್ತೆಯು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ವಿರಾಮ ಕೊಟ್ಟಳು. . . . ‘ಬಾ ಅಣ್ಣಪ್ಪ, ಅವಳಿಗೆ ಮಾನವಿಲ್ಲವೆಂದು ನಮಗಿಲ್ಲವೇ?’ ಎಂದು ಮುಗಿಸಿದಳು. ಅಂದಿನ ನಾಟಕ ಮುಗಿಯಿತು. ಮಂಜೇಶ್ವರದವರಿಗೆ ಮೂರು ತಿಂಗಳ ಗ್ರಾಸವಾಯಿತು. ಬರಿಯ ಅನಂತೇಶ್ವರ ಮೊಕ್ಕೇಸರಿಯೇ ಊರವರಿಗೆ ಆರು ತಿಂಗಳ ಭೋಜನದ ಸುದ್ದಿಯಾಗುತ್ತದೆ; ಈಗ ಇನ್ನೂ ಮೂರು ತಿಂಗಳ ಆಹಾರ ದೊರೆಯಿತು.

ಆ ದಿನ ಸಂಜೆ, ದಾರಿ ಮೇಲೆ ಹೋಗುವ ಪೇಟೆಯವರೆಲ್ಲ ಅಣ್ಣಪ್ಪ ಕವ್ತಿಯರ ಅಂಗಡಿ ಎದುರಿಗೆ ಅನಾವಶ್ಯಕವಾಗಿಯಾದರೂ ಬಂದು ನಿಲ್ಲುವರು. ಅವರನ್ನೇ ಪಿಳಿಪಿಳಿ ನೋಡುವರು. ಅಣ್ಣಪ್ಪಯ್ಯ ಮೋರೆ ಎತ್ತುವಂತಿಲ್ಲ. ಗಿರಾಕಿಯರೊಡನೆ ಮಾತನಾಡುವಂತೆ ನಟಿಸುವರು. . . ಗಿರಾಕಿ ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಶ್ಯಾನುಭಾಗರ ಮುಖವನ್ನು ನೋಡುವರು. . . .

ರಾಜಿ ವಂಚಾಯತಿ

ಆ ರಾತ್ರಿ ಅಣ್ಣಪ್ಪಯ್ಯನ ತಲೆ ಬಿಸಿಯಾಗಿ ಹೊಟ್ಟೆ ಹೋಗದಿದ್ದು ಅಶ್ಚರ್ಯ. ಪ್ರಾಯಶಃ ಅದೇ ಇಲ್ಲದುದರಿಂದಲೋ ಏನೋ ಮನೆಗೆ ಬಂದರು. ಊಟಕ್ಕೆ ಬಡಿಸಿದವಳು ತಾಯಿ. ಸುನಾಲಿನಿ ಅಡಿಗೆಯನ್ನೇನೂ ಮಾಡಿದಳು. ತಾನು ಎಂಟು ಘಂಟೆಗೆ ಪಟ್ಟಾಂಗಿ ಊಟಮಾಡಿ ತನ್ನ ಕೊಟಡಿಗೆ ಹೋಗಿ ಮಲಗಿಕೊಂಡಳು.

ಊಟ ಮುಗಿದಾಗಲೂ ಅಣ್ಣಪ್ಪಯ್ಯ ಅಭ್ಯಾಸ ಬಲದಿಂದ ಕೊಟಡಿಗೆ ಹೋದರು. ಇವರಿಗೆ ಹಾಸಿಗೆಯನ್ನು ಸಹ ಬಿಡಿಸಿರಲಿಲ್ಲ, ದಟ್ಟ ನಾದ ಹಾಸುಗೆಯ ಮೇಲೆ ತಲೆಯಿಂದ ತಲೆಯ ತನಕ ಬಬ್ಬಳೇ ಮಲಗಿದ್ದಳು. ಅಣ್ಣಪ್ಪಯ್ಯನು ಹಿಂದೆ ಬಂದರು. ಇನ್ನು ತಾಯಿಯೇನಾದರೂ ಹೇಳಿದರೆ ಕಷ್ಟವೆಂದು ಕೋಣೆಗೆ ಮರಳಿದರು. ಬೇರೆ ಚಾಪೆಯೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲೇ ನೆಲದಲ್ಲೊಂದು ಕಡೆ ಮಲಗಿಕೊಂಡರು. 'ಈ ಹುಡುಗಿಯ ಬಾಯಿಂದ ಒಮ್ಮೆ ಬಚಾಯಿಸಿದರೆ' ಎಂಬ ಯೋಚನೆ. ಅವರು ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಮಾಡಿದುದು ಸುನಾಲಿನಿಗೆ ಗೊತ್ತಿತ್ತು. ಅವಳು ಎದ್ದು, ಹಾಸುಗೆಯನ್ನು ಅವರು ಮಲಗಿದ್ದಲ್ಲಿಯ ತನಕ ನೂಕಿ, ಅದರ ಈಚೆ ಮಗ್ಗುಲಿನಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದಳು. ಅದೀಗ ದೇವತೆಗಳು ನೋಡಬೇಕಾದ ನೋಟ. ಆಚೆ ಅಣ್ಣಪ್ಪಯ್ಯ ಬರಿ ನೆಲವ ಮೇಲೆ ಮುದುರಿದ್ದಾರೆ; ಈಚೆ ಸುನಾಲಿನಿ ಎಕಟ ನಗೆ ನಗುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ನಡುವೆ ಇಬ್ಬರ ನಡುವೆ ದಪ್ಪದ ಹಾಸುಗೆ ಒಂಟಿಯಾಗಿ ಸರಳುತ್ತಿದೆ. ರಾತ್ರಿಯಿಬ್ಬರೂ ಸುಖವಾಗಿ ನಿದ್ರಿಸಿದರು. .ನಡುವಿನ ಹಾಸುಗೆ ಬೇರೆ ಎಚ್ಚತ್ತಂತೆ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ.

ಬೆಳಕು ಹರಿಯುವ ಮೊದಲೇ ಅಣ್ಣಪ್ಪಯ್ಯನು ಎದ್ದು ಹೊರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಕಾಫಿ ಮುಗಿಸಿದರು; ಬರೇ ಮುಗಿಸಿದ್ದು ಮಾತ್ರ ಕಾಡಿದುದಲ್ಲ. . ಅಂಗಡಿಗೆ ಹೋದರು. ಮೂರು ತಾಸು ಕೂತುಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲೇ ತಲೆ

ಬಿಸಿಯಾಯಿತು. ನಾನು ಮನೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತೇನೆಂದರು. ಶ್ಯಾನುಭಾಗರ ಕಿವಿಗೆ ಹಿಂದಿನ ದಿನದ ಗದ್ದಲ ಕೇಳಿಸಿತ್ತು. ಅದರಿಂದ 'ಎನು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಂದರೆಯೇ' ಎಂದರು. ಅಣ್ಣಪ್ಪಯ್ಯ ಮಾತನಾಡದೆ ಮನೆಗೆ ಹೋದರು. ಅವರು ಮುಟ್ಟುವ ಮೊದಲೇ ರಾಜೀವಿಯು ಸುನಾಲಿನಿಯ ಬಳಿ ಅಡುಗೆ ಮಾಡಲು ಹೇಳಿ ಹೊರಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಳು. ಸುನಾಲಿನಿಯೂ ಅಡುಗೆ ಮನೆಗೆ ಕಾಲಿಡಲಿಲ್ಲ. ಬರಿಯ ಹುಚ್ಚಿಯಂತೆ ವಿಕಟವಾಗಿ ವಿಜಯದ ನಗು ನಗುತ್ತ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಅತ್ತಿತ್ತ ತಿರುಗಾಡುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಅಣ್ಣಪ್ಪಯ್ಯನಿಗೆ ಹಿಂದಿನ ರಾತ್ರಿ ನಿದ್ರೆ ಇಲ್ಲದೆ ತಲೆನೋವು ಬಂದಿತೆಂದು ಕೊಟ್ಟಡಿಗೆ ಹೋಗಿ ಮಲಗಿಕೊಂಡು, ನಿನ್ನೆ ಬಿಡಿಸಿದ ಹಾಸುಗೆ ಬಿಡಿಸಿಯೇ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಅದರ ಮೇಲೆ ಹೋಗಿ ಉರುಳಿದರು.

ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಒಂದು ಘಂಟೆಗೆ ಅತ್ತೆಯ ಸವಾರಿ ಮರಳಿತು. ಊರಲ್ಲಿ ಉಪ್ಪುಕಾರ ಕೂಡಿ ಹಬ್ಬಿದ ವಾರ್ತೆಯಿಂದ ಅವಳು ರೇಗಿ ಕೆಂಡ ವಾಗಿದ್ದಳು. ಈ ಇಂಗ್ಲಿಸ್ ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ತಂದು ತಮ್ಮ ಮರ್ಯಾದೆ ಹೀಗೆ ಹತ್ತು ಜನರ ಪಾಲಿಗೆ ಚೆಲ್ಲಿತಲ್ಲ-ಎಂದು ಚಿಂತಿಸಿ ಚಿಂತಿಸಿ ಮನೆಗೆ ಬಂದಳು. ಬರುವಾಗ ಸುನಾಲಿನಿಯನ್ನು ಹತ್ತಿಬಟ್ಟೆಯ ಹಾಗೆ ಹರಿದು ಸೀಳುತ್ತೇನೆ ಎಂದೆಣಿಸಿದ್ದಳು. ಮನೆಗೆ ಕಾಲಿಟ್ಟೊಡನೆಯೇ ಅವಳ ಭೇಟಿ ಯಾಯಿತು. ಅವಳ ಕ್ರೂರ ಮುಖವನ್ನು ಕಂಡು ತೆಪ್ಪನೆ ಕಾಲು ತೊಳೆಯ ಹೋದಳು. ಅಡುಗೆ ಮನೆಗೆ ಬಂದಳು. ಒಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಂಡು ಎದ್ದಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿಂದ ಜ್ವಾಲಾಮುಖಿಯು ತೆರೆಯಿತು. ಅಣ್ಣಪ್ಪನು ಇವಳ ಗದ್ದಲ ಕೇಳಿ ಹೊರಗೆ ಬಂದು ಅಡುಗೆಯ ಮನೆಗೆ ಹೋದನು. 'ಸುಮ್ಮನೆ ನಾವು ಬಾಯಿ ತೆರೆದು..ನಾವು ಬಾಯಿ ತೆರೆದು..' ಎಂದನು.

ಆಲ್ಲೇ ಅವನು ಪೀಠವೂರಿದನು. ತಾಯಿ ನೂರಾರು ದೇವರಿಗೆ ಶಾಪವಿತ್ತು ಅಡಿಗೆಯ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಿದಳು. ಆಗಲೇ ಬೇಕಲದಿಂದ ಬುದ್ಧಿಭ್ರಮಿಷ್ಠನಾಗಿ ಚಂದ್ರಯ್ಯನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದುದು. ಬಂದ ಸ್ಥಳವು ಹುಚ್ಚರ ಆಸ್ಪತ್ರೆಯೆಂದು ಅವನಿಗೆ ಕೇಗೆ ತಿಳಿಯಬೇಕು?

ಬಂದವನು 'ಕವಿಯರು ಇಲ್ಲವೇ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ಎದುರಿಗೇ ಸುನಾಲಿನಿಗೆ ಬೀಟಿನ ಗಸ್ತು ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದಳು. ತಲೆಯೆತ್ತದೆ 'ಆಡುಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ. ಅಂಗಡಿಯಲ್ಲಲ್ಲವೇ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು. ನೋಡು ತ್ತಾಳೆ- 'ಆ ದಿನ ಸರಸಮ್ಮನ ಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಕೇಳಿದ ದನಿ. ಅಣ್ಣಪ್ಪಯ್ಯನ ಅಂಗಡಿಯಿಂದ ಬರುತ್ತಿದ್ದೇನೆ' ಎಂದ ಸ್ವರ-ಹಿಂದಿನ ನೆನಪಾಯಿತು.

ಚಂದ್ರಯ್ಯನಿಗೆ ಎದೆ ದಿಗಿಲಾಯಿತು.. 'ಈಕೆ ಅಣ್ಣಪ್ಪಯ್ಯನ ಮನೆಯವಳೇ.'

'ಅಮ್ಮಾ.. ಆ ದಿನ..' ಎಂದು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಮಾತನಾಡಿದನು. ಬದಲು ಸುನಾಲಿನಿ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿಯೇ 'ಮೆಲ್ಲಗೇನು ಬೇಡ.. ಸರಸಮ್ಮ ನಿಂದ ಮಣ್ಣು ಸಹ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಅವಳು ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಕೊಟ್ಟಾಳೋ ಏನೋ; ರಾಕ್ಷಸರಿಗೆ ಏನು ಮಾಡಿಯಾಳು.'

ಸುನಾಲಿನಿಯ ಮಾತು, ಮುಖಗಳೊಂದೊಂದೂ ಶಾಂತಭಾವದ ಎಲ್ಲೆಯನ್ನು ವೀರಿದ್ದವು. ಮುಖದಲ್ಲಿ ತೀವ್ರ ತಿರಸ್ಕಾರ, ಅಸಹ್ಯ ಕೋಪಗಳು ತುಳುಕುತ್ತಿದ್ದವು. ಅವನ್ನು ಕಂಡು ಚಂದ್ರಯ್ಯನಿಗೆ ಸಹನವಾಗಲಿಲ್ಲ.. 'ಅಯ್ಯೋ, ಇಂಥ ಸ್ಫುರದ್ರೂಪಿಗೂ ಇದೇ ಪಾಡೇ? ಇದು ಅಣ್ಣಪ್ಪಯ್ಯನ ಹೆಂಡತಿ ಇರಬೇಕಲ್ಲವೇ-ಎಂದು ಊಹಿಸಿದನು.

ಅವನ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಸ್ವರಹೊರಡಿಸಿಯಾಯಿತು. ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಈ ಘೋರದಲ್ಲಿ ತಾನು ತಲೆಯಿರಿಸಲಾರೆ ಎಂದು ಯೋಚಿಸಿ ಮರಳು ವವನು. ಆದರೆ ಬಂದಾಯಿತು. ಮಾತನಾಡಿಯಾಯಿತು. ಇನ್ನು ಮರಳಿ ದರೆ.. ಹೀಗೆಂದು ಅಲ್ಲೇ ನಿಂತು-ಇನ್ನೊಮ್ಮೆ 'ಅಮ್ಮಾ, ಅಣ್ಣಪ್ಪಯ್ಯ ನಿಲ್ಲವೇ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

'ಅಮ್ಮ, ಅಣ್ಣಪ್ಪಯ್ಯ ಇಬ್ಬರೂ ಒಳಗೆ' ಎಂದು ಸುನಾಲಿನಿಯ ಉತ್ತರ ಬಂದಿತು.

'ಅಣ್ಣಪ್ಪಯ್ಯ' ಎಂದು ಕೂಗಿ ಕರೆದನು.

ಅವರ ತಾಯಿ, ಆ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಹೊರಗೆ ಬಂದಳು. ಸೊಸೆಯನ್ನು ಕಂಡು ತನ್ನಷ್ಟಕ್ಕೆ 'ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲ ಎನ್ನಲಿಕ್ಕೂ ಬಾರದೇ?'

ಎಂದು ಗೊಣಗುತ್ತ ಈಚೆಗೆ ಬಂದು 'ಅವರಿಗೆ ಮೈ ಸ್ವಸ್ಥವಲ್ಲ, ಮಲಗಿ ದ್ದಾರೆ' ಎಂದು ಹೇಳಿದಳು.

ಗೆಳೆಯರ ಅನಾರೋಗ್ಯವಲ್ಲವೇ ಎಂದು 'ಏನಮ್ಮ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದನು.

ತಾಳ್ಮೆಗೆಟ್ಟ ರಾಜೀವಿಯು 'ಆದೇನೋ ನನಗೆ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ.... ಅವಳನ್ನು ಕೇಳು.. ಅವರ ಹೆಂಡತಿ ಅದು. ನಾನ್ಯಾರು ಈ ಮನೆಯಲ್ಲಿ..' ಎಂದು ನಡೆದೇ ಬಿಟ್ಟಳು.

ಸುನಾಲಿನಿಯು ಕೆರಳಿದಳು. ಅವಳಿಗೆ ಏನು ಮಾಡುವುದೆಂದೂ ತೋಚದು. 'ನನ್ನನ್ನು ಕೇಳಬೇಕಂತೆ....ನಾನೇ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ.... ಚಂದ್ರಯ್ಯ ಅಲ್ಲವೇ ನಿಮ್ಮ ಹೆಸರು.. ನಿಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹೀಗಿದೆಯೇ! ನೀವೂ ನಿಮ್ಮ ಹೆಂಡತಿಯನ್ನು ಮಾತನಾಡಿಸದೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕಸದ ಹಾಗೆ ಇರಿಸುತ್ತೀರಾ! ಬನ್ನಿ, ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳಿ. ನಿಮಗೆ ನಾನು ಸರಸಮ್ಮನ ಗುಡಿಗೆ ಹೋದುದು ಗೊತ್ತು. ಇದೂ ತಿಳಿಯಲಿ' ಎಂದಳು.

ಚಂದ್ರಯ್ಯನಿಗೆ ಹೆದರಿಕೆ ಆಯಿತು.

ಸುನಾಲಿನಿಯು 'ಲಚ್ಚಿ' ಎಂದು ಕರೆದಳು. ಲಚ್ಚಿ, ಕೆಲಸದವಳು, ಬಂದಳು. 'ಇವರು ಆ ದಿವಸ ಸರಸಮ್ಮನ ಗುಡಿಯ ಹತ್ತಿರ ಸಿಕ್ಕಿದ ರಲ್ಲ; ಅವರು. ನಮ್ಮವರಿಗೆ ಬೇಕಾದವರಂತೆ! ಅವರಿಗೆ ಈ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಏನೇನಾಗಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳು. ರಾಜೀವತ್ತೆಯವರು ಅದನ್ನು ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಹುಕುಂ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಮನೆಯ ಯಜಮಾನಿ ನಾನಂತೆ! ಇನ್ನು ಏನೂ ಹೆದರಿಕೆಯಿಲ್ಲ ಹೇಳು'—ಎಂದಳು.

ಲಚ್ಚಿ ಮೂದಂಬೈಲನ್ನು ಬಲ್ಲವಳು. ಬಯಲಿನವಳೆಂದರೂ ಸರಿಯೇ. ಕಮ್ಮಿಯರಲ್ಲಿ ಕಾಯಂ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ನಿಂತಿದ್ದಾಳೆ. ಅವಳೊಡನೆ ಚಂದ್ರಯ್ಯನೂ ತುಳುವಿನಲ್ಲಿ 'ಏನು ಸಂಗತಿ?' ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ಲಚ್ಚಿಯು ಮೆಲ್ಲಗೆ ಪಿಸಪಿಸನೆ ಸುದ್ದಿ ಹೇಳತೊಡಗಿದಳು. ಅಲ್ಲೇ ತುಸು ದೂರದಲ್ಲಿ ಸುನಾಲಿನಿಯು ಸಿಟ್ಟಿನ ಮುಖವಾಡಿ ಕುಳಿತಿದ್ದಳು. ಕಣ್ಣು ಮಾತ್ರ ಅಳುಗರೆಯುತ್ತಿತ್ತು.

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ರಾಜೀವತ್ತೆ ತಿರುಗಿ ಹೊರಗೆ ಬಂದಳು. 'ಲಚ್ಚಿ' ಎಂದು ಸುನಾಲಿನಿ ಕೂಗಿದುದು ಅವಳಿಗೆ ಕೇಳಿತ್ತು. ಲಚ್ಚಿಯನ್ನು ಕಂಡಳು.... 'ಲಚ್ಚಿ, ನಿನಗೆ ಕೆಲಸವಿಲ್ಲವೇ?' ಎಂದು ಗದರಿಸಿದಳು. ಸುನಾಲಿನಿಯು ಕುಳಿತಲ್ಲಿಂದಲೇ 'ನಾನು ಹೇಳಿದ್ದು. ಮನೆಯ ಯಜಮಾನಿ, ಅವಳನ್ನು ಬರಲಿಕ್ಕೆ....' ಎಂದಳು. ರಾಜೀವಿ ಇಲ್ಲಿ ನಿಂತರೆ ಪೂರಾ ಮಾನಗೇಡಿಯಾಗುವುದೇ ಸರಿಯೆಂದು ಅಡುಗೆಯ ಮನೆಗೆ ಓಡಿದಳು. ಲಚ್ಚಿ ಎದ್ದಳು. 'ಕಥೆ ಮುಗಿಸಿ ಹೋಗಿ'ಂದು ಸುನಾಲಿನಿ ಹೇಳಿದಳು. ಚಂದ್ರಯ್ಯನು ಹೊರಡಲು ಎದ್ದುನಿಂತನು. ಅವನಿಂದ ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಕೇಳುವುದಾಗದು. ಸುನಾಲಿನಿಯಾಗ 'ನನ್ನಾಣೆ. ನಾನು ಸಾಯುವ ವೊದಲು ಒಬ್ಬರಿಗಾದಗೂ ಸತ್ಯ ತಿಳಿದಿರಲಿ....' ಎಂದಳು. ಆ ಮಾತು ಚಂದ್ರಯ್ಯನ ಕರುಳನ್ನು ಇರಿಯಿತು. ಅವನಿಗೂ ಕಣ್ಣೀರು ಬಂದಿತು. 'ಇಲ್ಲಮ್ಮ ಕೇಳುತ್ತೇನೆ' ಎಂದನು. ಲಚ್ಚಿ ಮಾತು ಮುಂದುವರಿಸಿದಳು. ಅವಳು ತಪ್ಪಿದಲ್ಲಿ ಸುನಾಲಿನಿಯು ತಿದ್ದಿದಳು. 'ಕೊನೆಗೆ- ಇನ್ನು ಬೇಕಾದರೆ ಹೋಗಿ. ನಾನು ಸತ್ತರೆ ತಿಂದದ್ದು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬಾವಿಗೆ ಹಾರಿಕೊಂಡಳು—ಎಂದು ಜನರಾಡಿಕೊಳ್ಳದೆ, ಈ ನರಕ ಅನುಭವಿಸಲಾರದೆ, ಗಂಡನಿದ್ದು ವೈಧವ್ಯ ಬಂದಿತೆಂದು ಪ್ರಾಣಬಿಟ್ಟಳು' ಎಂದು ನೀವು ಒಬ್ಬರು ಹೇಳಿದರೆ ಸಾಕು.. ಹೀಗೆಂದು ತನ್ನ ಕೋಣೆಗೆ ಹೋದಳು. ಲಚ್ಚಿಯೂ ಹೋದಳು. ಸುನಾಲಿನಿಯ ಮಾತು ಕೇಳಿ ಅವಳಿಗೂ ಅಂಜಿಕೆಯಾಯಿತು. ಅವಳನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಲು ಕುಳಿತಳು. ಆದರೆ ಸುನಾಲಿನಿಯು ಯಾವುದಕ್ಕೂ ಹಾಂ ಹೂಂ ಎನ್ನಲಿಲ್ಲ.

ಚಂದ್ರಯ್ಯನಿಗೆ ದುಃಖ ತಡೆಯಲಾರದಾಯಿತು. 'ಅಯ್ಯೋ ಇನ್ನೊಂದು ಜೀವ..' ಎಂದು ಎದೆ ದಡಬಡಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಅವನು ಅಲ್ಲೇ ಜಗುಲಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತನು. ಸಾಧಾರಣ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ನಾಲ್ಕು ಘಂಟೆಯ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಅಣ್ಣಪ್ಪಯ್ಯ ಊಟ ಮಾಡಿ ಹೊರಬಿದ್ದನು. ಚಂದ್ರಯ್ಯನು ಅವನಿಗೆ ಬೇಕಾದವನು. 'ಬಂದದ್ದು ತಿಳಿಯಲೇ ಇಲ್ಲವಲ್ಲ' ಎಂದನು.

‘ತಾಯಿ ಹೇಳಲಿಲ್ಲವೇ?’

‘ಹೇಳಲಿಲ್ಲ.’

‘ಈ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೂ ತಲೆ ಸರಿಯಿಲ್ಲ’ ಎಂದನು.

‘ಬನ್ನಿ, ತಿರುಗಾಡಲು ಹೋಗುವ’ ಎಂದು ಚಂದ್ರಯ್ಯನು ಕರೆದನು.

ಅಷ್ಟು ನೆಪ ಸಿಕ್ಕಿದರೆ ಸಾಕಿತ್ತು. ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಮಾತನಾಡುತ್ತ ಬೆಟ್ಟಗುಡ್ಡಗಳನ್ನು ಅಲೆದಾಡಿದರು. ಚಂದ್ರಯ್ಯನು ಅವನನ್ನು ಕೆದಕಿ ಮಾತನಾಡಲು ಯತ್ನಿಸಿದನು—ಅಣ್ಣಪ್ಪನು ಮೌನ. ಕೊನೆಗೆ ‘ಸುಮ್ಮನೆ ಒಂದು ಹುಡುಗಿಯ ಪ್ರಾಣ ತೆಗೆದ ಅಪಕೀರ್ತಿ ಬಂದೀತು’ ಎಂದನು. ಆಗ ‘ನಾವು ಈಗಲೇ ಸತ್ತಿದ್ದೇವೆ’ ಎಂಬ ಉತ್ತರ ದೊರಕಿತು.

ಚಂದ್ರಯ್ಯನು ಮೂರು ತಾಸು ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳಿದನು. ಆದರೆ ಒಂದೇ ಉತ್ತರ ‘ನೀವೇನೂ ಹೇಳಿ-ನನ್ನ ಅಂತರಂಗ ನನಗೆ ತಿಳಿದಿದೆ. ನನಗೆ ಧೈರ್ಯವಿಲ್ಲ. ಅವಳೊಡನೆ ಸಲಿಗೆಯಲ್ಲಿರುವ ಧೈರ್ಯ ನನಗಿಲ್ಲ. ಅವಳನ್ನು ಮದುವೆಯಾದುದು ತಪ್ಪು. ಅವಳು ಅಷ್ಟು ಅಭಿಮಾನದವಳು. ನಾವು ಕೂಡುವಂತಿಲ್ಲ. ಮುರಿದುದು ಮುರಿದ ಹಾಗೇ. ಅವಳನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಸುವ ತ್ರಾಣ ನನಗಿಲ್ಲ. ನನ್ನಿಂದ ಅವಳಿಗೆ ಸುಖವಿಲ್ಲ. ಅವಳಿಂದ ನನಗಿಲ್ಲ. ನೀನು ಸ್ನೇಹಿತನಾದರೆ ಈ ರಾಜಿಪಂಚಾಯತಿ ಬಿಟ್ಟು ನಮ್ಮ ಮರ್ಯಾದೆ ಉಳಿಸಿಕೊಂಡು ದಿವಸ ಸಾಗಿಸುವುದು ಹೇಗೆಂದು ಹೇಳು’ ಎಂದರು.

‘ಹೊರಗಿನ ನಾಟಕ ಹೇಗೆ ಇರಬೇಕು ಎಂದು ಪ್ರಪಂಚ ನೋಡಿದರೆ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ನನ್ನನ್ನು ಕೇಳಿ ಫಲವೇನು?’ ಎಂದನು ಚಂದ್ರಯ್ಯ. ಇಬ್ಬರೂ ತಿರುಗಿ ಪೇಟೆಯನ್ನು ಸೇರಿದರು. ಚಂದ್ರಯ್ಯನು ಅದು ತನ್ನಿಂದಾಗದ ಕೆಲಸವೆಂದು ಮರಳಿದನು. ನನ್ನದೇ ನನಗೇ ತೀರ್ಮಾನವಾಗಿಲ್ಲ. ನನಗೆ ಇನ್ನೊಂದು ಹೊರೆಯಾಕೆ? ಊರಲ್ಲಿದ್ದವರ ಸುಖದುಃಖಗಳನ್ನು ಹೊರುವ ಯೋಗ್ಯತೆ ನನಗಿದೆಯೇ? ಹೀಗೆಂದು ಊರಿಸ ಹಾದಿ ಹಿಡಿದನು.

ಒಂದರಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು

ಊರಿಗೆ ಮರಳುವ ಯೋಚನೆ ಇದ್ದಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸು ಗುರಿ ಕಾಣಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಬೇಕಲಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದನು. ಅಲ್ಲಿ ಶಾಂತಿ ದೊರೆಯಲಿಲ್ಲವೆಂದು ಮಂಜೇಶ್ವರಕ್ಕೆ ಮರಳಿದನು. ಅಲ್ಲಿಂದ ಬೇರೊಂದು ಹೊರೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತು ಮೂಡಂಬೈಲಿಗೆ ಬರಬೇಕಾಯಿತು. ಬೈಲನ್ನು ದಾಟುವಾಗ ಲೆಲ್ಲ ಬೆಳ್ಳಕ್ಕನ ನೆನಪು ಅವನಿಗೆ ಆಗುವುದು ರೂಢಿ. ಆದರೆ ಇಂದು ಕೇಳಿದ ಕಥೆಯಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಕವ್ವಿಯರ ಮನೆಯ ಘೋರವಲ್ಲದೆ ಬೇರೆಯೋಚನೆಯೇ ಇಲ್ಲ. ತನ್ನ ಸಮಸ್ಯೆ, ತಾನು ಸಲಿಸಬೇಕಾಗಿರುವ ಉತ್ತರ ಇದೊಂದೂ ಹೊಳೆಯಲಿಲ್ಲ.

ಮೂಡಂಬೈಲಿನ ಸರಸಮ್ಮನ ಬಸವೂ ಬಂದಿತು. ಕೆರೆಯ ನೀರು ಬೆಳ್ಳಿಂಗಳಲ್ಲಿ ತೀರ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿದೆ.... ಆದರ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಯಾರೋ ಕುಳಿತಂತೆ ಕಂಡಿತು. ಯಾರಿರಬಹುದು? ಸರಸಮ್ಮನ ಗುಡಿಯಲ್ಲಿ ಯಾರು ಎಂದು ಕೇಳಿದರೆ, ಯಾರೋ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ನೊಂದವರು; ದಾಂಪತ್ಯವನ್ನು ಅತಿರೇಕ ಅನುಭವಿಸಿದವರು ಇರಬೇಕು. ಇವನು ಬರುವುದನ್ನು ಆ ವ್ಯಕ್ತಿಯೂ ಕಂಡಿರಬೇಕು. ಎದ್ದು ನಿಂತುದು ಕಾಣಿಸಿತು. ಹೆಣ್ಣು ಜೀವ. ಮೈತುಂಬ ಕರಿಯ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಹೊದೆದು ತನ್ನ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿದಂತೆ ಕಾಣಿಸಿತು. ಸಾಮಾನ್ಯರಾಗಿದ್ದರೆ ಅಲ್ಲಿಂದ ಅಡಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಸ್ತ್ರೀ ಅಲ್ಲೇ ನಿಂತುಕೊಂಡಳು. ಯಾರು ಬೆಳ್ಳಕ್ಕನೇ? ಬೆಳ್ಳಕ್ಕನಾದರೆ ಬಿಳಿಯ ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಉಡುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಬೆಳ್ಳಕ್ಕನು ನಿಜಕ್ಕೂ ಈಗ ಭೇಟಿಯಾದರೆ ಅವಳಿಗೆ ಎನೆಂದು ಉತ್ತರವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕು. ಸುನಾಲಿನಿಯ ಇತಿಹಾಸವನ್ನು ಕೇಳಿದ ಅವನಿಗೆ ಈ ದಾಂಪತ್ಯದ ಘೋರ ಯೋಚನೆಯೇ ಬೇಡ ಎನಿಸಿತು. ಎರಡು ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು, ಚಿರವಾದ ಸರಕವನ್ನು ಅನುಭವಿಸಲು ತಾವಾಗಿ ತೊಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವ ಶೃಂಖಲೆ 'ವಿವಾಹ' ಎಂಬುದು ಎಂದೆನಿಸಿತು.

ఆదుదరించ బిళ్ళక్క తానాగి సిక్కిదరే 'నన్నన్ను ఈ శృంఖలీగే సిలుకిసబీడ' ఎన్నవ మనస్సాయితు. అవళాగి హుడుకికొండు ఒరువుదు బీడ. నానీ అవళన్ను భీటియాగువేనెందు గుడియ కడెగే నడెదను. బిళ్ళక్క కప్పు సీరే బుట్టళికే? ఇతరరారల్ల.. ఇతరరాగిద్దరే ఓడుత్తిద్దరు. హిగేందు ముందువరిదను. ఇవన కణ్ముండే ఆ రూప కేరేగే దుముకితు. నిజ బిళ్ళక్క. బిళ్ళక్కనాదరే దిగంబరేయాగి సీరన్ను హిగేగబీకెత్తల్ల..? ఏనీ సంశయ వాయితు. కాతరనాగి కింకె ఓడి తానూ హారిదను. అదరల్లి నాల్కు అడి సీరూ ఇరల్లి. బిద్ద వ్యక్తియు కింకెగి కల్లు కట్టి కింకెల్లదే ముళుగువంత్తిల్ల. ఆదరించ ఆకేయన్ను ఎత్తితందను. దండేయ మేలె తందు నీడెత్తానె- అదు సునాలిని.. అవళు అదు ఆడిదుదు సేసెగి బందితు.

'అమ్మా నీడె:- నీవు ఇల్లిగే బందిరేకే? కింకెగి హిగూ వాడిదిరేకే?'

'సీవారు... ఇంద్రయ్యనీ... నీవేకే బందిరి. నిమగి సరసమ్మన గుడి కాయువ కేలసవే?'

'నన్న మసే ఇల్లె సవింప.. నిమ్మ యజమానరీడనె..'
ఆకే సిట్టినించ 'ననగారు యజమానరు?' ఎందళు.

'ఇల్ల, అదీ కమ్మియరీడనె మాతనాడి బీసత్తు బందే. అవర మనస్సు హదవాగువంత్తిల్ల. నీవు హిగే వాడి లుప- యిగవేను?'

'అవరు మసేయల్లి నన్నన్ను కాణిది నిమ్మన్ను కళుహిదరే?'

'ఇల్ల, మిన్నెయంతే ఆకస్మికవాగి నాను ఇల్లిగే బందే'

'నాను ఈ సరసమ్మన మేలె నన్న సిట్టన్ను తిరిసబార దిందే? అవళల్లి నాను హరకే హిత్తిద్దే. ననగే నంబికేయిరల్లి. మనుష్యుగి పునజన్మ కింకెవ శక్తి అవళిగిల్లెందు తిళిదిత్తు..'

ಹಾಗಿದ್ದರೆ ನನ್ನ ಶವವಾದರೂ ಅವಳ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬೀಳಲೆಂದು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದೆ.

‘ನೀವು ಹಾಗೆ ಇಚ್ಛಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಇದು ನೀರಿಲ್ಲದ ಕೆರೆ. ನಾನು ಬೇರೆ ಬಂದೆ. ನೀವು ಸಾಯಬಾರದೆಂದು ದೈವೇಚ್ಛೆ ಇರಬೇಕು. ತೀರಿಕೊಂಡರೆ ನಿಮ್ಮ ತಂದೆ ಹೇಗೆ ಸಹಿಸಿಯಾರು?’

ತಂದೆಯ ನೆನಪು ಸುನಾಲಿನಿಗೆ ಆದೊಡನೆ ತೀರ, ತೀರ ವೃಥೆಯಾಯಿತು. ‘ಅಹುದು, ನಾನು ಸಾಯಬಾರದು. ಆದರೆ ನನ್ನ ಸೇಡನ್ನು ತೀರಿಸಬೇಕು. ಅವರು ದಿವಾಳಿಯಾಗಿ ಮಗಳನ್ನು ತನಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಎಂಬುದಕ್ಕೆ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರ ಸಲಿಸಬೇಕು. ಇನ್ನೆರಡನೆಯ ಹುಡುಗಿಯು ನನ್ನಂತೆ ಅವರಲ್ಲಿ ನರಳದಂತೆ ನೋಡಬೇಕು’

‘ಅದೇನು ಹಟ? ಅವರು ಬೇಕಾದವರನ್ನು ಲಗ್ನವಾಗಲಿ..’

‘ಹೀಗೆ ಕೊರಳು ಹಿಸುಕುವುದಕ್ಕೇನು’

‘ನಿಮಗೆ ಪತಿಸ್ನೇಹ ಬೇಕಾಯಿತು. ಅದಿಲ್ಲದೆ ತೃಪ್ತಿಸಡುವ ಜೀವಿಗಳು ಸಾವಿರಾರಿವೆ. ಅವರ ಐಶ್ವರ್ಯ ಕಂಡು ತಾವು ಸುಖಿಗಳೆಂದು ತಿಳಿಯುವವರಿಲ್ಲವೇ? ಪಾಪ, ನೀವು ಗೆಳೆತನ ಬಯಸಿದಿರಿ. ಅದನ್ನು ಕೊಡುವ ಯೋಗ್ಯತೆ ಅವರಿಗಿಲ್ಲ. ಅವರೊಡನೆ ನಿನ್ನೆ ತಾಸು ತಾಸಿನ ತನಕ ನಾನು ಮಾತನಾಡಿದೆ,—ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳಿದೆ. ಆದರೆ ಆ ಮನುಷ್ಯ ಬರಿದು. ಅವರಲ್ಲಿ ನಿಮಗೆ ಬೇಕಾದ ಗೆಳೆತನವಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲದೆ ತಾವು ನಿಮಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಯೋಗ್ಯತೆಯವನೆಂದು ನಾಚಿಕೆ. ಅದರ ಪರಿಣಾಮವಾದ ಸುಳ್ಳು ಹೆಮ್ಮೆ ಬಂದು ನಿಮ್ಮ ಸಂಸಾರ ಕೆಟ್ಟಿತು.. ಬನ್ನಿ ಹೋಗೋಣ. ನಿಮ್ಮ ತಂದೆಯ ಮನೆಗೆ ನಾಳೆ ಒಯ್ಯು ಬಿಡು ತ್ತೇನೆ. ಈಗ ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವ..’

‘ತಂದೆಯ ಮನೆಗೆ? ಅವರೇನು ತಿಳಿದಾರು. ಅವರಿಗೆ ನಾನಿಷ್ಟು ವರ್ಷ ಇಲ್ಲಿ ನರಕ ಅನುಭವಿಸುತ್ತಿದ್ದೆನೆಂಬ ಸುಳಿವೂ ಇಲ್ಲ. ನಾನು ಅವರ ಮುಪ್ಪನ್ನು ಆ ಚಿಂತೆಯಿಂದ ದಣಿಸಲಿಲ್ಲ.. ಈಗ.

‘ಇನ್ನೇನು ಮಾಡಬೇಕು. ಇನ್ನೆಲ್ಲಿಯೂ ನೀವಿರುವುದು ಚಂದ ವಲ್ಲ; ಬನ್ನಿ ಹೋಗುವ ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ.. ತುಸು ಊಟವಾಡಿ..’

‘ನಿಮ್ಮ ಮನೆಗೆ..? ಆವರೇನು ತಿಳಿದಾರು.. ಯಾರದೋ ಹೆಂಗ ಸನ್ನು ಕರೆತಂದರೆ..’

‘ನಿಮ್ಮನ್ನು ಕಂಡು ಯಾರಿಗೂ ಕನಿಕರವಾದೀತು. ಅಲ್ಲದೆ ನನಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ತಾಯಿ ಹೊರತು ಬೇರೆಯಿಲ್ಲ..’

‘ಬೇರೆಯಿಲ್ಲ.. ತೀರಿಕೊಂಡರೇ..’

‘ಆದೀಗ ಬೇಡ.. ಹೋಗುವ.. ನೀವೊಂದು ಬಗೆಯಲ್ಲಿ ದುರ್ದೈವಿ ಯಾದರೆ, ನಾನು ಹತ್ತು ಬಗೆಯಲ್ಲಿ... ಈಗ ಬೇಡ... ಆದರಿಂದ ಫಲವಿಲ್ಲ.

ಅವರಿಬ್ಬರೂ ತೆರಳಿದರು. ತಾಯಿಯು ಮನೆಯ ಕದವನ್ನು ತೆಗೆ ದಾಗ ಅವಳಿಗೆ ಇಬ್ಬರನ್ನು ಕಂಡು ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಯಿತು. ಯಾರು? ಯಾರು? ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು. ಇವನು ಹೇಳುತ್ತೇನೆಂದು ಸುನಾಲಿನಿ ಯನ್ನು ಕುಳಿರಿಸಿ, ತಾಯಿಯ ಸೀರೆಯೊಂದನ್ನು ಕೊಡಿಸಿ ಅವಳ ಕಿವಿ ಯಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಮಾತನ್ನು ಸುರಿ ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿದನು.

ಚಂದ್ರಯ್ಯನಿಗೆಂದು ಚೇಷ್ಟೆ ಕಂಡಿತು... ಸುನಾಲಿನಿಯು ಇಲ್ಲಿದ್ದ ವಿಚಾರ ನಾಲ್ಕಾರು ದಿವಸ ಗುಪ್ತವಾಗಿದ್ದರೆ ‘ಮಂಜೇಶ್ವರದಲ್ಲಿ ಏನು ಗದ್ದಲ ಹುಟ್ಟಿತೆಂದು ನೋಡಬಹುದೆಂದು..’

ಆಂತು ಮರುದಿನ ಸುನಾಲಿನಿಯು ಅಲ್ಲೇ ಇದ್ದಳು. ಚಂದ್ರಯ್ಯನ ಹಿಂದಿನ ದಿನದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಅವಳ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಅವನೂ ಸುಖಿ ಯಲ್ಲ. ಎಂದು ತಿಳಿಯಿತು. ಆದರಿಂದ ‘ಆ ದಿನ ನೀವೂ ಸರಸಮ್ಮನಿಗೆ ಹರಕೆ ಹೇಳಲು ಬಂದಿದ್ದಿರಾ?’ ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು. ಚಂದ್ರಯ್ಯನು ‘ಆ ದಿನ ತಾನು ಬಂದ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಹೇಳಿದನು. ಬೆಳ್ಳಕ್ಕನ ಕಥೆಯನ್ನು ಹೇಳಿದನು. ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ವಂಚನೆಯಿಲ್ಲದವನಂತೆ ಜಲಚಾಕ್ವಿ, ಭಾಗೀರಥಿ ಯರ ಕಥೆಯನ್ನೂ ಹೇಳಿದನು..’

ಆ ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಸುನಾಲಿನಿಯು ಏನು ಮಾತನ್ನೂ ಆಡಲಿಲ್ಲ. ಸುಮ್ಮನೆ ವೌಸವಾಗಿದ್ದಳು. ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಚಂದ್ರಯ್ಯನು ಮಂಜೇ ಶ್ವರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ ಹೊಸ ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ತಂದನು. ಅವನಿಗೆ ಪೇಜಿಯಲ್ಲಿ ಲಚ್ಚಿ ಭೇಟಿಯಾದಳು. . 'ಸುನಾಲಿನಿ ಯಾರೋ ಮಾಪಿಳೈಯ ಹಿಂದೆ ಓಡಿಹೋಗಿರುವಳೆಂಬ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಕವ್ವಿಯರು ಊರಲ್ಲಿ ಹಬ್ಬಿಸಿದರು. ರಾತ್ರಿ ಮನೆಗೆ ಬಂದೊಡನೆ ಅವಳು ಮನೆಯಲ್ಲಿಲ್ಲದುದನ್ನು ಕಂಡು ಕೆರೆ ಬಾವಿ ಹುಡುಕಿಸಿದರು. ಅವಳಾಡಿದ ಕೆಲವು ಮಾತುಗಳಿಂದ ರಾಜೀವಿಯು ಬೆದರಿಕೊಂಡು—ಕೆರೆ ಬಾವಿ ಹುಡುಕಾಡಿದಳು. ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಯಾರಾರ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ 'ಆ ತೆಳ್ಳಗಿನ ಮಾಪಿಳೈಯನ್ನು ನೋಡಿದ್ದೀರಾ? ಸಂಜೆ ನಮ್ಮ ಮನೆಮಂದು ಸುತ್ತುತ್ತಿದ್ದ. ಇಬ್ಬರೂ ಸಂಚಿಸಿಂದ ಓಡಿರಬೇಕು' ಎಂದು ತಮ್ಮ ಹೊಣೆಯನ್ನು ನೀಗಿಸಲು ಸುದ್ದಿ ಹಬ್ಬಿಸಿದಳು.

ಲಚ್ಚಿಗೆ ನಿಜವಾದ ಸಂಗತಿ ಗೊತ್ತು. ಆ ದಿನ ಸಂಜೆಯ ತನಕ ನಡೆದ ಕಥೆ ಗೊತ್ತಿತ್ತು. ಸುನಾಲಿನಿ ಆಡಿದ ಮಾತಿನಿಂದ ಅವಳು ಆತ್ಮ ಹತ್ಯೆ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದೆಂದು ಸಂಶಯವಾಗಿತ್ತು. ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಂದವಳು ಅವಳಿಲ್ಲವೆಂದು ಕೇಳಿ ನಿಜಕ್ಕೂ ಗಾಬರಿಯಾದಳು. ರಾಜೀವಿಯು ಮನೆಯ ಸುತ್ತ ನೆರೆದವರಿಗೆ ಮಾಪಿಳೈ ಕಥೆ ಹೇಳತೊಡಗಿದಳು. ಲಚ್ಚಿಯು ರೇಗಿ 'ಸುಳ್ಳು, ಸುಳ್ಳು. . ಮೂಡಂಬೈಲು ಚಂದ್ರಯ್ಯನನ್ನು ಕೇಳಿ. ಅವನ ಹತ್ತಿರ ಬೊಬ್ಬೆ ಹೊಡೆದು ತಾನು ಪ್ರಾಣಹತ್ಯೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆಂದಿದ್ದಾಳೆ. . ಇವರ ಕಾಟ ಸಹಿಸದೆ ಅವಳು ಸಮುದ್ರ ಹಾರಿಕೊಂಡಿರಬೇಕು' ಎಂದಳು. ಕೆಲವರು ಕಡಲಿಗೂ ಓಡಿದರು. ಉಪಾಯವಿಲ್ಲದೆ ದೇವೇಂದ್ರ ಶೆಣಯಿಯರಿಗೆ ತಂತಿ ಹೋಯಿತು. ಮಂಗಳೂರಿಂದ ಧಾವಿಸಿ ಅವರು ಬಂದರು. ಅಳಿಯನನ್ನು ಗದರಿಸಿ ವಿಚಾರಿಸಿದರು. ಅಳಿಯನ ಬಗ್ಗೆ ರಾಜೀವಿ ತಲೆಯಿಂದ ತಲೆಗೆ ಸುಳ್ಳಿನ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಹರವಿದಳು. ಲಚ್ಚಿ ಬಿಡುತ್ತಾಳೆಯೇ? 'ಈ ಮನೆಯ ನೀರು ನನಗೆ ಬೇಡ. . . ಆಯ್ಯಾ, ನಿಮ್ಮ ಮಗಳನ್ನು ಇವರು ಹಿಡಿಯೇ ಕೊಂದಿರಬೇಕು . .

ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಅವಳೇ ಬಾವಿ ಹಾರಿಕೊಂಡಿರಬೇಕು . . ನಿನ್ನೆ ಹೀಗಾಯಿತು . . ಪೊನ್ನೆ ಹೀಗಾಯಿತು. ನಿತ್ಯವೂ ಅವರ ಕಥೆ ಹೀಗೆ . . ' ಎಂದು ಪುರಾಣ ಬಿಚ್ಚಿ ದಳು.

ಮುದುಕನಿಗೆ ತುಟಿ ಧರಧರಿಸಹತ್ತಿತು. ಅವರು ನಡುಗುತ್ತ ಕುಳಿತರು. ಹುಡುಗಿಯನ್ನು ಹುಡುಕ ಹೋದವರು 'ಇಲ್ಲ' ವೆಂಬ ವಾರ್ತೆ ತಂದರು. ಅವರು ದುಃಖದಿಂದ ತುಂಬಿದರು. ಕಣ್ಣಿಂದ ನೀರು ಸಹ ಬರಲಿಲ್ಲ . . ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರಯ್ಯನು ಲಚ್ಚಿಗೆ ಭೇಟಿಯಾದನು. ಲಚ್ಚಿಯ ಬಲವಂತದಿಂದ ದೇವೇಂದ್ರ ಶೆಣಾಯಿಯರಿಗೆ ಭೇಟಿಯಾದನು. 'ನಿಮ್ಮ ಮಗಳು ಹೀಗೆ ನನ್ನೆದುರು ನುಡಿದುದು ನಿಜ' ಎಂದು ಸಾಕ್ಷಿ ಕೊಟ್ಟನು. ಕೊನೆಗೆ ಅವರನ್ನು ಕರೆದು ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಏಸನ್ನೊ ಹೇಳಿ 'ತೋರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಡಿ, ಮಂಗಳೂರಿಗೆ ಹೋಗಿ' ಎಂದರು. ಅವರು ಪೋಲೀಸಿಗೆ ದೂರುಕೊಟ್ಟು ಮಂಗಳೂರಿಗೆ ತೆರಳಿದರು.

ಅಣ್ಣಪ್ಪ ಕವ್ವಿ ಚಂದ್ರಯ್ಯನ ಬೆನ್ನು ಹತ್ತಿದನು. 'ಚಂದ್ರಯ್ಯ ಸತ್ಯವನ್ನು ಹೇಳಿ ನನ್ನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುತ್ತೀಯಾ.' ಅವಳು ಸತ್ತಿದ್ದರೆ ನಿನ್ನ ಮಾತಿನಂತೆ ನಮಗೆ ಘಾಶೀಯಾದೀತಲ್ಲ. .ವೆಂಕಟ್ರಮಣನ ಆಣೆಗೂ ನಾನು ನಿಸ್ಸೊಡನೆ ಮಾತನಾಡಿ ಮನೆಗೆ ಬರುವಾಗ ಅವಳಿರಲಿಲ್ಲ. .ವೇವ ರಾಣೆ-ನಿನ್ನ ಕೊರಳಾಣೆ-ಎಂದರು.

ಅದಕ್ಕೆ ಚಂದ್ರಯ್ಯನು 'ನನ್ನಿಂದ ನಿಮಗೆ ಯಾವ ಅನ್ಯಾಯವೂ ಆಗಲಾರದು' ಎಂದು ಭರವಸೆಯಿತ್ತು ಹೊರಟನು. ಮಂಜೇಶ್ವರದಲ್ಲಿ ಇಂದು ಸುದ್ದಿಯ ಷಷ್ಠಿ. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಅದರಲ್ಲಿ ವ್ಯಸನ * ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

* * * *

ಆ ರಾತ್ರಿ ಶೆಣಾಯಿಯರು ಮನೆಯಲ್ಲಿ, ಹೊರಗೆ ಪೊಟೆ-ಕೋ ಮೇಲೆ ಕಾಲು ನೀಡಿ ಕುಳಿತಿದ್ದಾರೆ. .ನಡುರಾತ್ರಿಯಾದರೂ ನಿದ್ರೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. .ತಾಸು ಒಂದು ಬಾರಿಸಿತು. .ಅಷ್ಟಕ್ಕೆ ಸರಿಯಾಗಿ ಮನೆ ನಾಯಿ

* ಉಚ್ಚಿಷ್ಟವ ಮೇಲೆ ಉರುಳಾಡುವ ವಾಡಿಕೆ.

ಟಾವ್-ಬೌಬೌ ಎಂದಿತು. ಟಾವನ್ನು ಕರೆದು ಗೇಟಿನ ಬಳಿಗೆ ಹೋದರು. ಮನೆಗೆ ಕಾಲುಸಡೆಯಿಂದ ಬಂದ ಮಗಳನ್ನೂ ಚಂದ್ರಯ್ಯನನ್ನೂ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಒಳಕ್ಕೆ ನಡೆಸರು.

‘ಸುನಾಲಿನಿ, ಒಂದೂ ಸುದ್ದಿ ನನಗೆ ಹೇಳಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲವೇ..’ ಎಂದಿಷ್ಟೇ ನುಡಿದು, ತಂದೆಯು ಮಗಳನ್ನು ತಬ್ಬಿಕೊಂಡನು.

೨೪

ಮಹಾಸತಿ

ಸುನಾಲಿನಿಯನ್ನು ತಂದೆಯ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬಿಟ್ಟು ಬಂದು ಹದಿನೈದು ದಿವಸಗಳಾದವು. ಚಂದ್ರಯ್ಯ ಇನ್ನೂ ಬಿಳ್ಳುಕೊಳ್ಳುವನ್ನು ಭೇಟಿಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅಧ್ಯಯನ. ಅವಳು ತನ್ನನ್ನು ಎಂಥ ಪ್ರಸಂಗಗಳಿಗೆ ತೊಡಕಿಸುವಳೋ ಎಂಬ ಭೀತಿ. ಇತ್ತ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಒಂದು ರೀತಿಯಿಂದ ನೆಮ್ಮದಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿತ್ತು. ಸುನಾಲಿನಿಯನ್ನು ಬದುಕಿಸಿದನೆಂಬ ಹಿಗ್ಗು ಬತ್ತ ಟ್ಟಿಗಿತ್ತು; ಆದರೆ ಭಾಗೀರಥಿಯ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಊಹಾಪೋಹಗಳೇ ಗತಿ. ಅವಳು ಹಿರಣ್ಯನೊಂದಿಗೆ ಸುಖವಾಗಿರಬೇಕು; ಅಥವಾ ಹಿರಣ್ಯನು ಅವಳೊಂದಿಗೆ ಸುಖವಾಗಿದ್ದಾನೆ.

ಹಿರಣ್ಯನ ತಂದೆಯು ಮಗನನ್ನು ಕುರಿತು ತೀರಿಸಿದ ಸೇಡೂ ವಿಚಿತ್ರವಾಗಿತ್ತು. ಹಟಕ್ಕೂ ಅವರು ನಿಡುಬೆಟ್ಟಿನವರ ಮಗಳನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣನಿಗೆ ತಂದರು. ಮೈತುಂಬಾ ಚಿನ್ನ ಧರಿಸಿ, ಬಿಳ್ಳುಬಿಳ್ಳುಗಿನ ಹುಡುಗಿಯು ಎರಡನೆ ಸೊಸೆಯಾಗಿ ಬಂದಳು. ಅದರಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣನಿಗೂ ತೃಪ್ತಿಯಾಯಿತು. ಆದರೆ ಮನೆಯ ಯಜಮಾನಿ ಮಾತ್ರ ಹಿರಣ್ಯನು ತಮ್ಮಿಂದ ದೂರಾದನಲ್ಲಾ ಎಂಬ ಚಿಂತೆಯಲ್ಲಿದ್ದಳು. ಚಂದ್ರಯ್ಯನಿಗೆ

ಊರಿನ ಸುದ್ದಿಗಳೆಲ್ಲ ಸಿಗುತ್ತವೆ. ಯಾರಾದರೊಬ್ಬರು ಬಂದು ಹೇಳು ತ್ತಾರೆ. .ತಿಮ್ಮಪ್ಪಯ್ಯನು ಮಗಳನ್ನು ಅಳಿಯನ ಮನೆಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದ ರಂತೆ. ವೆಂಕಟ್ರಮಣಯ್ಯನು ಮೂರನೇ ಮಗನ ಜಾತಕವನ್ನು ತೋರಿಸ ತೊಡಗಿದ್ದಾರಂತೆ. ಅವನಿಗೆ ಎಲ್ಲದಕ್ಕೂ ವಿಚಿತ್ರವಾಗಿ ಕಂಡುದು ಲಕ್ಷ್ಮೀ ನಾರಾಯಣನ ಮದುವೆ. ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ಒಲೆನೆಂದಿದ್ದರೆ ಅವನ ತಮ್ಮ ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಆ ಲಗ್ನ ನಿಶ್ಚಯಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಇಂಥವರೇ ಬೇಕೆಂದಿಲ್ಲ. ಜಾತಕದ ಕೂಟಗಳು ಸರಿ ಹೋದರಾಯಿತು. ಜೀವನದ ಕೂಟ ಮುಂದಿನದು; ತನ್ನಂತೆ ಸರಿ ಹೋಗುವುದೆಂದು ತಿಳಿ ಯಲೇಬೇಕು. ಒಮ್ಮೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ-ಆಗ ಜಾತಕ ನೋಡಿದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೋ ತಪ್ಪಿರಬೇಕೆಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟ. ಆಗ ಹಣೆಬರಹವನ್ನು ದೂರಿದರಾಯಿತು.

‘ ಆ ದಿನ ಬೇಕಲದಲ್ಲಿ ಚೀರಿದ ತನ್ನೂರಿನ ಹುಡುಗಿ, ಅವಳನ್ನು ಜಾತಕ ನೋಡದೆ ಲಗ್ನ ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆಯೇ ? ’

ಈ ಎಲ್ಲಾ ಹೆಣ್ಣುಹೃದಯಗಳ ದುಃಖವನ್ನು ಚಂದ್ರಯ್ಯ ಪರಿ ತಿಳಿಸಿಯಾಯಿತು. ಇವರೆಲ್ಲ ಬಂದು ಜೀವಮಾನದಲ್ಲಿ ನರಳುತ್ತಿರುವ ಜೀವಿಗಳು. ಆದರೆ ಬೆಳ್ಳಕ್ಕ-ಅವಳು? ಒಲು ದೀರ್ಘಕಾಲದಿಂದ, ನಿಜ ಪ್ರಣಯಕ್ಕಾಗಿ ಬಾಯಿ ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. .ಅವಳಿಗೆ ತಾನು ಮಾತು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೇನೆ. .ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಇನ್ನೂ ಭೇಟಿಯಾಗಬೇಡವೇ. ಒಲೆನಾದರೆ ಒಲೆನೆಂದೂ ಹೇಳಬಾರದೇ ಹಾಳಾದ ಆಸೆ, ಅತ್ಯಸ್ತಿಗಳು ಎಷ್ಟು ವ್ಯಥೆ ಯನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಎಲ್ಲಾ ಯೋಚನೆಗಳಿಂದ ಅವನು ಆ ರಾತ್ರಿ ತಿರುಗಿ ಪ್ರೇತದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಹೊರಡಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದನು.

ರಾತ್ರಿ ಊಟ ಮುಗಿಸಿ ಎಸೋ ಒಂದು ಪತ್ರವನ್ನು ತನ್ನ ಮೇಜಿನ ಮೇಲೆ ಬರೆದಿರಿಸಿ ಹೊರಬಿದ್ದನು. ಬಯಲಿಗೆ ಕಾಲಿಟ್ಟುದೇ ತಡ. ಬೆಳ್ಳಕ್ಕನ ದರ್ಶನವಾಯಿತು. ನಗುವೋರೆಯಿಂದ ಅಂಗಸೌಂದರ್ಯವನ್ನೆಲ್ಲಾ ಸೂಸಿ ಅವನ ಬಳಿಗೆ ಅವಳು ಓಡಿ ಬಂದಳು ‘ ಅಂಜಿಕೆ ಇಲ್ಲವಷ್ಟೆ ’ ಎಂದಳು.

‘ ಅಂಜಿಕೆಯೇಕೆ ? ’

‘ ಸುಮ್ಮನೆ ಕೇಳಿದೆ . . ಯೋಚನೆಯಾಯಿತೇ ? ’

‘ ವಿರಾಮದಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ನಾನೇ ನಿನನ್ನೊಡನೆ ಚರ್ಚಿಸಬೇಕಾದ ಸಂಗತಿಗಳಿವೆ. ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗೋಣ ? ’

‘ ಬೆಟ್ಟದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿರುವ . . ಮೊನ್ನೆ ಕುಳಿತಲ್ಲಿ . . ’

‘ ಬಲು ದೂರ . . ’

‘ ಏತಕ್ಕೆ . . ಅಂಜಿಕೆಯೇ . . ? ’

‘ ಇಲ್ಲ . . ’

ಇಬ್ಬರೂ ತೆರಳಿದರು. ಬೆಳ್ಳಕ್ಕನ ಸಡಿಗೆ ಮಿಗವು ಕಾಲಿಡುವಂತಿತ್ತು. ಅವಳನ್ನು ನೋಡಿದಂತೆ ಚಂದ್ರಯ್ಯನ ವ್ಯಸನ ಅಧಿಕವಾಯಿತು. ಇಂಥ ಸುಂದರ ಮೂರ್ತಿ . . ಇಂಥ ರೂಪ . . ಇದು ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಅನಾದರಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರವಾಗತ್ತೇ, ಬರಿಯ ರೂಪವನ್ನಾದರೂ ಮೋಹಿಸಿ ಸ್ನೇಹ ತೋರಿದವರಿಲ್ಲವೇ ? ಪೂಜಿಸಿದವರಿಲ್ಲವೇ . . ’

ಇಬ್ಬರೂ ಬೆಟ್ಟವನ್ನು ಸೇರಿದರು. ಬೆಳ್ಳಕ್ಕನು ಕುಳಿತಳು . . ತಾನೇ ಮಾತಿಗೆ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದಳು . .

‘ ಏನು ನಿರ್ಧಾರವಾಯಿತು ? ನನ್ನ ಗೆಳೆತನವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತೀಯಾ ? ನನ್ನ ಗೆಳೆತನದ ಆಸೆಯನ್ನು ಮುಗಿಸುತ್ತೀಯಾ ! ’

‘ ನೀನಾರು ? ’

‘ ಅದನ್ನು ಹೇಳಲಾರೆ . . ಒಂದು ದಿನ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ . . ನೀನು ನನ್ನ ವನಾದರೆ—ಈಗಲ್ಲ . . ಏನು ಉಪಯೋಗ . . ಈ ಹೇಸು ಜೀವನ, ಈ ಆತೆಯ ಕಂತೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತು ಎಷ್ಟು ದಿನ ತಿರುಗಿಯೇಸು ? ಆಗಾಗ ನನ್ನ ನಿರಾಶೆಯು ಮನುಷ್ಯ ಕುಟುಂಬವನ್ನೇ ಕಾಡಲು ಪ್ರೇರಿಸುವುದು. ಒಂದು ದಿನ ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರವು ಅನೇಕರನ್ನು ಹಿಂಸಿಸುವ ಸಾಧನವಾದೀತು. ನಾನೀತನಕ ಯಾರನ್ನೂ ಬೆದರಿಸಿದವಲ್ಲ . . ’

ಅವಳ ಕಥೆಯು ಚಂದ್ರಯ್ಯನನ್ನು ಕರಗಿಸುತ್ತಿದೆ. ಆದರೆ ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಬೇರೆಲ್ಲೋ ಸ್ಥಾಪಿತವಾಗಿದೆ.

‘ ಏಕೆ ಮೌನ . . ’

‘ಇರಲಿ, ನೀನು ಬೇರೆಯವರಲ್ಲಿ ಅನುರಕ್ತನೇ..’

‘ಅಹುದು..’

‘ಅದರಿಂದ ತೃಪ್ತಿ ದೊರೆತೀತೇ . . ?’

‘ಹಾಗೆಂದು ಆಸೆ. ಅದರಿಂದಲೇ ನಿನ್ನನ್ನು ಒಪ್ಪಲಾರೆ . . . ನೋಡು ನಾನು ಮಾಂಸಬದ್ಧ ಜೀವಿ. ಬರಿಯ ಮನಸ್ಸಲ್ಲ; ನನಗೆ ಶರೀರವಿದೆ. ಅವೆರಡೂ ಪ್ರೇಮಸುಖವನ್ನು ಬಯಸುತ್ತವೆ. ನೀನು ಛಾಯಾಶರೀರಿ . . ನಿನ್ನ ವಿಚಾರ ನನಗೆ ತಿಳಿಯದು. ಆದರೆ ನಿನ್ನಿಂದ ನನಗೆ ಸ್ಪರ್ಶಸುಖವಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆಂದು ನನ್ನನ್ನು ನಂಬಿದ ಅನಾಥಿಯೊಬ್ಬಳನ್ನು ಪ್ರೀತಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಇನ್ನಾವ ಸುಖ ನಮಗಿಲ್ಲ . . ನಾವಿಬ್ಬರು ಒಬ್ಬರೊಬ್ಬರ ಗೆಳೆಯರೆಂಬುದು ಮಾತ್ರ. ನಮ್ಮ ಗೆಳೆತನದಿಂದ ಲೋಕಾ ಪವಾದವು ಹೊರಲಾರದಷ್ಟು ಬಂದೀತು. ಮೊದಲು ಅದಕ್ಕೆ ಅಂಜುತ್ತಿದ್ದೆ . . ಆದರೆ ಜೀವನದ ದುಃಖವನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸದವರು, ತಾವೇ ನೂರಾರು ಜೀವಿಗಳ ಕಣ್ಣೀರಿಗೆ ಕಾರಣರಾದವರು, ಒಂದೊಂದು ಅಪವಾದಗಳಿಗೆ ನಾನು ಏಕೆ ಅಂಜಬೇಕು?’

‘ನನಗೂ ಹಾಗೆನಿಸುವುದು. ನನ್ನ ಜೀವನವೂ ಹಾಗಿತ್ತು. ನನ್ನ ಪತಿಗೆ ನಾನು ಬೇಡವಾಗಿದ್ದೆ. ನನಗೆ ಬೇಕಾದವನೊಬ್ಬನಿದ್ದನು. ಅವನೊಂದಿಗಿರಲು ಶಾಸ್ತ್ರ, ಸಮಾಜಗಳೆರಡು ಅಡ್ಡವಾಯಿತು. ತೋರಿಕೆಗೆ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ, ನಾನೀ ಅವಸ್ಥೆಗೆ ಬಂದೆ. ಕೊನೆಯ ತನಕವೂ ನನ್ನ ಬಯಕೆಗಳು ಪತಿಯಿಂದ ಪೂರ್ಣವಾಗಲಿಲ್ಲ. . . .’

‘ಕೇಳು. ಹಾಗಿದ್ದರೆ ನಿನ್ನ ಪಾತು ನನಗೆ ಬರುವಲ್ಲಿತ್ತು. ನಾನಿಂದು ಒಬ್ಬಾಕೆಯೊಡನೆ, ಪತಿಯಿಂದ ಪರಿತ್ಯಕ್ತಳೊಡನೆ, ಆತ್ಮಹತ್ಯೆ ಮಾಡಲು ಅನುವಾದವಳೊಡನೆ ಸ್ನೇಹ ಬೆಳೆಸಿದ್ದೇನೆ. . . . ಇಬ್ಬರೂ ಲೋಕಾಪವಾದದ ಅಂಜಿಕೆಯನ್ನು ಹರಿದಿದ್ದೇವೆ. . . . ನನಗಿಷ್ಟು ಸಂತೋಷ. . ಒಂದು ಜೀವನದ ದುಃಖ ನನ್ನಿಂದ ಹೋಯಿತೆಂದು. . ಅಲ್ಲದೆ ನನ್ನ ಜೀವನಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದ ಗೆಳೆತನವೂ ಅದರಿಂದ ದೊರಕಿತೆಂದು. .’

‘ಅವಳು ನನ್ನನ್ನು ಕಂಡರೆ ಅಸೂಯೆ ಪಡುವಳೇ.. ಅವಳಿಗೆ ಈ ಸಂಗತಿ ನೀನು ಹೇಳದಿದ್ದರೆ?’

‘ಹೇಳದಿರುವುದೇ .. ಅಪ್ರಮಾಣಿಕತನವೇಕೆ? ನನಗೆ ಆ ಭೀತಿ ಇಲ್ಲ.. ಅವಳಿಗೆ ಅವಿಶ್ವಾಸ, ಅಸೂಯೆ ಬರಲಾರದು....ಆದರೆ ನಿನಗೆ ಅಸೂಯೆ, ಕೋಪ ಬಂದೀತು..ಕಾರಣ ಅವಳು ಸಶರೀರಿ.. ಸುಖ ವನ್ನು ಬೇಕಾದಂತೆ ಪಡೆಯಬಲ್ಲಳು.. ನಿನಗೆ ಆ ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲ. ಛಾಯಾ ಗೆಳೆತನದಿಂದ ನಿನಗೆ ನಾನೆಷ್ಟು ತೃಪ್ತಿಕೊಡುವೆನೆಂದೂ ನನಗೂ ಸಂಬಿಕೆ ಯಿಲ್ಲ..’

‘ಆದು ನನಗೆ ಸಂದುದು. ನಾನು ಭಿಕ್ಷಾರ್ಥಿ. ನಿನ್ನ ಪ್ರೇಮದ ಬಂದಂಶ ನನಗೆ ಕೊಡು. ಈ ಶರೀರದಿಂದ ಅನುಭವಿಸಬಹುದಾದ ಸ್ನೇಹ ಸುಖ, ಭೋಗ- ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಅನುಭವಿಸುತ್ತೇನೆ.. ಅದಕ್ಕೂ ಮಿಾರಿ ಪಡೆಯಲಾರೆ.. ನನ್ನನ್ನು ಇನ್ನೂ ಯೋಚನೆಗೆ ತಳೆಬೇಡ! ಪ್ರೇತವನ್ನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿ ಯಾರು ಬರುವರು?- ನಾನು ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದಷ್ಟು ಜನರು ಭೀತರಾಗುತ್ತಾರೆ.’

ಚಂದ್ರಯ್ಯನಿಗೆ ಈ ದೈನ್ಯತೆಯು ಆಕೆಯ ಪೂರ್ವಜೀವನದ ದುಃಖದ ಆಳವನ್ನು ಮಂದಟ್ಟು ಮಾಡಿತು. ‘ಸುನಾಲಿನಿಯು ದುಃಖ ವನ್ನು ಉಂಡವಳು. ಅಸೂಯೆಪಡಲಾರಳು..ಅಂಜಬಹುದು. ಆದರೆ ಅವಳ ಅಂಜಿಕೆ ಬಹುಕಾಲ ನಿಲ್ಲದು....ಏಕೆ ಈ ಭಿಕ್ಷಾರ್ಥಿನಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಸಂತೋಷವೂ ಆಗಬಹುದು.

ಬೆಳ್ಳಕ್ಕು ನಕ್ಕಳು.. ಆ ನಗುವಿನ ಧನಿ ಆತ್ಮತುಷ್ಟಿಯ ಕುಸುಮ ವನ್ನು ಚಿಲ್ಲು ತ್ತಿತ್ತು.. ‘ಹಾಗಾದರೆ ನಮ್ಮ ವಿವಾಹವೆಂದು....’

‘ವಿವಾಹವೇ.... ಯಾರ ಮುಂದೆ.. ನಮ್ಮದೇ ಸಾಕ್ಷಿ.. ಸಾಲದೆ..’

ನಿಜಕ್ಕೂ ಬೆಳ್ಳಕ್ಕನು ಈಗ ಮೊದಲಿಗಿಂತ ಸುಂದರಿಯಾಗಿ ಕಾಣಿ ಸುವಳು. ಅವಳ ಶರೀರವು ಚಂದ್ರನ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ತುಂಬಿದ ದೀಪದಂತೆ

ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು.....ಅವರಿಬ್ಬರೂ ನಿಂತರು. ಹೋಗೋಣವೇ-
ಎಂದು ಕೈ ಕೈ ಹಿಡಿದು ಬಯಲನ್ನು ಇಳಿದರು. ಬೆಳ್ಳಕ್ಕನ ಮೈಯ ಸುಖ
ಚಂದ್ರಯ್ಯನಿಗಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಮಾತಿನ ಇಂಪು ತುಂಬಾ ಶಾಂತಿಯನ್ನು
ಕೊಡುತ್ತಿತ್ತು.

ಮುಂದೆ ಸರಸಮ್ಮನ ಗುಡಿ ಎದುರಾಯಿತು. ಕೆರೆ ಬಂದಿತು.
ಆದನ್ನು ತೋರಿಸಿ 'ಅವಳು-ನನ್ನವಳು. ಇಲ್ಲಿ ಹಾರಿ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆಗೆ
ಮುಂದಾದಳು. ಆದು ನೀನಿರಬೇಕೆಂದು ನಾನು ಭ್ರಮಿಸಿದ್ದೆ. ಆದರೆ
ಕಪ್ಪು ನೀರೆ..ಅದಲ್ಲವೆಂದು ಕಂಡಿತು..ಅದರಲ್ಲಿ ನೀರೇ ಇರಲಿಲ್ಲ—
ನೀನು ಆ ಕೊಳದಲ್ಲಿ ಹೇಗೆ ಹಾರುತ್ತಿದ್ದೆ?'

'ನನ್ನದು ಛಾಯಾ ಶರೀರವಲ್ಲವೇ?'

ಚಂದ್ರಯ್ಯನು ಅವಳನ್ನೇ ಕಂಡನು.. 'ನೋಡು ವಿವಾಹವೆಂದೆ.
ಶಾಸ್ತ್ರೋಕ್ತವಾಗಿ ಕೈ ಹಿಡಿಯಬೇಡವೇ-ಬಾ-ಹೀಗೆಂದು ಅವಳಿರಡೂ
ಕೈಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ಸರಸಮ್ಮನ ಗುಡಿಯೊಳಗೆ ಎಳೆದೊಯ್ದನು. ಅಲ್ಲಿ
ಆಲಿಂಗಿಸಲು ಯತ್ನಿಸಿದನು.. 'ಇದು ವಿವಾಹ' ಎಂದು ಹೇಳುವವ
ನಿದ್ದನು.

ಬೆಳ್ಳಕ್ಕನು 'ಆಯ್ಯೋ' ಎಂದು ಚೀರಿ ಹೊರಗೋಡಿ ಬಂದಳು.
ಬಯಲಿನ ತುದಿಯ ತನಕ ಓಡಿದಳು. ಚಂದ್ರಯ್ಯನಿಗೆ ಭೀತಿಯಾಯಿತು.
ಇದು ಈಶ್ವರಭಟ್ಟರೆಂದಂತೆ ಬರೀ ಕನಸೇ ಎಂಬ ಸಂಶಯ ಬಂದಿತು.
ಆದರೂ ಕೊನೆ ನೋಡುವ ಆತುರದಿಂದ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿದನು..ಬೆಳ್ಳಕ್ಕ
ನಿಂತಳು.. 'ಇಗೋ ಇನ್ನು ಆ ಗುಡಿ ಬೇಡ..ಅಲ್ಲಿ ಬೇಡ..ಅಲ್ಲಿ
ನಮ್ಮೊಳಗೆ ವಿವಾಹವಾಗಲಾರದು..'

'ಎಕೆ? ದಂಪತಿಗಳಿಗೆ ಸುಖಕೊಡುವವಳು ಸರಸಮ್ಮನಂತೆ!
ಅಂಥವಳ ಗುಡಿಯಿಂದ ನೀನೇಕೆ ಓಡಿ ಬಂದೆ. ಅದೇ ಕೆರೆಯಲ್ಲಿ ಮಿಂದ
ವಳು ನೀನು-ಅಲ್ಲೇನು ಅಂಬಿಕೆ?'

‘ ಅಹುದು..ಅದನ್ನು ಹೇಳುವುದಿಲ್ಲವೆಂದೆ..ನೀನು ಈಗಲೇ ಹೇಳುವಂತೆ ಮಾಡಿದೆ.. ’

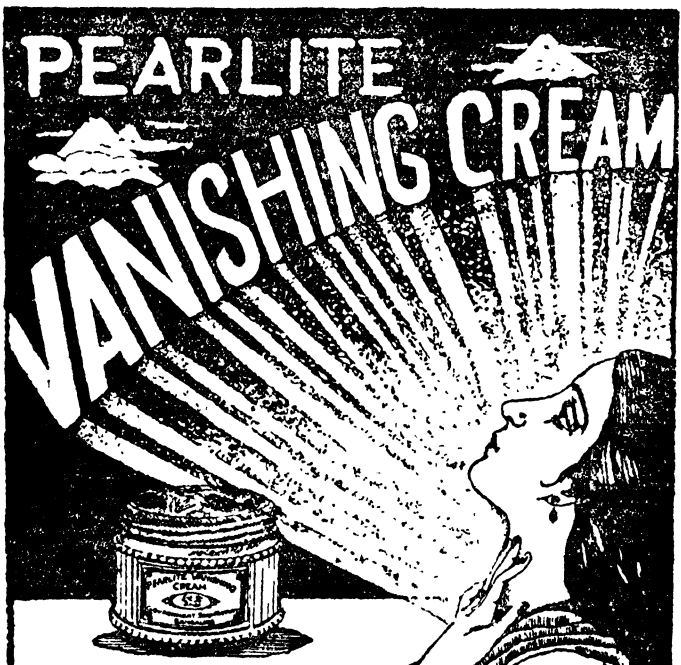
‘ ಏನದು ? ’

‘ ಅದು ನನ್ನ ಮನೆ..ನನ್ನ ಪತಿ, ನನ್ನನ್ನು ಈ ಅವಸ್ಥೆಗೆ ಇಳಿಸಿ ದವನು-ನೀಲಾಚಲ ಮಲಗಿದ ಸ್ಥಳ! ಅವನ ಪ್ರೇತವು ನನ್ನನ್ನು ಅಲ್ಲಿ ಅಂಕೆಯಲ್ಲಿರಿಸುತ್ತದೆ! ನಾನು ಬೇಡೆಂದು ರೋದಿಸಿದರೂ ಅವನ ರೋಗಿಷ್ಠ ಶರೀರದೊಡನೆ ನನ್ನನ್ನು ಸುಟ್ಟರು. ನರಘಾತುಕರು..ನನ್ನನ್ನು ಮಹಾಸತಿಯಾಗಿ ಮಾಡಿದರು. ’

‘ ಏನು ನೀನು ಮಹಾಸತಿ ಸರಸಮ್ಮನೇ ’

‘ ಈ ಹಾಳು ಜನರವಾಲಿಗೆ. ’

ತಿರುಗಿ ಅವರಿವರೂ ಆ ಗುಡಿಗೆ ಕಾಲಿರಿಸಲಿಲ್ಲ.

*The magic beauty of this
Cream is its invisibility
to the naked-eye and the
Natural tone imparted—
to the skin.*

Manufactured by the makers
of the
Famous Mysore Sandal Soap

GOVT. SOAP FACTORY
BANGALORE

ನಮ್ಮ ಸಹಾಯಕರು ಮತ್ತು ಪೋಷಕರು

ನಮ್ಮ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆಗೆ ಪೋಷಕರಾಗಿಯೂ ಸಹಾಯಕರಾಗಿಯೂ ಈ ವರ್ಷವೂ ನೆರವಿತ್ತು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಿದ ಮಹನೀಯರಿಗೆ ನಾವು ತುಂಬ ಕೃತಜ್ಞರಾಗಿದ್ದೇವೆ. ಇದರಂತೆ ಕನ್ನಡಗರೆಲ್ಲರೂ ಸಹಾಯಕರಾಗಿಯಾಗಲಿ, ಪೋಷಕರಾಗಿಯಾಗಲಿ, ಚಂದಾದಾರರಾಗಿಯಾಗಲಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಪ್ರೋತ್ಸಾಹಿಸಬೇಕೆಂದು ಬೇಡುತ್ತೇವೆ.

ಪೋಷಕರು:—

ಶ್ರೀ. ಎಚ್. ಬಿ. ಕೊಣ್ಣೂರ ಎಂ. ಎ. ಬುಜಾಪುರ ೧೦ ೦ ೦

ಸಹಾಯಕರು:—

೧. ಶ್ರೀ. ಜಿ. ಎ. ಬೇವೂರು ಆಯ್. ಸಿ. ಎಸ್.
 - ಡಾಯರೆಕ್ಕರ ಜನರಲ್ ಆಫ್ ಪ್ರೊಸ್ಟ್ಸು, ದಿಲ್ಲಿ ೫ ೦ ೦
೨. ಶ್ರೀ. ಎ. ಎನ್. ಅಡವಿ, ಅಸಿಸ್ಟೆಂಟ್ ಆಕೌಂಟೆಂಟ್
 - ಜನರಲ್, ಮುಂಬಯಿ ೫ ೦ ೦
೩. ಡಾ. ಎಸ್. ಸಿ. ನಂದೀಮಠ ಎಂ. ಎ. ಪಿ. ಎಚ್. ಡಿ.
 - ಬೆಳಗಾವಿ ೫ ೦ ೦
೪. ,, ಸಿ. ಕೆ. ವೆಂಕಟರಾಮಯ್ಯ, ಎಂ. ಎ., ಬಿ. ಎಲ್., ಗವ್ವರ್ನ
 - ಮೆಂಟ್ ಓರಿಯಂಟಲ್ ಟ್ರಾನ್ಸ್‌ಲೇಟರ ಬೆಂಗಳೂರು ೫ ೦ ೦
೫. ,, ಆರ್. ಎ. ಜಾಗೀರದಾರ ಎಂ. ಎ. ಎಲ್‌ಎಲ್. ಬಿ.
 - ಮುಂಬೈ ೫ ೦ ೦
೬. ,, ನಾರಾಯಣರಾವ ಜೋಶಿ ಬಿ. ಎ. ಎಲೆಲ್ ಬಿ.
 - ಬೆಳಗಾವಿ ೫ ೦ ೦
೭. ,, ಆರ್. ಜಿ. ದೇಶಪಾಂಡೆ ಎಂ. ಎ.
 - ಇನ್‌ಕಮ್ ಟ್ಯಾಕ್ಸ್ ಆಫೀಸರ, ಸಾತಾರಾ ೫ ೦ ೦
೮. ಶ್ರೀ. ಎಂ. ಪಿ. ವಾಲಿ ಎಂ. ಎ. ಚೀಫ್ ಆಫೀಸರ,
 - ಬೆಳಗಾವಿ ೫ ೦ ೦

౯.	,, మోఱుకునరావ్ కరొకట్టి బి. ఎ.	
	సబ్ రజిస్ట్రార్ గదగ	౫ ౦ ౦
౧౦.	శ్రీ. ఎ. ఎం. దేసాయు బి. ఎ.	
	సబ్ రజిస్ట్రార్ జిక్కోడి	౫ ౦ ౦
౧౧.	డా. ఎజ్. ఆర్. తేరగుండి బేళగాంవి	౫ ౦ ౦
౧౨.	డా. ఆర్. ఎస్. గుడి ఎల్. సి. పి. ఎస్.	
	బిజాపుర	౫ ౦ ౦
౧౩.	అశ్వధరావ ముఱిషి వకీలరు, తిరఱట్టి	౫ ౦ ౦
౧౪.	శ్రీమంతు సరదార బాళాసాఱేబ	
	భీమప్ప గిరియప్ప దేసాయు, కౌజలగి	౫ ౦ ౦
౧౫.	,, శ్రీమంతు వేంకటాద్రి శ్రీనివాస బఱదొర	
	దేసాయు, సొరటొర	౫ ౦ ౦
౧౬.	,, గొలకులదాస విఱ్ఱలదాస వారకర	
	వ్యాపారస్థరు గదగ	౫ ౦ ౦
౧౭.	,, వల్లభదాస పుణీకర సాఱుకారరు	
	గదగ బేటగేరి	౫ ౦ ౦
౧౮.	,, ఎల్. జి. విజాపుర వ్యాపారిగకు	
	బాగిలుకొలీ	౫ ౦ ౦
౧౯.	,, రాఱువేంద్రరావ మనసబ్దార, ఱ్యేద్రాబాద	౫ ౦ ౦
౨౦.	,, కల్లప్పా సొలమప్పా గుంజాళ ధారవాడ	౫ ౦ ౦
౨౧.	,, సి. సి. అబకార వఱ్ఱకరు, బనఱట్టి	౫ ౦ ౦
౨౨.	,, శ్రీనివాసరావ పొలతదార ఆఱ్ఱిస్ట్ర మొళమొడ్డి	౫ ౦ ౦

ಮನೋಹರ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆಯ ಪ್ರಕಟನೆಗಳು

ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ೧೫೦ ಪುಟಗಳುಳ್ಳ ಆರು ಸರಸ ಗ್ರಂಥಗಳು

ವಾರ್ಷಿಕ ಚಂದಾ ಅ. ವೆ. ಸೇರಿ ೩--೮--೦ ಮಾತ್ರ

೧	ಸುದರ್ಶನ (ಕಾದಂಬರಿ) ಆನಂದಕಂದ	ಶೀರಿವೆ	೦ ೧೨ ೦
೨	ನವಿಲುಗರಿ (ಸಣ್ಣ ಕತೆಗಳ ಸಂಗ್ರಹ) ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಕತೆಗಾರರು		೦ ೧೨ ೦
೩	ತ್ರಿಪುರದಹನ ಎಂ. ಎ. ದೊರೆಸ್ವಾಮಿ ಐಯಂಗಾರ ಎಂ. ಎ. ಬಿ. ಎಲ್.		೦ ೧೨ ೦
೪	ಬಾಳುರಿ (ಕಾದಂಬರಿ) ಪ್ರೊ. ರಂ. ಶ್ರೀ. ಮುಗಳ ಎಂ. ಎ. ಬಿ. ಟಿ.		೦ ೧೨ ೦
೫	ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಹುಡುಗಿ (ಕಾದಂಬರಿ) ಆರ್. ವ್ಯಾಸರಾವ		೦ ೧೨ ೦
೬	ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನ ಸೃಷ್ಟಿ ಭಾಗ ೧ (ಕಾದಂಬರಿ) ಶ್ರೀರಂಗ		೦ ೧೨ ೦
೭	” ” ” ” ೨ ” ”		೧ ೦ ೦
೮	ಜೀವನ (ಸಣ್ಣ ಕತೆಗಳ ಸಂಗ್ರಹ) ಕೃಷ್ಣ ಕುಮಾರ ಕಾಶ್ಯಪ ಎಂ. ಎ.		೦ ೧೨ ೦
೯	ಕಾಳರಾತ್ರಿ (ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಕಥೆ) ಮಧುರಜೆನ್ನರು		೦ ೧೨ ೦
೧೦	ಧರ್ಮಸೆರೆ (ಕಾದಂಬರಿ) ಜಡಭರತ		೦ ೧೪ ೦
೧೧	ರಾಜಯೋಗಿ (ಐತಿಹಾಸಿಕ ಕಾದಂಬರಿ) ಆನಂದಕಂದ		೦ ೧೪ ೦
೧೨	ಕೋಲ್ವಿಂಚು (ಐತಿಹಾಸಿಕ ಸಂಗ್ರಹ) ಬೇರೆ ಬೇರೆಯವರು		೧ ೦ ೦
೧೩	ಇಜ್ಜೋಡು ಭಾಗ ೧ (ಕಾದಂಬರಿ) ಪ್ರೊ. ವಿ. ಕೃ. ಗೋಕಾಕ ಎಂ. ಎ.		೦ ೧೨ ೦
೧೪	ಇಜ್ಜೋಡು ಭಾಗ ೨ ” ” ”		೦ ೧೨ ೦
೧೫	ಕುರಿಹಿಂಡು (ವಿದಂಬನೆಗಳು ಸಚಿತ್ರ) ಜಲಧರ		೧ ೦ ೦
೧೬	ಧನಮಕೇತು (ಕಾದಂಬರಿ) ಕಡೆಂಗೊಡ್ಲು ಶಂಕರಭಟ್ಟ		೦ ೧೪ ೦
೧೭	ಧರ್ಮಜ್ಯೋತಿಮ. ಅ. ದೊರೆಸ್ವಾಮಿ ಅಯ್ಯಂಗಾರ ಎಂ. ಎ. ಬಿ. ಎಲ್.		೧ ೪ ೦
೧೮	ಸೇವಾಪ್ರದೀಪ (ಐತಿಹಾಸಿಕ ನಾಟಕ) ಪ್ರೊ. ರಂ. ಶ್ರೀ. ಮುಗಳ ಎಂ. ಎ. ಬಿ. ಟಿ.		೦ ೧೨ ೦
೧೯	ದಿಲ್ಲಿಶ್ವರನ ದಿನಚರಿ ನಾ. ಕಸ್ತೂರಿ ಎಂ. ಎ. ಬಿ. ಎಲ್.		೦ ೧೨ ೦
೨೦	ಪುಷ್ಪಮಾಲೆ ಶ್ರೀ. ಸ್ವಾಮಿ, ಬೆಂಗಳೂರು		೦ ೧೨ ೦
೨೧	ಸೋಲೋ ಗೆಲುವೋ ದೇವುಡು		೦ ೧೨ ೦
೨೨	ಹಳ್ಳಿಯ ಸಮಾಜ ಆರ್. ವ್ಯಾಸರಾವ		೦ ೧೪ ೦
೨೩	ಪಾಪನ-ಪಾಪಕ ರಂ. ಶ್ರೀ. ಮುಗಳ		೦ ೮ ೦
೨೪	ಸಮುದ್ರದಾಚೆಯಿಂದ ವಿ. ಕೃ. ಗೋಕಾಕ		೧ ೦ ೦
೨೫	ಸರಸಮ್ಮನ ಸಮಾಧಿ ಶ್ರೀ. ಕೋ. ಶಿ. ಕಾರಂತ		೦ ೧೨ ೦
೧	ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ವಿಮರ್ಶೆ ಶ್ರೀ. ದ. ರಾ. ಬೇಂದ್ರೆ ಎಂ. ಎ.		೦ ೧೨ ೦
೨	ಪಯಣ (ಕವನಸಂಗ್ರಹ) ಪ್ರೊ. ವಿ. ಕೃ. ಗೋಕಾಕ ಎಂ. ಎ.		೦ ೧೨ ೦
೩	ತಿರುಪಾಣಿ (ಗೀತಪ್ರಧಾನ ನಾಟಕ) , ಶ್ರೀನಿವಾಸ		೦ ೮ ೦

RECOMMENDED
by
Department of Public
Instruction

(Government of Mysore)

The following books of Manohara Grantha Prakashana Samiti, Dharwar are recommended for the libraries of schools noted against each :

ಹೆಸರು	for the libraries of High-Dist-normal-Middle SCHOOL			and Training Colleges
ಶ್ರೀಪುರದಹನ	”	”	”	—
ಬಾಳುರಿ	”	”	”	”
ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಹುಡುಗಿ	”	—	—	—
ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನ ಸೃಷ್ಟಿ	”	”	—	”
ಜೀವನ	”	”	”	”
ಕಾಳರಾತ್ರಿ	”	”	—	”
ಧರ್ಮಸೆರೆ	”	”	”	”
ರಾಜಯೋಗಿ	”	”	”	”
ಕೋಲ್ಮಿಂಚು	”	”	”	”
ಇಜ್ಜೋಡು	”	”	”	”
ಕುರಿಹಿಂಡು	—	”	—	”
ಧರ್ಮಜ್ಯೋತಿ	”	”	—	”
ದಿಲ್ಲಿಕಲ್ಪರನ ದಿನಚರಿ	”	”	”	”
ಪುಷ್ಪಮಾಲೆ	”	”	”	”
ಸೋಲೋ ಗೆಲುವೊ	”	”	—	”
ಸಾಹಿತ್ಯ ಮತ್ತು ವಿಮರ್ಶೆ	”	”	—	”
ಪಯಣ	”	”	—	”

ದಿ ಜನರಲ್ ಅಶ್ವರನ್ನ ಸೊಸಾಯಿಟಿ ಲಿಮಿಟೆಡ್, ಅಜಮೀರ

ಹಿಂದುಸ್ತಾನದಲ್ಲಿ ಉತ್ಕರ್ಷಿತವಾದ ಈ ಜೀವನವಿಮೆ ಸಂಘದಲ್ಲಿ
ವಿಮೆಯನ್ನಿಳಿಸಿ ಮನಸಿನ ಶಾಂತತೆಯನ್ನು ಕಾಯ್ದುಕೊಳ್ಳಿರಿ

೩೧ನೇ ಡಿಶಂಬರ ೧೯೩೫ರ ಲೆಕ್ಕದ ವಿವರ

ವಿಮೆಗಳ ಮೇಲೆ ಸಾಲ	೬೭೪೮೩೬	೯ ೦
ಏಜಂಟರಿಗೆ, ಒತ್ತಿಬಿದ್ದ ಆಸ್ತಿಯ ಮೇಲೆ ಸಾಲ	೧೩೬೧೭	೧೦ ೦
ಕರಸ್ತಿ ಕಂಪ್ಯೂಲರರಲ್ಲಿ ಕಾದಿಟ್ಟ ಹಣ	೨೦೦೦೦೦	೬ ೦
ಸರಕಾರಿ ಸೆಕ್ಯೂರಿಟಿ ಮುನಿಸಿಪಲ್ ಡಿಬೆಂಚರ್ಸ್	೫೧೦೧೦೩೫	೬ ೦
ಮನೆಯ ಆಸ್ತಿಗಳು	೨೪೦೬೬೩	೦ ೩
ರೋಷು, ಹಾಗೂ ಬ್ಯಾಂಕುಗಳಲ್ಲಿಯ ತಿಲಕು	೨೬೦೩೬೨	೦ ೬
ಉಳಿದ ಆದಾಯ	೩೦೧೦೨೦	೬ ೯

ಕಂಪನಿಯ ಏಳೆಯ ಚಿಹ್ನೆಗಳು ಇದರಿಂದ ಕಾಣುವದಿಲ್ಲವೇ.

೧೯೦೮	೩೫೫೮-೦-೦
೧೯೧೮	೪೦೬೪೨೩-೦-೦
೧೯೨೮	೨೫೫೫೦೨೬-೦-೦
೧೯೩೫	೬೯೮೮೩೨೨-೦-೦

ಬೋನಸ್ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ

ವೂರ್ಣ ಜೀವನವಿಮೆ	ಎಂಪ್ಲೊಯೆಂಟ್
೨೫%	೨೦%
ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿದ್ದ ಹಣ	೬೮೫೦೦೦೦೦-೦-೦
ಕೊಟ್ಟ ಕ್ಲೇಮುಗಳು	೩೬೦೦೦೦೦೦-೦-೦

ಈ ಸೊಸಾಯಿಟಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಹಿತಿಯನ್ನು ದೊರಕಿಸಲು ಬಳಕೆ
ಆನುಕೂಲ.

ದಯವಿಟ್ಟು ಒರೆದುಕೊಳ್ಳಿರಿ :

ವಿ. ಜಿ. ಪರವತೀಕರ ಮತ್ತು ಸನ್ಸ್

ಬಾಗಲಕೋಟೆ

ಎಜೆಂಟ್ಸ್ ವಿಜಾವುರ ಡಿಸ್ಟ್ರಿಕ್ಟ್

ಯುನೈಟೆಡ್ ಕರ್ನಾಟಕ ಇನ್ಸುರೆನ್ಸ್ ಕಂಪನಿ ಲಿಮಿಟೆಡ್

ವಿಮಾಗಣಿತಜ್ಞರ ಮೊದಲನೆಯ ಆಯವ್ಯಯ ವಿಮರ್ಶೆ
ಯಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮ ರೀತಿಯಿಂದ ತೇರ್ಗಡೆಹೊಂದಿ ಪಾಲಿಸಿದಾರರಿಗೆ
ಲಾಭವನ್ನು (Bonus) ಹಂಚಲಾಗಿದೆ.

ವಿಶೇಷ ವಿವರಕ್ಕೆ ಕೆಳಗಿನ ವಿಳಾಸಕ್ಕೆ ಬರೆಯಬೇಕು:—
ಏಜಂಟಿರಿಗೆ ಧಾರಾಳವಾದ ಪಾಲಿಸಿದಾರರಿಗೆ ಕನಿಷ್ಠವೆಚ್ಚದಿಂದ
ಕಮೀಶನ್

ವಿಶಿಷ್ಟಲಾಭ
ಎಮ್. ಗೋವರ್ಧನ್‌ರಾವ
ಮ್ಯಾನೇಜರ

ಯು. ಕೆ. ಇ. ಕಂ. ಲಿ.

ಧಾರವಾಡ

೨ನೆಯ ವರ್ಷದ ಯೋಜನೆ!

ಹೊಸ ವರ್ಷದ ಪ್ರಾರಂಭ

ಒಂದೇ ಒಂದು ವರ್ಷದಲ್ಲಿ

ಅಖಿಲ ಕರ್ನಾಟಕದ ಮನವನ್ನೆಳೆದುಕೊಂಡ

ಅರವಿಂದ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ

ಸಂಪಾದಕರು:— ಮಧುರಚೆನ್ನ

ವಿಚಾರ ಪ್ರಚುರ ವಾಚ್ಛಯವನ್ನು ಒದಗಿಸುವ ಹಾಗೂ ಸರಸ
ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಸೂರೆ ಮಾಡುವ ಆರು ಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲದೆ ಮೇಲೊಂದು
ಕಾಣಿಕೆಯ ಪುಸ್ತಕ ಕೊಡಲಾಗುವುದು. ಅಚ್ಚುಮೆಚ್ಚಿನ ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟು
ಗಳಿಂದ ಮನೋಹರವಾದ ಪುಸ್ತಕಗಳಿಗಾಗಿ ಇಂದೇ ಚಂದಾದಾರರಾಗಿ.
ಹಿಂದಿನ ಪುಸ್ತಕಗಳಿಗೆ ಬರೆಯಿರಿ. ಎಪ್ರೆಲದಿಂದ ಕೊನವರ್ಷದ ಪ್ರಾರಂಭ
ವಾಯಿತು. ವಾರ್ಷಿಕ ಚಂದಾ ೩-೮-೦ (ಅಂಚೆವೆಚ್ಚ ಸೇರಿ)

ಅರವಿಂದ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ, ಪೋ—ಹಲಸಂಗಿ ಜಿಲ್ಲಾ ವಿಜಾಪುರ

ಅದ್ಭುತರಮ್ಯ ! ನೀರಶೈವ ವಚನಕಾರಿತಿಯ ಚರಿತ್ರನಾಟಕ!

ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ

ಬರೆದವರು: — ರಂ. ಶ್ರೀ. ಮುಗಳಿ

ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿಯ ವಚನಗಳನ್ನು ಮುಖ್ಯಾಧಾರವಾಗಿಟ್ಟು ಕೊಂಡು ಅದೇ ವಚನಗದ್ಯದಲ್ಲಿ ಬರೆದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕಚರಿತ್ರೆಯುಳ್ಳ ನಾಟಕವಿದು. ಇಲ್ಲಿ ಆ ದಿವ್ಯಶರಣೆಯ ಅಂತರಂಗವು ಬಣ್ಣಬಣ್ಣವಾಗಿ ಮೂಡಿದೆ, ಚರಿತ್ರೆಯು ತಿಳಿತಿಳಿಯಾಗಿ ತೀಡಿದೆ. ಕಲಾಮಯವಾದ ಉತ್ಕಟವಾದ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳು ನಾಟಕದ ತುಂಬೆಲ್ಲ ಸೂರೆಯಾಗಿವೆ. ಅಕ್ಕನ ವಚನಗಳಿಗೆ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಾಗುವಂತೆ ಅನೇಕ ನಾಟ್ಯಸನ್ನಿವೇಶಗಳು ಬಂದು ಕೊನೆಗೆ ವಚನಗಳು ನಿಂದು 'ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯೇ ಮಹಾದೇವಿಯಕ್ಕನು ಈ ವಚನವೆಂದಿರಬೇಕು' ಎಂದು ಎನಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತವೆ.

ಮುಖಪುಟಕ್ಕೆ ವೋಹಕವಾದ ಮೂರು ಒಣ್ಣದ ಚಿತ್ರವಿದೆ.

ಬೇಗನೆ ಬರೆದು ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳಿರಿ.

೦-೮-೦

ಮ. ಗ್ರ. ಮಾಲಾ, ಧಾರವಾಡ

